KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY

Call No 915.4 Acc. No 38942

Author [illegible]

Title [illegible]

BOOK To READER

* Thank you for not tearing my pages.
* Grateful for not Writing Comments or putting unsightly markings.

CALLING URGENT ATTENTION

1. Tearing of pages causes permanent damage to the Book. Please think of the Reader who finds missing pages after reading that far. It is cruelty to the innocent.

2. Writing Comments and putting markings disfigure the Book. Please take care.

Secretary

1344

ഭാരതപരിക്രമണം

38942

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
KOTTAYAM.

സിദ്ധിനാഥാനന്ദസ്വാമി

ശ്രീരാമകൃഷ്ണാശ്രമം, വിലങ്ങൻ
പുറനാട്ടുകര, തൃശ്ശൂർ.

9154

ഒന്നാംപതിപ്പ്: നവംബർ 1966 —

38945

പ്രകാശകൻ

ഈശ്വരാനന്ദസ്വാ

അദ്ധ്യക്ഷൻ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണ

പുറനാട്ടുകര, തൃശ്ശൂർ

അച്ചടി

പ്രബുദ്ധകേരളം പ്രസ്സ്

പുറനാട്ടുകര, തൃശ്ശൂർ.

പകർപ്പവകാശം

പുറനാട്ടുകര ശ്രീരാമകൃഷ്ണാശ്രമ

വില 2 രൂപ

അവതാരിക

മലയാളത്തിൽ സഞ്ചാരസാഹിത്യം വദ്ധിച്ചുവരുന്ന ഒരു കാലമാണ് ഇതു്. പുതിയപുതിയ പ്രദേശങ്ങളും ജനങ്ങളും ആചാരങ്ങളുമായി പരിചയപ്പെടുവാൻ മനുഷ്യക്കുള്ള നൈസഗ്ഗികമായ ആഗ്രഹമാണ് അതിനെ സവ്വാദൃതമാക്കിത്തീക്കുന്നതു്. ദൂരദേശങ്ങളിൽ സ്വയം പോകുവാൻ സാധിച്ചില്ലെങ്കിലും പോയി പരിചയപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ആളുകളുടെ തൂലികാവിലസിതങ്ങളിൽക്കൂടി ആ പ്രദേശങ്ങൾ കാണുവാനും പരിചയപ്പെടുവാനും സാധിക്കുന്നതിൽ ജനങ്ങൾ സ്വയം സംതൃപ്തികൊള്ളുന്നു. എന്നാൽ സങ്കല്പവിമാനത്തിലേറി മററുള്ളവരുടെ ദൃഷ്ടികളിൽക്കൂടി നാടു കാണുന്നതും സ്വയം കണ്ടു പരിചയപ്പെടുന്നതും തമ്മിൽ വളരെ വലിയ അന്തരമുണ്ടു്. ഓരോരുത്തരും അവരവരുടെ വീക്ഷണകോണത്തിൽക്കൂടി നോക്കിക്കാണുമ്പോൾ ഓരോ രാജ്യത്തിന്നും വസ്തുവിന്നും വിഭിന്നരൂപമാണുണ്ടാവുക. മിസ് മേയോവും ബെവർലി നിക്കോൾസും കണ്ടതു പോലെയല്ല ഭാരതത്തെ മാക്സ്മുള്ളരും റൊമയിൻറോളണ്ടും വീക്ഷിക്കുന്നതു്. കാശിയിൽ ഗംഗാതീരത്തുചെന്നു് അവിടെ അഴുക്കും ചളിയും നിറഞ്ഞ ജലവും പരിസരങ്ങളും മാത്രം കണ്ടു് ഗംഗാസ്പശ്ംകൂടി ചെയ്യാതെ മടങ്ങിവന്നു് കാശിയെ പുണ്യക്ഷേത്രമായാരാധിക്കുന്നവരെ അപലപിക്കുന്നവരുണ്ടു്. അതേ സമയത്തു്, പതിതപാവനിയായ ഗംഗയുടെ മാഹാത്മ്യത്തിൽ മതിമറന്നു് ഗംഗാസ്നാനം ചെയ്തു് വിശ്വനാഥനെ വന്ദിച്ചു് സ്വയം ജീവിതം കൃതാത്ഥമായെന്നു കരുതി ആനന്ദപുളകിതരായി മടങ്ങുന്നവരുമുണ്ടു്. ബാഹ്യലോകം നമ്മുടെ ഉള്ളിലുള്ള ലോകത്തിൻെറതന്നെ ഒരു ബഹിസ്സ്ഫുരണമാണെന്നു പറയുന്നതു് അതു

കൊണ്ടാണ്. ഏതു നിലയിൽനിന്നുള്ള വിവരണവും മനുഷ്യന്ന് വായിക്കുവാൻ രസമുള്ളതായിരിക്കും. കാരണം, മനുഷ്യന്റെ മനസ്സിൽ എല്ലാവിധത്തിലുള്ള ഭാവങ്ങളും അന്തർല്ലീനമായി കിടപ്പുണ്ട്. ഏതൊന്നിനെ തട്ടിയുണർത്തിയാലും അവന്നതിലാനന്ദിക്കുവാൻ കഴിയും.

സഞ്ചാരസാഹിത്യമെന്ന പേരിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്ന ലേഖനങ്ങളും ഗ്രന്ഥങ്ങളും പലപ്പോഴും വെറും സഞ്ചാരകഥകളായിത്തീരാറുണ്ട്. സാഹിത്യമെന്ന പേരിന്ന് അതു് അർഹമായിത്തീരണമെങ്കിൽ, മനുഷ്യന്റെ വിജ്ഞാനരാശിയെ വളർത്തി ആദ്ധ്യാത്മികമായ പുരോഗതിയെ സഹായിച്ച് സ്വാത്മാവിന്റെയും പരമാത്മാവിന്റെയും സഹിതഭാവത്തിലേയ്ക്ക് അവനെ നയിക്കുന്നതായിരിക്കണം. അങ്ങനെ ജീവിതലക്ഷ്യത്തിലേയ്ക്കുള്ള പ്രയാണത്തിൽ സഹായകമായിത്തീരണമെങ്കിൽ വെറും കഥ പറഞ്ഞാൽ മാത്രം മതിയാകുന്നതല്ലല്ലൊ. വ്യാപാരികളും വിദ്യാർത്ഥികളും കവികളും കലാകാരന്മാരും തത്ത്വചിന്തകന്മാരും സന്ന്യാസികളുമെല്ലാം ദേശാടനംചെയ്യാറുണ്ട്. പലരും സഞ്ചാരക്കുറിപ്പുകളെഴുതാറുമുണ്ട്. എന്നാൽ ജാതിമതവർഗ്ഗചിന്തകൾക്കെല്ലാമതീതനായി മനുഷ്യസമുദായത്തിന്റെ അഭിവൃദ്ധിയുടെയും ഐക്യത്തിന്റെയും പശ്ചാത്തലത്തിൽ കാര്യങ്ങൾ നോക്കിക്കാണുവാനും അതിൽനിന്ന് അറിവു നേടുവാനും നന്മയും മേന്മയും കൈക്കൊള്ളാനും കഴിവുള്ളവർക്കുമാത്രമേ സമുചിതമായ രീതിയിൽ സഞ്ചാരകഥകളെഴുതുവാൻ കഴിയൂ. മാത്രമല്ല, വിനോദവും വിജ്ഞാനവും ഒരേ സമയത്തു നൽകുന്ന ആത്മോന്നമനസ്വഭാവമുള്ള വിവരണങ്ങൾ മാത്രമേ മനുഷ്യർക്ക് ഉപയോഗപ്രദങ്ങളായിത്തീരുതാനും. മററുള്ളവ താൽകാലികവിനോദം മാത്രം നൽകുന്ന ചെറുകഥകളെപ്പോലെയായിരിക്കും.

തത്ത്വചിന്തകന്മാർക്കും സർവ്വസംഗപരിത്യാഗികളായ സന്ന്യാസിമാർക്കും ദേശാടനത്തെ തങ്ങളുടെയും മററുള്ളവരുടെയും ഉദ്ഗതിക്കും ഉന്നതിക്കും ഉള്ള ഒരു മാർഗ്ഗമാക്കിത്തീർക്കുവാനുള്ള കഴിവു കൂടുതലായുണ്ടു്. മററുള്ളവർ ഉപരിപ്ലവമായ അവലോകനംകൊണ്ടു് തൃപ്തിപ്പെടുമ്പോൾ ഇവരുടെ ദൃഷ്ടി ദേശത്തിൻെറ ആന്തരചൈതന്യത്തിലേയ്ക്കിറങ്ങിച്ചെല്ലുകയും നിഷ്പക്ഷമായും വസ്തുനിഷ്ഠമായും കാര്യങ്ങൾ നോക്കിക്കാണുകയും ചെയ്യുന്നു. അതിന്നുള്ള ഉദാഹരണങ്ങൾ ധാരാളമായി കാണാമെന്നുള്ളതാണു് ഈ 'ഭാരതപരിക്രമണ'ത്തിൻെറ സവിശേഷത. ഒരു സന്ന്യാസിയുടെകൂടെ തീർത്ഥാടനത്തിന്നു പുറപ്പെടുകയാണു് അനുവാചകൻ ചെയ്യുന്നതു്. ഓരോ സ്ഥലത്തു ചെല്ലുമ്പോഴും രസകരമായ അനുഭവങ്ങൾ വർണ്ണിക്കുന്നതോടുകൂടി ആ ദേശത്തിൻെറ ആദ്ധ്യാത്മികപ്രാധാന്യം മാത്രമല്ല, മതപരമായും ചരിത്രപരമായും ഉള്ള പ്രാധാന്യവും ഭൂതകാലപാരമ്പര്യമഹിമയും മററും വിവരിക്കുവാൻ വിട്ടുപോയിട്ടില്ല. പ്രത്യേകിച്ചും പാടലീപുത്രം, നളന്ദ, ഗയ, കാശി, അയോദ്ധ്യ, പ്രയാഗ മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ ചെല്ലുമ്പോൾ ഭാരതീയസംസ്കാരത്തിലഭിമാനം കൊള്ളുന്ന ഒരു സന്ന്യാസിയുടെ ഹൃദയം സ്വയം തുറന്നൊഴുകുന്നതായി കാണാം. പുറമെ, ഭാഷാപ്രശ്നം, ഭക്ഷ്യപ്രശ്നം മുതലായ ആധുനികജീവത്പ്രശ്നങ്ങളെപ്പററി ചുരുക്കത്തിൽ വിശകലനം ചെയ്യുവാനും ഇതിൽ ഒരു ശ്രമം നടത്തിയിട്ടുണ്ടു്.

ഏതു നിലയിലുള്ള അനുവാചകന്മാർക്കും ലാഭകരമായി ചിലതു് ഇതിൽനിന്നു കിട്ടുവാനുള്ളതുകൊണ്ടു് എല്ലാവർക്കും ആസ്വാദ്യവും സ്വീകാര്യവുമായിരിക്കുമെന്ന വിശ്വാസത്തോടെ ഞങ്ങൾ ഈ ഭാരതപരിക്രമണം സജ്ജനസമക്ഷം അവതരിപ്പിക്കുന്നു.

പ്രകാശകൻ

ഉള്ളടക്കം

		പുറം
1	ഭാരതത്തിൻെറ സാംസ്കാരികൈക്യം	1
2	തീർത്ഥാടനം	6
3	യാത്ര	10
4	മദ്രാസ്	13
5	ബേലൂർമഠം	16
6	സന്ന്യാസിസമ്മേളനം	18
7	ഭവതാരിണിയുടെയും ഭവതാരകൻെറയും പാദാന്തികത്തിൽ	21
8	കല്ക്കത്തയിലെ മിഷൻസ്ഥാപനങ്ങളിൽ	28
9	അസൻസോൾ	35
10	റാഞ്ചി	36
11	ഉരുക്കുനഗരത്തിൽ	39
12	സന്ന്യാസിയും സമുദായവും	44
13	ദേവഘർ വിദ്യാലയം	47
14	പാടലീപുത്രം	48
15	ഗുരുഗോവിന്ദസിംഹൻ	49
16	നളന്ദ	53
17	രാജഗൃഹം	59
18	ഗൃദ്ധ്രകൂടം	61
19	ഗയയിൽ	64
20	ഗയാശ്രാദ്ധം	66
21	ബോധിവൃക്ഷമൂലത്തിൽ	71
22	ഗയയിലെ ദൃശ്യങ്ങൾ	75
23	ഭക്ഷ്യപ്രശ്നം	78
24	കാശി സേവാശ്രമം	82
25	ലോകപിതാക്കളുടെ സന്നിധിയിൽ	84
26	ഇവിടമാണദ്ധ്യാത്മവിദ്യാലയം	86
27	കാശി ഹിന്ദുവിശ്വവിദ്യാലയം	91
28	സാരനാഥം	93
29	ഗംഗാസ്നാനവും ഗംഗാധരദർശനവും	98

30 സത്യമേവ ജയതേ 100
31 തുളസീമാനസമന്ദിരം 103
32 കാശിയും അദ്ധ്യാത്മവിദ്യയും 105
33 പതിനെട്ടായുദ്ധം 108
34 നവാബുമാരുടെ നഗരിയിൽ 112
35 പത്താമത്തെ അത്ഭുതം 114
36 റസിഡൻസി 117
37 ഭാരതജനത 119
38 കോൺപൂരിൽ 121
39 ലക്നൗ നഗരം 124
40 അയോദ്ധ്യാകാണ്ഡം 125
41 മാരുതിമന്ദിരം 128
42 ശ്രീരാമൻെറ പള്ളിക്കുറുപ്പ് 130
43 ശ്രീരാമൻെറ കൊട്ടാരം 135
44 ഹിന്ദുക്കളുടെ തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങളുടെ അവസ്ഥ 136
45 പ്രയാഗ 138
46 ഓടും വണ്ടിയിൽ—ഭാഷാപ്രശ്നം 142
47 വിദ്യാഭ്യാസത്തെപ്പററി ചില ചിന്തകൾ 144
48 മാതൃഭാഷയും രാഷ്ട്രഭാഷയും 148
49 നാഗ്പൂർ 160
50 മരച്ചീനി 161
51 മടങ്ങി മദ്രാസ്സിൽ 164
52 പലവക 165

ശിവപഞ്ചാക്ഷരസ്തോത്രം

നാഗേന്ദ്രഹാരായ ത്രിലോചനായ
ഭസ്മാംഗരാഗായ മഹേശ്വരായ
നിത്യായ ശുദ്ധായ ദിഗംബരായ
തസ്മൈ നകാരായ നമഃ ശിവായ. 1

മന്ദാകിനീസലിലചന്ദനചർച്ചിതായ
നന്ദീശ്വരപ്രമഥനാഥമഹേശ്വരായ
മന്ദാരപുഷ്പബഹുപുഷ്പസുപൂജിതായ
തസ്മൈ മകാരായ നമഃ ശിവായ. 2

ശിവായ ഗൗരീവദനാബ്ജവൃന്ദ-
സൂര്യായ ദക്ഷാധ്വരനാശനായ
ശ്രീനീലകണ്ഠായ വൃഷധ്വജായ
തസ്മൈ ശികാരായ നമഃ ശിവായ. 3

വസിഷ്ഠകുംഭോദ്ഭവഗൗതമാര്യ-
മുനീന്ദ്രദേവാർച്ചിതശേഖരായ
ചന്ദ്രാർക്കവൈശ്വാനരലോചനായ
തസ്മൈ വകാരായ നമഃ ശിവായ. 4

യക്ഷസ്വരൂപായ ജടാധരായ
പിനാകഹസ്തായ സനാതനായ
ദിവ്യായ ദേവായ ദിഗംബരായ
തസ്മൈ യകാരായ നമഃ ശിവായ. 5

ഗംഗാതരംഗരമണീയജടാകലാപം
ഗൗരീനിരന്തരവിഭൂഷിതവാമഭാഗം
നാരായണപ്രിയമനംഗമദാപഹാരം
വാരാണസീപുരപതിം ഭജ വിശ്വനാഥം.

ഭാരതപരിക്രമണം

38942

ഭാരതത്തിൻെറ സാംസ്കാരികൈക്യം

സൃഷ്ടി ചരങ്ങളെന്നും അചരങ്ങളെന്നും രണ്ടു തരമുണ്ടല്ലൊ. ചരങ്ങളിൽ പല പ്രാണികളും പല കാരണങ്ങൾ കൊണ്ടും പരിചിതപ്രദേശങ്ങൾ വിട്ടു സഞ്ചരിക്കാറുണ്ട്. അവയിൽ മനുഷ്യേതരപ്രാണികൾ ഭക്ഷണാഭാവംകൊണ്ടോ കാലാവസ്ഥയുടെ പരിവർത്തനംകൊണ്ടോ ആത്മരക്ഷയ്ക്കായി ബഹുദൂരം സഞ്ചരിക്കും. യാത്ര ഒരു വിനോദവും വിദ്യാഭ്യാസവും ധനാർജ്ജനമാർഗ്ഗവും അദ്ധ്യാത്മസാധനയും ചിലപ്പോൾ പരപീഡോപകരണവും ആകാം. യാത്രയ്ക്കു വേണ്ടി മനുഷ്യൻ യാത്ര ചെയ്യാറുണ്ട്. വിഭിന്നദേശങ്ങളും ഭാഷകളും ജനങ്ങളും ജന്തുക്കളും നമുക്ക് കൗതുകമരുളുന്നു. ആധുനികകാലത്ത് വിദേശസഞ്ചാരികളെ ആകർഷിക്കാൻ ഓരോ രാജ്യവും മത്സരിക്കുന്നു. പാശ്ചാത്യനാടുകളിലും ഭാരതദേശത്തും ദേശസഞ്ചാരം വിദ്യാഭ്യാസത്തിൻെറ ഒരു അവിഭാജ്യഘടകമായിരുന്നു. സ്വന്തം സംസ്കാരത്തിൻെറയും ദേശത്തിൻെറയും മേന്മയും താഴ്മയും അറിയാൻ കഴിയുന്നതു് ഇതരദേശങ്ങളുടേതുമായി ഒത്തുനോക്കുമ്പോഴാണ്. അതു വഴി യാത്രികൻെറ മനസ്സു വിശാലമായിത്തീരുന്നു; അന്യഭാഷകൾ സംസാരിക്കുകയും ആചാരങ്ങൾ അനുസരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ആളുകളുമായി ഇടപഴകുമ്പോൾ അവരുടെ ആദർശങ്ങളെയും ആശയങ്ങളെയും അറിയാനും ആദരിക്കാനും സാധിക്കുന്നു. അങ്ങനെ ജനതകൾ തമ്മിലുണ്ടെന്നു കരുതുന്ന അദൃശ്യമായ മറ നീങ്ങുന്നു; പരസ്പരസ്നേഹത്തിനു് വഴി തെളിയുകയും ചെയ്യുന്നു.

ഭാരതീയർക്ക് എന്തും ആദ്ധ്യാത്മികമാക്കാനും അദ്ധ്യാത്മസാധനയാക്കാനും ഒരു വാസനയുണ്ട്. ഭാരതത്തിൻെറ സവിശേഷതതന്നെ അതാണ്. അങ്ങനെ അനശ്വരമായ

ഒരു മൂല്യത്തെ മുറുകെ പിടിക്കുകകൊണ്ടാണ്, ഭൗതിക മായി എന്തൊക്കെ കലാപങ്ങളും ദുഷ്ടങ്ങളും പരിവർത്തന ങ്ങളും ഉണ്ടായിട്ടും ഭാരതസംസ്കാരം ഇന്നും സജീവമായി നിലനില്ക്കുന്നതു്. ഈ സവിശേഷത കളഞ്ഞുകുളിച്ചാൽ ഭാരതത്തിന്റെ വ്യക്തിത്വം നശിക്കും, വൈശിഷ്ട്യം നഷ്ട പ്പെടും എന്നു് വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ നമുക്കു് കാലേ കൂട്ടി മുന്നറിയിപ്പു നൽകിയിട്ടുണ്ടു്. ആര്യസംസ്കാരഭാഗീ രഥി ഹിമവത്ശൃംഗങ്ങളിൽനിന്നും അനേകായിരം സംവ ത്സരങ്ങളായി അനേകായിരം കാതം കീഴോട്ടു് ഒഴുകിക്കഴി ഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇനിയതിനെ ഉറവിടത്തിലേയ്ക്കു് തിരിച്ച യയ്ക്കാനോ മറ്റൊരുവഴിക്കു് പായിക്കാനോ ശ്രമിക്കുന്നതു് വ്യർത്ഥമാകുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിക്കുശേഷം കുറഞ്ഞൊരു കാലമായി ഈ വ്യക്തിത്വത്തിനു് മാററം വരുത്താൻ ചില ശ്രമങ്ങളൊക്കെ നടന്നു; ഇന്നും നടക്കുന്നു. പക്ഷെ, അതു് അധികമൊന്നും ഫലിക്കയില്ലെന്നു് നമുക്കാശിക്കാം; ഭാര തത്തിന്റെ പുരാതനസംസ്കാരത്തെ നിലനിർത്തിക്കൊണ്ടു പോകാൻ ആവതും ശ്രമിക്കാം.

കാശ്മീരംമുതൽ കന്യാകുമാരിവരെ, കറാച്ചിമുതൽ കാമാഖ്യവരെ, വടക്കു് മഞ്ഞുചൂടിയ മാമലകളാലും, കിഴ ക്കു് ഗഹനവിപിനങ്ങളാലും, തെക്കും പടിഞ്ഞാറും അല യാഴിയാലും ചൂഴപ്പെട്ടും സപ്തസിന്ധുക്കളാൽ സേചനം ചെയ്യപ്പെട്ടും, ചതുർധാമങ്ങളാൽ തീർത്ഥീകൃതമാക്കപ്പെട്ടു മിരുന്ന ഭൂവിഭാഗത്തെയാണ് ഭാരതഭൂമിയെന്നു നാം നണ്ണി അമ്മയായും ദേവിയായും ആരാധിച്ചുപോന്നിരു ന്നതു്. കാലക്കേടുകൊണ്ടു് ഭാരതമാതാവിന്റെ അവയ വങ്ങൾക്കു് ചില കേടുപാടുകൾ സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, രാഷ്ട്രീയമായി ചില അതിർവരമ്പുകൾ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടു ണ്ടെങ്കിലും, സാംസ്കാരികദൃഷ്ട്യാ ഭാരതം അഖണ്ഡമായി ത്തന്നെ നിലകൊള്ളുന്നു. പ്രകൃതിതന്നെ ഈ ഭൂവിഭാഗത്തെ ഒന്നു വേറെയാക്കിയാണ് നിർത്തിയിരിക്കുന്നതു്. അതിൽ

കൃത്രിമമായി ചില വരമ്പുകളും വേലികളും കെട്ടിയാൽ അതു ശോഭാവഹമല്ല; അതു് ഏറെനാൾ നിലനില്ക്കാനിട യുമില്ല. പുരാതനകാലങ്ങളിലും ഭാരതം രാഷ്ട്രീയമായി ആസേതുഹിമാചലം ഒരേ ഛത്രത്തിൻകീഴിലായിരുന്ന കാലം ചുരുക്കമാണു്. പക്ഷെ ഭരണപരമായ വിഭജനം, സാംസ്കാരികമായ ഐക്യത്തിനോ ആശയവിനിമയ ത്തിനോ വിലങ്ങായി നിന്നിരുന്നില്ല. ഭാരതഭൂഖണ്ഡ ത്തെ ഒരേ കൊടിക്കീഴിൽ കൊണ്ടുവരാൻ മൺമറഞ്ഞ മന്നർ പലരും ഉദ്യമിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതു തങ്ങളുടെ ഒരു പവിത്രകർത്തവ്യമായി അവർ കരുതുകയും ചെയ്തിരുന്നു. രാജസൂയയാഗത്തിൻെറ പിന്നിലുള്ള രാഷ്ട്രീയലക്ഷ്യം അതായിരുന്നുതാനും.

ഭാരതത്തെ ഇണക്കിക്കോർത്തിരുന്ന ചില ആശയ സഞ്ചയങ്ങളും ആചാരവിശേഷങ്ങളും വിശ്വാസപ്രമാണ ങ്ങളുമുണ്ടു്. അതിൽ പ്രമുഖമായതു് ആത്മാവിൻെറ സത്ത യിലും ജീവിതത്തിൻെറ നശ്വരതയിലുമുള്ള ദൃഢവിശ്വാ സമാണു്, വിശ്വാസദാർഢ്യമാണു്. ആ വിശ്വാസം നമ്മുടെ വീക്ഷണത്തെ വിശേഷിപ്പിക്കുന്നു. നമുക്കു് ലോകജീവിതം ഒരു പരമലക്ഷ്യമല്ല. അതിലും ഉപരി യായി ഉത്കൃഷ്ടമായ ഒരാദർശത്തിൽ എത്തിച്ചേരാനുള്ള ഒരു ഉപായവും താവളവുമാണു് ലോകം. അതുകൊണ്ടു് ഭൗതികമൂല്യങ്ങൾക്കു് അനർഹമായ സ്ഥാനം ഭാരതചിന്താ ഗതി അനുവദിച്ചിട്ടില്ല. ആ അഭൗമലക്ഷ്യം ഒന്നേ ഉള്ളു വെങ്കിലും അതിനു് പേരുകൾ പലതുണ്ടാകാമെന്നും അതി ലേയ്ക്കുള്ള പാതകൾ അവശ്യം ഭിന്നങ്ങളായിരിക്കുമെന്നും നമ്മുടെ പൂർവ്വസൂരികൾ പണ്ടേ കണ്ടു. തന്മൂലം സംസ്കാര സമ്പന്നനായ ഒരു ഭാരതീയനു്, വേറൊരാളെ അയാളുടെ വിശ്വാസപ്രമാണങ്ങളുടെ വ്യത്യാസംകൊണ്ടു് — അവയെ ത്രതന്നെ തൻേറതിൽനിന്നും വിഭിന്നമോ വിരുദ്ധമോ ആയിക്കൊള്ളട്ടെ — വെറുക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. സകലരെയും

സ്വീകരിക്കാനും ആദരിക്കാനുമുള്ള ഒരു മനോഭാവമാണ് സംസ്കൃതഭാരതീയനുള്ളതു്. ഈ ആശയവിശാലത, ഒപ്പം സംസ്കാരസമ്പന്നരായ ജനതകളുമായി ഇടപഴകാൻ ഇടയായ കാലത്തോളം നല്ലവയെ ഉൾക്കൊള്ളാനും അങ്ങനെ സ്വയം പരിപുഷ്ടമാകാനും, അതുപോലെതന്നെ മററുള്ളവരെ തുണയ്ക്കാനും ഉയർത്താനും സഹായിച്ചു. പക്ഷെ, കാലാന്തരത്തിൽ ഒരു തലത്തിലും ഒരു തരത്തിലുമുള്ള അഭിപ്രായഭേദം പൊറുക്കാനാവാത്ത ചില പ്രാകൃതചിന്താപ്രവാഹങ്ങൾ ഈ മണ്ണിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. തന്നോടു യോജിക്കാത്തവരെയെല്ലാം കൊന്നൊടുക്കുന്നതു കർത്തവ്യമായും പുണ്യാർജ്ജനോപാധിയായും കരുതുന്ന മതമൂടുപടമണിഞ്ഞ രാഷ്ട്രീയപരാക്രമികൾ ഭാരതത്തെ കീഴടക്കി. അവരോടു് ഭാരതത്തിൻെറ ആശയവിശാലതയും സഹിഷ്ണുതയും ഫലിച്ചില്ല; എന്നു മാത്രമല്ല, അവർ ഇവയെ ഭാരതത്തെ നശിപ്പിക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗമാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്തു. അങ്ങനെ ഭാരതത്തിൻെറ സംസ്കാരസമ്പത്തി ആത്മഹത്യാപരമായിക്കലാശിച്ചു. ആത്മരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി, വൈരികളുടെ ചില അടവുകൾ നമുക്കും സ്വീകരിക്കേണ്ടിവന്നു.

വിശ്വവിശാലമായ സനാതനമതത്തിൻെറ വാങ്മയമൂർത്തിയായ അമരഭാരതിയാണ് ഭാരതത്തെ ഒന്നിച്ചു നിർത്തിയിരുന്ന വേറൊരു ഘടകം. സംസ്കാരധ്വംസകരായ വൈദേശികരുടെ വരവോടുകൂടി ഭാരതലക്ഷ്മിയ്ക്കെന്നപോലെ ഭാരതഭാരതിയ്ക്കും കേടും കെടുതിയും സംഭവിച്ചു. അമരവാണിയെന്നു പുകൾപെററ സംസ്കൃതത്തിൻെറ അന്തിമസംസ്കാരം കഴിഞ്ഞെന്നുപോലും പലരും കരുതുന്നു. എന്നാൽ ഒരു കാലത്തു് സംസ്കൃതമായിരുന്നു ഭാരതത്തിൻെറ പൊതുഭാഷ. കാശ്മീരത്തിലെയും വാരാണസിയിലെയും കാഞ്ചിയിലെയും കാലടിയിലെയും വിദ്വാന്മാർ ആശയവിനിമയം നടത്തിയിരുന്നതു് ആ വൈദികവാണിയിൽ കൂടിയാണ്. പക്ഷെ, അധികാരികളുടെ പരിലാളനം

നിലച്ചതോടുകൂടി സംസ്കൃതത്തിന്ന് വാട്ടവും കോട്ടവും തട്ടി. ആ ഭാഷയുടെ പൂർണ്ണതതന്നെയും അതിനൊരു കാരണമായ്ത്തീന്നു. അതിൽ പ്രവേശിച്ചാൽ സർവ്വജ്ഞതത്വത്തിലെത്തിയേ നിർത്തു. അതിൻെറ വശ്യത അത്ര ശക്തിമത്താണ്. അതു സാധിക്കണമെങ്കിലോ, ജീവിതം മുഴുവൻ അതിനായി ഉഴിഞ്ഞുവെയ്ക്കണം. പാണിനിയുടെ കെട്ടറപ്പററ കോട്ടയ്ക്കകത്തു കടക്കണമെങ്കിൽ എന്തൊരു പാടാണ്! സംസ്കൃതമേരുവിൻെറ ശൃംഗങ്ങൾ അധിരോഹണം ചെയ്യാൻ പുറപ്പെട്ടാലുണ്ടാവുന്ന യാത്രാക്ലേശമോർത്തു പലരും വിമനസ്കരായി. പക്ഷെ, ഈ ദുഃസ്ഥിതി മാററാൻ വയ്യായ്കയില്ല, സംസ്കൃതത്തിനും അതിൽക്കൂടി കിട്ടുന്ന സംസ്കാരത്തിനും ബഹുജനദൃഷ്ടിയിൽ മാന്യത കിട്ടുകയും അവ ഉപജീവനത്തിനുതകുന്ന ഉപാധികളായിത്തീരുകയും ചെയ്യുമെങ്കിൽ. അതിന്ന്, നാം അവയുൾക്കൊള്ളുന്ന സംസ്കാരത്തിൽ അഭിമാനം കൊള്ളണം. സംസ്കൃതാനഭിജ്ഞത ലജ്ജാവഹമാണെന്ന് ഓരോ ഭാരതീയനും ബോധം വരണം. ഇതൊക്കെ വനരോദനമാണെന്നറിഞ്ഞുകൊണ്ടുതന്നെ പറയുന്നതാണ്; ആത്മസംതൃപ്തിക്കുവേണ്ടിയെങ്കിലും പറയട്ടെ. അതിൽ സാമാന്യജ്ഞാനം നേടാൻ സാധാരണമായി ജനങ്ങൾ കരുതുന്നത്ര പ്രയാസമൊന്നുമില്ല. ഓരോ വാക്കിൻെറയും അക്ഷരങ്ങൾ പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം പെറുക്കിപെറുക്കി പഠിക്കേണ്ടുന്ന പാശ്ചാത്യഭാഷകളിൽ പ്രാവീണ്യം നേടുന്നതിലും എളുപ്പമാണ് സംസ്കൃതത്തിൽ അഭിജ്ഞനാവാൻ. കാര്യമിങ്ങനെയൊക്കെ ആയാലും ഇന്ന് ആ ഉദ്ഗ്രഥനോപാധിയുടെ നില വളരെ പരുങ്ങലിലാണ്. ഇതിൻെറകൂടെ വേറൊന്നുകൂടി കുറിക്കട്ടെ. കഴിഞ്ഞ ഒന്നുരണ്ടു നൂററാണ്ടുകളായി ഇന്ത്യയെ കോർത്തിണക്കാൻ തുണച്ചിരുന്ന ഭാഷയായിരുന്നു ഇംഗ്ലീഷ്. സ്വദേശസ്നേഹത്തിൻെറയും സ്വഭാഷാപ്രേമത്തിൻെറയും പേരിൽ, ആഗോളവ്യാപകവും അമൂ

ല്യാകരവുമായ ഒരു നിധി നാം കളഞ്ഞുകുളിക്കുകയായിരിക്കും ഇംഗ്ലീഷ്ഭാഷ കൈയ്വിട്ടാൽ. പരിതസ്ഥിതികളുടെ സമ്മർദ്ദം അമ്മാതിരിയൊരു പ്രമാദം വെച്ചുവാഴിക്കാൻ നമ്മെ അനുവദിക്കാതിരിക്കട്ടെ.

ഭാരതത്തെ കോർത്തിണക്കുന്ന മുഖ്യമായ മറെറാരു ചങ്ങല തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങളാണ്. ദ്വാരകയും കേദാരവും കാശിയും പുരിയും കാഞ്ചിയും രാമേശ്വരവും കന്യാകുമാരിയും ഭാരതസംസ്കാരത്തിൻെറ മർമ്മസ്ഥാനങ്ങളാകുന്നു. ഗംഗയും യമുനയും ഗോദാവരിയും സിന്ധുവും നർമ്മദയും കാവേരിയും ആര്യസംസ്കാരത്തിൻെറ ഉത്പത്തിസ്ഥാനങ്ങളും പോഷകനദികളുമാണ്. അമരനാഥവും കൈലാസവും കാമാഖ്യയും ഗോവർദ്ധനവും ശ്രീശൈലവും ശബരിഗിരിയും ഗോകർണ്ണവും പുണ്യശൃംഗങ്ങളാണ്. സാകേതപുരിയും വൃന്ദാവനവും കപിലവസ്തുവും കാലടിയും ശ്രീപെരുംപുതൂരും ഉടുപ്പിയും ദക്ഷിണേശ്വരവും അരുണഗിരിയും പാവനസ്ഥാനങ്ങളാകുന്നു. വ്യാസനും വാല്മീകിയും ഭാരതത്തിൻെറ അനശ്വരഗായകന്മാരാകുന്നു. തുഞ്ചനും കമ്പനും തുളസിയും സംസ്കാരസംയോജകകവികളാകുന്നു. അതെ, ഭാരതത്തിൻെറ ഓരോ അററവും ഓരോ പൂഴിയും പാവനമാണ്, തീർത്ഥസ്ഥാനമാണ്. ഭാരതപര്യടനം ഒരു തീർത്ഥാടനംതന്നെ.

തീർത്ഥാടനം

ദൃശ്യപ്രപഞ്ചത്തിൻെറ സ്വഭാവത്തെപ്പററി സൂക്ഷ്മമായി നിരീക്ഷിക്കുകയും വിചിന്തനം ചെയ്തുയും ചെയ്ത മനീഷികൾ, അതു് അനിത്യവും അശുചിയും ദുഃഖപ്രദവും ജഡാത്മകവുമാണെന്നു കണ്ടെത്തി. അതിൻെറ പിന്നാലെ പോയാൽ നാശവും ശോകവുമാണ് ഫലമെന്നും അവർ അറിഞ്ഞു. എന്നിരുന്നാലും പ്രാണിജാലങ്ങളെല്ലാം വിഷയങ്ങളുടെ പിന്നാലെ പരക്കംപായു

കയാണ്. അതിൻെറ യഥാർത്ഥസ്വഭാവം പലപ്പോഴും അവരറിയുന്നില്ല; അറിഞ്ഞാൽതന്നെയും അതിൽനിന്ന് മോചനംനേടാൻ ശ്രമിക്കുന്നുമില്ല; ശ്രമിച്ചാലും അതു് വളരെ പ്രയാസം പിടിച്ച ഒരു കാര്യവുമാണ്. അതിൻെറ അപാരതയും അനിവാര്യതയും ആലോചിച്ച് അതിനെ ഒരു പാരാവാരത്തോടുപമിച്ചു; ചിലപ്പോൾ ഗഹനവിപിനത്തോടും. ഈ ശോകസാഗരത്തെ തരണം ചെയ്യാൻ സഹായിക്കുന്നതെന്തോ അതാണു തീർത്ഥം. നാശം നീങ്ങാൻ ശാശ്വതവസ്തു കണ്ടെത്തണം; അശുദ്ധിയകലാൻ ശുദ്ധത നേടണം. ദുഃഖം പോകാൻ ആനന്ദം അനുഭവപ്പെടണം; ജാഡ്യം പോകാൻ ചൈതന്യവാനാകണം. നിത്യവും സത്യവും ശുദ്ധവും ആനന്ദവുമായ വസ്തുവിനെ സാക്ഷാത്കരിക്കണം. അതിനെവിടെ പോകണം? തന്നുള്ളിൽ. അതു വലിയ പ്രയാസം. എന്നാൽ പുറമെ തേടിനോക്കിൻ. തേടിത്തേടി മടുക്കുമ്പോൾ, ആരെങ്കിലും പറഞ്ഞുതരും, മനമാകുന്ന കണ്ണതിനു കണ്ണായ് വിളങ്ങുന്ന കണ്ണൻ ഉള്ളിൽത്തന്നെയാണ് എന്ന്. ആ തത്വം ആരു പറഞ്ഞുതരും? സത്തുക്കൾ. സത്തുക്കളാർ? സത്തിനെ അറിഞ്ഞവർ. അതാർ? 'അസ്തി ബ്രഹ്മേതി ചേദ്വേദ സന്തമേനം തതോ വിദുഃ' ഈശ്വരനുണ്ടെന്നറിഞ്ഞവരാണ് സത്തുക്കൾ. ഈശ്വരനുണ്ടെന്ന് എങ്ങനെ അറിയാം? ഈശ്വരനെ കണ്ടാൽ. അങ്ങനെ ഈശ്വരദർശനം സാധിച്ച സജ്ജനങ്ങളാണ് നമ്മെ അനൃതജഡദുഃഖാത്മകമായ ഈ സംസാരസാഗരത്തെ തരണം ചെയ്യിക്കുന്നവർ. അവരാണു യഥാർത്ഥ തീർത്ഥം.

ബ്രാഹ്മണാ ജങ്ഗമം തീർത്ഥം നിർമ്മലം സാർവ്വകാമികം
യേഷാം വാക്യോദകേനൈവ ശുദ്ധ്യന്തി മലിനോ ജനാഃ.

കാശീഖണ്ഡം

ഈശ്വരസാക്ഷാത്കാരം സാധിച്ച സജ്ജനങ്ങളാണ് സർവ്വഫലപ്രദങ്ങളായ നിർമ്മലതീർത്ഥങ്ങൾ. അവരുടെ

ഉപദേശങ്ങളാകുന്ന ജലംകൊണ്ടു് ജനങ്ങളുടെ മാലിന്യമെല്ലാമകലുന്നു.

സമദർശനന്മാരായ ഇമ്മാതിരി സാധുക്കളുടെ സംസർഗ്ഗമാണു് യഥാർത്ഥമായ താരകം. സംസ്കൃതത്തിൽ സാധു എന്നാൽ ഋഷി, മഹാത്മാവു് എന്നൊക്കെ അർത്ഥമുണ്ടു്. ആ പദം മലയാളത്തിൽ വന്നപ്പോൾ അതിനു സംഭവിച്ച കാലക്കേടു്, ശാന്തം പാപം, എന്നല്ലാതെന്തു പറയട്ടെ! പക്ഷെ, 'സാധു'വിനു മാത്രമല്ല മലയാളത്തിൽ ഇത്തരം ദുർഗ്ഗതി സംഭവിച്ചിട്ടുള്ളതു്. 'ദണ്ഡി'യെ മലയാളി തെണ്ടിയാക്കി; 'ഭിക്ഷു'വിനെ പിച്ചക്കാരനാക്കി; * 'പാപ്പോ'നെ പാപ്പരാക്കി. 'ധർമ്മ'ത്തെ പിച്ചയെടുപ്പിച്ചു. അതിനാൽ ഇത്തരം പൂജ്യപൂജാവ്യതിക്രമം മലയാളത്തിന്റെ ഒരു സ്വഭാവമെന്നെണ്ണി സാധുക്കൾ സമാധാനിക്കുന്നു. ഏതെങ്കിലും തരത്തിൽ ഈ മഹാത്മാക്കളുമായി ബന്ധപ്പെടാൻ ഇടയായിട്ടുള്ള ദേശങ്ങളോ നദികളോ കാടുകളോ ഒക്കെ തീർത്ഥങ്ങളായിത്തീരുന്നു. §

നഹ്യമ്മയാനി തീർത്ഥാനി ന ദേവാ മൃച്ഛിലാമയാഃ
തേ പുനന്ത്യുരുകാലേന ദർശനാദേവ സാധവഃ. ഭാഗ. x. 48.31.

ജലമല്ല തീർത്ഥം; മൺമൂർത്തികളോ ശിലാവിഗ്രഹങ്ങളോ അല്ല ദേവന്മാർ. നെടിയ നാളത്തെ സേവനം കൊണ്ടേ അവർക്കു് ഒരുവനെ പവിത്രനാക്കാനൊക്കൂ. എന്നാൽ സാധുക്കളോ, അവരുടെ ഒരു ദർശനംമതി ഒരുവനെ കരകയററാൻ. 'സത്സംഗോ ശേവധിർനൃണാം.' സത്സംഗം വിലതീരാത്ത ഒരു നിധിയാകുന്നു മനുഷ്യനു്.

---

* പാപ്പവൻ, ശരിക്കു കാണുന്നവൻ, സമദർശി, നിഷ്കിഞ്ചനനായ തപോധനൻ.

§ അയോദ്ധ്യാ മഥുരാ മായാ കാശീ കാഞ്ചീ അവന്തികാ
പുരീ ദ്വാരവതീ ചൈവ സപ്തൈതേ മോക്ഷദായികാഃ.
പുരാണവചനം.

അയോദ്ധ്യ, മഥുര, മായ (ഹരിദ്വാരം), കാശി, കാഞ്ചി, അവന്തികാ, ദ്വാരക ഇവയേഴും യഥാർത്ഥതീർത്ഥങ്ങളാകുന്നു.

ഇവരെ വന്ദിക്കുന്നവർക്കു മാത്രമല്ല, നിന്ദിക്കുന്നവർക്കുംകൂടി ശ്രേയസ്സുണ്ടാകാറുണ്ടു്. ഇവരാണു യഥാർത്ഥതീർത്ഥങ്ങൾ; അവർതന്നെ തീർത്ഥങ്കരന്മാരും. യുധിഷ്ഠിരൻ വിദുരരോടു പറയുകയുണ്ടായി:—

ഭവദ്വിധാ ഭാഗവതാസ്തീർത്ഥീഭൂതാഃ സ്വയം പ്രഭോ,
തീർത്ഥീകുർവ്വന്തി തീർത്ഥാനി സ്വാന്തഃസ്ഥേന ഗദാഭൃതാ.

ഭാഗ. 1.13.10.

''സ്വയം തീർത്ഥഭൂതരായ ഭവാദൃശന്മാരായ ഭാഗവതന്മാർ തങ്ങളുടെ ഉള്ളിൽ കുടികൊള്ളുന്ന ശ്രീഭഗവാനെക്കൊണ്ടു് തീർത്ഥങ്ങളെ തീർത്ഥങ്ങളാക്കിച്ചെയ്യുന്നു.''

ഇപ്രകാരമുള്ള ഈശ്വരനിഷ്ഠന്മാരുടെ ജന്മംകൊണ്ടോ, സാധനകൊണ്ടോ, സമ്പർക്കംകൊണ്ടോ, സന്ദർശകരിൽ ഈശ്വരചിന്ത വളർത്താൻ ഉതകുന്ന സ്ഥാനങ്ങളാണു തീർത്ഥങ്ങൾ. 'ന പാവയിഷ്യന്തി ഹി പാപമാപഃ.' (ജലത്തിനു പാപത്തെ കഴുകിക്കളയാൻ കഴിവില്ല.) എന്നു് ബുദ്ധദേവൻ പറയുന്നുണ്ടു്. ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ ഗംഗയിലെ മത്സ്യത്തിനെല്ലാം മോക്ഷം കിട്ടണമല്ലോ.

ഈശ്വരനിഷ്ഠന്മാരും, ഈശ്വരചിന്ത ഉണർത്തുന്ന സ്ഥാനങ്ങളും വസ്തുക്കളുമെല്ലാം തീർത്ഥങ്ങളാകുന്നു. കാഴ്ച കാണാൻ തീർത്ഥസ്ഥലങ്ങളിൽ പോകുന്നതു കുറ കപ്പലിൽ പോകുന്നതുപോലെ ആയിരിക്കും. നാവിൽ നാമവും നെഞ്ചിൽ രൂപവും മനസ്സിൽ ആനന്ദവുമായി വേണം തീർത്ഥമാടാൻ. ഈ ധ്യാനധാര എത്രയധികം മനസ്സിൽ നിലനിർത്താൻ സാധിക്കുമോ അത്രയുമധികം ഫലം തീർത്ഥാടനംകൊണ്ടു കിട്ടും.

സഞ്ചാരസൗകര്യങ്ങളൊന്നുമില്ലാതിരുന്ന പുരാതന കാലങ്ങളിൽ കാശിയാത്ര മുതലായ തീർത്ഥാടനങ്ങൾ തികച്ചും ഈശ്വരാർപ്പിതമായ ഒരു സഞ്ചാരമായിരുന്നു. കൈയിൽ കാശുണ്ടെങ്കിലേ വഴിയിൽ പേടിയുള്ളു. നിഷ്കിഞ്ചനന്മാരായി ഈശ്വരൈകശരണന്മാരായി സഞ്ചരിക്കുന്ന

തീർത്ഥാടകർക്കു യാതൊരു ഭയവുമില്ല. അവരുടെ ജീവിതം സമ്പൂർണ്ണം ഈശ്വരസമർപ്പിതമാകുന്നു; അവരുടെ യോഗക്ഷേമം ഭഗവാൻെറ ചുമതലയും. ഇത്തരം തീർത്ഥാടകർ ഭാരതത്തിൻെറ ചതുർധാമങ്ങളും സന്ദർശിച്ചിരുന്നു. ഈ തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങൾ ഭാരതത്തിൻെറ ഐക്യത്തിൻെറ പ്രതീകങ്ങളായി നിലകൊണ്ടു. വിഭിന്നജനതകൾ തമ്മിൽ ഇടപഴകാനും ഇണങ്ങിച്ചേരാനും ഈവക സഞ്ചാരങ്ങൾ സഹായിച്ചിരുന്നു.

യാത്ര

ഈ ലേഖകൻ 1965 ഒക്ടോബർ 10–ാംനു- മുതൽ നവംബർ 23–ാംനു-വരെ നീണ്ടുനിന്ന ഒരു തീർത്ഥാടനം നടത്തി. ആശ്രമത്തിൻെറ ഒരാവശ്യം പ്രമാണിച്ചാണു് പോയതെങ്കിലും, ലേഖകനെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം അതൊരു തീർത്ഥയാത്രയും കൂടിയായിരുന്നു; പോരാ, അതായിരുന്നു മുഖ്യം. കാരണം, ശ്രീരാമകൃഷ്ണസംഘത്തിൽപെട്ട ഒരാൾക്കു്, ശ്രീരാമകൃഷ്ണനെ ആരാധിക്കുന്ന സ്ഥലങ്ങളൊക്കെ തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങളാണു്; അദ്ദേഹത്തെ ആരാധിക്കുന്നവരൊക്കെ ആരാദ്ധ്യരും. ഈ മനോഭാവം സംഘത്തിലെ സന്ന്യാസിമാർക്കു മാത്രമുള്ളതല്ല, സംഘവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട മററുള്ളവർക്കും ഉണ്ടു് എന്നു് ഏതാണ്ടു പത്തിരുപതു കൊല്ലം മുമ്പു് ഒരു ഡോക്ടരുടെ സംഭാഷണത്തിൽനിന്നും മനസ്സിലാകാനിടയായി. ജലാർപേട്ടിനടുത്തു് നത്രമ്പള്ളിയെന്ന സ്ഥലത്തുവെച്ചു് ഒരു ഡോക്ടർ പറഞ്ഞു:— ''എന്നെ ആരെങ്കിലും ഒരു രോഗിയെ നോക്കാൻ വിളിച്ചാൽ, ആ വീട്ടിൽ വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ പുസ്തകമേതെങ്കിലും കണ്ടുപോയെങ്കിൽ, പിന്നെ എനിക്കവിടെനിന്നു് ഫീസ് വാങ്ങാൻ വയ്യ.'' രാമകൃഷ്ണവിവേകാനന്ദന്മാരുടെ കൊടിക്കീഴിൽ വരുന്നവരൊക്കെ ഒരു കുടുംബത്തിൽ പെട്ടവർതന്നെ. അതെന്തിനു്, വഴിയെ നടക്കുമ്പോൾ ഏതെങ്കിലും കടയിൽ, ഇവരുടെ ആരുടെയെങ്കിലും

പടം — ചുമർപഞ്ചാംഗത്തിലായാൽപോലും — ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ ആ സ്ഥലവും അവിടത്തെ ആളുകളുമായി നമുക്കെന്തോ അടുപ്പം ഉള്ളതായി തോന്നാറുണ്ടു്. അതെ, രാമകൃഷ്ണ വിവേകാനന്ദന്മാർക്കുവേണ്ടിയും അവരിൽക്കൂടിയും വിഭിന്ന ജനതകൾ ഒരേ കുടുംബാംഗങ്ങളായിരിക്കുന്നു.

വളരെ പെട്ടെന്നാണു് യാത്ര പുറപ്പെടാൻ തീർച്ചയാക്കിയതു്; എന്നെ സംബന്ധിച്ചു് യാദൃച്ഛികമായിട്ടും. മനുഷ്യർ വനവാസികളായിരുന്ന കാലത്തു് വേട്ടയാടാനും, പില്ക്കാലത്തു് വളർത്തുമൃഗങ്ങളുടെയും തങ്ങളുടെയും ഇര തേടാനും സഞ്ചരിച്ചിരുന്നു. പരിഷ്കാരം വന്നതിനുശേഷവും സഞ്ചാരത്തിനുള്ള ആഗ്രഹം മനുഷ്യക്കു മാറിയിട്ടില്ല. സഞ്ചാരം സകലക്കും കൗതുകമാണു്. സ്വയം ഊരുചുററാൻ ചുററുപാടുകൾ സമ്മതിക്കാത്തപക്ഷം, അങ്ങനെ ചുററിയവരുടെ വിവരണങ്ങൾ കേൾക്കാൻ നാം ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു. ഇതു് എല്ലാ ദേശക്കാർക്കും ഉള്ളതാണു്. അതുകൊണ്ടാണു് യാത്രാവാർത്തകളടങ്ങിയ പുസ്തകങ്ങൾ ആളുകൾക്കു് പ്രിയംകരങ്ങളാകുന്നതു്. സഞ്ചാരിയുടെ സംസ്കാരസമ്പത്തും നിരീക്ഷണപാടവവും വിവരണസാമർത്ഥ്യവും അനുസരിച്ചിരിക്കും വർണ്ണനയുടെ ആകർഷകത്വം. ഇവിടെ കുറിക്കുന്നതു് മുഴുവൻ പ്രാമാണികമോ ആധികാരികമോ ആയെന്നുവരികയില്ല. അലഞ്ഞു നടന്നപ്പോൾ കണ്ടതും കേട്ടതും, മടങ്ങിവന്നു് പടിഞ്ഞിരുന്നു കുറിക്കുന്നുവെന്നേയുള്ളു.

യാത്ര ഒരു സവിശേഷാനുഭൂതിയാണു്. അതു് അനുഭവിച്ചറിയേണ്ടതാണു്. വണ്ടിയിൽ കയറാൻ ചെല്ലുമ്പോൾ രണ്ടുപാട്ടികളുണ്ടു്, അകത്തുള്ളവരും പുറത്തുള്ളവരും. വണ്ടി നില്ക്കുന്ന നിമിഷം, അഥവാ അതിനു മുമ്പേതന്നെ, യാത്രക്കാരൻ കൂലിക്കാരന്റെ തുണയോടുകൂടി തുറക്കുന്ന വാതിലും നോക്കി പരക്കംപാച്ചിലായി. മുറിയിൽ പട്ടാളക്കാരാണെങ്കിൽ അവർ വാതിൽ തുറക്കുകയില്ല; അഥവാ തുറന്നാൽ തന്നെ പക്കിസ്ഥാനിളോടു് കാണിക്കുന്നതിൽ കൂടുതൽ

ശൗര്യം അകത്തുകയറാൻ വരുന്നവരോടു കാണിക്കും. പാവം യാത്രക്കാരൻ ഒഴിഞ്ഞുപോകും. ഇറങ്ങാൻ വെമ്പൽ കൂട്ടുന്നവർ വാതിൽ തുറക്കും. ആ തക്കംനോക്കി കൂലിക്കാരൻ യാത്രക്കാരനേയും സാമാനങ്ങളേയുംകൂടി അകത്തേയ്ക്കൊരു തള്ള്. പുറത്തേയ്ക്കുള്ള പ്രവാഹവും അകത്തേയ്ക്കുള്ള കുതിച്ചുകയററവും കൂടി ഒരു കൂട്ടിമുട്ടൽ. കടന്നുകൂടിയാലോ, അകത്തിരിപ്പുറപ്പിച്ചിരിക്കുന്നവർ തടിമിടുക്കും പണക്കൊഴുപ്പും കൂടിയവരാണെങ്കിൽ, ഉള്ളയിടമെല്ലാം പെട്ടിയും പൊക്കണവും കൊണ്ടു നിറയ്ക്കും; ഇരിക്കാനുള്ള ബഞ്ചു മുഴുവൻ അവക്കും അവരുടെ കുടുംബത്തിനും വേണ്ടി കുത്തകപ്പാട്ടത്തിനു പിടിക്കും. ഇനി കയറിക്കൂടിയവൻെറ നിലയോ? അടുത്ത സ്റ്റേഷനിൽ കയറാൻ വരുന്നവരുടെ നേരേ വക്കാണത്തിന് അവനും കൂടും. അമ്പോ ശിവ ശിവ! ഹേ മനുഷ്യ, നിൻെറ സ്വാർത്ഥത്തിനു നമോവാകം!

തൃശ്ശൂർനിന്നും ഒലവക്കോടുവരെ തൂങ്ങിപ്പിടിച്ചുനിന്നു മൂന്നാംക്ലാസ്സ് വണ്ടിയിൽ. അതിൽ ക്രമസമാധാനപാലനത്തിന് നിയുക്തരായ ചില ആയുധധാരികൾ ഔദ്യോഗികവേഷത്തിലുണ്ടായിരുന്നു. അവരിലൊരുവൻെറ പൊതിക്കെട്ടിലാരോ ഒന്നു തൊട്ടുപോലും; അയാളുടെ കണ്ണുരുട്ടു കണ്ടാൽ, പണ്ടാണെങ്കിൽ ആളുകൾ കിടുകിടുക്കും. ഇന്നിപ്പോൾ പ്രജായത്തമല്ലേ? സായിപ്പിൻെറ കാലം കഴിഞ്ഞല്ലൊ. കമ്മ്യൂണിസം പുലരുന്ന കാലവുമല്ലേ? പാവങ്ങളുടെ നല്ലകാലം. ഒലവക്കോട്ടു ചെന്നപ്പോൾ ഒന്നിരിക്കാനൊത്തു. കോയമ്പത്തൂർ ചെന്നപ്പോൾ ഒന്നൊന്നുക്കുപോയി. മടങ്ങിവന്നപ്പോൾ, നടപ്പാതയിൽ രണ്ടമ്മമാർ; അവർ തങ്ങളുടെ 'മേ മേ'ന്നു കരയുന്ന പൈതങ്ങളെ വഴിയിൽ വിരിപ്പുവിരിച്ചു കിടത്തിയിരുന്നു. ഒരു വിധത്തിൽ കുത്തിയിരിപ്പാരംഭിച്ചു. കാലനക്കാനാവാതെ മദിരാശിവരെ ആ ഇരിപ്പ്. കാലത്ത് കാലു നോക്കിയപ്പോൾ കണങ്കാൽ വീങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

മദ്രാസ്

സ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിക്കുശേഷം എല്ലാ തുറകളിലും വളരെയേറെ പുരോഗമിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു സംസ്ഥാനമാണ് മദ്രാസ്സ്; അതുപോലെതന്നെ അതിൻെറ തലസ്ഥാനവും. അതിപുരാതനമായ ഒരു സംസ്കാരത്തിൻെറ അവകാശികളാണ് തമിഴർ. അതിലവർ അഭിമാനം കൊള്ളുകയും ചെയ്യുന്നു. കൃഷിയിലും വ്യവസായത്തിലും വിദ്യാഭ്യാസത്തിലും ആരോഗ്യകാര്യത്തിലും അവർ വളരെ ശ്രദ്ധ പതിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. എവിടെ നോക്കിയാലും കൃഷികൾ. പലയിടങ്ങളിലും വ്യവസായശാലകളും. ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളിൽ വിദ്യുച്ഛക്തി കിട്ടിത്തുടങ്ങിയതോടുകൂടി, ഇലക്ട്രിക് പമ്പുകളുപയോഗിച്ച് നനച്ച് മുമ്പു വരണ്ടുകിടന്ന പ്രദേശങ്ങൾ പലതും അവർ കൃഷിസ്ഥലങ്ങളാക്കി മാററിയിരിക്കുന്നു. പറമ്പു വെറുതെ കിടക്കുന്ന സമയം ഇല്ലാതായി. നെല്ല്, ചോളം, കമ്പ്, പഞ്ഞപ്പുല്ല്, വഴുതിന, ചേന, മഞ്ഞൾ, ഉള്ളി, തുവര എന്നിങ്ങനെ നാനാതരം ധാന്യങ്ങളും കായ്കറികളും വളർന്നു നില്ക്കുന്നതു കാണാൻ വളരെ കൗതുകം. വലിയ ഒച്ചപ്പാടൊന്നും കൂട്ടുന്നവരല്ല തമിഴർ. അവരുടെ ഭാഷയെ തൊട്ടുകളിച്ചാൽ മാത്രമേ അവർ ക്ഷോഭിക്കുകയുള്ളു. ഹിന്ദിയോടും സംസ്കൃതത്തോടും അവക്ക്ത്ര മതിപ്പോ മമതയോ ഇല്ല. നിശ്ശബ്ദമായി കഠിനപ്രയത്നം ചെയ്യുന്നവരാണവർ. മന്ത്രിസഭ മറിച്ചിടാത്ത ഏകപ്രവിശ്യ ഒരു പക്ഷേ മദ്രാസായിരിക്കും. മദ്രാസിൻെറ സമാധാനപ്രേമത്തിൻെറയും നിശ്ശബ്ദപ്രയത്നത്തിൻെറയും അടയാളമാണതു്. വേണ്ടാത്ത രാഷ്ട്രീയകോലാഹലമൊന്നും അവർ കൂട്ടുകയില്ല. തൻകാര്യം കാണാനവക്ക്റിയാം; അതിൻെറ ഗുണം അവക്ക്നുഭവപ്പെടുന്നുമുണ്ട്.

ഏകദേശം ഒരു വ്യാഴവട്ടം മുമ്പു കണ്ട മദിരാശിയുടെ ചിത്രവും സ്മരണയിൽ വെച്ചുകൊണ്ടാണ് ലേഖകൻ അവിടെ ചെന്നിറങ്ങിയതു്.

അന്നത്തേതിൽനിന്നും ഇന്നിപ്പോൾ അതു് കണക്കില്ലാതെ വളൎന്നിരിക്കുന്നു. ആളുകളുടെ തിരക്കിനും കാറുകളുടെ ഒഴുക്കിനും കൈയും കണക്കുമില്ല. പുതിയപുതിയ വ്യവസായങ്ങൾ, യുദ്ധോപകരണനിൎമ്മാണശാലകൾ, വ്യാപാരശാലകൾ, അങ്ങാടികൾ അങ്ങനെ പലതും. ഏററവും ചെലവു കുറഞ്ഞ ടാക്സികാറുകൾ കിട്ടുന്നയിടം മദ്രാസാകുന്നു. നഗരം മൂന്നു വശത്തേയ്ക്കും — ഒരു വശം അലയാഴിയാണല്ലൊ — മേലോട്ടും വളരുന്നു. പത്തിരുപതു വൎഷംമുമ്പു് ലേഖകൻ മദ്രാസു് രാമകൃഷ്ണമഠത്തിൽ താമസിച്ചിരുന്ന കാലത്തു്, മഠം ഇരിക്കുന്ന ഭാഗം നഗരത്തിൻെറ ബഹളങ്ങളിൽനിന്നെല്ലാം ഒഴിഞ്ഞുമാറിയ ഒരു മൂലയായിരുന്നു. ഇന്നിപ്പോൾ മൈലാപ്പൂരും ചുററുപാടുംതന്നെ ഒരു പെരിയ പട്ടണമായിരിക്കുന്നു. അതുപോലെതന്നെ മഠത്തിൻെറ പ്രവൎത്തനങ്ങളിലും ഗണ്യമായ വളൎച്ചയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. ആശ്രമത്തിൻെറ അതിരുതന്നെ ഏകദേശം ഇരട്ടിച്ചിരിക്കുന്നു. ക്ഷേത്രത്തിൽ ആരാധനയ്ക്കും ഭജനയ്ക്കുമായി ഒട്ടുവളരെ ആളുകൾ എന്നും വന്നുപോകുന്നു. പ്രസിദ്ധീകരണവിഭാഗം പലേ പുതിയ പുസ്തകങ്ങളും പുറത്തു കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ടു്. വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ ശതാബ്ദാഘോഷത്തോടനുബന്ധിച്ചു് രണ്ടു നിലയിലുള്ള ഒരു നെടുനെടുങ്കൻ കെട്ടിടം; അതിൽ നല്ല വലിയ ഒരു വായനശാല. ആശ്രമംവക ആശുപത്രിയും വളരെ വളൎന്നിരിക്കുന്നു. ഇന്ത്യയിലെ നഗരങ്ങളിൽ വൃത്തിയുള്ളതും അച്ചടക്കമുള്ളതുമായ ഒന്നാണു് മദ്രാസു്. അതിപുരാതനമായ ദ്രാവിഡസംസ്കാരത്തിൻെറ ഉത്കൃഷ്ടപ്രതീകമാകുന്നു ചെന്നൈപട്ടണമെന്നു പുകളാൎന്ന മദ്രാസു്നഗരം.

ഒരു സ്നേഹിതൻെറയും ഒരു കൂലിക്കാരൻെറയും സഹായസഹകരണങ്ങൾകൊണ്ടു്, ഹൗറാ എക്സ്പ്രസ്സിൽ മൂന്നാം ക്ലാസ്സിലെ മുകളിലത്തെ ഒരു ബഞ്ചിൽ വിരിപ്പു വിരിക്കാൻ ഇടംകിട്ടി. മദ്രാസു് പ്ലാററുഫാറത്തിൽ ചെന്നാൽ,

'എങ്ങോട്ടാണു പോകുന്നതു്, സ്ഥലം പിടിച്ചുതരാം,' എന്നും പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് ദല്ലാളുകൾ അടുത്തുകൂടും. അവക്കു വല്ലതും കൈയ്മടക്കു കൊടുത്താൽ ഓടുംവണ്ടിയിൽ ചാടിക്കയറി അവർ ഇടം പിടിച്ചുതരും. ഇതു് നമ്മുടെ സ്വാർത്ഥത്തിനു നന്നെങ്കിലും അന്യക്കു് അസൗകര്യത്തിനു കാരണമാണു്. പക്ഷേ ലോകം മുഴുവൻ സ്വന്തം കാര്യം സിന്താബാദാണല്ലൊ. മുകളിൽ ഇടം കിട്ടിയതുകൊണ്ടു വലിയ ക്ലേശം കൂടാതെ മൂന്നാംനാൾ ഉച്ചയ്ക്കുമുമ്പു് ഹൗറയിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. അവിടെനിന്നു് ബസ്സിൽ ബേലൂർമഠത്തിലും.

ശ്രീരാമകൃഷ്ണസംഘത്തിൻെറ തലസ്ഥാനമാണു ബേലൂർ മഠം. ഗംഗയുടെ ഒരു ശാഖയായ ഹുഗ്ലിയുടെ പടിഞ്ഞാറെ കരയിലാണതു് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്; ഹൗറാസ്റ്റേഷനിൽ നിന്നു് ഏകദേശം നാലഞ്ചുമൈൽ അകലെ. ഭാരതനവോത്ഥാനത്തിൻെറ പ്രവാചകനായ വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ, തൻെറ ഗുരുദേവൻെറ പാവനനാമധേയത്തിൽ, വ്യക്തിയുടെയും ജഗത്തിൻെറയും മംഗളത്തിനായി സ്ഥാപിച്ച ഒരു സന്ന്യാസിസംഘടനയാണിതു്. അതിലിപ്പോൾ അറുനൂറു സന്ന്യാസിമാരോളം ഉണ്ടു്; ഭാരതത്തിലും ഇതരദേശങ്ങളിലുമായി ഏതാണ്ടു് നൂററമ്പതു ശാഖകളും. അമേരിക്ക, ഇംഗ്ലണ്ടു്, യൂറോപ്പു്, ആഫ്രിക്കാ, മലയാ എന്നിങ്ങനെ പലയിടങ്ങളിലും ഇതിലെ അംഗങ്ങൾ ഭാരതത്തിൻെറ അദ്ധ്യാത്മസന്ദേശം പ്രചരിപ്പിക്കുന്നു. ഭാരതത്തിൻെറ സാംസ്കാരികപ്രതിനിധികളാണു് ഈ ശാന്തിവാഹകർ. അദ്ധ്യാത്മചിന്താപ്രചരണത്തോടൊപ്പം ഭാരതത്തിൽ അതിൻെറ പ്രായോഗികവശമെന്നോണം, നാനാതരത്തിലുള്ള — വിദ്യാഭ്യാസം, ആരോഗ്യം, ക്ഷാമദാരിദ്ര്യദുരിതനിവാരണം മുതലായ — ലോകോപകാരപ്രവർത്തനങ്ങളും സംഘം നടത്തിവരുന്നു. ഈവക കാര്യങ്ങൾ ഇന്നു് സുവിദിതങ്ങളാണല്ലൊ.

ബേലൂർമഠം

ശ്രീരാമകൃഷ്ണസംഘത്തിലെ അംഗങ്ങൾക്ക് ബേലൂർ മഠം തങ്ങളുടെ തറവാടാകുന്നു. അവിടമാണ് ഗുരുസ്ഥാനം; അവിടംതന്നെ തീർത്ഥവും. ദക്ഷിണേശ്വരവും ബേലൂർ മഠവും സംഘാംഗങ്ങളുടെ അദ്ധ്യാത്മപ്രചോദനകേന്ദ്രങ്ങളാണ്. ഗ്രാൻഡ്ട്രങ്ക്റോഡിൽനിന്നും ഏകദേശം ഒരു ഫർലോങ് ചെന്നാൽ മന്ദാകിനീതീരത്തു സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന ആ അദ്ധ്യാത്മസങ്കേതം കണ്ടെത്താം. വലതുവശം സംഘത്തിന്റെ കാര്യാലയം. ഇടതുവശത്തായി തലയുയർത്തി നില്ക്കുന്ന ഒരപൂർവ്വശില്പം, തവിട്ടുനിറമാർന്ന കല്ലിൽ പണിതീർത്തത്, കാണാകുന്നു. അതാണ് ശ്രീരാമകൃഷ്ണക്ഷേത്രം. മുൻവശത്ത് നടയ്ക്കൽനിന്ന് നോക്കിയാൽ ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ അകത്ത് പുഞ്ചിരിയും പൊഴിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണെന്നു തോന്നും. വെണ്ണക്കല്ലിൽ തീർത്ത ഒരു മോഹനവിഗ്രഹമാണ് ക്ഷേത്രത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നത്. സംഘാംഗങ്ങളെസംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അതൊരു വിഗ്രഹമല്ല; തങ്ങളുടെ ഗുരുദേവൻതന്നെയാണ്. ഭാരതീയവും വൈദേശികവുമായ ശില്പകലകളുടെ ഒരു മോഹനമിളനമാണീ സമന്വയമൂർത്തിയുടെ മന്ദിരം. വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ നിർദ്ദേശപ്രകാരം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു സതീർത്ഥ്യൻതന്നെയാണ് ഇതിന്റെ രൂപരേഖ വരച്ചതും, ശ്രീകോവിൽ പണിയിച്ചതും, പ്രതിഷ്ഠ നടത്തിയതും. ഒരമേരിക്കൻഭക്തയുടെ ഭക്തിയുടെ പ്രതീകമാണീ ക്ഷേത്രം. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ വടക്കുമാറി പുഴയുടെ തീരത്ത് മഠവും തിടപ്പള്ളിയും കാണാം. മഠത്തിന്റെ മുകളിലത്തെ മുറിയിലാണ് വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ താമസിച്ചിരുന്നത്. സന്ദർശകർക്ക് ചെന്നുകാണാൻ കഴിയുന്ന തരത്തിൽ പുറമേനിന്ന് കോണിപ്പടികൾ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ട്. സ്വാമിജി ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന സാധനസാമഗ്രികൾ അതിൽ സൂക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം അപ്പുറത്തേയ്ക്കെങ്ങോ പോയിരി

ക്കുകയാണ്, ഇപ്പോൾ മടങ്ങിവരും, കണ്ടിട്ടു പോകാം, എന്നു തോന്നും അവിടെ ചെന്നു നോക്കിയാൽ.

ഗംഗാതീരത്തുകൂടി തെക്കോട്ടു നടക്കാം. അടുത്തായി ഒരു ചെറിയ ക്ഷേത്രം കാണാം; സംഘത്തിന്റെ ആദ്യത്തെ അദ്ധ്യക്ഷനും, ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ മാനസപുത്രനും വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ സതീർത്ഥ്യനുമായ ശ്രീമദ് ബ്രഹ്മാനന്ദസ്വാമികളുടെ ക്ഷേത്രമാണതു്. അവിടെ തൊഴുതിട്ടു് ഒരു മുപ്പതടി തെക്കോട്ടു നടന്നാൽ ഗംഗയിലേയ്ക്കു ദർശനമായി ഒരു ക്ഷേത്രം കാണപ്പെടുന്നു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ സഹധർമ്മിണിയും രാമകൃഷ്ണസംഘത്തിന്റെ ജനനിയും രാമകൃഷ്ണഭക്തന്മാരുടെ മാതൃദേവിയുമായ ശ്രീശാരദാദേവി ഗംഗാതരംഗങ്ങൾ ദർശിച്ചുകൊണ്ടും ഭക്തന്മാരെ അനുഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടും അവിടെ സന്നിധാനം ചെയ്യുന്നു. അവിടെനിന്നു കുറച്ചുകൂടി തെക്കോട്ടു ചെന്നാൽ വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ ക്ഷേത്രം.

നമസ്തേ യതിരാജായ വിവേകാനന്ദസൂരയേ
സച്ചിത്സുഖസ്വരൂപായ സ്വാമിനേ താപഹാരിണേ.

ആ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ മുകളിലത്തെ നിലയിൽ പ്രണവപ്രതിഷ്ഠയുണ്ടു്. ചുററും വരാന്ത. ഗംഗയ്ക്കഭിമുഖമായുള്ള വരാന്തയിൽ, കുറച്ചുനേരമിരുന്നാൽ, ജപിച്ചാൽ, ധ്യാനിച്ചാൽ, മനസ്സിനു ശാന്തിയും മെയ്യിനു കുളിർമയും കിട്ടും.

അല്പംകൂടി മുമ്പോട്ടു നടന്നാൽ തെക്കുമാറി ഒരു രണ്ടു നിലക്കെട്ടിടം കാണാം. സ്വാമിജിയുടെ സഹപ്രവർത്തകയായിരുന്ന അമേരിക്കൻവനിത മിസ് മക്ലൗഡ് ബേലൂരിൽ വരുമ്പോൾ താമസിക്കാനുണ്ടാക്കിയ ഒരു അതിഥിമന്ദിരമാണതു്. അതിന്റെ താഴത്തെ നിലയിലാണ് ഈയിടെ ദേഹം വെടിഞ്ഞ സംഘാദ്ധ്യക്ഷൻ ശ്രീ മാധവാനന്ദസ്വാമികൾ താമസിച്ചിരുന്നതു്. അതിന്റെ മുകളിലത്തെ നിലയിൽ ഒരു ഹാളുണ്ടു്, അതിനു നടുക്കു ഒരു വട്ടമേശയും. മേശയ്ക്കു് ഏകദേശം ഇരുപത്തിമൂന്നടി ചുററളവും എഴടി വ്യാ

സവും വരും. ഇതു് അമേരിക്കയിലെ കാലിഫോർണിയൻകാടുകളിൽ വളന്നിരുന്ന ഒരു ഓക്കുമരത്തിൻെറ, നിലത്തുനിന്നും അറുപതടി ഉയരത്തിൽ വെച്ചു് വട്ടത്തിൽ മുറിച്ചെടുത്ത ഒരു കുറുമുറികൊണ്ടു് ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതാണു്. മിസ് മക്ലൗഡ് കൊണ്ടുവന്നതാണെന്നാണു് കേട്ടിരിക്കുന്നതു്. ഈ കെട്ടിടമിപ്പോൾ സ്വാമിമാരുടെ താമസസ്ഥലമായതുകൊണ്ടു് സന്ദർശകക്കു് ഇതു് കാണണമെങ്കിൽ പ്രത്യേകം അനുവാദം വാങ്ങിക്കണം.

സന്ന്യാസിസമ്മേളനം

മൂന്നുകൊല്ലത്തിലൊരിക്കൽ തലസ്ഥാനത്തുവെച്ചു് സംഘാംഗങ്ങളായ സന്ന്യാസിമാരുടെ ഒരു സമ്മേളനം കൂടുകപതിവാണു്. ആ സമ്മേളനത്തിൽ പങ്കുകൊള്ളാൻ വേണ്ടിയാണു് ലേഖകൻ ഇത്തവണ അവിടെ പോയതു്. ഹിന്ദുമതത്തിൽ ഇമ്മാതിരി ഒരു സന്ന്യാസിസംഘടന വേറെയില്ലെന്നു പറയാം. പുരാതനകാലങ്ങളിൽ, ഏതെങ്കിലും കാരണത്താൽ വിഷയവിരക്തിവരുന്ന ആൾ എല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ചു് പരിവ്രാജകനാകാറുണ്ടു്. ഏഷണാത്രയം വെടിഞ്ഞു്, 'അഥ ഭിക്ഷാചര്യാം ചരന്തി.' എന്നു് ഉപനിഷത്തിൽ കാണാം. അതു പക്ഷെ വ്യക്തിഗതമായിരുന്നു. ഭിക്ഷുക്കളുടെ ഒരു സംഘടന ലോകത്തിൽ ആദ്യം സ്ഥാപിച്ചതു് ബുദ്ധനാണു്. ലോകത്തിലെ ആദ്യത്തെ പ്രചാരണമതവും ബുദ്ധമതമാകുന്നു. തഥാഗതൻെറ ആദർശം സ്വീകരിച്ചു് സംഘത്തിനുവേണ്ടി ജീവിതം സമർപ്പിച്ച അനേകം ഭിക്ഷുക്കൾ ആ മതത്തിൻെറ സന്ദേശവാഹകരായി ലോകത്തിൻെറ നാനാഭാഗത്തും സഞ്ചരിച്ചു. ഈ സ്ഥവിരപുത്രന്മാർ പുരാതനസംസ്കാരകേന്ദ്രമായിരുന്ന അലക്സാൻഡ്രിയായിൽ എത്തിയിരുന്നതായി പറയപ്പെടുന്നു. ജൂതന്മാരുടെയിടയ്ക്കു് 'എസ്സീൻസ്'' എന്ന പേരിൽ സസ്യഭുക്കുകളായ ഒരു തരം വൈരാഗികളുണ്ടായിരുന്നു. ഈ എസ്സീൻസ് എന്ന പദം 'സന്യാസിൻ' എന്നതിൻെറ ഒരു രൂപാന്ത

രമല്ലേ എന്നു സംശയമുണ്ടു്. ഈ സ്ഥവിരപുത്രന്മാരിൽ ക്കൂടിയും എസ്സീൻസിൽക്കൂടിയും ജറുസലേമിൻെറ പരിസ രങ്ങളിൽ ബുദ്ധസന്ദേശം പരന്നു. ആവക ആശയങ്ങളെ യേശുകൃസ്തു ഉൾക്കൊണ്ടു. ക്രമേണ കൃസ്തുമതവും, ആ മത ത്തിൽ സംന്യാസിസംഘടനകളും രൂപംപ്രാപിച്ചു. ശ്രീ ശങ്കരാചാര്യർ സ്ഥാപിച്ച സംന്യാസിമഠങ്ങളിൽ സംന്യാ സിമാരുടെ എണ്ണം വളരെ പരിമിതമായിരുന്നു. ഇതര സന്ന്യാസസമ്പ്രദായങ്ങളും വ്യക്തിഗതമാണധികപക്ഷവും ഗുരുശിഷ്യന്മാർ തമ്മിലുള്ള ബന്ധമല്ലാതെ സതീർത്ഥ്യ ന്മാർ തമ്മിൽ ഒരു സംഘടനാരൂപത്തിലുള്ളവ വളരെ കുറവാണു്. ഈ നിലയ്ക്കാലോചിക്കുമ്പോൾ, രാമകൃഷ്ണ സംഘമെന്ന സന്ന്യാസിസംഘടന ഹിന്ദുമതത്തിൽ ആദ്യ ത്തേതാണെന്നു പറയാം. ഹിന്ദുമതത്തിലെ പുരാതനമായ സന്ന്യാസാദർശം ബുദ്ധസംഘത്തിൻെറയും കൃസ്തുമതസംഘ ങ്ങളുടെയും അനുഭവങ്ങളുടെ വെളിച്ചത്തിൽ, ഹിന്ദുമത ത്തിൻെറ സംസ്കാരത്തിനനുസരിച്ചു് കാലാനുരൂപമായി കൈക്കൊണ്ട ഒരു രൂപമാണു് രാമകൃഷ്ണസംഘം.

ഏതൊരു സംഘടനയ്ക്കും, കൂടെക്കൂടെ അതിലെ അംഗ ങ്ങൾ ഒരുമിച്ചു ചേരുകയും ആശയവിനിമയം നടത്തുകയും ചെയ്താൽമാത്രമേ ശരിയായ കെട്ടുറപ്പുണ്ടാവൂ. രാഷ്ട്രീയമോ, സാമുദായികമോ, ആദ്ധ്യാത്മികമോ എന്തുതരം സംഘടന യായാലും ഇത്തരം സമ്മേളനങ്ങൾ അത്യന്താപേക്ഷിതമാ കുന്നു. അംഗങ്ങൾ പരസ്പരം പരിചയപ്പെടുകയും സ്നേഹി ക്കുകയും ആശയവിനിമയം നടത്തുകയും ചെയ്താൽ മാത്രമേ സംഘടന തുടർന്നുപോവുകയുള്ളു. എന്തെങ്കിലും അഭിപ്രായ ഭിന്നതകളുണ്ടെങ്കിൽ അവ പറഞ്ഞൊതുക്കുക, അംഗങ്ങളുടെ യും സംഘത്തിൻെറയും വളർച്ചയ്ക്കു് അത്യാവശ്യമായ കാര്യ ങ്ങൾ ചർച്ചചെയ്തു നടപ്പിലാക്കാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്യുക, മുതിർന്ന വരുടെ അനുഭൂതിസമ്പത്തുകൾ യുവതലമുറയ്ക്കു പകർന്നുകൊ ടുക്കുക, ഈവക കാര്യങ്ങൾ വ്യക്തിയുടെയും സംഘത്തി

ൻെറയും സുസ്ഥിതിയ്ക്കും അഭിവൃദ്ധിക്കും കൂടിയേ കഴിയൂ. ബുദ്ധസംഘത്തിലും കൃസ്തുസംഘടനകളിലും ഇമ്മാതിരി സമ്മേളനങ്ങൾ നടന്നിട്ടുണ്ട്, നടക്കുന്നുമുണ്ട്. സമ്മേളനത്തിൽ ചർച്ചചെയ്യുന്ന കാര്യങ്ങളെല്ലാം നടപ്പിലാക്കാൻ കഴിഞ്ഞാലും ഇല്ലെങ്കിലും, അംഗങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള സമ്പർക്കത്തിൽനിന്നുളവാകുന്ന പരസ്പരസ്നേഹാദരങ്ങൾ, അദൃശ്യമെങ്കിലും സുശക്തമായ ഒരു സംഗ്രഥനോപാധിയാകുന്നു. ഭാരതത്തിൻെറ നാനാദേശങ്ങളിൽനിന്നും ഏകദേശം നൂറമ്പതോളം സന്ന്യാസിമാർ സമ്മേളനത്തിൽ പങ്കെടുത്തു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണവിവേകാനന്ദന്മാരുടെ നാമധേയത്തിൽ, ആത്മമോക്ഷത്തിനും ജഗദ്ധിതത്തിനും വേണ്ടി ജീവിതം സമർപ്പിച്ച ആ യോഗീശ്വരന്മാരുടെ യോഗം ഒരപൂർവ്വദൃശ്യമാകുന്നു. കാണികൾക്ക് ആവേശമരുളുന്ന ഒരു കാഴ്ചയാണതു്. ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻെറ ആദ്ധ്യാത്മികോപവനത്തിലെ പുഷ്പങ്ങളും ഫലങ്ങളുമാണവർ. അവയുടെ വിത്തും വളവും ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻതന്നെ. ആ വിത്തിൻെറ ഗുണവും രസവും ഓരോ പൂവിലും കായിലും കാണുകയും ചെയ്യാം. അഥവാ, വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ അദ്ധ്യാത്മസേനയിലെ പടയാളികൾ. സേനാനിയുടെ ആജ്ഞയനുസരിച്ച് ജീവൻ കൊടുക്കാൻ തയ്യാറാണവർ, പോരാ, ജീവൻ കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞവർ. ഇവർ പിടിച്ചടക്കുന്ന രാജ്യം ജനങ്ങളുടെ ഹൃദയമാണെന്നുമാത്രം. അതിനു് അതിരും അറുതിയുമില്ല. ശാന്തിസേനാംഗങ്ങളാണവർ. അതിനാലവരുടെ മുന്നേററം ഏവരും സ്വാഗതം ചെയ്യുന്നു. വ്യക്തിപരമായി നോക്കിയാൽ ഓരോരുത്തരും ഓരോ വിധത്തിൽ ഗംഭീരന്മാർ; അഗാധപണ്ഡിതന്മാർ, സുപ്രസിദ്ധവാഗ്മികൾ, പേർകേട്ട ഗ്രന്ഥകാരന്മാർ, വിദ്യാഭ്യാസധുരന്ധരന്മാർ, വൈദ്യവിദ്യാകുശലന്മാർ, നിർമ്മാണപടുക്കൾ, ഭരണകോവിദന്മാർ, എന്നിങ്ങനെ ഏതെങ്കിലും തുറയിൽ പ്രഗത്ഭന്മാർ; അതേ സമയം, ഏവരും ആത്മവിദ്യാപ്രദീപങ്ങളും. ഭാരതത്തി

ൻെറ നവോത്ഥാനത്തിനു് ഈ സംഘത്തിൻെറ സംഭാവന നിസ്സാരമല്ല. ഹിന്ദുമതത്തിൻെറ ഇന്നത്തെ നിലനില്പിനു് പ്രധാനകാരണഭൂതർ രാമകൃഷ്ണവിവേകാനന്ദന്മാരും അവരുടെ അനുയായികളും ആണെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതു് ഒരതിശയോക്തിയല്ല. ആദ്ധ്യാത്മനവോത്ഥാനത്തെ തുടന്നാണു് ഭാരതത്തിൽ ഇതരതലങ്ങളിലുള്ള ഉണവ്വുണ്ടാകുന്നതു് എന്നു വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ പറയാറുണ്ടു്. ബുദ്ധൻെറയും ശങ്കരൻെറയും ചൈതന്യൻെറയും തുളസിയുടെയും തുക്കാരാമൻെറയും കബീറിൻെറയും രാമദാസിൻെറയും കഥകൾ ഉദാഹരണമാകുന്നു. ഇത്തവണയും ആ തത്വം സത്യമെന്നു തെളിയിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഭാരതത്തിൻെറ ശരീരം പരതന്ത്രമായിരുന്നെങ്കിലും ആത്മാവു് സ്വതന്ത്രമായിരുന്നു. ആ സ്വാതന്ത്ര്യബോധം ഭൗതികപാരതന്ത്ര്യത്തെ ഇല്ലായ്മചെയ്യാൻ തുണച്ചു. ഈ സന്ദേശമാണു് സ്വാതന്ത്ര്യയോദ്ധാക്കൾക്കു് ആവേശം നൽകിയിരുന്നതു്. ഇതിൽനിന്നും പ്രചോദനം ലഭിച്ചിട്ടുള്ള രാഷ്ട്രീയസ്വയംസേവകസംഘം തുടങ്ങിയവ, ഹിന്ദുമതത്തിൻെറ സുരക്ഷിതത്വത്തിനുവേണ്ട ക്ഷാത്രബലവും നൽകിപ്പോരുന്നുണ്ടു്. അതെ, ഭാരതത്തിൻെറ ആദ്ധ്യാത്മികവും, സാംസ്കാരികവും, രാഷ്ട്രീയവുമായ നവോത്ഥാനത്തിനു പ്രത്യക്ഷമായോ പരോക്ഷമായോ രാമകൃഷ്ണസംഘം അമൂല്യമായ സംഭാവന നൽകിയിട്ടുണ്ടു്; നൽകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നുമുണ്ടു്.

ഭവതാരിണിയുടെയും ഭവതാരകൻെറയും പാദാന്തികത്തിൽ

സമ്മേളനദിവസങ്ങളിൽ ഒഴിവുള്ള സമയം ദൂരസ്ഥലങ്ങളിൽനിന്നു വന്ന സന്ന്യാസിമാർ ദക്ഷിണേശ്വരവും സമീപസ്ഥങ്ങളായ സ്ഥാപനങ്ങളും സന്ദശിക്കാൻ ഉപയോഗിച്ചു. ഒരു മഹഷികല്പൻ നമ്മേ ദക്ഷിണേശ്വരത്തേയ്ക്കു ക്ഷണിക്കുന്നു; ശ്രീരാമകൃഷ്ണഭാഗവതമായ ആ കഥാമൃത

മെഴുതിയ മഹേന്ദ്രനാണ് വിളിക്കുന്നതു്; നമ്മുക്കതൊന്നു കേൾക്കാം.

''വരു, സോദരാ, ദക്ഷിണേശ്വരത്തു് ശ്രീരാമകൃഷ്ണ ദേവനെ കാണാൻ ഇന്നും നമുക്കു പോകാം. അദ്ദേഹം എപ്രകാരം ഭക്തന്മാരുമൊത്തു ലീലയാടുന്നു, ഈശ്വരഭാവാവേശത്തിൽ ഏതുവിധം സമാധിമഗ്നനാകുന്നു എന്നു കാണാം. ചിലപ്പോൾ സമാധിയിൽ, ചിലപ്പോൾ കീർത്തനാനന്ദലഹരിയിൽ, പിന്നെച്ചിലപ്പോൾ സാധാരണമനുഷ്യരെപ്പോലെ സംഭാഷണത്തിൽ — ഒക്കെക്കാണാം. ആ തിരുമുഖത്തു് ഈശ്വരകഥയല്ലാതെ ഒന്നുമില്ല. മനസ്സെപ്പോഴും അന്തർമുഖം; പെരുമാററം അഞ്ചുവയസ്സായ ബാലനെപ്പോലെ. ഓരോ നിശ്വാസത്തിൻെറയുംകൂടെ അമ്മയുടെ തിരുനാമം ജപിക്കുന്നു. അഹങ്കാരം തീരെയില്ല. ബാലനെപ്പോലെ വിഷയാസക്തിശൂന്യൻ, സദാ ആനന്ദപൂർണ്ണൻ. സരളവും ഉദാരവുമായ സ്വഭാവം. ഒരേ ഒരു വാർത്ത, 'ഈശ്വരൻ മാത്രം സത്യം, മറെറല്ലാം അനിത്യം, രണ്ടു നാളേയ്ക്കുമാത്രം.' നടക്കൂ, ആ പ്രേമോന്മത്തനായ ബാലകനെ കാണാൻ പോകാം. മഹായോഗി, അനന്തസാഗരതീരത്തിൽ ഏകാകിയായി വിഹരിക്കുന്നു. അനന്തമായ ആ സച്ചിദാനന്ദസാഗരത്തിൻെറ മദ്ധ്യത്തിൽ എന്തോ ഏതോ കാണുന്നു. കണ്ടു് പ്രേമോന്മത്തനായി നടക്കുന്നു.''

ആനന്ദശീതനേത്രാംബുഃ പുളകീകൃതഗാത്രവാൻ
സദാ പരഗുണാവിഷ്ടോ ദ്രഷ്ടവ്യഃ സർവ്വദേഹിഭിഃ.

ഈശ്വരാവേശഭരിതനായി പുളകവും പൂണ്ടു് ആനന്ദബാഷ്പവും പൊഴിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ആ അപൂർവ്വദൃശ്യം കാണാൻ ഭാഗ്യം ലഭിച്ചവർ സുകൃതികൾ. അതേ, കണ്ടവർ കൃതകൃത്യർ. കേട്ടവരോ? അവർക്കും സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയാൽ ഇപ്പോഴും കാണാൻ കഴിയുകയില്ലേ? ഏതായാലും നമുക്കവിടെ ഒന്നു പോയിനോക്കാം, ആ തീർത്ഥമൊന്നാടുകയെങ്കിലും ചെയ്യാമല്ലൊ.

ഒരുനാൾ അന്തിയോടടുത്തപ്പൊഴാണ് ഞങ്ങളവിടെ എത്തിയതു്. പോയതു ബസ്സിൽ. നേരേ ദേവീസവിധമെത്തി. ഭവതാരിണിയുടെ അടിപണിഞ്ഞു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻെറ ചിന്മയിയായ അമ്മ, ഞങ്ങളുടെ മാംസചക്ഷുസ്സുകൾക്കു് കേവലം ശിലാമയി. അമ്മയുടെ അനുഗ്രഹം ലഭിയാഞ്ഞു് ജീവിതമവസാനിപ്പിക്കാൻ ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ ചാടിയെടുത്ത ആ വാൾ അതാ കാണാകുന്നു. ഇപ്പോൾ മനസ്സിലായി, അമ്മയെന്താണ് ഞങ്ങൾക്കു് അദൃശ്യയെന്നു്. അമ്മയെ കാണാൻ ഞങ്ങൾക്കു് അമ്മാതിരി വേദനയില്ലാത്തതുതന്നെ. അന്നു് അമ്മ ആ മകനെ ആശ്വസിപ്പിച്ച മന്ദസ്മേരത്തിൻെറ ഒരു നേരിയ നിഴൽ ഇന്നും ആ ശ്രീമുഖത്തു കളിയാടുന്നുണ്ടു്. 'ഭവരോഗമകററണേ' എന്നു കേണിരന്നുകൊണ്ടു് ഭവതാരിണിയുടെ അടുത്തുനിന്നും വിടവാങ്ങി. അടുത്തുള്ള രാധാകൃഷ്ണന്മാരെ വണങ്ങി. അതു കഴിഞ്ഞു് എതിർവശത്തുള്ള ശിവനെയും വന്ദിച്ചു. നേരെ ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻെറ മുറിയിൽ എത്തി. 'അല്ലയോ ഭഗവൻ, മഹേന്ദ്രനാഥൻ വർണ്ണിക്കുന്ന ആ ദൃശ്യങ്ങളും വസ്തുക്കളും സർവ്വവും അതേപടിയുണ്ടു്. അതേ വലിയ കട്ടിലും, അതേ ചെറിയ കട്ടിലും, അതേ ജലപാത്രവും ചുമർചിത്രങ്ങളും. സർവ്വവും അതേപടിതന്നെയുണ്ടു്. പക്ഷെ, അവിടുന്നെവിടെ? അവിടുന്നെവിടേയ്ക്കു പോയി? അടിയങ്ങൾക്കു് ഒരു കാഴ്ച അരുളുകയില്ലേന്നോ? അങ്ങു വേറൊരു മുറിയിലേയ്ക്കു മാറിയിട്ടേ ഉള്ളുവെന്നു് അരുളിച്ചെയ്കയുണ്ടായല്ലൊ. ആ മുറിയിൽനിന്നും ഒന്നു വിളികേൾക്കുകയെങ്കിലും ചെയ്യരുതേ! ഭഗവൻ, അടിയങ്ങളുടെ അകക്കാമ്പിനു് അല്പമൊരാശ്വാസമരുളിയാലും; അവിടുത്തെ കരുണ പൊഴിച്ചാലും. അവിടുത്തെ പേരിൽ എല്ലാം വെടിഞ്ഞു് ഇറങ്ങിത്തിരിച്ച ഞങ്ങളെ കാത്തരുളുകയില്ലയോ? കാത്തരുളുമെന്നവിടുത്തെ പ്രതിജ്ഞയില്ലയോ? ഭഗവാനെ തേടുന്നവരൊക്കെ അവിടുത്തെ അടുത്തെത്തുമെന്നു് അവിടുന്നുതന്നെയല്ലേ അരുൾ

ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്? ഇല്ല, ഞങ്ങളെ അവിടേയ്ക്കു കൈവിടാനൊക്കുകയില്ല. അവിടുന്നു് കാൽത്തളിരിൽ ചേർക്കുംവരെ ഈയുള്ളവർ കേഴും. കേഴാനാണല്ലൊ അവിടുന്നുപദേശിച്ചിട്ടുള്ളതും.'

ആ പാദമൂലത്തിൽ, ആ കട്ടിലിന്നടുത്തു് നരേന്ദ്രനും രാഖാലനും താരകനും മഹേന്ദ്രനാഥനും ഗിരീശനും സുരേന്ദ്രനും സവിനയമിരുന്നു് ഹരികഥാമൃതം പാനംചെയ്തു് കൃതകൃത്യതയടഞ്ഞ ആ തറയിലിരുന്നു്, ആ ദൃശ്യങ്ങൾ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടു് സ്വല്പനേരം ആ അലൗകികരൂപം കുറഞ്ഞൊന്നു ധ്യാനിച്ചു. കൃതകൃത്യത വന്നില്ലെങ്കിലും തെല്ലൊരു ശാന്തി. അവിടെ ഇരുന്നതു മതിയായില്ല; എങ്കിലും നേരം അന്തിയായതുകൊണ്ടു് എഴുന്നേററു.

ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ മുറിക്കടുത്തു് വടക്കുമാറി ഒരു പുതിയ ക്ഷേത്രം വന്നിട്ടുണ്ടു്, റാണി രാസമണിയുടെ. ഈ റാണിയാണു് ദക്ഷിണേശ്വരം ക്ഷേത്രം പണിചെയ്യിച്ചതും തദ്വാരാ, ശ്രീരാമകൃഷ്ണന്റെ സാധനഭജനസിദ്ധികൾക്കു് കളമൊരുക്കിയതും. ഈ മഹതി മുക്കുവജാതിയിൽ പെട്ടവളാണു്. മത്സ്യവും മത്സ്യബന്ധകരും മതത്തിന്റെ വളച്ചയ്ക്കു് പലതും ചെയ്തിട്ടുള്ള വസ്തുത ആ ക്ഷേത്രം കണ്ടപ്പോൾ ഓർമ്മവന്നു. ദശാവതാരങ്ങളിൽ ആദ്യത്തെ അവതാരം തന്നെ മത്സ്യമായിട്ടാണു്. ആദ്യം ജലം സൃഷ്ടിച്ചുവെന്നും അതിൽ വീര്യം നിക്ഷേപിച്ചുവെന്നും അങ്ങനെയാണു് സൃഷ്ടി ആരംഭിച്ചതെന്നും സ്മൃതി പറയുന്നു. 'അപ ഏവ സസർജ്ജാദൗ താസു വീര്യമപാസൃജത്.' സനാതനധർമ്മത്തിന്റെ പരമാചാര്യനായ വ്യാസൻ മത്സ്യഗന്ധിയുടെ മകനാണു്. ഗലീലിയോ പൊയ്കയിൽ മത്സ്യം പിടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ചിലരെയാണു് യേശുകൃസ്തു, ''കുരിശുമെടുത്തു് എന്റെകൂടെ വരുവിൻ, ഞാൻ നിങ്ങളെ മനുഷ്യരെ പിടിക്കാൻ കഴിവുള്ളവരാക്കാം.' എന്നും പറഞ്ഞു് ശിഷ്യരാക്കിത്തീർത്തതു്. യുഗാവതാരമായ ശ്രീരാമകൃഷ്ണന്റെ

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
KOTTAYAM
38942

ആവിർഭാവത്തിനുള്ള പശ്ചാത്തലം രചിച്ചതും ദാശവംശജയായ ഒരു സുകൃതിനിയാണെന്നു നാം കണ്ടു.

[illegible]ന്റെ ക്ഷേത്രത്തിനു തൊട്ടടുത്താണു ശ്രീശാരദാദേവി [illegible] ഭഗവദ്ഭജനയും ഭർത്തൃശുശ്രൂഷയും ചെയ്തു തപസ്സാചരിച്ചിരുന്ന 'നഹബത്തു്' എന്നു പറയുന്ന ചെറിയ മുറി. അവിടെ തൊഴുതു് ഗംഗാതീരത്തുകൂടി വടക്കോട്ടു ചെല്ലുമ്പോൾ പഞ്ചവടി. ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ ധ്യാനിക്കാനുപയോഗിച്ചിരുന്ന ആ വടവൃക്ഷമൂലത്തിൽ, ആ സ്ഥാനത്തു്, വൃക്ഷത്തിന്റെ ഒരു ശാഖ ഒടിഞ്ഞുവീണു് വേരുപിടിച്ചു് പണ്ടേ വളരാൻ തുടങ്ങി. അദ്ദേഹമിരുന്ന ഇടത്തു് വേറാരും ഇരിക്കുന്നതു് വൃക്ഷദേവതയ്ക്കു് ഇഷ്ടമല്ല. അതിനഹ്നായാരുണ്ടു്? ഒരിക്കൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പരിചാരകൻ ഹൃദയൻ പരീക്ഷിച്ചു; പേടിച്ചരണ്ടു് ഓടിപ്പോയി. ഇപ്പോൾ ആ ആൽത്തറയ്ക്കു് ചുററും കമ്പിയഴിയും ഇട്ടിട്ടുണ്ടു്. അമ്പലവളപ്പിന്റെ വടക്കുകിഴക്കേ മൂലയ്ക്കു് ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ തന്ത്രസാധനയ്ക്കുപയോഗിച്ച സ്ഥാനവും അതിനു സാക്ഷിയായി നിന്ന വിലാവൃക്ഷവും ഉണ്ടു്. അവിടെയും വണങ്ങി തിരികെ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ മുറിയിൽചെന്നു നമസ്കരിച്ചു്, 'ഇനിയെന്നോ?' എന്ന നിനവോടും നോവോടും കൂടി വിടവാങ്ങി. നേരം അന്തി കഴിഞ്ഞു. മടക്കയാത്ര മന്ദാകിനിയിൽക്കൂടി വഞ്ചിയിലാകാം എന്നു നിശ്ചയിച്ചു. വേണ്ടത്ര ആൾ കിട്ടാൻവേണ്ടി വഞ്ചിക്കാരൻ കുറച്ചമാന്തിച്ചു. വഞ്ചിയിൽ കാത്തിരിക്കുമ്പോൾ തോന്നി, ആ പള്ളിമെത്തയും പവിത്രസ്ഥാനവും ഒന്നുകൂടി കാണണം എന്നു്. അമ്പാടിയിൽ കണ്ണനെ കാണാൻപോയ അക്രൂരന്റെ അവസ്ഥ ഓർമ്മവരുന്നു; ഭാഗവാനോടു വിടവാങ്ങി ബദരിക്കു പോകാൻ തിരിച്ച ഉദ്ധവന്റെയും. രാമകൃഷ്ണന്മാരെ മഥുരയ്ക്കു് കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാൻ അക്രൂരൻ പുറപ്പെട്ടു. ഭഗവദ്ദർശനത്തിനുള്ള സൗഭാഗ്യം ലഭിക്കുമല്ലോ എന്നോർത്തു് ഭക്തികൊണ്ടു മതിമറന്നു് ധന്യധന്യനായിട്ടാണു യാത്ര. അന്തി

SPCRE

യോടടുത്തപ്പോൾ ഗോകുലത്തിലെത്തി. യോഗിധ്യേയാം ഘ്രിപങ്കജനായ ആ കൈതവമാധവൻെറ അബ്ജയവാങ്കുശാദ്യങ്കിതങ്ങളായ പാദചിഹ്നങ്ങൾ ഗോകുലവീഥിയിൽ പതിഞ്ഞിരിക്കുന്നതു കണ്ടു.

തദ്ദർശനാഹ്ളാദവിവൃദ്ധസംഭ്രമഃ
പ്രേമ്ണോദ്ധ്വരോമാശ്രുകലാകുലേക്ഷണഃ
രഥാദവസ്കന്ദ്യ സ തേഷ്വചേഷ്ടത
പ്രഭോരമൂന്യംഘ്രിരജാംസ്യഹോ ഇതി. ഭാഗ. 10. 38. 26.

കണ്ടതും, എടുത്തു പുറത്തുചാടി. മെയ്യെല്ലാം കേൾമയിർ; മിഴികളിൽ ആനന്ദക്കണ്ണീർ. ''അഹോ, ശ്രീഭഗവാൻെറ പാദസ്പർശമേററു് പവിത്രീകൃതമായുള്ള പൂഴിയല്ലോ ഇതു്.'' എന്നു നണ്ണി മണ്ണിൽ കിടന്നുരുണ്ടു. അഹോ, അക്രൂരൻെറ സുകൃതം!

യദുവംശനാശസൂചകമായ ഉത്പാതങ്ങൾ പലതും കണ്ട ഉദ്ധവൻ ശ്രീഭഗവാൻ തൻെറ അവതാരകൃത്യം പൂർത്തിയാക്കി ശ്രീകൃഷ്ണസ്വരൂപം ഉപസംഹരിക്കാൻ പോവുകയാണെന്നറിഞ്ഞു് അദ്ദേഹത്തിൻെറ അടുത്തുചെന്നപേക്ഷിച്ചു:— ''ഭഗവാനേ, അവിടുത്തെ അടിമലർ പിരിഞ്ഞു് അരനിമിഷംപോലും ഉയിരോടെ ഇരിക്കാൻ അടിയനാളല്ല; അടിയനെക്കൂടി അവിടുത്തോടൊരുമിച്ചു് കൊണ്ടുപോകാൻ കനിഞ്ഞാലും.'' താൻ സ്വധാമം പ്രാപിക്കാൻ പോവുകയാണെന്നും, അതുകഴിഞ്ഞാലുടൻ കലിയുഗം വന്നുചേരുമെന്നും, അതിനാൽ സർവ്വവും വെടിഞ്ഞു് തന്നിൽ മനസ്സുറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് ചുററിസഞ്ചരിച്ചുകൊള്ളുക എന്നും ശ്രീഭഗവാൻ ഉദ്ധവനോടാജ്ഞാപിച്ചു. ബദരിക്കു പോകുംവഴി ഉദ്ധവൻ വിദുരനോടു പറഞ്ഞു:— ''സ്വകുലം സംഹരിക്കാൻ നിശ്ചയിച്ച ശ്രീഭഗവാൻ എന്നോടു് ബദരിക്കു് പോകാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു.''

അഥാപി തദഭിപ്രേതം ജാനന്നഹമരിന്ദമ,
പൃഷ്ടതോ/ന്വഗമം ഭർത്തുഃ പാദവിശ്ലേഷണാക്ഷമഃ.
ഭാഗ.3.4.5.

''പക്ഷെ ആത്മനാഥൻെറ പാദപദ്മങ്ങൾ പിരിയാൻ കഴിയാതെ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ പിൻതുടന്നു.'' ഉദ്ധവൻ എങ്ങനെ പിരിയും? കേവലം അഞ്ചുവയസ്സായിരിക്കുമ്പോൾ അമ്മ വന്നു് പാൽക്കഞ്ഞി കുടിക്കാൻ വിളിച്ച സമയത്തു് മണ്ണുകൊണ്ടു കണ്ണൻെറ രൂപമുണ്ടാക്കി കേളിയാടിയിരുന്ന ഉദ്ധവൻ, അതു വിട്ടുപോകാൻ ഒട്ടുമിഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. അന്നുമുതൽ സ്വജീവിതം ഭഗവാൻെറ കൈങ്കര്യത്തിനായി സമപ്പിച്ച ആ ഉദ്ധവൻ, ഇന്നീ വാദ്ധക്യത്തിൽ എങ്ങനെ തൻെറ പ്രാണനാഥനെ പിരിഞ്ഞുപോകും? വിദുരൻെറ ചോദ്യം കേട്ടു്, കണ്ണീരിൽ കുളിച്ചു്, മനം കണ്ണനിൽ മുഴുകി ഏറെനേരം കഴിഞ്ഞു് മടങ്ങിവന്നാണു് അതിനുത്തരം പറയുന്നതു്. കണ്ണനെ കാണാമല്ലോ എന്ന സന്തോഷാധിക്യംകൊണ്ടു് അക്രൂരൻ പൂഴിയിൽ കിടന്നുരുണ്ടു. കണ്ണനെ പിരിയാൻ കഴിയാതെ ഉദ്ധവൻ കണ്ണീരിൽ കുളിച്ചു. ഇരുവരും കണ്ണനെ തന്നുള്ളിൽ കണ്ടു. ഈ ഭക്തോത്തമന്മാരുടെ നില, നിരന്തരം ശ്രീരാമകൃഷ്ണകഥാമൃതത്തിൽ ആറാടുന്ന ഒരുവനു് ദക്ഷിണേശ്വരം ദർശിക്കുമ്പോഴും അവിടെനിന്നു വിടവാങ്ങുമ്പോഴും ഓർമ്മയിൽ പെടുന്നെങ്കിൽ, അതു് സ്വാഭാവികം മാത്രമാണു്.

നാം ദ്വാരകയിലും അങ്ങുമിങ്ങും ചുററിനടന്നു നേരം വൈകി; ഇനി ദക്ഷിണേശ്വരത്തോടു യാത്രപറയാം. വഞ്ചിയിലാണു യാത്ര. എങ്ങും നിശ്ശബ്ദം, വഞ്ചി തുഴയുന്ന ശബ്ദംമാത്രം. ഇരുകരകളിലെയും നിരവധി ദീപങ്ങൾ പുഴയിൽ പ്രതിഫലിക്കുന്നു. തൈത്തെന്നലിൽ ചാഞ്ചാടുന്ന ജലത്തിൽ ദീപപ്രഭ തുള്ളിക്കളിക്കുന്നു. അങ്ങുമിങ്ങും ചില വഞ്ചികൾ പായുന്നതു കാണാം; ഇടയ്ക്കു ചില ആവിവഞ്ചികളുടെ കൂവലും കേൾക്കാം. മന്ദാകിനിയുടെ മാറിടത്തിൽ കൂടി അന്തിനേരത്തുള്ള ആ ഏകാന്തയാത്ര മെയ്യിനും മനസ്സിനും കുളിർമ നൽകി. എട്ടു മണിയോടുകൂടി മടങ്ങി ബേലൂർമഠത്തിലെത്തി.

കല്ക്കത്തയിലെ മിഷൻസ്ഥാപനങ്ങളിൽ

വേദാന്തസന്ദേശത്താൽ ആകൃഷ്ടരായ പാശ്ചാത്യരുടെ സൗകര്യത്തെ കരുതിയും, അദ്വൈതസാധനയ്ക്കുവേണ്ടിയും ഹിമാലയത്തിൽ വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ ഒരു അദ്വൈതാശ്രമം സ്ഥാപിച്ചു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണന്റെയും വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെയും ജീവിതചരിത്രങ്ങളും ഉപദേശങ്ങളും മററനേകം ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങളും പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുള്ളതു് ഈ ആശ്രമത്തിൽനിന്നാണു്. കൂടാതെ, പ്രബുദ്ധഭാരതം എന്ന പേരിൽ ഇംഗ്ലീഷിൽ ഒരു മാസികയും ഇവിടെനിന്നും നടത്തിവരുന്നു. ആ സ്ഥാപനത്തിന്റെ വ്യാപാരസംബന്ധമായ കാര്യങ്ങൾ നടത്തുന്നതിനു് കല്ക്കത്തയിൽ ഒരു ശാഖയുണ്ടു്. അടുത്ത കാലംവരെ അതൊരു വാടകക്കെട്ടിടത്തിലാണു നടത്തിയിരുന്നതു്. ഇപ്പോൾ അതിനു് നഗരമദ്ധ്യത്തിൽ സ്വന്തമായി മൂന്നുനിലയുള്ള ഒരു നല്ല കെട്ടിടമുണ്ടു്. അവിടെ ആഴ്ചതോറും ശാസ്ത്രക്ലാസ്സുകളും നടത്തുന്നു. ഇന്നു് സംഘത്തിന്റെ ഉന്നതനിലകളിൽ ഇരിക്കുന്ന പലരും ഈ അദ്വൈതാശ്രമത്തിലെ പ്രവർത്തകന്മാരും സാധകന്മാരും ആയിരുന്നു. ഞങ്ങൾ ഒരുപകൽ അവിടെ കഴിച്ചുകൂട്ടുകയുണ്ടായി.

1936–ൽ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ ശതവാർഷികത്തോടനുബന്ധിച്ചു് 'ഭാരതത്തിന്റെ സാംസ്കാരികപൈതൃകം' എന്നപേരിൽ മൂന്നു വലിയ ഗ്രന്ഥങ്ങളും 'കൾച്ചറൽ ഇൻസ്റ്റിററ്യൂട്ടു്' എന്നൊരു സ്ഥാപനവും രൂപമെടുത്തു. ആ സ്ഥാപനം തുടങ്ങിയതു് ദാനമായി ലഭിച്ച ഒരു കെട്ടിടത്തിലാണു്. അവിടെ സ്ഥലം പോരാതെവന്നപ്പോൾ, നഗരത്തിനു നടുക്കു് കുറെ സ്ഥലം വിലയ്ക്കു വാങ്ങി ഒരു പുതിയ കെട്ടിടം പണിചെയ്യിച്ചു. ഇന്നതു് ഇന്ത്യയിലെ സാംസ്കാരികസ്ഥാപനങ്ങളിൽ മഹോന്നതമായ ഒന്നായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടു്. അനേകായിരം പുസ്തകങ്ങൾ, നാനാഭാഷക

ളിൽ, ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ഒരു ഗ്രന്ഥശാല. കലാശാലാവിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് പകൽസമയം വന്നിരുന്ന് പഠിക്കാൻവേണ്ട പുസ്തകങ്ങളും സ്ഥലസൗകര്യങ്ങളും. അവക്ക് ചുരുങ്ങിയ ചെലവിൽ ഉച്ചഭക്ഷണം കൊടുക്കാൻവേണ്ട ഏർപ്പാടുമുണ്ട്. സംസ്കാരപ്രാധാന്യമുള്ള ചലച്ചിത്രങ്ങൾ കാണിക്കാൻ ഒരു തിയേററർ. ഏതു മതാനുയായിക്കും വന്നിരുന്നു ധ്യാനിക്കാൻ ദീപംമാത്രം പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു പ്രാർത്ഥനാഗാരം; സഗുണധ്യാനം വേണമെന്നുള്ളവക്ക് അതിനായി വേറെയൊരു പ്രാർത്ഥനാമന്ദിരം. ആഴ്ചതോറും ശാസ്ത്രങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള ക്ലാസ്സുകൾ. ഈ ക്ലാസ്സുകൾക്ക് പതിവായി ആയിരത്തിലേറെ ശ്രോതാക്കൾ വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഇന്ന് ഈ സ്ഥാപനത്തിൻെറ ചുമതല വഹിക്കുന്നതും, ക്ലാസ്സുകൾ നടത്തുന്നതും, ഭാരതത്തിൽ മാത്രമല്ല വിദേശങ്ങളിലുംകൂടി സുപ്രസിദ്ധനായ ശ്രീരംഗനാഥാനന്ദസ്വാമികളാകുന്നു. മഹാഭാരതം ഉപനിഷത്തുകൾ മുതലായ ശാസ്ത്രങ്ങളെക്കുറിച്ച് പ്രശസ്ത പണ്ഡിതന്മാരുടെ ക്ലാസ്സുകൾ പതിവായി നടത്തപ്പെടുന്നു. വൈജ്ഞാനികമോ, രാഷ്ട്രീയമോ, സാംസ്കാരികമോ, ആദ്ധ്യാത്മികമോ എന്നുവേണ്ട ഓരോ തലത്തിൽ ഉന്നതന്മാരായ മഹാന്മാരെ വരുത്തി അവരുടെ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു പ്രസംഗങ്ങളും ചർച്ചകളും നടത്താറുണ്ട്. പാശ്ചാത്യവും പൗരസ്ത്യവുമായ പല ഭാഷകളും പഠിപ്പിക്കാനുള്ള ക്ലാസ്സുകൾ നടത്തപ്പെടുന്നു. സന്ദർശകന്മാക്ക് താമസിക്കാനും ഭാരതീയസംസ്കാരവുമായി പരിചയം നേടാനും വേണ്ട സൗകര്യങ്ങളെല്ലാമുണ്ട്. ഭാരതവും ഇതരരാജ്യങ്ങളും തമ്മിലുള്ള സൗഹൃദസമ്പർക്കത്തിന് പല വിധത്തിലും സഹായിക്കുന്ന ഒരു മഹാസ്ഥാപനമാണിത്.

നഗരത്തിൻെറ വേറൊരു ഭാഗത്ത് മിഷൻവക ഒരു വലിയ ആശുപത്രിയുണ്ട്. ആധുനികമായ സകല സജ്ജീകരണങ്ങളുമുള്ള ഒന്നാണിത്. ഇവിടെ മുന്നൂറു കിടക്കകളോളം ഉണ്ട്. ഒരു പ്രസവാശുപത്രിയായിട്ടാണ് ആരം

ഭിച്ചതെങ്കിലും ഇപ്പോൾ സ്ത്രീകൾക്കും പുരുഷന്മാർക്കും ഉണ്ടാകാവുന്ന എല്ലാവിധ രോഗങ്ങൾക്കുംവേണ്ട ചികിത്സകൾ നടത്തപ്പെടുന്നു. കല്ക്കത്താസർവ്വകലാശാലയിലെ, ആധുനികചികിത്സാസമ്പ്രദായത്തിൽ ബിരുദാനന്തരപഠനത്തിനുള്ള ചില വിഭാഗങ്ങൾ ഇവിടെയാണു നടത്തപ്പെടുന്നതു്. ഇവിടത്തെ വിദഗ്ദ്ധചികിത്സകളും സേവനങ്ങളും സൗകര്യങ്ങളും മൂലം ഇവിടെ ഇടംകിട്ടാൻ വളരെ പ്രയാസമാകുന്നു.

ഒക്ടോബർ 18–ാംനു- ആയിരുന്നു ശ്രീമത് മാധവാനന്ദസ്വാമികളുടെ മഹാസമാധിയുടെ പതിമ്മൂന്നാംദിനം. സന്ന്യാസിമാർ ദേഹത്യാഗം ചെയ്താൽ കർമ്മങ്ങളൊന്നും ചെയ്യുകയില്ല. അവർ സന്ന്യസിക്കുന്നതിനുമുമ്പ് ആത്മപിണ്ഡംകൂടി സമർപ്പിച്ചിരിക്കും. എന്നാൽ പതിമ്മൂന്നാം നാൾ വിശേഷാൽ ഭജനയും ഒരു സദ്യയും ഉണ്ടാകാറുണ്ടു്. നാമാവശേഷനായ സ്വാമിജി രാമകൃഷ്ണസംഘത്തിന്റെ ജനറൽസെക്രട്ടറിയായും കുറച്ചുകാലം ഉപാദ്ധ്യക്ഷനായും പിന്നെ അദ്ധ്യക്ഷനായും സംഘത്തിന്റെ ഭാഗധേയങ്ങൾ കാര്യക്ഷമമായി ദീർഘകാലം നിർവ്വഹിച്ചുപോന്ന ആളാണു്. അദ്ദേഹം ഒരു പ്രസിദ്ധപണ്ഡിതനുമായിരുന്നു. ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തിന്റെ ശാങ്കരഭാഷ്യം അദ്ദേഹം ഇംഗ്ലീഷിൽ വിവർത്തനം ചെയ്തിട്ടുള്ളതു് വിദ്വജ്ജനസമാദൃതമാകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമാരാധനനാൾ ഏകദേശം ആറായിരം ഭക്തജനങ്ങൾ ബേലൂർമഠം ക്ഷേത്രത്തിൽ ആരാധന നടത്തുകയും പ്രസാദം സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. അന്നുച്ചയ്ക്കു് ഊണുകഴിഞ്ഞു് ഞങ്ങൾ ബേലൂർമഠത്തിൽനിന്നു് പത്തുമുപ്പതു മൈലകലെ, കല്ക്കത്താനഗരത്തിന്റെ ഒരററത്തുള്ള ഒരു സ്ഥാപനം കാണാൻ പോയി, നരേന്ദ്രപ്പൂരിലെ രാമകൃഷ്ണമിഷൻ. കിഴക്കൻ പക്കിസ്ഥാനിൽനിന്നു വന്ന അഭയാർത്ഥികളുടെ കുട്ടികൾക്കുവേണ്ടി തുടങ്ങിയ ഒരു വിദ്യാഭ്യാസസ്ഥാപനമാണിതു്. നഗരത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗമാണെങ്കിലും നാട്ടിൻപുറ

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY KOTTAYAM

ത്തിൻെറ ഒരു പ്രതീതി. പത്തെണ്ണത്തേക്കർ സ്ഥലമുണ്ട്. ഒരു ഡിഗ്രികോളേജാണിപ്പോഴത്. വിദ്യാർത്ഥികളെല്ലാം അവിടെത്തന്നെ താമസിച്ചുപഠിക്കുന്നു. കൃഷി, വൃക്ഷത്തൈ, ഗോശാല തുടങ്ങിയവയും ശാസ്ത്രീയമായി വലിയ തോതിൽ അവിടെ നടത്തുന്നു. അന്ധന്മാർക്കുവേണ്ടി ഒരു വിദ്യാലയവും അവിടെയുണ്ട്. കാര്യക്ഷമതയോടെ നല്ല നിലയിൽ നടത്തപ്പെടുന്ന ഒരു സ്ഥാപനമാണിത്.

അമ്മാത്ത്

പിറേറന്നു രാവിലെ ഞങ്ങൾ അവിടെനിന്നും ഉദ്ബോധൻ ആപ്പീസിലേയ്ക്കു പോന്നു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻെറ തിരോധാനത്തിനുശേഷം ശ്രീശാരദാദേവി കാമാർപുക്കുറിലും ജയരാമവാടിയിലുമായി ജീവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഉപ്പു മേടിക്കാൻപോലും വഴിയില്ലാതെ ദേവി കഷ്ടപ്പെട്ട കാലമുണ്ട്. കല്ക്കത്തയിലെ ഭക്തന്മാർ ദേവിയുടെ നിസ്സഹായാവസ്ഥ മനസ്സിലാക്കി ദേവിയെ കല്ക്കത്തയ്ക്കു ക്ഷണിച്ചു. ദേവി കല്ക്കത്തയ്ക്കു വന്നു. അക്കാലത്തു ബലരാമവസുവിൻെറയോ മററു ഭക്തന്മാരുടെയോ ഗൃഹത്തിലാണ് പാർത്തിരുന്നത്. ക്രമേണ ഭക്തന്മാരും ശിഷ്യന്മാരും ബന്ധുക്കളുമായി പലരും ദേവിയുടെകൂടെ താമസിക്കാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ, ഭക്തന്മാരുടെ ഗൃഹത്തിൽ താമസിക്കുന്നത് അസൗകര്യമായിത്തുടങ്ങി. തന്മൂലം, ദേവിയ്ക്കു കല്ക്കത്തയിൽ താമസിക്കാൻവേണ്ടി ശ്രീശാരദാനന്ദസ്വാമികൾ പണം കടം മേടിച്ച് പണികഴിപ്പിച്ചതാണ് ഈ ഉദ്ബോധൻ ആപ്പീസ് അഥവാ മാതൃദേവീമന്ദിരം. ആ കടം തീർക്കുന്നതിനായി ശ്രീശാരദാനന്ദസ്വാമികൾ ഒരു മഹത്തായ കാര്യംചെയ്തു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണലീലാപ്രസംഗം എന്ന പേരിൽ ഒരു ബൃഹദ്ഗ്രന്ഥം അദ്ദേഹമെഴുതി. ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻെറ ജീവിതചരിത്രവും സാധനകളും അനുഭൂതികളും സാക്ഷാത്ക്കാരങ്ങളും, ആദ്ധ്യാത്മികശാസ്ത്രങ്ങളുടെയും ഇതരമതങ്ങളുടെയും സിദ്ധന്മാരുടെയും നവീനാശയങ്ങളു

ടെയും വെളിച്ചത്തിൽ ചർച്ചചെയ്തു് പ്രകാശിപ്പിക്കുകയാണു് അദ്ദേഹം ചെയ്തിരിക്കുന്നതു്. ഒരു മഹാപുരുഷന്റെ ജീവിതചരിത്രം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു സന്ന്യാസിശിഷ്യൻ സമഗ്രമായി നിരൂപണവിമർശനങ്ങൾക്കു് വിധേയമാക്കി പ്രദർശിപ്പിക്കുക എന്നുള്ളതു് മതചരിത്രത്തിൽ ഇദംപ്രഥമമാകുന്നു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണന്റെ മഹത്ത്വവും സന്ദേശവും ഗ്രഹിക്കുന്നതിനു് ഇതു് അത്യധികം സഹായകമാകുന്നു. വിദൂരഭാവിയിൽ സർവ്വഗ്രാസിയായ കാലം പലതും വിഴുങ്ങിക്കളഞ്ഞാലും, രാമകൃഷ്ണപ്രസ്ഥാനത്തിൽ നാലഞ്ചുപേർ അതിജീവിക്കും. അവർ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവനും ശ്രീശാരദാദേവിയും വിവേകാനന്ദസ്വാമികളും ശാരദാനന്ദസ്വാമികളും മഹേന്ദ്രനാഥഗുപ്തനുമാകുന്നു. അതിനു കാരണം, അവരെ സംബന്ധിച്ചോ അവരിൽക്കൂടിയോ നമുക്കു് അനശ്വരങ്ങളായ ഏതാനും അദ്ധ്യാത്മസാഹിത്യങ്ങൾ ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നതുതന്നെ.

ഈ ഉദ്ബോധൻ ആപ്പീസിലാണു് മാതൃദേവി തന്റെ അവസാനകാലം നയിച്ചതു്. ശ്രീരാമകൃഷ്ണന്റെ ശിഷ്യന്മാർക്കു്, വിശേഷിച്ചും സ്ത്രീജനങ്ങൾക്കു് നിസ്തുലമായ ഒരവലംബമായിരുന്നു ദേവി. ശ്രീശാരദാദേവിയാണു് രാമകൃഷ്ണസംഘത്തിന്റെ ജനനി. ദേവി ഗയ സന്ദർശിച്ച അവസരത്തിൽ അവിടെയുള്ള മഠത്തിലെ ഏപ്പാടുകൾ കണ്ടപ്പോൾ, തന്റെ അദ്ധ്യാത്മസന്താനങ്ങൾക്കും അതുമാതിരി ഒരു സ്ഥാപനം ഉണ്ടാവണമെന്നു് ഉള്ളഴിഞ്ഞു് ആഗ്രഹിച്ചു, പ്രാർത്ഥിച്ചു. ശ്രീ വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾക്കു് അമേരിക്കയ്ക്കു് വേദാന്തസന്ദേശപ്രചാരണത്തിനു പോകാൻ അനുമതിയും അനുഗ്രഹവും അരുളിയതു് ദേവിയാണു്. ശ്രീരാമകൃഷ്ണന്റെ പൂജാക്രമങ്ങൾ ആദ്യമായി ആരംഭിച്ചതും ദേവിതന്നെ. ദേവിയ്ക്കു് ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ എന്നും സജീവനായിരുന്നു; ആ നിലയിലാണു്, അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടിരുന്നതും ആരാധിച്ചിരുന്നതും. ഇന്നിപ്പോൾ

ദേവിയുടെ കാലടികളെ പിൻതുടന്ന് സ്ത്രീകൾക്ക് സന്ന്യാസജീവിതം നയിക്കുന്നതിനായി ദക്ഷിണേശ്വരത്തിനു സമീപം ഒരു മഠം സ്ഥാപിതമായിട്ടുണ്ട്. ദേവിയുടെ ശതാബ്ദാഘോഷത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗമായിട്ടാണിതു് രൂപം കൊണ്ടതു്.

സമ്മേളനത്തിനെത്തിയിരുന്ന സന്ന്യാസിമാരെയെല്ലാം ഉദ്ബോധനിൽ, ഊണിനു ക്ഷണിച്ചിരുന്നു. അമ്മ അവിടെയുണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ, ആരു ചെന്നാലും ഒന്നും കൊടുക്കാതെ അയയ്ക്കാറില്ല. മക്കൾക്കു് ഒന്നും കൊടുക്കാതിരുന്നാൽ അമ്മയ്ക്കു് സമാധാനമുണ്ടോ? അതും വിശപ്രജനനിക്കു്! തന്റെ സകല സുഖസൗകര്യങ്ങളും നോക്കി നടത്തിയിരുന്ന ശ്രീ ശാരദാനന്ദസ്വാമികളും, കൊള്ളക്കാരനും മുസൽമാനുമായ അംജദും തന്റെ മക്കളാണെന്നു് ഉറപ്പിച്ചരുളിയ ആ അമ്മയ്ക്കു് സകല മനുഷ്യരും തന്റെ മക്കൾ; ലോകമെല്ലാം തന്റെ കുടുംബവും. അമ്മയുടെ ആ പാരമ്പര്യം ഇന്നും നിലനിൽത്തിപ്പോരുന്നുണ്ട്. അവിടെ ദർശനത്തിനു ചെല്ലുന്നവർക്കൊക്കെ അമ്മയുടെ പ്രസാദം ലഭിയ്ക്കും. അമ്മയുടെ പ്രസാദവും സ്വീകരിച്ചു് ഞങ്ങൾ മടങ്ങി ബേലൂർ മഠത്തിലെത്തി.

പെരുവഴിയിൽ

പിറേറന്നു്, ഒക്ടോബർ 20-ാം തീയതി, ഉച്ചയ്ക്കു് ഊണും കഴിഞ്ഞു യാത്ര തുടന്നു, ഒരു ആംബുലൻസ് വാനിൽ, ഗ്രാൻഡ്ട്രങ്കു് റോഡ്വഴി. റാഞ്ചി രാമകൃഷ്ണമിഷൻ ക്ഷയരോഗാശുപത്രിവക ആംബുലൻസ്വാൻ കേടുപാടുകൾ തീർക്കാൻ കല്ക്കത്തയ്ക്കു കൊണ്ടുവന്നിരുന്നതു് തിരികെ കൊണ്ടുപോവുകയായിരുന്നു. റാഞ്ചിയിലെ ഒരു സ്വാമിജിയും കോഴിക്കോട്ടുനിന്നു് വന്നിരുന്ന ഒരു സ്വാമിജിയും ഒരുമിച്ചാണു യാത്ര; വേറെ രണ്ടുപേരുംകൂടിയുണ്ട്. റോഡ്

ബഹദൂരം വളവുംപുളവുമില്ലാതെ നേരെയങ്ങു പോകും. ഉത്തരേന്ത്യയിലെ റോഡുകളധികവും ഈവിധത്തിലാണ്. കാരണം സിന്ധുഗംഗാതടം സമതലമായതു്; പിന്നെയൊന്നു്, താരതമ്യേന തോടുകളോ പുഴകളോ കുറവായതും. ഉള്ള പുഴകൾ വളരെ വിസ്താരമേറിയവയായിരിക്കും; പക്ഷെ എണ്ണം കുറവാണ്. ഇക്കാരണങ്ങളാൽ തീവണ്ടിപ്പാതകളും റോഡുകളും നെടുനീളം നേർവരയിൽ പോകുന്നു. ഞങ്ങളുടെ വാൻ പുതിയ എൻജിൻ ഘടിപ്പിച്ചതായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, ഇടയ്ക്കിടെ നിൎത്തി താപം തീൎത്തുവേണം പോകാൻ എന്നു യന്ത്രോപദേഷ്ടാക്കൾ പറഞ്ഞിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഇടയ്ക്കിടെ നിന്നുകൊണ്ടാണു യാത്ര. ഇരുവശങ്ങളിലും നെല്പാടങ്ങൾ. പലയിടങ്ങളിലും സമാന്തരമായി തീവണ്ടിപ്പാത. ഇടയ്ക്കു് ഗംഗാദൎശനവും ലഭിക്കുന്നു. വഴിക്കു കഴിക്കാൻ കുറച്ചു പലഹാരങ്ങൾ കൈയിൽ കരുതിയിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു വണ്ടി ചൂടാറാൻ നിൎത്തുന്നതു് മാധുര്യം നിറഞ്ഞ അവസരങ്ങളായി പരിണമിച്ചു. വഴിക്കൊരിടത്തു് ചായ കുടിക്കാൻ കയറി. ഒരു ചെറിയ മൺചട്ടിയിൽ ഒന്നര ഔൺസ് ചായയാണ് പതിനഞ്ചു പൈസയ്ക്കു കിട്ടിയതു്. ഉത്തരേന്ത്യയിൽ പലയിടത്തും കടകളിൽ ചായ, നമുക്കിവിടെ കിട്ടുന്നതിൽ പകുതിയോ അതിലും കുറവോ ആണ് കിട്ടുക. പലഹാരവും കഴിച്ചു് വെള്ളവും കുടിച്ച ശേഷം വായ് ചൂടാക്കാൻമാത്രം ഉതകുമതു്. അതിനൊരു കാരണം, ബംഗാളിലും അടുത്ത ദേശങ്ങളിലും പ്രാതൽ ഒരു പ്രധാനഭക്ഷണമായി കരുതാത്തതാണ്. അരിവറുത്തതു് ഒരുപിടി വാരിത്തിന്നു് കുറച്ചുവെള്ളവും കുടിക്കുകയാണവരധികവും പതിവു്; ചായകുടി താരതമ്യേന കുറവാണ്. കാപ്പി വലിയ നഗരങ്ങളിൽമാത്രം; അതും ദുൎലഭമായിട്ടുമാത്രമേ കിട്ടൂ. വയറുനിറയെ ഇഡ്ഡലിയോ, ദോശയോ കഴിക്കുകയും അതോടൊപ്പം ഗ്യാലൺ കണക്കിനു് കാപ്പി അകത്താക്കുകയും ചെയ്യുന്ന തെക്കൻ്,

വിശേഷിച്ചും കേരളീയർക്ക്, അതു തീരെ മതിയാകാത്ത ഒരേപ്പാടായി തോന്നും. പോകുന്നവഴിക്ക് പലയിടങ്ങളിലും നല്ല മണൽ കുന്നുകൂന്നായി കൂട്ടിയിരിക്കുന്നതു കാണാം. ബംഗാളിൽ മുഴവൻ മാട്ടുവമേറിയ കളിമണ്ണാണ്, കല്ലോ മണലോ കണികാണാൻ കിട്ടുകയില്ല. മണൽക്കുന്നുകൾ കണ്ടപ്പോൾ, എന്തോ കെട്ടിടം പണിസ്ഥായി കൊണ്ടുവന്നു കൂട്ടിയിരിക്കുകയാണെന്നു കരുതി. പക്ഷെ, കൂടെയുള്ളവരോടന്വേഷിച്ചപ്പോൾ മനസ്സിലായി, അതെല്ലാം അവിടെനിന്ന് കുഴിച്ചെടുക്കുന്നതാണ് എന്ന്. അവിടെനിന്നും അതു് ദൂരസ്ഥലങ്ങളിലേയ്ക്കു കയററിക്കൊണ്ടുപോകുന്നു. അവിടെ ബഹുദൂരം ഇത്തരം മണൽഖനികൾ ഉണ്ട്. ഒരുകാലത്തു് ഏതെങ്കിലും പുഴ ഇതുവഴി ഒഴുകിയിരുന്നിരിക്കണം.

അസൻസോൾ

സന്ധ്യകഴിഞ്ഞപ്പോൾ അസൻസോളിലെത്തി. അവിടെ മിഷൺവക ഒരാശ്രമവും വിദ്യാലയവും ഗുരുകുലവുമുണ്ട്. അന്നുരാത്രി അവിടെ കഴിച്ചു. പിറേറന്ന് കാലത്തു് ഒമ്പതു മണിക്ക് യാത്രതുടന്നു. കുറച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ബീഹാർ സ്റ്റേററിൽ പ്രവേശിച്ചു. പിന്നീടുള്ള കാഴ്ച, നോക്കുന്ന ദിക്കിലൊക്കെ കല്ലുരിഖനികൾ. വൈദ്യുതക്കമ്പികളിൽക്കൂടി തൊട്ടികളിൽ കല്ലുരി അങ്ങനെ പൊയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കും. ബീഹാർ മുഴവൻ കാലാന്തരത്തിൽ കുഴിയായിമാറുമോ എന്നു തോന്നിപ്പോകും. കുറെ കഴിയുമ്പോൾ ഛോട്ടാനാഗപൂർ പർവ്വതനിരകളായി. റോഡ് വളഞ്ഞും പുളഞ്ഞുമാണ് ഇനി പോകുന്നതു്. ചുററും ചേതോഹരമായ കാടുകൾ; വള്ളിക്കാടുകളും ചെറുതരം മരങ്ങളും. മഴ അധികമില്ലാത്തതിനാൽ മരങ്ങൾ കേരളത്തിലെ കാടുകളിലെപ്പോലെ വളരെ ഉയരമുള്ളവയല്ല. അതുകൊണ്ടുതന്നെ തോടുകളും അരുവികളും അധികം കാണുകയില്ല. വഴിയ്ക്ക് അവിടവിടെ മലവർഗ്ഗക്കാരുടെ പാപ്പി

ടങ്ങൾ. സ്ത്രീകൾ, ഒരു തുണി വലത്തെ തോളിനു മുകളിൽക്കൂടിയും ഇടത്തെ കൈയുടെ അടിയിൽക്കൂടിയും പുറത്തോട്ടുകെട്ടി കുട്ടിയെ അതിലിട്ടിരിക്കും. അയാൾ അവിടെ ഇരുന്നരുളും. തള്ള ചുമടുചുമക്കുകയോ വേലയെടുക്കുകയോ ചെയ്യുമ്പോഴും പിള്ള പുറത്തെ സഞ്ചിയിൽ കിടന്നുകൊള്ളും. റാഞ്ചി സമുദ്രനിരപ്പിൽനിന്നും പത്തു മൂവായിരം അടി ഉയരത്തിലാണ്. വേനൽക്കാലത്തും കാലാവസ്ഥ സുഖപ്രദമാകുന്നു. തണുപ്പുകാലത്തു കഠിനമായ തണുപ്പ് കാണും. വനദൃശ്യങ്ങളും കണ്ടു് അന്തിയോടുകൂടി ഞങ്ങൾ ആശ്രമത്തിലെത്തി.

റാഞ്ചി

ഇവിടെ ആശ്രമം വകയായി ഒരു ക്ഷയരോഗാശുപത്രിയുണ്ടു്. 240 രോഗികളെ കിടത്തി ചികിത്സിക്കാം. വിദഗ്ദ്ധമായ ശസ്ത്രക്രിയകളുൾപ്പെടെ, ആധുനികമായ സകലവിധ സജ്ജീകരണങ്ങളും ചികിത്സകളും ഇവിടെ നടത്തപ്പെടുന്നു. കല്ക്കത്തയിൽനിന്നും വിദഗ്ദ്ധന്മാരായ ഡോക്ടർമാരെ വരുത്തി ശസ്ത്രക്രിയകൾ നടത്താറുണ്ടു്. ആശുപത്രിയുടെ ആവശ്യത്തിലേയ്ക്കു് ഗോശാല, കോഴിവളത്തൽ, ഇവയുമുണ്ടു്. അടുത്തുള്ള ഒരു ചെറുപുഴയിൽ ചിറകെട്ടി സ്വന്തം ജലസംഭരണവും വിതരണവും നടത്തുന്നു. ഏകദേശം മുന്നൂറ് ഏക്കറോളം സ്ഥലമുണ്ടു്, കുന്നിൻമുകൾ; ചുററും ചെറുചെറുകാടുകളും വിജനപ്രദേശങ്ങളും വയലുകളും. സാലമരങ്ങൾ സുലഭം; താന്നിമരവും ഇടയ്ക്കിടെ. ആശ്രമം വകയായി നല്ല നെല്ലു്, പത്തറുപതേക്കർ സ്ഥലത്തു്, തെന്നലിൽ തലയുമാട്ടി നില്ക്കുന്നതു കണ്ടാൽ കണ്ണുകുളിക്കും. നെല്ലിവിടെ മനുഷ്യക്കു് ഉണ്ണാനല്ല ഉപയോഗിക്കുന്നതു്; പിന്നെയോ കോഴിക്കു തീററിക്കാണു്. അതു് മുട്ടയായിട്ടു് രോഗികൾക്കു കിട്ടും. ഇതു കൂടാതെ ധാരാളം കമ്പും ചോളവും മലക്കറിയും പഴവർഗ്ഗങ്ങളും കൃഷി ചെയ്യുന്നു. കാലാവസ്ഥ സുഖശീതളം. എവിടെ നോക്കി

യാലും നല്ല പൂന്തോട്ടങ്ങൾ. ആശ്രമംവക പൂന്തോട്ടത്തിൽ അനവധി തരത്തിലുള്ള പൂക്കൾ, വലിയ വലിപ്പമുള്ളവ കാണാം. റോസ് നൂറിനുമേൽ ഇനങ്ങൾ; ചെമ്പരത്തി എട്ടുപത്തു നിറത്തിലുള്ളവ. ആയിരത്തിനുമേലെ ഇതളുകളുള്ള നാനാവർണ്ണമായ വലിയ ഡാലിയാ പൂക്കൾ. ആശുപത്രിത്തോട്ടത്തിൽനിന്നു ചെടികളുടെ വിത്തുകളും തൈയ്കളും പുറമെയ്ക്കു് വില്ക്കുന്നുമുണ്ടു്.

ഒരു ദിവസം വൈകുന്നേരം നടക്കാൻ അടുത്തുള്ള ഒരു ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കുപോയി. പത്തുപതിനഞ്ചു ചെററപ്പുരകൾ, മൺകുടിലുകൾ. പശുക്കളും മനുഷ്യരും അടുത്തടുത്ത മുറികളിലാണു് താമസം. കാട്ടുജാതിക്കാരുടെ ഒരു ഗ്രാമമാണു് ഞങ്ങൾ കണ്ടതു്. അവരിൽ ചിലർ ആശുപത്രിയിൽ പണിയെടുക്കുന്നവരാണു്. ആ നിലയ്ക്കു് അവർ കുറെ പരിഷ്കൃതരാണെന്നു വേണം കരുതാൻ. ഞങ്ങളെ കണ്ടയുടനെ, എഴുപതുകഴിഞ്ഞ ഒരു കിഴവി ഒരമ്പതുകാരൻെറ കൈയുംപിടിച്ചു് തുള്ളാൻ തുടങ്ങി. കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന ആൾ പറഞ്ഞു, തള്ള എന്തോ മോന്തിയിട്ടുണ്ടു് എന്നു്. അവർ കഞ്ഞിവെള്ളം പുളിപ്പിച്ചു് ഒരുതരം മദ്യമുണ്ടാക്കുന്നു. അതു് എല്ലാവരും, ആണും പെണ്ണും കുട്ടിയും കിഴവനും, കഴിക്കുന്നു. ആ ആനന്ദതാണ്ഡവമാണു് ഞങ്ങൾ കണ്ടതു്.

ഈ വനവർഗ്ഗക്കാരുടെ ഇടയിൽ ക്രിസ്തീയമിഷണറിമാർ മതപ്രചാരണം ധാരാളമായി നടത്തുന്നുണ്ടു്; പലരും ക്രിസ്ത്യാനികളാണു്. എന്നിരുന്നാലും അവർ തങ്ങളുടെ വനദേവതമാരെ കൈവിടുന്നില്ല. റാഞ്ചിനഗരത്തിലും ധാരാളം ക്രിസ്ത്യാനികളുണ്ടു്. കേരളത്തിൽനിന്നും പല ക്രിസ്ത്യാനികളും, പാതിരിമാരായും വ്യവസായികളായും മററും അവിടെയുണ്ടു്.

റാഞ്ചിനഗരം വ്യാവസായികമായി അതിവേഗത്തിൽ വളന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. എവിടെ നോക്കിയാലും

പുതിയപുതിയ ഫാക്ടറികൾ. കണ്ടുമുട്ടുന്ന ആളുകളിൽ പകുതിയിലേറെയും എൻജിനീയർമാരാണെന്നു തോന്നും. റഷ്യയുടെയും മററും സഹായസഹകരണങ്ങളോടുകൂടി നിരവധി വിപുലവ്യവസായങ്ങൾ അവിടെ രൂപമെടുത്തുവരുന്നു. വളരെ അകലെയല്ലാതെ കല്ക്കരിയും ഇരിമ്പും കിട്ടാനുണ്ട്; കാലവസ്ഥ അനുകൂലവും. അതിനാൽ അതു് ബീഹാറിലെ അതിപ്രധാനമായ ഒരു വ്യവസായനഗരമായിത്തീർന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അതൊക്കെ കണ്ടപ്പോൾ, തെന്നിന്ത്യയുടെയും, വിശേഷിച്ചു് കേരളത്തിൻെറയും സ്ഥിതി ഓർത്തുപോയി. ജംഷഡ്പൂർ, ചിത്തരഞ്ജൻ വർക്ഷാപ്പ്, റൂർക്കല, ദുർഗ്ഗാപ്പൂർ, ദാമോദർവാലി പ്രോജക്ടുകൾ തുടങ്ങിയവയാൽ ബംഗാൾ, ബീഹാർ, ഉത്തരപ്രദേശ്, പഞ്ചാബ് മുതലായ ഭാഗങ്ങൾ വളരെയധികം വ്യവസായവത്കൃതമായിവരുന്നു. ഇന്ത്യയുടെ ഭാവി ശ്രേയഃപിശുനശകുനമാണിതു്. നാടിൻെറ സ്വാതന്ത്ര്യം കാത്തുരക്ഷിക്കുന്നതിന്നു വ്യാവസായികമായ അടിത്തറയും സ്വയംപര്യാപ്തതയും അത്യന്താപേക്ഷിതമാണല്ലൊ. പക്ഷെ കുറച്ചൊക്കെ തെക്കോട്ടും വേണ്ടേ എന്നാണു് ചോദ്യം. എല്ലാം സിന്ധുഗംഗാതലത്തിൽ കേന്ദ്രീകരിക്കുന്നതു് പലതുകൊണ്ടും ആശാവഹമല്ല. ഒന്നു്, ടിബററിൽ ഇരിപ്പുറപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന ചീനനു് ഏതുനേരത്തും നമ്മെ ഭീഷണിപ്പെടുത്താം. വ്യവസായങ്ങൾ വികേന്ദ്രീകരിക്കുന്നതു്, അവയുടെ രക്ഷയ്ക്കുതന്നെ നല്ലതാണു്. പിന്നെ, വ്യവസായങ്ങളിൽകൂടിയുള്ള ധനസഞ്ചാരം ചില പ്രദേശങ്ങളിൽമാത്രം കേന്ദ്രീകരിച്ചാൽ ഇതരപ്രദേശങ്ങൾ പിന്നണിയിലാകും; അവിടത്തെ ആളുകൾ അസംതൃപ്തരാകും. രാജ്യത്തിൻെറ കെട്ടുറപ്പിനെ അതു വിപരീതമായി ബാധിക്കും. പക്ഷെ, ഇതിനു വേറൊരു വശവുമുണ്ട്; കേരളത്തിൽ വ്യവസായങ്ങൾ എങ്ങനെ വളരും? വളരാൻ ആരു സമ്മതിക്കും? എന്തെങ്കിലും ആരെങ്കിലും

തുടങ്ങിയാൽ അവനെ ദീപാളികുളിപ്പിക്കാനുള്ള പണി നമ്മുടെ നേതൃമ്മന്യന്മാർ തുടങ്ങുകയായി. മുതലാളിയെന്നും തൊഴിലാളിയെന്നും ആളുകളെ ഭിന്നിപ്പിച്ച് തമ്മിൽത്തല്ലിച്ച് മുതലെടുക്കുന്ന മക്കുണവർഗ്ഗത്തിൻെറ അഭിശപ്തസ്വാധീനത്തിൽനിന്നു കേരളത്തിൻെറ വ്യാവസായികാന്തരീക്ഷം മുക്തമാകാതെഇവിടെ ഒന്നും വളരുകയില്ല. അതിനു നമുക്കു നമ്മുടെ വിധിയെത്തന്നെ പഴിക്കുകയേ നിവൃത്തിയുള്ളു. പിന്നെയൊന്ന്, കേന്ദ്രത്തെ നിയന്ത്രിയ്ക്കുന്ന പ്രവിശ്യകൾ, ആദ്യം തങ്ങളുടെ കാര്യം നോക്കും എന്നുള്ളതും സ്വാഭാവികമാണ്. പക്ഷെ രാജ്യത്തിന് സവ്വതോമുഖമായ പുരോഗതിയും സുരക്ഷിതത്വവും ഉണ്ടാകുവാൻ, കേരളം അതിൻെറ മനോഭാവവും, കേന്ദ്രസക്കാർ അതിൻെറ വീക്ഷണഗതിയും കുറഞ്ഞൊന്നു മാറേറണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

സേവാശ്രമം കൂടാതെ റാഞ്ചിയിൽ മിഷൺവകയായി വേറൊരാശ്രമംകൂടിയുണ്ട്, സേവാശ്രമത്തിൽ നിന്നും പന്ത്രണ്ടു മൈലകലെ, നഗരത്തിൽ വേറൊരു ഭാഗത്ത് മൊറാബാഡിയിൽ. പൊതുപ്രവത്തനങ്ങളൊന്നും അധികമില്ലാതെ, ശാന്തശോഭനമായ ഒരിടം. അതിനടുത്തൊരു കുന്നുണ്ട്; ടാഗ്ഗർകുന്ന് എന്നാണതിനു പേർ. മഹാകവി ടാഗ്ഗറിൻെറ ഒരു സോദരൻ അവിടെ ഒരു ബംഗ്ലാവിൽ വന്നു താമസിക്കാറുണ്ട്. ആ കുന്നിൻമുകളിൽ നിന്നാൽ നഗരം മുഴുവൻ കാണാം.

ഉരുക്കുനഗരത്തിൽ

ഒക്ടോബർ 27–ാം തീയതി ഉച്ചയ്ക്ക് ഊണും കഴിഞ്ഞ് ഒരു സ്നേഹിതൻെറ കാറിൽ ഞങ്ങൾ റാഞ്ചിയിൽനിന്നു യാത്രതിരിച്ചു; ലക്ഷ്യം ജംഷഡ്പൂർ. സ്നേഹിതൻ, റാഞ്ചിയിലെ ഒരു വ്യവസായശാലയിൽ ഇലക്ട്രിക് എൻജിനീയറാണ്. മിഷണിലെ പല സ്വാമിമാരെയും പരിചയമുള്ള ഒരാൾ. അദ്ദേഹം മംഗലാപുരം സ്വദേശിയായ ഒരു സാരസ്വതബ്രാഹ്മണനാണ്.

കൂട്ടത്തിൽ കൊച്ചീക്കാരനായ ഒരു സാരസ്വതനുമുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹവും ഒരെൻജിനീയർ; ഒരു മലയാളിയും. വിദേശത്തുവെച്ച്, സ്വഭാഷ സംസാരിക്കുന്ന ഒരാളെ കണ്ടുമുട്ടുന്നതു വളരെ സന്തോഷകരമായ ഒരു കാര്യമാണ്. സ്വദേശത്ത് അവർ എത്ര അകന്ന പ്രദേശങ്ങളിൽനിന്നു വരുന്നവരായാലും വേണ്ടില്ല, പരദേശത്തുവെച്ചു കണ്ടുമുട്ടുമ്പോൾ അവർ അയല്ക്കാരായി. അവിടെപ്പിന്നെ ജാതിമതവ്യത്യാസങ്ങളുംകൂടി വിസ്മരിക്കപ്പെട്ടുപോകും. യൂറോപ്പിൽ ചെന്നാൽ കാശ്മീരിയും കേരളീയനും ഒരേ നാട്ടുകാരും കൂട്ടുകാരുമാകും. ആദ്യമായി മറുനാടുകളിൽ പോകുന്നവക്ക് ഇതു വിശേഷിച്ചും അനുഭവപ്പെടും. മാതൃഭൂമിയും മാതൃഭാഷയും മാതൃസമം സ്നേഹാദരാർഹങ്ങളാണല്ലോ.

നെൽവയലുകളും ചെറുകാടുകളും കണ്ടുകൊണ്ടു യാത്ര തുടന്നു. പകുതി വഴി എത്തിയപ്പോൾ കാറിനൊരു തകരാറ്. അതിനകത്തെ ബൽററ് പൊട്ടിപ്പോയി. പക്ഷേ അതിൻെറ ചികിത്സകന്മാരാണല്ലൊ കൂടെയുള്ളതു്. അവർ വേഗം അതിൻെറ വായും വയറും തുറന്നു വള്ളി മാററിയിട്ടു. യന്ത്രം പഴയപടി പായാനും തുടങ്ങി. കുറെയങ്ങു ചെന്നപ്പോൾ ഇരുവശങ്ങളിലും കോട്ടപോലെ കല്ലുകൾ കിടക്കുന്നതു കണ്ടു; അതു പല സ്ഥലത്തും കാണായി. പഴയ വല്ല കോട്ടകളുടെയും അവശിഷ്ടങ്ങളാണോ അതെന്നു കൂട്ടുകാരനോടു ചോദിച്ചു. അല്ല, ഇരുമ്പയിക്കുന്നുകളാണവ. ഇരുമ്പു തുരുമ്പായി പോയി; പാറ കല്ലായി മാറി; കല്ലു കോട്ടപോലെ കുന്നുകൂടി കിടക്കുന്നു.

ഏഴ മണിയോടുകൂടി ജംഷഡ്പൂരിലെത്തി. ഈ ഉരുക്കുനഗരത്തിനു ടാററാനഗരമെന്നും പേരുണ്ട്. ജംഷഡ്ജി ടാററാ എന്ന വിശാലാശയൻ അരനൂററാണ്ടിനു മുമ്പ് ഇവിടെ ഒരു ഉരുക്കുവ്യവസായശാല പണിയിച്ചു. ഇരുമ്പയിർ തീവണ്ടിവഴി ഫാക്ടറിയിലെത്തുന്നു. അതു പല രൂപങ്ങളിലുള്ള ഇരുമ്പുസാധനങ്ങളായും വാഹനങ്ങളായും

പുറത്തു വരുന്നു. ഉരുക്കി ബാക്കിവരുന്ന കിട്ടം ഇരുമ്പുശാലയുടെ ചുററും കോട്ടപോലെ കൂട്ടിയിട്ടിരിക്കുന്നു. ടെല്ലോയിൽനിന്നും പിന്നാലെ പിന്നാലെ ലോറിയന്ത്രങ്ങൾ പുറത്തു വരുന്നതു കണ്ടു. ദിനംപ്രതി എണ്ണതെണ്ണം തയാറാകുമെന്നു പറഞ്ഞു കേട്ടു. അവയിലധികവും പട്ടാളത്തിൻെറ ആവശ്യത്തിനു പോവുകയാണത്രേ. വരിവരിയായി ടക്കുകൾ പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങിവരുന്നതു കാണാൻ വളരെ കൗതുകമുണ്ടു്. ചീനാപക്കികളുടെ ചതിമൂലം ഫാക്ടറിക്കുള്ളിൽ പോയി കാണാൻ ആരെയും വിടുന്നില്ല. ഇവിടെ പലതരം വ്യവസായശാലകളുണ്ടു്. അവിടെ പണിയെടുക്കുന്ന ആളുകൾക്കു താമസിക്കാൻവേണ്ടി ആധുനികരീതിയിലുള്ള നഗരഭാഗങ്ങൾ വളൎന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പത്തറുപതു മൈൽ വിസ്താരമുള്ള നഗരം മുഴുവൻ ടാററാകമ്പനി വകയാണു്. അവിടെ സ്ഥലം അവർ വില്ക്കുകയില്ല. ദീൎഘകാലത്തേയ്ക്കു പാട്ടത്തിനു കൊടുക്കും. ഈ വ്യവസായനഗരം കാണുമ്പോൾ ജംഷഡ്ജിയുടെ ദീൎഘദൃഷ്ടിക്കു നമോവാകം ചൊല്ലും. ഭാരതത്തിനു ചുരുക്കം ചില ഘനവ്യവസായങ്ങളിത്തരത്തിലുണ്ടല്ലോ എന്നു് ആശ്വാസം കൊള്ളും. മുതലാളിയെന്നു മുദ്രയടിച്ചു നേതൃമ്മന്യന്മാൎക്കു മുതലെടുക്കാൻ പേരിനെങ്കിലും ഒന്നുരണ്ടു മുതലാളികളുണ്ടല്ലോ എന്നൊരു ആശ്വാസം തോന്നും. മുതലു് എവിടെയെങ്കിലും സഞ്ചയിക്കാതെ വലുതായിട്ടെന്തെങ്കിലും തുടങ്ങുന്നതെങ്ങനെ? അതാരുടെ കൈയിൽ സഞ്ചിതമായാലും ഏതു തരത്തിൽ ചെലവാക്കിയാലും, പൊതുജനങ്ങൾക്കും സൎക്കാരിനും മെച്ചം കിട്ടും. പണം പൊന്നാക്കി കുഴിച്ചിട്ടാൽമാത്രമേ അതു് ആൎക്കും ഉപകാരമില്ലാതെ പോകൂ. മൂലധനം വിപുലമായ വ്യവസായങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ചെലവാക്കുമ്പോൾ അതു രാജ്യത്തിൻെറ ആൎത്ഥികമായ സുസ്ഥിതിയെ മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നു. മുതലാളിയെ നശിപ്പിക്കാൻ നോമ്പും നോററു നടക്കുന്ന തൊഴിലാളികളും അവരുടെ

നേതാക്കന്മാരും ഇതുംകൂടി ഓർക്കുന്നതു നന്ന്. ധനവാന്മാരുടെ ധനാർജ്ജനത്തിനു സഹായികളായ തൊഴിലാളികളോട് അവർ ഉദാരമനസ്കരായിരിക്കുകയും അതു നന്നെന്നു തൊഴിലാളികൾക്കു ബോധ്യമാവുകയും വേണം. എങ്കിലേ എല്ലാവർക്കും ശുഭം വരൂ.

ജംഷഡ്പൂരിൽ മിഷൻെറ ഒരാശ്രമവും അനേകം വിദ്യാലയങ്ങളുമുണ്ട്. ആൺകുട്ടികൾക്കും പെൺകുട്ടികൾക്കും ഉള്ള ഹൈസ്കൂളുകൾ, മിഡിൽസ്കൂളുകൾ, പ്രൈമറിസ്കൂളുകൾ ഇങ്ങനെ പത്തുപതിമ്മൂന്നെണ്ണം നഗരത്തിൻെറ നാനാഭാഗങ്ങളിലായി നടത്തപ്പെടുന്നു. ഈ വിദ്യാലയങ്ങൾ വ്യവസായശാലകളിലെ ജോലിക്കാരുടെ കുട്ടികളുടെ സൗകര്യത്തിനുവേണ്ടിയാണ് പലയിടങ്ങളിലായി നടത്തപ്പെടുന്നത്. തങ്ങളുടെ ജോലിക്കാരുടെ കുട്ടികൾക്ക് ഉപകാരമാകുന്നതുകൊണ്ട്, വ്യവസായശാലകൾ ഈ സ്കൂളുകളുടെ നിർമ്മാണത്തിനും മററും വേണ്ട ധനസഹായം നിർലോഭം ചെയ്തുവരുന്നു.

ഒരു പള്ളിക്കൂടം

30–ാം തീയതി കാലത്തു ബസ്സിനു പുരുളിയ എന്ന സ്ഥലത്തേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. ഉച്ചയോടുകൂടി അവിടെയെത്തി. ഭാഷാപ്രവിശ്യകൾ രൂപീകരിച്ചപ്പോൾ ബീഹാറിൽനിന്നും അടർത്തിയെടുത്ത് ബംഗാളിനോടു ചേർക്കപ്പെട്ട ഒരു ജില്ലയാണിതു്. ഇവിടെ മിഷൻ ഒരു ഹൈസ്കൂൾ നടത്തുന്നു. വിദ്യാർത്ഥികളെല്ലാവരും അവിടെത്തന്നെ താമസിച്ചു പഠിക്കുന്നു; മൂന്നൂറിനുമേൽ കുട്ടികളുണ്ട്. കേന്ദ്രസർക്കാർ ഇതിനെ ഒരു പബ്ളിക്സ്കൂൾ എന്ന നിലയിൽ അംഗീകരിച്ച്, വിഭിന്നപ്രവിശ്യകളിൽനിന്നും സർക്കാർസഹായധനത്തിനർഹരായി തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ട സമർത്ഥന്മാരായ വിദ്യാർത്ഥികളെ ഇവിടേയ്ക്കയയ്ക്കുന്നു. മണിപ്പൂർ മുതൽ പഞ്ചാബ് വരെയുള്ള സ്ഥല

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY KOTTAYAM

ങ്ങളിൽനിന്നുള്ള കുട്ടികളെ ഇവിടെ കാണാം. ഇംഗ്ലീഷിലും ബംഗാളിയിലും പാഠങ്ങൾ എടുക്കുന്നു. സംഗീതം, ചിത്രമെഴുത്ത്, പ്രതിമാനിർമ്മാണം, തോട്ടം, കൃഷി എന്നിങ്ങനെ അഞ്ചു തരത്തിൽ തിരിച്ചുള്ള പഠനപദ്ധതിയാണിവിടെ നടത്തപ്പെടുന്നത്. നല്ല ശിക്ഷണത്തോടും ഉയർന്ന നിലവാരത്തോടുംകൂടി നടത്തപ്പെടുന്ന ഒരു സ്ഥാപനമാണിത്.

ശിവൻെറ ശകാരം

പിറേറന്നു രാത്രി തീവണ്ടിക്കു ദേവഘറിലേയ്ക്കു യാത്രയായി. വണ്ടിയിൽ നല്ല തിരക്ക്, ആളുകളധികമുണ്ടായിട്ടല്ല; നേരത്തെ കയറിയിരുന്നവർ ഇടമെല്ലാം വെട്ടിപ്പിടിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ട്. കുറെ ഏറെനേരം നിന്നുതന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. പിന്നെ ഒരു പ്രകാരത്തിൽ ഒരു ബെഞ്ചിൻെറ മൂലയ്ക്കു മെല്ലെ ഇരിപ്പുറപ്പിച്ചു. ആ ബെഞ്ചിൽ വൃദ്ധോരസ്കനും വൃഷസ്കന്ധനും സ്ഥവിരനുമായ ഒരു ശിവൻ അനന്തശയനം ചെയ്തുരുളിയിരുന്നു. എതിർബെഞ്ചിൽ ഒരു വൃദ്ധസ്ത്രീയും വിരിപ്പുവിരിച്ചു കിടക്കുന്നു. ഒരുപക്ഷെ ശിവൻെറ അമ്മ. ശിവൻ കാലൊന്നു മടക്കിയ തക്കത്തിലാണ് ഈയുള്ളവൻ ബെഞ്ചിൻെറ മൂലയ്ക്ക് ആസനമുറപ്പിച്ചത്. വലിയ പ്രതിഷേധമൊന്നും പ്രകടിപ്പിക്കാതെ ശിവൻ ശയനയാത്ര തുടർന്നു. അടുത്ത സ്റ്റേഷനിൽ വണ്ടി നിന്നപ്പോൾ ഒരു യുവാവും എട്ടോ പത്തോ വയസ്സു പ്രായമുള്ള ഒരു പെൺകുട്ടിയും ആ മുറിയിൽ കയറിക്കൂടി. യുവാവിന് ഒരു വശത്തെ ഒരൊററസീററു കിട്ടി. പെൺകുട്ടി, കിടക്കുന്ന മുത്തശ്ശിയുടെ കാല്ക്കലും കാവലായി. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ പെൺകുട്ടിക്ക് ഉറങ്ങണം. പരസ്പരം സ്ഥലം മാറിയാൽകൊള്ളാമെന്നു പറഞ്ഞതനുസരിച്ചു ഞാൻ മാറിക്കൊടുത്തു. ശിവൻ കാൽ കുറച്ചുകൂടി ചുരുട്ടി പെൺകുട്ടിക്ക് ചുരുണ്ടുകൂടി കിടക്കാനിടം കൊടുത്തു. കുറച്ചു മണിക്കൂറുകൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ശിവനു കാൽ നെടുനീളം നീട്ടണം, ബെഞ്ചു

മുഴുവൻ വേണം; പെൺകുട്ടിക്കു സ്ഥലംമാററം നല്കി. കൂടെ വന്ന യുവാവു താനിരുന്നിരുന്ന കസേര പെൺകുട്ടിക്കു കൊടുത്തു. ഉറക്കംമൂത്തു് ഇരിപ്പുറയ്ക്കാതായ പെൺകുട്ടി വന്നു് ആദ്യമിരുന്ന സ്ഥലം, അതായതു് ഞാനിരുന്ന സ്ഥാനം, മുത്തശ്ശിയുടെ കാല്ക്കലെ ഇടം, വേണമെന്നാവശ്യപ്പെട്ടു. ഇരിക്കാനിടമുള്ള ഒരാളാണു് ആവശ്യപ്പെടുന്നതു്; ഒഴിഞ്ഞുകൊടുത്താൽ നില്ക്കലാണു് ഈയുള്ളവൻെറ ഗതി. എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതു് എന്നു് ആലോചിക്കാൻ തുടങ്ങുമ്പൊഴേയ്ക്കും എതിർബെഞ്ചിലെ ശയനാസനശിഖൻെറ ഒരു ശാസനം കിട്ടി, ''സ്ഥലം ഒഴിഞ്ഞുകൊടുക്കു; സംന്യാസിയല്ലേ? ഇറങ്ങി നടക്കുകയും ചെയ്യാം.'' ശാസ്താവിൻെറ തടി കണ്ടാൽ എതിരു പറയാൻ ആരുമൊന്നു ശങ്കിക്കും. പക്ഷേ, 'സംന്യാസിയല്ലേ, ഇറങ്ങി നടക്കാം' എന്ന അയാളുടെ ശാസനം കേട്ടപ്പോൾ, 'അതു താനല്ല നിശ്ചയിക്കാൻ; സംന്യാസിയെന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് ശാസിക്കാനുള്ള അധികാരം തനിക്കില്ല; അതൊക്കെ അവിടെയിരിക്കട്ടെ. താൻ ഒരു ബെഞ്ചുമുഴുവൻ കൈയടക്കിവെച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ; എതിർബെഞ്ചു് തൻെറ കൂടെയുള്ള സ്ത്രീക്കും. താൻ കുറച്ചു സ്ഥലം ആ കുട്ടിക്കു് ഒഴിഞ്ഞുകൊടുത്തതു കൊണ്ടു് ദോഷമൊന്നും വരാൻ പോകുന്നില്ല. തൻെറ കുത്തകപ്പാട്ടമൊന്നുമല്ല വണ്ടിയിലെ ഈ മുറി.'' എന്നു് മറുപടി കൊടുത്തു. ശിഖനു തീരെ രസിച്ചില്ല. അയാൾ ഹിന്ദിയിൽ അടുത്തൊരാളോടു് സംന്യാസിമാരെ കുറിച്ചു ശകാരിച്ചു. 'കന്യാദേവിക്കു'— എന്നാണയാൾ കുട്ടിയെ നിർദ്ദേശിച്ചതു്: അതു്ഒരു നല്ല പദപ്രയോഗമായിത്തോന്നി—അയാൾ കനിഞ്ഞു കുറച്ചൊരു സ്ഥലം കൊടുത്തു.

സംന്യാസിയും സമുദായവും

സംഭവമിതു് നിസ്സാരമാണു്; ഒരു പക്ഷെ പലക്കും പലപ്പോഴും ഇത്തരം അനുഭവങ്ങൾ ഉണ്ടാകാറുമുണ്ടു്. ഇതു് ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കാൻ കാരണം, ചിലക്കു് സംന്യാസി

മാരോടുള്ള മനോഭാവവും സംന്യാസിമാരുടെ ചില സ്വഭാവവിശേഷവും കുറിക്കാൻ വേണ്ടിയാകുന്നു. സാധാരണമായി ഉത്തരേന്ത്യയിൽ പൊതുജനങ്ങൾക്കു് സംന്യാസിമാരോടു് വലിയ ബഹുമാനമാണു്. പലയിടത്തും ആളുകൾ അവരെ ഈശ്വരതുല്യം കരുതുന്നു. ശിഖന്മാരും സംന്യാസിമാരോടു് പൊതുവേ സ്നേഹാദരങ്ങളുള്ളവരാകുന്നു. എന്നാൽ ചിലക്കു് സംന്യാസിമാരെ പരിഹാസവും പുച്ഛവുമാണു്. കേരളത്തിൽ അതു് കുറെ കൂടുതലാണെന്നു തോന്നുന്നു. ആ ശിഖൻെറ കല്പന ഉണ്ടായില്ലെങ്കിൽ ഒരു പക്ഷെ ഞാൻസ്ഥാനം ഒഴിഞ്ഞുകൊടുത്തേനെ. എന്നാൽ അയാളുടെ കല്പനകിട്ടിയപ്പോൾ പ്രതികരണം മറിച്ചായി. അപേക്ഷാരൂപത്തിലുള്ള നിർദ്ദേശമാണെങ്കിൽ ആരും സ്വീകരിക്കും. ശാസന അനുസരിക്കാൻ സാധാരണക്കാർകൂടി വിസമ്മതിക്കും; പരിതഃസ്ഥിതികൾ സാധരണക്കാരനെ ഒരു പക്ഷെ കീഴ്വഴങ്ങാൻ നിർബ്ബന്ധനാക്കിയേക്കാം. എന്നാൽ ഒരു സംന്യാസിക്കു് അയാളുടെ സ്വാതന്ത്ര്യം വളരെ വിലയേറിയതാണു്. സ്വാതന്ത്ര്യം തേടിയാണു് അയാൾ ചങ്ങലകളൊക്കെ പൊട്ടിച്ചുപോന്നിട്ടുള്ളതു്. അങ്ങനെയുള്ള ഒരാളോടു വേറൊരാൾ ശാസിക്കാൻ ചെന്നാൽ ഒക്കുമോ? സംന്യാസിയെ ശാസിക്കാൻ ഗുരുവിനുമാത്രമേ അധികാരമുള്ളു; വേറാരുടെയും ശാസന അയാൾ വിലമതിക്കുന്നില്ല; വേറാർക്കും ശാസിക്കാനധികാരവുമില്ല. ചിലർ, അയാളെന്തെങ്കിലും പറയട്ടെ, എന്നു കരുതി മിണ്ടാതിരുന്നെന്നു വരാം. പക്ഷെ തൻെറ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിൽ കൈയിട്ടാൽ ഒരു സംന്യാസിയും പൊറുക്കുകയില്ല. ഇനി, ഇക്കാര്യത്തിൽ അയാളെന്തെങ്കിലും നീക്കുപോക്കിനു തയ്യാറാകുന്നുവെങ്കിൽ അതു് അയാളുടെ പൂർവ്വാശ്രമവാസനയുടെ ബാക്കിയായിരിക്കും; അല്ലാതെ, സംന്യാസിയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യബോധം വേറൊരാളുടെ വരുതിക്കേൾക്കാൻ അയാളെ അനുവദിക്കുകയില്ല. ഇത്രയുമിവിടെ പറയാനിടയായതു ചിലക്കു്

സന്യാസിമാരെ കാണുമ്പോൾ ഒരു ചൊറിച്ചിൽ കാണാറുള്ളതുകൊണ്ടാണ്. സന്ന്യാസാദർശംതന്നെ തങ്ങളുടെ ജീവിതമൂല്യങ്ങളോടുള്ള അനുക്തമായ ഒരു വെല്ലുവിളിയാണെന്നവക്ക് ഒരു തോന്നൽ. സന്ന്യാസിയെ കണികാണുന്നതു അശുഭമെന്നു കരുതാൻ കാരണമതാണ്. എന്തെന്നാൽ, കണിയുടെ ശുഭാശുഭങ്ങൾ നോക്കുന്നതു സ്വാർത്ഥപ്രേരിതനും കാമലോഭഗ്രസ്തനുമായ മനുഷ്യനാണ്. സന്ന്യാസി നിലകൊള്ളുന്നതോ, സ്വാർത്ഥത്യാഗത്തിനും കാമലോഭനിരാസത്തിനും. അപ്പോൾ തമ്മിൽ വൈരുദ്ധ്യം തോന്നാവുന്നതാണ്. പക്ഷെ ഇവിടെ വേറെ ചില കാര്യങ്ങൾകൂടി ഓർക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്.

സമുദായത്തിൻെറ മൂലഭിത്തി ഗൃഹസ്ഥനാണ്. ഗൃഹസ്ഥനെ ആശ്രയിച്ചാണ് എല്ലാ ആശ്രമികളും ജീവിക്കുന്നതു്. ഇതരാശ്രമങ്ങളുടെ ഉറവിടവും ഗാർഹസ്ഥ്യംതന്നെ. ഗൃഹസ്ഥൻ എന്തിനു് സന്ന്യാസാശ്രമം ഉണ്ടാക്കി? തൻെറയും സമുദായത്തിൻെറയും സുസ്ഥിതിക്കുവേണ്ടി. വ്യക്തിക്കു് ജീവിതത്തിൻെറ അന്തിനേരത്തു്, അഥവാ ലൗകിക കാര്യങ്ങളിൽ മടുപ്പുതോന്നുന്ന സമയത്തു്, 'ഇനിയെന്തു് ? ജീവിതമെന്നാൽ എന്താണ്? എന്തിനാണ് ഈ ജീവിതം?' എന്ന ചോദ്യമുദിക്കും. ആ ചോദ്യങ്ങൾക്കു് പരിഹാരം കണ്ടെത്തി ജീവിതം സഫലമാക്കിച്ചെയ്യാനും, മുമ്പ് പിടിച്ചിരുന്നതു വിടാൻ നിവൃത്തിയില്ലെങ്കിൽ, ഈവക പ്രശ്നങ്ങൾക്കു് പരിഹാരമാർഗ്ഗമുണ്ടെന്നു് അനുഭവസ്ഥന്മാരിൽനിന്നു് അറിയാനുംവേണ്ടി വിഭാവന ചെയ്തിട്ടുള്ളതാണ് സന്ന്യാസാശ്രമം. ഇതിൻെറ വിധാതാക്കളായ മഹർഷിമാർ, മനുവും വ്യാസനും യാജ്ഞവല്ക്യനുമെല്ലാം ഗൃഹസ്ഥന്മാരായിരുന്നുതാനും. അങ്ങനെ സാമുദായിക നിയമബദ്ധനായ മനുഷ്യൻ സ്വബന്ധനമോചനത്തിനായി കണ്ടെത്തിയിട്ടുള്ള ഒരു സ്വാതന്ത്ര്യപ്രസ്ഥാനമാണ് സന്ന്യാസം. സന്ന്യാസി സമുദായനിയമങ്ങൾക്കു് വിധേ

യനല്ല. അവൻ അവയ്ക്കപ്പുറം പോകുന്നു. ശാസ്ത്രങ്ങൾ അവനെ കെട്ടഴിച്ചുവിടുന്നു; ഇനി അവനെ തങ്ങൾക്കൊന്നും ചെയ്യാനില്ലെന്നു പറഞ്ഞു ശാസ്ത്രം മടങ്ങുന്നു. വ്യക്തിക്കു് ലോകം മടുക്കുമ്പോൾ, പരലോകചിന്ത തുടങ്ങുമ്പോൾ, ഓടിയെത്താനും ആശ്വാസം ലഭിക്കാനുമുള്ള ഒരു സ്ഥാപനമാണു് സന്ന്യാസാശ്രമം. ക്രമീകൃതമായ ജീവിതം നയിക്കുന്ന ഓരോ വ്യക്തിയും ജീവിതത്തിൻെറ മൂന്നാമത്തെയോ നാലാമത്തെയോ ദശാവിശേഷത്തിൽ പ്രവേശിക്കേണ്ട ആശ്രമമാണു് അഥവാ അത്യാശ്രമമാണു് സന്ന്യാസം. പുത്രൻെറ പുത്രനെ കണ്ടാൽ അന്നു വീടു വിട്ടുകൊള്ളണമെന്നാണു് മനു അരുളുന്നതു്. അതിനാൽ സന്ന്യാസി വിരോധഭാവത്തോടെ വീക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ട ഒരുവനല്ല ഒരു ഹിന്ദുവിനു്. ആനുഷംഗികമായി ഇത്രയും പ്രസ്താവിച്ചുവെന്നേയുള്ളു. തള്ളമാർ കരയുന്ന കുട്ടികളുടെ കരച്ചിൽ നിൎത്താൻ, വഴിയേപോകുന്ന സന്ന്യാസിയെ കണ്ടാൽ, 'ഇതാ ഇപ്പോൾ കൊടുക്കും, പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോകും.' എന്നു പറയുന്നതു കേൾക്കാനിടയായിട്ടുണ്ടു്. ഇതരമതങ്ങളിലെ മതാചാര്യന്മാൎക്കു് അവരുടെ അനുയായികളിൽ നിന്നോ ഇതരമതസ്ഥരിൽ നിന്നുപോലുമോ ഇത്തരം അനുഭവം ഉണ്ടാകുന്നില്ല എന്നുള്ളതും ശ്രദ്ധേയമാണു്.

ദേവഘർവിദ്യാലയം

നവംബർ ഒന്നാംതീയതി പുലൎച്ചയ്ക്കു ദേവഘർരാമകൃഷ്ണമിഷൻ വിദ്യാപീഠത്തിലെത്തി. ഇവിടെയും പുരുളിയയിലേതുമാതിരിതന്നെയുള്ള ഒരു വിദ്യാലയം നടക്കുന്നു. ഇതിൻെറ ഒരു ശാഖയായിട്ടാണു് പുരുളിയയിലെ സ്ഥാപനം ആരംഭിച്ചതു്. ഈ അടുത്തകാലത്താണു് അതൊരു സ്വതന്ത്രകേന്ദ്രമാക്കിയതു്. ദേവഘർ ഒരു സുഖവാസസ്ഥാനമാണു്. ഇവിടം ഒരു തീൎത്ഥാടനകേന്ദ്രവുമാണു്. വൈദ്യനാഥധാമമെന്നു പ്രസിദ്ധമായ ശിവക്ഷേത്രം ഇവിടെയാകുന്നു. നവലക്ഷമന്ദിരമെന്നു പേരായി പുതിയൊരു

ക്ഷേത്രവും ഇവിടെയുണ്ടു്. ബാലാനന്ദയോഗി എന്നൊരു താപസൻെറ നാമധേയത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഒരു ശിഷ്യ ഒൻപതു ലക്ഷം രൂപ ചെലവാക്കി പണിചെയ്യിച്ച ഒരു മനോഹരക്ഷേത്രമാണിതു്. തവിട്ടു നിറമുള്ള ഒരുതരം കല്ലുകൊണ്ടാണു് പണിതിരിക്കുന്നതു്. ഏകാന്തമായ സ്ഥാനം.

പാടലീപുത്രം

നവംബർ 3–ാം തീയതി ഉച്ചതിരിഞ്ഞു ഞങ്ങൾ പാട്നയ്ക്കു വണ്ടി കയറി. ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ പാടലീപുത്രമാണിതു്. ബീഹാർസർക്കാരിൻെറ തലസ്ഥാനവും. ഇവിടെ മിഷൺവക ഒരാശ്രമമുണ്ടു്; കോളേജ് വിദ്യാർത്ഥികൾക്കായി ആശ്രമം ഒരു ഹോസ്റ്റൽ നടത്തുന്നു. കൂടാതെ, ഒരു ഡിസ്പൻസറിയും വായനശാലയും ഉണ്ടു്. വിശ്വവിശ്രുതനായ അശോകചക്രവർത്തിയുടെ തലസ്ഥാനമായിരുന്നു പാടലീപുത്രം. ഗംഗയുടെ കരയ്ക്കാണിതു സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതു്. അശോകൻെറ നഗരമെല്ലാം ശരിക്കും മൺമറഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നു. അവയുടെ നഷ്ടശിഷ്ടങ്ങൾ പലതും കുഴിച്ചെടുത്തിട്ടുണ്ടു്. പത്തമ്പതടി ഉയരമുള്ളവയും തവിട്ടുനിറമുള്ള കല്ലിൽ വളരെ മിനുസമായി പണിതതുമായ ഒററക്കൽത്തൂണുകൾ ഇരുപത്തിമൂന്നെണ്ണം കുഴിച്ചു കണ്ടെടുത്തിരുന്നു. ഞങ്ങൾ ചെന്നപ്പോൾ കുഴിച്ചയിടം കുളമായിട്ടാണു് കണ്ടതു്. ഒരു തൂണുമാത്രം, പത്തിരുപതടി വെള്ളത്തിനുമേലെ തലയുയർത്തി നില്ക്കുന്നുണ്ടു്. വേറൊരു തൂണ്, മൂന്നുനാലായി മുറിഞ്ഞുപോയതു്, കരയ്ക്കു് എടുത്തു വെച്ചിരിക്കുന്നു. ബാക്കിയൊക്കെ അവയുടെ ഭാരംകൊണ്ടു മണ്ണിനടിയിൽ ആണ്ടുപോയി എന്നാണു് പറഞ്ഞുകേട്ടതു്. അവിടെയിപ്പോൾ നല്ല ഒരു തോട്ടവും, കുഴിച്ചു കണ്ടെടുത്തിട്ടുള്ള സാധനങ്ങൾ സൂക്ഷിക്കുന്ന ഒരു കാഴ്ചബംഗ്ലാവുമുണ്ടു്. ബുദ്ധമതത്തെ ലോകമതങ്ങളിൽ പ്രമുഖമായ ഒന്നാക്കിത്തീർത്ത ആ അശോകചക്രവർത്തി

യുടെ തലസ്ഥാനനഗരത്തിലെ ഈ മൂകസാക്ഷികളെ കാണുമ്പോൾ കാലത്തിൻെറ ദുരതിക്രമത ഓർത്തുപോകും. പക്ഷേ അദ്ദേഹത്തിൻെറ യശസ്തംഭം ശാശ്വതമെന്നു വിശ്വസിക്കാം.

ഗുരു ഗോവിന്ദസിംഹൻ

അടുത്തതായി ഗുരു ഗോവിന്ദസിംഹൻെറ ക്ഷേത്രത്തിൽ പോയി ദർശനം നടത്തി. രണ്ടു നിലയിൽ, മാർബിളിൽ ചേതോഹരമായി നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു മന്ദിരമാണിതു്. സിക്ഗ്രന്ഥസാഹിബിലെ വരികൾ പലതും ചുമരിൽ എഴുതിവെച്ചിരിക്കുന്നു. മുകളിൽ ഒരു ഹാളിൽ ഗുരു ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന പല സാധനങ്ങളും സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവിടെ എട്ടുപത്തു ശിഖന്മാർ ഇരുന്നു്, എടുത്താൽ പൊങ്ങാത്തത്ര വലിപ്പമുള്ള ഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിക്കുന്നു. ആ ശിഖന്മാരെ കാണുന്നതുതന്നെ കൗതുകാവഹമാണു്. നരച്ചുപിരിഞ്ഞ താടിമീശകളും തലപ്പാവും കുപ്പായവും കാൽസ്രയും ധരിച്ചു കാപ്പും കെട്ടിയിരിക്കുന്ന ആജാനുബാഹുക്കളായ അവരെ കണ്ടാൽ ഭീഷ്മപിതാമഹനെ ഓർമ്മവരും. അവരെപ്പോഴും എന്തിനും കച്ചയും കാപ്പും കെട്ടിയാണിരുപ്പു്.

ഭാരതത്തിൻെറ മതചരിത്രത്തിലും രാഷ്ട്രീയചരിത്രത്തിലും മഹത്തായ വ്യക്തിമുദ്ര പതിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു മതരാഷ്ട്രീയസംഘടനയാണു് സിക്കുമതം. ഹിന്ദുമതത്തിലെ അനാചാരങ്ങൾക്കും ബ്രാഹ്മണമേധാവിത്വത്തിനുമെതിരായി പതിനഞ്ചാം ശതകത്തിൽ, ഹിന്ദുമതത്തിലെയും ഇസ്ലാമിലെയും ഉത്കൃഷ്ടാശയങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചുകൊണ്ടു ഗുരുനാനാക് സ്ഥാപിച്ച ഒരു സമന്വയമതമാണു് ഇതു്. എന്നാലിതു്, കാലാന്തരത്തിൽ മുസ്ലീം ഭരണാധിപന്മാരുടെ മർദ്ദനത്തിൻെറ ഫലമായി ഒരു രാഷ്ട്രീയ മതസംഘടനയായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടു. ഒമ്പതാമത്തെ ഗുരുവായ തേജ്ബഹദൂരിനെ അറംഗസീബ് തടവുകാരനാക്കി

പ്പിടിച്ചു തൂക്കിക്കൊന്നു. പത്താമത്തെ ഗുരുവായ ഗോവിന്ദ സിംഹനാണു സിക്കുസംഘടനയെ തികച്ചുമൊരു സൈനികസംഘമാക്കി മാററിയതു്. മുകിലന്മാർ ഗുരുവിൻെറ മക്കളെ പിടിച്ചു ജീവനോടെ കുഴിച്ചിട്ടു. ഗുരു ഗോവിന്ദ സിംഹനെ, അദ്ദേഹം തൻെറ കുടുംബത്തിൽ വളത്തിയെടുത്ത ഒരു പട്ടാണി ചതിച്ചു കുത്തിക്കൊല്ലുകയാണുണ്ടായതു്. ഇങ്ങനെ മതമൈത്രിക്കുവേണ്ടി രൂപംകൊണ്ട സിക്കുമതത്തെ ഇസ്ലാമിൻെറ ബദ്ധശത്രുവാക്കിത്തീർത്തു അറംഗസീബും കൂട്ടരും. ഭാരതത്തിനു് അതൊരു ഉച്ചശീശാപംപോലെയാണു് പരിണമിച്ചതു്. ഹിന്ദുമതത്തിൻെറ പരിരക്ഷകൻ അറംഗസീബാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ അതൊരു വിരോധാഭാസമായി തോന്നിയേക്കാം. എന്നാലതങ്ങനെയാണു് വന്നുചേന്നതു്. അക്ബറെപ്പോലെ വിശാലാശയന്മാരും മതസഹിഷ്ണുക്കളുമായിരുന്നു മുഗൾ ചക്രവത്തിമാരെന്നു വരുകിൽ, ഉത്തരേന്ത്യയിൽ ഭാരതസംസ്കാരത്തെ പേർഷ്യൻ സംസ്കാരം സ്ഥാനഭ്രഷ്ടമാക്കിയേനെ. ഏതാനും നൂററാണ്ടുകളിലെ അവരുടെ മേധാവിത്വംതന്നെ, സാംസ്കാരികസങ്കരവും, രാഷ്ട്രീയവിപത്തുകളും വരുത്തിവെച്ചു. അതു തുടന്നുപോന്നെങ്കിൽ ഒരു സങ്കരസംസ്കാരമാകുമായിരുന്നു ഫലം. ആ സങ്കരം, ഭാരതസംസ്കാരത്തെ അപേക്ഷിച്ചു മേന്മ കുറഞ്ഞതുമാകുമായിരുന്നു. ആ വിപത്തു വദ്ധിക്കാതിരുന്നതു് അറംഗസീബിനെപ്പോലെയുള്ള നിഷ്ഠുരന്മാരുടെ മട്ടനമുറകളാലാണു്. ആ ഭരണത്തിൻകീഴിൽ ആളുകൾക്കു വീപ്പുമുട്ടി. സിക്കുകാർ അവരുടെ ബദ്ധശത്രുക്കളായി. ഹിന്ദുക്കളും സിക്കുകാരും എതിത്തു. ഭാരതസംസ്കാരത്തിനുള്ള പോരാട്ടത്തിൽ സിക്കുകാരുടെ സംഭാവന നിസ്തുലമാണു്. ഭാരതം ഈയിടെ പാക്കിസ്ഥാനുമായി നടത്തിയ പതിനെട്ടായുദ്ധത്തിലും സിക്കുകാർ വഹിച്ച പങ്കു വലുതാകുന്നു. നമ്മുടെ വ്യോമസേനാധിപൻ അജ്ജുൻസിങ്ങും ഒരു ശിഖനാണല്ലോ. ഇന്ത്യയിൽ

മുസ്ലീംഭരണം അവസാനിക്കാൻ അറംഗസീബ് ചെയ്ത മട്ട് നങ്ങൾ സഹായിച്ചു; അതു ഹിന്ദുസംസ്കാരത്തിന്റെ നിലനില്പിനെ തുണച്ചു.

ജയ് ഹിന്ദ്

1942–ലെ 'ക്വിററ്ഇൻഡ്യാ' പ്രസ്ഥാനം ഭാരതസ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിൽ ഒരു പ്രധാനഘട്ടമാണ്. മാതൃഭൂമിയുടെ മാനം കാക്കാൻ പ്രാണൻ ഉപേക്ഷിച്ച അനേകം വീരസന്താനങ്ങളുടെ ത്യാഗദീപ്തമായ ഒരിതിഹാസമാണതു്. അന്നു് പാടലീപുത്രത്തിലെ സക്കാർ കാര്യാലയത്തിനു മുകളിൽ ത്രിവർണ്ണപതാക ഉയർത്താൻ ഒരു വീരഭടൻ ഉദ്യമിച്ചു. വെള്ളക്കാരന്റെ കുലിപ്പട്ടാളം നിറയൊഴിച്ചു. അയാൾ മരിച്ചു വീണു. വേറൊരാൾ കൊടിയുമായി ചാടിക്കയറി; വെടിയുണ്ട ചീറിപ്പാഞ്ഞു. മൂന്നാമൻ കുതിച്ചു. തീയുണ്ട ഉതിന്നു. ഇങ്ങനെ ആറുപേർ വീരചരമം വരിച്ചു നിണത്തിലാറാടിക്കിടക്കുന്നതു കണ്ടിട്ടും കൂസാതെ ഏഴാമൻ കൊടിയുയർത്തി. ത്യാഗം വിജയം വരിച്ചു. ജയ് ഹിന്ദ്! സ്വതന്ത്രഭാരതം ആ ത്യാഗധീരന്മാർക്കു് അഭിവാദ്യവും അഞ്ജലിയും അർപ്പിക്കുന്നതിനായി കാര്യാലയത്തിനു മുമ്പിൽ ഒരു സ്മാരകം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടു്, രക്തസാക്ഷിസ്മാരകം. അവർ മരിച്ചു, നാം മനുഷ്യരായി ജീവിക്കാൻ. ത്യാഗത്തിൽക്കൂടി അവർ അമൃതന്മാരുമായി. അതെ, 'ത്യാഗേനൈകേ അമൃതത്വമാനശുഃ.' എന്നതു സത്യമായി ഭവിച്ചു.

ഒരു പത്താഴം

പിന്നെയവിടെ കാണേണ്ടതായിട്ടുള്ളതു് ഒരു പെരിയ പത്താഴമാണ്. ഒന്നുരണ്ടു ശതാബ്ദങ്ങൾക്കുമുമ്പ് അന്നാട്ടിൽ ഒരു വലിയ ക്ഷാമം ഏർപ്പെട്ടു. പിന്നീടു ക്ഷാമം വരാതിരിക്കാൻവേണ്ടി, നാട്ടിലുള്ള ധാന്യം ശേഖരിച്ചു സൂക്ഷിക്കാനായി അന്നത്തെ അരചൻ പണിതീർത്ത ഗോളാകൃതിയി

ലുള്ള ഒരു അറയാണതു്. വ്യാസം നൂറടിയോ കൂടുതലോ കാണും: പൊക്കം ഒരിരുനൂറടിക്കു മേലെ. മുകളിലേയ്ക്കു കയറിപ്പോകാൻ പടികളുണ്ടു്. മുകളിലത്തെ വാതിലിൽക്കൂടി ധാന്യങ്ങൾ അകത്തേയ്ക്കു ചൊരിഞ്ഞു. അടിയിലുള്ള വാതിലുകൾ അകത്തേയ്ക്കു തുറക്കുന്നവയാണു്. ആവശ്യം വന്നപ്പോൾ തുറക്കാൻ ഒക്കുന്നില്ല, അകത്തുനിന്നുള്ള സമ്മർദ്ദംകൊണ്ടു്. വാതിൽ വെട്ടിപ്പൊളിച്ചു; പുറത്തേയ്ക്കൊഴുകിയ ധാന്യത്തിനടിയിൽപ്പെട്ടു പലരും കാലനുക്കു പോയത്രേ. ഇപ്പോഴുമതു് പലതും സൂക്ഷിക്കാനുള്ള ഒരു അറയായി ഉപയോഗിച്ചുവരുന്നു.

പാറയായി മാറിയ മരം

പാട്നയിൽ ഒരു കാഴ്ചബംഗ്ലാവുണ്ടു്; മതപരമായും ചരിത്രപരമായും കാണേണ്ടതു പലതും അവിടെ കാണാം. ബുദ്ധമതാവശിഷ്ടങ്ങളാണു് ഒട്ടേറെയും. ഇന്ത്യയുടെ മുൻ പ്രസിഡൻറായിരുന്ന ശ്രീ രാജേന്ദ്രപ്രസാദിൻെറ വക പല സാധനങ്ങളും ഇവിടെ സൂക്ഷിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. അമ്പത്തിമൂന്നടി നീളവും ശരാശരി മൂന്നടി വണ്ണവുമുള്ള ഒരു വസ്തു അവിടെ കാണാം. അതിപ്പോൾ ഒരു നീണ്ട കല്ലാണു്. പക്ഷേ അനേകായിരം വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പു് അതു നിവർന്നുനിന്നിരുന്ന ഒരു മരമായിരുന്നു. അസൻസോളിൽ നിന്നും കണ്ടുകിട്ടിയതാണതു്. അതിൻെറ ആയുഷ്കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അതു മണ്ണടിഞ്ഞു. മണ്ണിനടിയിൽ ആയിരക്കണക്കിനു കൊല്ലം ഉറങ്ങിക്കിടന്നു. മാതൃഭൂമി ആ മരത്തെ തൻെറ ഉദരത്തിലിട്ടു് ഒരു ശിലയാക്കി മാററി. പാറ പൊടിഞ്ഞു മണ്ണാകുന്നതു നാം എങ്ങും കാണുന്നു. പെണ്ണു പാറയായിപ്പോയി ശാപംകൊണ്ടെന്നു്, നമുക്കു കഥകളിൽ വായിക്കാം. മരം പാറയായി മാറിയതു നമുക്കു പാടലീപുത്രത്തിൽ കാണുകയും ചെയ്യാം. പ്രകൃതിമാതാവു് ഇങ്ങനെ പല കൃതിവികൃതികളും കാണിക്കുന്നതു

കൊണ്ടാണല്ലോ ഈ പ്രപഞ്ചപരിപാടി തുടന്നും തകന്നും പോന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്.

നളന്ദ

അടുത്തനാൾ ഞങ്ങൾ നളന്ദ കാണാൻ പോയി, ബസ്സിൽ. നളന്ദ പാടലീപുത്രത്തിൽനിന്നു് അമ്പത്താറു മൈൽ തെക്കുകിഴക്കായിട്ടാണു്. ബസ്സിറങ്ങി ഒരു കുതിര വണ്ടിയിൽ നളന്ദസവ്വകലാശാലയിലെത്തി. ബുദ്ധമതത്തിൻെറ സുവണ്ണകാലത്തെ നഷ്ടശിഷ്ടങ്ങളാണവിടെ കാണുന്നതു്. അനേകം ശതാബ്ദങ്ങൾ അവ മണ്ണിനടിയിൽ വിശ്രമം കൊള്ളുകയായിരുന്നു. അതിൻെറ സൗവണ്ണകാലത്തു് അവിടം സന്ദശ്ചിച്ചിട്ടുള്ള ചീനക്കാരുടെയും മററും വിവരണങ്ങളിൽനിന്നും, പത്തൊമ്പതാം ശതകത്തിൻെറ ഉത്തരാദ്ധത്തിൽ അലക്സാണ്ടർ കണ്ണിങ്ഹാം എന്ന പ്രസിദ്ധപുരാവസ്തുഗവേഷകനാണു് ഈ സ്ഥലം കണ്ടെത്തി അതിൻെറ പ്രാധാന്യം വെളിച്ചത്തു കൊണ്ടുവന്നതു്. ഈ ശതകത്തിൻെറ ആരംഭത്തിൽ ഇന്ത്യാഗവമ്മെണ്ടു് ഇവിടെ വിസ്തൃതമായ ഖനനങ്ങൾ നടത്തി പലതും പുറത്തു കൊണ്ടുവന്നു.

നളന്ദയിൽ മഹാവീരൻ അനേകം ചാതുമ്മാസ്യം നടത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ബുദ്ധൻ തൻെറ സഞ്ചാരത്തിനിടയിൽ പലതവണ ഇവിടം സന്ദശ്ചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ബുദ്ധൻെറ ശിഷ്യപ്രമുഖരിൽ ഒരുവനായ ശാരീപുത്രൻെറ ജന്മസ്ഥാനമാണിതു്. അശോകചക്രവത്തി ഇവിടെ ശാരീപുത്രൻെറ ചൈത്യത്തിൽ നേച്ചകൾ നടത്തുകയും ക്ഷേത്രം പണിയിക്കുകയും ചെയ്തു. ഏഴാം ശതകത്തിൽ ഇന്ത്യ സന്ദശ്ചിച്ച ചീനൻ ഹ്യുയെൻസാങ് നളന്ദയും സന്ദശ്ശിക്കുകയുണ്ടായി. അന്നവിടെ താൻ കണ്ട കാഴ്ചകളെക്കുറിച്ചു് ഹ്യുയെൻസാങ് ഇങ്ങനെ എഴുതുന്നു:—

''എണ്ണത്തിൽ അനേകായിരം വരുന്ന ഭിക്ഷുക്കൾ പ്രതിഭയിലും കാര്യനിവ്വഹണത്തിലും ഒന്നാംകിടയിലുള്ളവരാ

കുന്നു. ഇക്കാലത്തു് അവരുടെ യശസ്സു്, വളരെവളരെ വല്യതാണു്. വളരെ വേഗം വിദൂരദേശങ്ങളിൽ കീർത്തിപരന്നിട്ടുള്ള ആളുകൾ നൂറുകണക്കിനവിടെയുണ്ടു്. അവരുടെ ആചാരം ശുദ്ധവും നിർദ്ദോഷവുമാകുന്നു. ധർമ്മമാർഗ്ഗം അവർ ആത്മാർത്ഥമായും അനുസരിക്കുന്നു. വിഹാരങ്ങളിലെ നിയമങ്ങൾ കഠിനങ്ങളാണു്. സകല ഭിക്ഷുക്കളും അവയെ അനുസരിക്കാൻ ബാദ്ധ്യസ്ഥരാകുന്നു. ഭാരതത്തിലെ വിഭിന്നദേശങ്ങളും അവരെ ആദരിക്കുകയും അനുസരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഗഹനങ്ങളായ പ്രശ്നങ്ങൾ ഉന്നയിക്കുന്നതിനും ഉത്തരങ്ങൾ നൽകുന്നതിനും സമയം മതിയാകുന്നില്ല. പ്രഭാതം മുതൽ രാത്രിവരെ അവർ ചർച്ചകളിൽ ഏർപ്പെടുന്നു. വൃദ്ധന്മാരും തരുണന്മാരും പരസ്പരം തുണയ്ക്കുന്നു. ത്രിപിടകങ്ങളിലെ പ്രശ്നങ്ങൾ ചർച്ചചെയ്യാൻ കഴിവില്ലാത്തവർക്കു് അവിടെ സ്ഥാനമില്ല. അങ്ങനെയുള്ളവർക്കു് ലജ്ജിച്ചു് എവിടെയെങ്കിലും പോയി ഒളിക്കേണ്ടതായിവരുന്നു. തന്മൂലം നാനാനഗരങ്ങളിൽനിന്നും, വാദത്തിൽ വേഗം പ്രസിദ്ധന്മാരാകണമെന്നാഗ്രഹിക്കുന്ന പണ്ഡിതന്മാർ, തങ്ങളുടെ സന്ദേഹങ്ങൾ പരിഹരിക്കാൻ കൂട്ടംകൂട്ടമായി ഇവിടേയ്ക്കെത്തുന്നു. അങ്ങനെ അവരുടെ വിജ്ഞാനസരിത്തു് നാനാദേശങ്ങളിലും പ്രചരിക്കുന്നു. ഇക്കാരണത്താൽ ചിലയാളുകൾ, തങ്ങൾ നളന്ദാവിദ്യാർത്ഥികളാണെന്നും പറഞ്ഞു നടക്കുന്നു; അവർക്കു് ചെല്ലുന്നിടത്തെല്ലാം തന്മൂലം സ്ഥാനമാനങ്ങൾ ലഭിക്കയും ചെയ്യുന്നു. വിദൂരത്തുനിന്നു വരുന്ന വിദ്വാന്മാർ അകത്തുകടന്നു വാദത്തിൽ പങ്കെടുക്കണമെന്നു് ആവശ്യപ്പെടുന്ന പക്ഷം ദ്വാരപാലകൻ ചില കഠിനപ്രശ്നങ്ങൾ ഉന്നയിക്കുന്നു; പലരും അവയ്ക്കുത്തരം പറയാനാവാതെ പിൻവാങ്ങുന്നു. പുരാതനവും ആധുനികവുമായ ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ ഗാഢമായ അവഗാഹമുണ്ടെങ്കിൽ മാത്രമേ പ്രവേശനം ലഭിക്കുകയുള്ളു. അതുകാരണം അപരിചിതരായിട്ടിവിടെ വരുന്ന വിദ്യാർത്ഥികൾ തീവ്രമായ വാദങ്ങ

ളിൽക്കൂടി തങ്ങളുടെ പടുത പ്രദർശിപ്പിക്കണം. പത്തുപേർ വിജയിക്കുന്നെങ്കിൽ ഏഴോ എട്ടോ പേർ ഈ പരീക്ഷയിൽ പരാജിതരായിപ്പോകുന്നു.''

വിശ്വവിശ്രുതമായ ഒരു കലാശാലയായിരുന്നു പുരാതനകാലത്തു് നളന്ദ. ഏഴുമൈൽ നീളത്തിലും മൂന്നുനാലുമൈൽ വീതിയിലും പരന്നുകിടന്നിരുന്നു ഈ വിദ്യാപീഠം. അശോകനാണു് ഇതിന്റെ സ്ഥാപകനെന്നു പറയാം. ഗുപ്തരാജാക്കന്മാരും ഹർഷവർദ്ധനനും മററുപല രാജാക്കന്മാരും നളന്ദയെ തങ്ങളുടെ ഔദാര്യാദരങ്ങൾകൊണ്ടു് പരിപോഷിപ്പിച്ചുപോന്നു. അക്കാലത്തു് അറിയപ്പെട്ടിരുന്ന സകല കലകളും അവിടെ പാഠവിഷയങ്ങളായിരുന്നു. അതിന്റെ പ്രശസ്തിയും പ്രതാപവും ഹ്യൂയെൻസാങ്ങിന്റെ വർണ്ണനയിൽനിന്നും ഏതാണ്ടു ഗ്രഹിക്കാമല്ലൊ.

നമുക്കതിന്റെ ഇന്നത്തെ നഷ്ടശിഷ്ടങ്ങളിൽക്കൂടി ഒന്നു കടന്നുപോകാം. ഇന്നവിടെ അനേകം ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും വിഹാരങ്ങളുടെയും അവശിഷ്ടങ്ങൾ കാണാം. അനേകം നൂററാണ്ടുകൾ മണ്ണിനടിയിൽ പുതഞ്ഞു കിടന്നിട്ടും നിശ്ശേഷം നശിക്കാതെ, ഇപ്പോൾ കാണാനാകുന്ന ഭാഗങ്ങൾതന്നെ അത്യാശ്ചര്യകരങ്ങളാണു്. അവയിൽ ഏററവും വലിയതു് ഒരമ്പലമാകുന്നു. ആദിയിൽ അതു് ഏതെങ്കിലും ബുദ്ധഭിക്ഷുവിന്റെ അന്ത്യസംസ്കാരസ്ഥാനമായിരുന്നിരിക്കാം. അവിടെ ഏതോ ഭക്തൻ ഒരു ചൈത്യം പണിയിച്ചു. പിൽക്കാലത്തു് പല കാലഘട്ടങ്ങളിലായി, അതിനു് ചുററിനും മുകളിലും, പുതിയ പ്രാകാരങ്ങളും മേൽക്കൂരയും പണിയപ്പെട്ടു. അങ്ങനെ ഏഴു പ്രാവശ്യം അതിന്റെ ചുററളവും ഉയരവും വർദ്ധിച്ചു. ഇന്നിപ്പോൾ കാണപ്പെടുന്ന ഭാഗം അഞ്ചാമത്തെ നിലമുതലാണു്. മുകൾവരെ പോകാൻ പടികളുണ്ടു്. ഇരുന്നൂറടി ഉയരംവരും ഇപ്പോൾ മണ്ണിനുമുകളിൽ കാണുന്ന ഭാഗംതന്നെ. ചുററിനും ചെറുചെറുസ്തൂപങ്ങൾ. ചുമരിൽ ബുദ്ധന്റെയും ശിഷ്യ

ന്മാരുടെയും അനേകം വിഗ്രഹങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. അവ ഒട്ടുമുക്കാലും നശിച്ചു. കാലാവസ്ഥയും, മുസ്സൽമാൻ ആക്രമണവും നശിപ്പിച്ചതിനുശേഷം ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്നതു് സക്കാർ ശേഖരിച്ചു് കാഴ്ചബംഗ്ലാവിൽ സൂക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. അങ്ങിങ്ങു് പൊട്ടിപ്പൊളിഞ്ഞ ചില പ്രതിമകൾ മാത്രം കാണാനുണ്ടു്. ഇഷ്ടികകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ച ഒരു ചെറിയ കുന്നാണതു്.

ഇതുമാതിരി പതിന്നാലു ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ അവശിഷ്ടങ്ങൾ ഖനനംചെയ്തു കണ്ടെടുത്തിട്ടുണ്ടു്. പിന്നെ, വിദ്യാർത്ഥികൾ താമസിച്ചു പഠിച്ചിരുന്ന വിഹാരങ്ങൾ അഥവാ കലാശാല. പതിനൊന്നെണ്ണത്തിന്റെ തറകളും പല നിലകളും ഇപ്പൊഴും കാണാം. പലനിലകൾ മണ്ണിൽ മറഞ്ഞുകിടക്കുന്നു. ഏഴാം നിലയിൽനിന്നും താഴെയിറങ്ങാതെതന്നെ വെള്ളം കോരാവുന്നമാതിരി കിണറും കാണാം; അതുമാതിരി ആറാം നിലയിൽനിന്നും അഞ്ചാം നിലയിൽ നിന്നുമെല്ലാം. ചില കിണറുകൾ പല കോണുകളോടുകൂടിയവയുമുണ്ടു്. അന്നവർ ആഹാരം പാകംചെയ്യാനുപയോഗിച്ചിരുന്ന അടുപ്പുകളുംകൂടി ഇന്നും കാണാം. ചുമരിനു പതിനാറടിയും മററും ഘനമുണ്ടു്. ഭിക്ഷുക്കൾക്കു് ഏകാന്തധ്യാനത്തിനുവേണ്ടി ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ള ഇരുട്ടറകൾ കുറെയങ്ങനെ. ചിലയിടത്തു് കട്ടിളകരിഞ്ഞതായി കാണാം. മണ്ണിനടിയിൽക്കൂടി അഴുക്കുചാലുണ്ടായിരുന്നു. ഇഷ്ടിക ചുടാനുള്ള ചൂളയും കാണാമവിടെ. വടക്കുകിഴക്കേ മൂലയ്ക്കു് കരിങ്കല്ലിൽ കൊത്തിയ ഒരു ബുദ്ധവിഗ്രഹം അവശേഷിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇരിക്കുന്ന മൂർത്തി. ആ നിലയിൽ ഒരാൾ പൊക്കം വരും. എണ്ണ തേച്ച മാതിരി മിനുസം. അതിന്റെ മൂക്കു് വിഗ്രഹധ്വംസകന്മാർ തകർത്തുകളഞ്ഞു! നെഞ്ചു തകരുന്ന ഒരു കാഴ്ച. വിഹാരങ്ങളുടെ അടുത്തുതന്നെ ഒരു ഹിന്ദുക്ഷേത്രത്തിന്റെ അവശിഷ്ടങ്ങളും കാണാം.

ഇവിടെനിന്നും കണ്ടെടുത്തിട്ടുള്ള പല വിഗ്രഹങ്ങളും ആയുധങ്ങളും നാണയങ്ങളും ഉപകരണങ്ങളും ഒരു കാഴ്ച ബംഗ്ലാവിൽ സൂക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ട്. അക്കൂട്ടത്തിൽ നാം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ഒരു ചെറിയ ബുദ്ധവിഗ്രഹം കാണാം. ബുദ്ധന്റെ ത്രിലോകവിജയത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന ഒന്നാണതു്. ബുദ്ധൻ നില്ക്കുകയാണു്; ഒരു കാൽ പരമശിവന്റെ മാറത്തു്, മറേറ കാൽ ശ്രീപാർവ്വതിയുടെ മാറത്തും. ത്രിമൂർത്തികളെയും ജയിച്ച മർത്ത്യനാണു് ബുദ്ധൻ എന്നായിരിക്കും അതിന്റെ നിർമ്മാതാക്കൾ ഉദ്ദേശിച്ചതു്. അതിന്റെ നിർമ്മിതിയുടെ പിന്നിലുള്ള മനോഭാവം ബുദ്ധമതത്തിനു് അതിന്റെ ജന്മദേശത്തുനിന്നും നിഷ്കാസിതമാകാൻ കാരണമായിത്തീർന്നു.

നാഗാർജ്ജുനൻ, ആര്യദേവൻ, അസംഗൻ, വസുബന്ധു എന്നീ മഹായാനദാർശനികന്മാരെല്ലാം നളന്ദയിലെ പണ്ഡിതന്മാരായിരുന്നു. നൈയ്യായികനായ ദിങ്നാഗനു് നളന്ദ സർവ്വകലാശാലയിൽനിന്നു തർക്കപുംഗവൻ എന്ന ബിരുദം ലഭിക്കുകയുണ്ടായി. ഇപ്രകാരം പേരുകേട്ട പണ്ഡിതന്മാരും താർക്കികന്മാരും നളന്ദസർവ്വകലാശാലയിലെ അദ്ധ്യാപകപദം അലങ്കരിച്ചിരുന്നതിനാൽ ആ സരസ്വതീക്ഷേത്രത്തിലേയ്ക്കു് വിദേശങ്ങളിൽനിന്നുപോലും വിദ്യാർത്ഥികളും വിദ്വാന്മാരും സന്ദർശകന്മാരും പ്രവഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

നളന്ദയുടെ നാശം

ഇത്ര പ്രശസ്തമായി നടന്നിരുന്ന ആ വിദ്യാപീഠത്തിന്റെ നാശത്തിനുള്ള കാരണങ്ങൾ എന്താവാം? കാലവൈഭവം എന്നു പറഞ്ഞാൽ, വാസ്തവമെങ്കിലും അതിനു് സഹായകങ്ങളായ ചില കാരണങ്ങൾ കാണണമല്ലോ. മനുഷ്യനിർമ്മിതമായതെല്ലാം യഥാകാലം നശിക്കും, തീർച്ച. നളന്ദയുടെ നാശത്തിനു വഴിതെളിച്ചതെന്താവാം? അശോകൻ മുതൽ അനേകം രാജാക്കന്മാർ അവരുടെ ഔദാര്യം കൊണ്ടു് അതിനെ പോഷിപ്പിച്ചിരുന്നു എന്നും നാം കണ്ടു.

അവിടത്തെ അന്തേവാസികളും അദ്ധ്യാപകന്മാരും പ്രശസ്തരും പ്രതാപികളുമായിത്തീന്നു. അവർ അന്യമതക്കാരെ വെല്ലുവിളിച്ചു; വാദകോലാഹലത്തിൽ തോല്പിച്ചു. ചുററുമുള്ള വൈദികമതാനുയായികളെ അവർ നിന്ദിക്കാനും നിരസിക്കാനും തുടങ്ങി. ഒരിക്കലവിടെ ഒരു ധമ്മപ്രവചനം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ, അവിടെ വന്നുചേന്ന രണ്ടു ബ്രാഹ്മണസന്ന്യാസിമാരുടെ മേൽ ചില യുവഭിക്കുക്കൾ പാത്രം കഴുകിയ വെള്ളം ചൊരിഞ്ഞു. ബ്രാഹ്മണർ പോയി പന്തീരാണ്ടുകൊല്ലം സൂര്യനെ ഉപാസിച്ചു. അതിനുശേഷം അവർ ഒരു യജ്ഞം നടത്തി. ആ ഹോമകുണ്ഡത്തിൽ നിന്നും തീക്കനൽ കോരി ബൗദ്ധവിഹാരങ്ങളുടെ മേൽ ചൊരിഞ്ഞു. വിഹാരത്തിലെ 'രത്നോദധി'യെന്ന പുസ്തകശാല മുഴുവൻ അഗ്നിക്കിരയായി. ഇക്കഥയിൽനിന്നും ഐശ്വര്യപ്രതാപശാലികളായ വിഹാരവാസികളും ഇതരമതവിശ്വാസികളും തമ്മിലുള്ള വിരോധം വ്യക്തമാണല്ലൊ. ത്രിലോകവിജയസൂചകമായ ബുദ്ധപ്രതിമ ഹിന്ദുക്കളുടെ ദേവീദേവന്മാരെ ചവിട്ടിമെതിക്കുന്നതു് ഹിന്ദുക്കൾ എങ്ങനെ പൊറുക്കും? വൈദികപണ്ഡിതന്മാർ ബുദ്ധമതതത്വങ്ങളെ ഖണ്ഡിച്ചു. പ്രസിദ്ധമീമാംസകനായ കുമാരിലൻ നളന്ദയിലെ പണ്ഡിതനായ ധമ്മപാലനെ വാദത്തിൽ പരാജിതനാക്കി. അദ്വൈതാചാര്യനായ ശ്രീശങ്കരൻ ബുദ്ധമതതത്വങ്ങളെ യുക്തിവാദംകൊണ്ടു ഖണ്ഡിച്ച് വൈദികധർമ്മം പുനഃസ്ഥാപിച്ചു. ബഹുജനങ്ങളുടെ പിൻബലം പോയി; വൈദികധർമ്മാനുയായികൾ വാദത്തിൽ ബൗദ്ധരെ മടക്കി. ഇങ്ങനെയിരിക്കെ പന്ത്രണ്ടാംശതകത്തിൻെറ ഒടുവിൽ മഹമ്മദ് ഭക്തിയാർഖിൽജി നളന്ദയെ ആക്രമിച്ചു കീഴടക്കി നശിപ്പിച്ചു. മുഹമ്മദീയർ നശിപ്പിച്ചു; ഇംഗ്ലീഷുകാർ വന്നു കണ്ടു പിടിച്ചു, ഉള്ളതു് കാത്തു രക്ഷിക്കാൻ വേണ്ട ഏറ്റ്പാടു ചെയ്തു.

38942

രാജഗൃഹം

നമുക്കു് യാത്ര തുടരാം. നളന്ദയിൽനിന്നും ഏഴു മൈൽ തെക്കുമാറിയാണു് രാജഗൃഹം അഥവാ രാജ്ഗീർ എന്ന പുരാതനനഗരം. ഒരു ലോറിക്കാരൻെറ സഹായംകൊണ്ടു് ഞങ്ങൾക്കു് ബസ്സിനുവേണ്ടി വളരെ നേരം കാത്തുനില്ക്കാതെ അവിടെ ചെന്നെത്താനൊത്തു. രാജഗൃഹം ഹിന്ദുക്കൾക്കും ബൗദ്ധന്മാർക്കും ജൈനന്മാർക്കും മഹമ്മദീയർക്കും ഒരു തീർത്ഥസ്ഥാനമാണു്. ഇവിടെ നാലഞ്ചു് ഉഷ്ണജലധാരകളുണ്ടു്. മുമ്മൂന്നുകൊല്ലം കൂടുമ്പോൾ അധികമാസക്കാലത്തു് ഇവിടെ വെച്ചു് ഹിന്ദുക്കളുടെ ഒരു മേള നടത്തപ്പെടുന്നു. ഗൗതമബുദ്ധനും ജൈനന്മാരുടെ ഇരുപത്തിനാലാമത്തെ തീർത്ഥങ്കരനായ മഹാവീരനും പലതവണ ഇവിടെ ചാതുർമ്മാസ്യം അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇരുപതാമത്തെ തീർത്ഥങ്കരനായ സുവ്രതമുനിയുടെ ജന്മസ്ഥാനവും ഇവിടെയാകുന്നു. രാമായണകാലത്തു് വസുമതി എന്ന പേരിലാണു് ഈ സ്ഥാനം അറിയപ്പെട്ടിരുന്നതു്. മഹാഭാരതത്തിൽ ഇതിനെ ബാഹ്ദ്രഥപുരമെന്നും വിളിക്കുന്നു. കുശാഗ്രപുരമെന്നാണു ഹ്യൂയെൻസാങ്ങിൻെറ രേഖകളിലും ജൈനബൗദ്ധഗ്രന്ഥങ്ങളിലും കാണുന്നതു്. പർവ്വതപരിവൃതമായതുകൊണ്ടു് ഗിരിവ്രജമെന്നും ഇതിനു പേരുണ്ടു്. അഞ്ചു പർവ്വതങ്ങളാൽ ചുററപ്പെട്ട ഒരു സ്ഥാനമാണിതു്. അതിനു ചുററും അനേകം മൈൽ ദൂരമെല്ലാം സമതലങ്ങളാണു്. പ്രകൃതിയുടെ കോട്ടകൾകൊണ്ടു് സുരക്ഷിതമായ ഇവിടം രാജധാനിയാക്കാൻ ആ പ്രദേശത്തെ രാജാക്കന്മാർ തെരഞ്ഞെടുത്തതു് സ്വാഭാവികംമാത്രമാണു്. തന്മൂലം ചരിത്രാതീതകാലം മുതൽ ഇതു് രാജഗൃഹംതന്നെയായിരുന്നു; ഇന്നിപ്പോൾ കാടുപിടിച്ചു കിടക്കുകയാണെന്നുമാത്രം.

ബ്രഹ്മാവിൻെറ നാലാമത്തെ മകനായ വസുവാണു് ഈ നഗരം സ്ഥാപിച്ചതു് എന്നാണു് രാമായണത്തിൽ പറയുന്നതു്. മഹാഭാരതപ്രസിദ്ധനായ ബൃഹദ്രഥൻ

ഇവിടെ ആധിപത്യം സ്ഥാപിച്ചു എന്നു മഹാഭാരതത്തിൽ കാണാം. ജരാസന്ധൻ ബാഹ്ദ്രഥവംശജനാകുന്നു. ജരാസന്ധന്റെ രണ്ടു പുത്രിമാരെയാണ് കംസൻ കല്യാണം കഴിച്ചത്. അങ്ങനെ കംസനും ജരാസന്ധനും ബന്ധുക്കളും മിത്രങ്ങളുമായിരുന്നു. പാണ്ഡവന്മാരുടെ രാജസൂയകാലത്ത് ഭീമാർജ്ജുനകൃഷ്ണന്മാർ വേഷപ്രച്ഛന്നരായി രാജഗൃഹത്തിലെത്തി ജരാസന്ധനോട് രണഭിക്ഷ യാചിച്ചു. ജരാസന്ധനും ഭീമനുമായി പലനാൾ അടരാടി. അവസാനം ഭീമൻ ജരാസന്ധനെ വലിച്ചു കീറി മറിച്ചുതിരിച്ചിട്ടു. അവർ തമ്മിൽ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം നടന്ന തറ ഒരു കുന്നിൻചെരുവിൽ ഇന്നും കാണാം.

രണഭൂമിയിൽനിന്നു മടങ്ങി ഒരു മൈലോളം വരുമ്പോൾ ഇടതുവശത്തായി രണ്ടു ശിലാഗൃഹകൾ കാണപ്പെടുന്നു. അതിൽ കിഴക്കുവശത്തുള്ളതു് ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞു കിടക്കുകയാണ്. പടിഞ്ഞാറുവശത്തേതു് വലിയ കേടുപാടുകളൊന്നുമില്ലാതെ നിലകൊള്ളുന്നു. കുന്നിൻചെരിവിലുള്ള പാറ തുരന്നുണ്ടാക്കിയതാണീ ഗൃഹകൾ. പത്തിരുപതടി നീളം, പത്തടി വീതി, പതിനൊന്നടി പൊക്കം വരുന്ന പടിഞ്ഞാറേ ഗൃഹ, ജരാസന്ധന്റെ ഖജനാവായിരുന്നു എന്നാണ് പറയപ്പെടുന്നതു്. അതിന്റെ അകത്തെ ചുമരിൽ ഒരു ഭാഗത്തു് ഒരു കല്ലെടുത്തു് അടച്ചിരിക്കുകയാണോ എന്നു തോന്നുമാറു് നാലഞ്ചടി നീളത്തിൽ ഒരു വിടവുണ്ട്. തുറക്കാനാവുമോ എന്നു കുറച്ചൊന്നു പരീക്ഷിച്ചു നോക്കിയ പാടുമുണ്ട്. പക്ഷെ പാറ നല്ല ഉറപ്പുള്ളതല്ലാത്തതിനാൽ ആ ശ്രമം വേണ്ടെന്നു വെച്ചതായിരിക്കാം. അതിനുള്ളിൽ ജരാസന്ധന്റെ നിധിയുണ്ടെന്നാണു വിശ്വാസം. തുറന്നു് ഇല്ലെന്നു കാണുംവരെ ഉണ്ടെന്നുതന്നെ നമുക്കും വിശ്വസിക്കാം. ഒരു കാലത്തു് ഈ ഗൃഹകൾ ജൈനഭിക്ഷുക്കളുടെ ആവാസസ്ഥാനമായിരുന്നിരിക്കാനുമിടയുണ്ട്. ഒരു ചുമരിൽ ചില തീർത്ഥങ്കരന്മാരുടെ രൂപങ്ങൾ കൊത്തിയിരിക്കുന്നതു് ഇപ്പോഴും കാണാം.

ഖജനാവിൽനിന്നു മടങ്ങുമ്പോൾ വലതുവശത്തായി ഇഷ്ടിക പാകിയതും ഇഷ്ടികകൊണ്ടു പടുത്ത ചുമരുള്ളതും മുകൾഭാഗം മേൽക്കൂരകൊണ്ടു മൂടിയതുമായ ഒരു കിണർ കാണാം. പതിനഞ്ചടി ആഴവും പത്തടി വ്യാസവും. അവിടെ ഒരാളിരുന്നു് എന്തോ വായിക്കുന്നതു കണ്ടു. അയാളോടു ചോദിച്ചപ്പോൾ, ജനമേജയൻ സപ്പ്സത്രം ചെയ്യാനുപയോഗിച്ച ഹോമകുണ്ഡമാണതെന്നു പറഞ്ഞു. പ്രദക്ഷിണംവെച്ചു വരുമ്പോൾ ഒരു മുക്കിൽ ഒരു പാമ്പിൻെറ ഉറ ഉരിഞ്ഞതു കിടക്കുന്നതു കാണുകയുമുണ്ടായി. പണ്ടുകാലത്തു നാഗാരാധന നടത്തിയിരുന്ന ഒരു സ്ഥാനമാണതെന്നാണു് ഗവേഷകന്മാരുടെ അഭിപ്രായം.

സപ്പ്സത്രസ്ഥലത്തുനിന്നും പ്രധാനപാതവഴി തെക്കോട്ടു ചെല്ലുമ്പോൾ കല്ലു കെട്ടി തിരിച്ചിട്ടുള്ള ഒരിടം കാണാം. ഏകദേശം ഇരുന്നൂറു ചതുരശ്ര അടി വിസ്താരം വരും. ഇവിടെയാണു് അജാതശത്രു തൻെറ അച്ഛൻ ബിംബിസാരനെ തുറുങ്കിലടച്ചതു്. ബിംബിസാരൻ്മകനു അജാതശത്രു എന്നു പേരിട്ടതു ശരിയാക്കാൻ വേണ്ടി ചെയ്തതോ എന്തോ ഈ പിതൃബന്ധനം. അവിടെ അറകളുള്ളതായി കുഴിച്ചപ്പോൾ കാണുകയുണ്ടായി. അതിലൊന്നിൽനിന്നും ഒരിരുമ്പുവളയവും കൊളുത്തും കണ്ടെടുത്തു. തടവുകാരെ തളയ്ക്കാനുപയോഗിച്ചിരുന്നതായിരിക്കാമതു്.

തുറുങ്കിൽനിന്നും അധികം അകലെയല്ലാതെ മതിൽ കെട്ടി രക്ഷിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു സ്ഥാനം കാണാം. അവിടെ പത്തിരുന്നൂറടി നീളത്തിൽ ഏകദേശം അഞ്ചടി വിതിയിൽ പാറപ്പുറത്തു സമാന്തരമായി രണ്ടു ചാലുകൾ പോകുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ രഥചക്രം പോയി ഉണ്ടായതാണീ ചാൽ എന്നാണു് കഥ പറയുന്നതു്.

ഗൃദ്ധ്രകൂടം

ഇനി നമുക്കു് ഒരു മല കയറാം. ഛഠാഗിരിയെന്നാണതിനിപ്പോൾ പേർ. പോകുന്നവഴിക്കു് ഇടതുവശ

ത്തായി ഉരുളൻകല്ലുകൊണ്ടു തടംതടമായി തിരിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു സ്ഥാനമുണ്ടു്. ഇതിനു ജീവകന്റെ ആമ്രവനം എന്നാണു് പേർ. ബിംബിസാരന്റെയും അജാതശത്രുവിന്റെയും ആസ്ഥാനവൈദ്യനായിരുന്നു ജീവകൻ. അദ്ദേഹം തന്റെ മാന്തോപ്പു് ബുദ്ധനു ദാനംചെയ്തു. ഇവിടെ ബുദ്ധൻ പലപ്പോഴും വന്നിരുന്നു വിശ്രമിക്കാറുണ്ടു്.

ഇനി കുന്നു കയറാം. ഏകദേശം രണ്ടായിരമടി കയറണം. കൈയിൽ വെള്ളം കരുതിയിരിക്കണം. മല കയറാൻ ഒരു നടപ്പാതയുണ്ടു്; കല്ലുപാകി കുമ്മായം തേച്ചതു്. എട്ടുപത്തടി വീതി കാണും. ഈ പാത ബിംബിസാരൻ സപരിവാരം ബുദ്ധനെ ദർശിക്കാൻ പോയപ്പോൾ പണിയിച്ചതാണെന്നാണു് കേൾവി. ഇടയ്ക്കു കാലടി പൊക്കത്തിൽ പടിപോലെ ഉയർത്തി കെട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. അതുംകൂടി നിരപ്പാക്കിയാൽ കഷ്ടിച്ചു ജീപ്പിനു പോകാൻ പററിയേക്കും. ഏതായാലും സുഖമായി നടന്നുപോകാം; കയററമാണെന്നുമാത്രം. എന്നാലും വലിയ ക്ലേശമില്ല. ഇടയ്ക്കു വിശ്രമിക്കാനുള്ള സ്ഥാനങ്ങളുമുണ്ടു്. അവിടെ ഇരുന്നുകൊണ്ടു ചുററും നോക്കിയാൽ പർവ്വതങ്ങളുടെ ശിഖരങ്ങളും താഴ്വരയിലെ മരങ്ങളുടെ ശിരസ്സുകളും കാണാം. ഉയരം തോറും കാഴ്ച വിശാലമാകുന്നു; താഴ്ചയും ഉയർച്ചയും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം കുറഞ്ഞും വരുന്നു. കുന്നിന്മുകളിലെത്തിയാൽ കൂററൻകല്ലുകൾക്കടിയിൽ ഒന്നുരണ്ടു ഗുഹകൾ കാണാകുന്നു. പടികൾവഴി കുറച്ചുകൂടി മുകളിൽ ചെന്നാൽ ചില കെട്ടിടങ്ങളുടെ തറയും, പാറപ്പുറത്തു് ഒരു തളവും, തളത്തിനു നടുക്കു് ഒരു ഉയർന്നിട്ടുള്ള പാറയും. ഇവിടമാണു് ഗൃദ്ധ്രകൂടമെന്നു പേരാണ്ട തീർത്ഥസ്ഥാനം. ഈ പാറപ്പുറത്തിരുന്നു ബുദ്ധൻ നെടുനാൾ തപസ്സുചെയ്തിട്ടുണ്ടു്; അനേകം ധർമ്മപ്രവചനങ്ങൾ നടത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ഗുഹകൾ പില്ക്കാലം ബുദ്ധഭിക്ഷുക്കളുടെ തീർത്ഥസ്ഥാനവും വാസസ്ഥാനവും ആയിത്തീർന്നു. ഹ്യൂയൻസാങ് ഈ ഗുഹകളെക്കുറിച്ചു വർണ്ണിക്കുന്നുണ്ടു്.

ജീവിതത്തെക്കുറിച്ചു ചിന്താലുവായിത്തീന്ന ശാക്യസിംഹൻ, ജീവിതം ദുഃഖപൂർണ്ണമെന്നും അതിനൊരു പരിഹാരം കാണണമെന്നും തീർച്ചയാക്കി, യുവതിയായ ഭാര്യയെയും ശിശുവായ സന്താനത്തെയും ഭോഗസമൃദ്ധമായ അരമനയെയും വെടിഞ്ഞു യാത്രയായി.

''ജനനമരണയോരദൃഷ്ടപാരോ ന പുനരഹം കപിലാഹ്വയം പ്രവേഷ്ടാ.'' * 'ജനനമരണപ്രഹേളികയ്ക്കു പരിഹാരം കാണാതെ ഞാനിനി കപിലവസ്തുവിൽ കാലെടുത്തു കുത്തുകയില്ല.' എന്ന ദൃഢനിശ്ചയത്തോടെയാണു പുറപ്പാടു്. സത്യാന്വേഷകനായ അദ്ദേഹം അനേകം ആചാര്യന്മാരെയും താപസന്മാരെയും കണ്ടു തത്ത്വചർച്ച നടത്തി. എങ്ങും അദ്ദേഹത്തിനു സമാധാനം ലഭിച്ചില്ല. താപസന്മാരുടെ നിർദ്ദേശമനുസരിച്ചു തപശ്ചര്യകൾ അനുഷ്ഠിച്ചും തത്ത്വാന്വേഷണം ചെയ്തും സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ അരാഡമുനിയുടെ ദർശനത്തിനായി രാജഗൃഹത്തിൽ എത്തി. *f* 'ഉത്തീര്യ ഗംഗാം പ്രചലത്തരംഗാം ശ്രീമദ്ഗൃഹം രാജഗൃഹം ജഗാമ.' 'തിരതെറുക്കുന്ന ഗംഗാനദി തരണംചെയ്തു് ഐശ്വര്യസമൃദ്ധമായ രാജഗൃഹത്തിലെത്തി' എന്നു് അശ്വഘോഷൻ തന്റെ ലോകോത്തരകൃതിയായ ബുദ്ധചരിതത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നുണ്ടു്. ഇപ്രകാരം ബുദ്ധദേവന്റെ വാസംകൊണ്ടും തപസ്സുകൊണ്ടും പവിത്രവും പ്രസിദ്ധവുമാണു് രാജഗൃഹത്തിലെ ഗിരിശിരസ്സിലുള്ള ഗൃദ്ധ്രകൂടം. അവിടെ പാറയ്ക്കിടയിൽ, വിള്ളലുകളിൽ ഒരുതരം ചെടി, കഷ്ടിച്ചു് ഒരിഞ്ചു പൊക്കമുള്ളതു്, ഉണങ്ങിവരണ്ട ഇലകളുമായി നില്ക്കുന്നതു കാണാം. മൃതസഞ്ജീവനിയെന്നാണതിനു പേർ. പണ്ടു് രാമരാവണയുദ്ധകാലത്തു മേഘനാദന്റെ അസ്ത്രങ്ങളേററു മോഹിച്ചു നിലംപതിച്ച രാമലക്ഷ്മണന്മാരെയും വാനരന്മാരെയും പുനർജ്ജീവിപ്പിക്കുന്നതിനു മാരുതി കൈലാസസമീപമുള്ള ഋഷഭാദ്രി

* ബു. ച. സ. 5. 84. *f* ബു. ച. 10. 1.

യിൽനിന്നു ദിവ്യൗഷധങ്ങൾ വളരുന്ന ശൃംഗവുമടത്തി ക്കൊണ്ടു ലങ്കയ്ക്കു പറക്കുമ്പോൾ വീണുപോയതിൽനിന്നും ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതാണത്രെ ഈ മൃതസഞ്ജീവനി. ഇതിനു മററു ള്ളവരെ ജീവിപ്പിക്കാൻ ശക്തിയുണ്ടോ എന്നറിയുന്നില്ല; പക്ഷേ സ്വയം മരിച്ചു ജനിക്കാൻ കഴിവുണ്ടെന്നു പരീക്ഷ യിൽ കണ്ടു. ഞങ്ങളിതു കുറച്ചു പറിച്ചെടുത്തു കടലാസ്സിൽ പൊതിഞ്ഞു നാട്ടിൽ കൊണ്ടുവന്നു. പാറപ്പുറത്തുതന്നെ ഉണങ്ങി നിന്നതാണ്. പൊതിയിൽ ഒന്നരമാസം ഉറ ങ്ങി. ഇവിടെ വന്നു് ഒരു മാസം കഴിഞ്ഞു വെള്ളത്തിലിട്ട പ്പോൾ അതു് ഇല വിടന്നു പച്ചനിറമായിത്തീന്നു. പതി നഞ്ചു ദിവസം വെള്ളത്തിൽ പച്ചച്ചിരിയും പൊഴിച്ചു കൊണ്ടു നിന്നു. പിന്നെ പതുക്കെ നിറംമാറാൻ തുടങ്ങി. വെള്ളത്തിൽനിന്നും പുറത്തെടുത്തപ്പോൾ ഇല ചുരുണ്ടുകൂടി ഉണങ്ങാനാരംഭിച്ചു. ഉണങ്ങിയശേഷം ഇനിയും പച്ചപി ടിക്കുമോ എന്നറിഞ്ഞില്ല. മഴക്കാലത്തു പാറപ്പുറത്തുണ്ടാ കുന്ന ഒരു തരം പായലിൻെറ വംശക്കാരനാണെന്നു തോ ന്നും കണ്ടാൽ. എന്തെങ്കിലും ഔഷധവീര്യമുണ്ടോ ഈ മൃത സഞ്ജീവനിക്കു് എന്നറിഞ്ഞുകൂടാ.

നേരം വൈകിത്തുടങ്ങി. ബുദ്ധനിരുന്ന പാറപ്പുറത്തു ഇരുന്നു തെല്ലിട ധ്യാനിച്ചു കുന്നിറങ്ങി. ബസ്സിൽ പാടലീ പുത്രത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. രാത്രി പത്തുമണിക്കു മുമ്പായി ആശ്രമത്തിൽ തിരിച്ചെത്തി.

ഗയയിൽ

നവംബർ 6–ാം തീയതി പതിനൊന്നുമണിക്കു് പാട് നയിൽനിന്നും തീവണ്ടിയിൽ യാത്രതിരിച്ചു; രണ്ടുമണി യോടുകൂടി ഗയയിലെത്തി. ഭാരതസേവാശ്രമം എന്ന പേരിൽ ഒരു സന്ന്യാസിസംഘടന ഗയയിലും വേറെ പല തീർത്ഥസ്ഥലങ്ങളിലും പ്രവർത്തനം നടത്തുന്നുണ്ട്. തീർത്ഥാടകന്മാർക്കു് താമസത്തിനും മററുംവേണ്ട സൗകര്യ

ങ്ങൾ അവർ ചെയ്തുകൊടുക്കുന്നു. യാത്രക്കാർ സൗജന്യമായി എന്തെങ്കിലും കൊടുത്താൽ അതു സ്വീകരിക്കുമെന്നല്ലാതെ, താമസത്തിനു് വാടകയൊന്നും കൊടുക്കേണ്ടതില്ല. സ്റ്റേഷനിൽനിന്നും ഒന്നരമൈൽ ദൂരമേ ഉള്ളു ഈ ആശ്രമത്തിലേയ്ക്കു്. സ്റ്റേഷൻെറ പുറത്തുതന്നെ ഇവരുടെ വക ഒരു കാര്യാലയമുണ്ടു്. അവിടെനിന്നും വേണ്ട വിവരങ്ങൾ യാത്രക്കാക്കു ലഭിക്കും. ഇവിടെ താമസിച്ചാൽ പലമെച്ചങ്ങളുമുണ്ടു്. വിശ്വസിക്കാവുന്ന ഒരിടത്തു് തങ്ങളുടെ സാധനങ്ങളുംകൊണ്ടു് ആളുകൾക്കു് കഴിച്ചുകൂട്ടാം. ഉത്തരേന്ത്യൻ തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങളിൽ പണ്ഡകളെന്നൊരു വർഗ്ഗമുണ്ടു്. തീർത്ഥാടകരെ ദർശനത്തിനും മററും സഹായിക്കുക, ശ്രാദ്ധാദികർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യിക്കുക, ദക്ഷിണ മേടിയ്ക്കുക ഇതാണവരുടെ തൊഴിൽ. എന്നാൽ എന്തു കർമ്മവും തൊഴിലാകുമ്പോൾ, ലാഭമാകുമല്ലൊ അതിൻെറ ലക്ഷ്യം. ലാഭം നോക്കുമ്പോൾ സ്വാർത്ഥം മുന്നിട്ടുനില്ക്കും. സ്വാർത്ഥം മൂത്താൽ അതു നടത്തുന്നതിനുള്ള ഉപായത്തെക്കുറിച്ചു് അധികമൊന്നും ആലോചിക്കുകയില്ല. ഈ പണ്ഡകൾ യാത്രക്കാരെ ഞെക്കിപ്പിഴിയുന്ന ഒരുതരം പരിഷകളായിട്ടാണിപ്പോൾ തീർന്നിരിക്കുന്നതു്. പണക്കാരാണെങ്കിൽ ഉയിരോടെ ഇവരുടെ കൈയ്യിൽനിന്നും പുറത്തു കടക്കാൻ പോലും വിഷമിച്ചേയ്ക്കും. അതിനാൽ തീർത്ഥാടകർ വളരെ പണവും പണ്ടങ്ങളുംകൊണ്ടു് അടുത്തെങ്ങും ചെന്നുപെടാതെ സൂക്ഷിക്കേണ്ടതുണ്ടു്. ഭാരതസേവാശ്രമത്തിൽ ചെന്നാൽ അവിടത്തെ സ്വാമിജിമാർ പരിചയമുള്ള മര്യാദക്കാരായ പണ്ഡകളെ വഴികാട്ടികളായും പുരോഹിതന്മാരായും കൂടെ അയച്ചുതരും. അതുപോലെതന്നെ സൈക്കിൾ റിക്ഷ തുടങ്ങിയ വാഹനങ്ങളും ആശ്രമത്തിൽക്കൂടി ഏർപ്പാടു ചെയ്താൽ അമിതമായ കൂലി കൊടുക്കേണ്ടിവരികയില്ല. സേവാശ്രമത്തിലാണു് ഞങ്ങൾ താമസിച്ചതു്.

കപിലാശ്രമം

ഞങ്ങളാദ്യം പോയതു കപിലാശ്രമത്തിലേയ്ക്കാണ്. താമസസ്ഥലത്തുനിന്നും ഒന്നരമൈൽ ദൂരം വരും. ലോകത്തിലെ ആദ്യത്തെ തത്വചിന്തകനും, ദേവഹൂതീകർദ്ദമന്മാരുടെ പുത്രനും ഈശ്വരാംശസംഭൂതനും സാംഖ്യതത്വപ്രണേതാവുമായ കപിലമുനിയുടെ ആശ്രമംകണ്ടു കുമ്പിടാൻ കഴിയുന്നതു് പുളകോദ്ഗമകാരിതന്നെ. കപിലഭഗവാൻ വസിച്ചിരുന്ന സ്ഥാനം പവിത്രതീർത്ഥമായി ഇന്നും സൂക്ഷിക്കപ്പെടുന്നു. അതിൻെറ സൂക്ഷിപ്പുകാരനായി ഒരു വൃദ്ധമഹാത്മാവു് അവിടെ താമസമുണ്ടു്. അദ്ദേഹവും കുറെ പശുക്കളുമല്ലാതെ വേറാരും ഞങ്ങൾ ചെന്നപ്പോൾ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഏകാന്തശാന്തമായ തപോഭൂമി.

അവിടെനിന്നും മടങ്ങുമ്പോൾ അടുത്തുള്ള ഒരു കുന്നിൽ കയറി. ഇവിടെ വെച്ചാണു ശ്രീ വിജയകൃഷ്ണഗോസ്വാമിക്കു മന്ത്രദീക്ഷ ലഭിച്ചതു്. ശ്രീ വിജയകൃഷ്ണഗോസ്വാമി ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻെറ വലിയ ഒരു ഭക്തനായിരുന്നല്ലോ. കുന്നിൻമുകളിൽ രണ്ടു ജലധാരയുണ്ടു്. ഒന്നിനു് ആകാശഗംഗയെന്നും മറെറാന്നിനു പാതാളഗംഗ എന്നും പേർ.

ഗയാശ്രാദ്ധം

ഗയ അതിപുരാതനമായ ഒരു തീർത്ഥസ്ഥാനമാകുന്നു, പോരാ, തീർത്ഥങ്ങളിൽ അത്യുത്തമമെന്നുകൂടി പറയാം. ഗയനെന്നൊരു അസുരൻ അവിടെ പണ്ടു ദീർഘകാലം തീവ്രതപസ്സു ചെയ്തു. അവൻെറ തപസ്സുകൊണ്ടു് തപ്തന്മാരായ ദേവന്മാരുടെ അപേക്ഷയനുസരിച്ചു ത്രിമൂർത്തികൾ അവൻെറ മുമ്പിൽ ആവിർഭവിച്ചു് അവനിഷ്ടമുള്ള വരം ചോദിച്ചുകൊള്ളാൻ പറഞ്ഞു. അവൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു: 'ദേവന്മാരും ത്രിമൂർത്തികളും എനിക്കു വരം തരാൻ പ്രീതരെങ്കിൽ സർവ്വദേവന്മാരെക്കാളും തീർത്ഥങ്ങളെക്കാളും ജ്ഞാനികളെ

ക്കാളും യോഗികളെക്കാളും പവിത്രനായിത്തീരണം ഞാൻ.' ദേവന്മാർ ഗയനെ അങ്ങനെ ആവാൻ അനുഗ്രഹിച്ചു. സകലജനങ്ങളും ഗയനെ തൊട്ടു പവിത്രരായി ഹരിപുരം പൂകി. യമപുരം നിർജ്ജനമായി. യമനും ബ്രഹ്മാദികളും ചേന്നു വിഷ്ണുവിൻെറ അടുത്തു പരാതി ബോധിപ്പിച്ചു. യജ്ഞത്തിനായി ഗയശരീരം യാചിക്കാൻ വിഷ്ണു ഉപദേശം നല്കി. അവരപ്രകാരം ചെയ്തു. ഗയൻ ശരീരം ദാനംചെയ്തു. അവൻ ഭൂമിയിൽ കിടന്നു കൊടുത്തു. എന്തു ചെയ്തിട്ടും ഗയൻെറ ഇളക്കം നില്ക്കുന്നില്ല. യമൻ നാട്ടിലുള്ള കല്ലെല്ലാം കൊണ്ടുവന്നു ഗയശിരസ്സിൽ സ്ഥാപിച്ചു. എന്നിട്ടും ഇളക്കം തീന്നില്ല. ബ്രഹ്മാദികൾ ഓടി വിഷ്ണുവിൻെറ അടുത്തെത്തി. വിഷ്ണു തന്നിൽനിന്നും ഒരു മൂത്തിയെ സൃഷ്ടിച്ച് അവക്കു കൊടുത്തു. അതു കൊണ്ടു പോയി സ്ഥാപിച്ചാൽ ഗയൻ അടങ്ങുമെന്നും അരുളിച്ചെയ്തു. പിന്നെയും ഇളക്കം തുടന്നു. അപ്പോൾ വിഷ്ണു വന്നു ഗദയോടുകൂടി ഗയശിരസ്സിൽ നിലയുറപ്പിച്ചു. അപ്പോൾ ഗയശീഷം നിശ്ചലമായി. ദേവന്മാർ സന്തുഷ്ടരായി. ഗയൻ വരം ചോദിച്ചു:— ''ആചന്ദ്രതാരം ത്രിമൂത്തികൾ ഇവിടെ നില്ക്കുമാറാകട്ടെ. ആദിഗദാധരൻ സർവ്വപാതകനാശനനായിട്ടു ലോകങ്ങളെയെല്ലാം പരിപാലിക്കുമാറാകട്ടെ. ഇവിടെവെച്ചു ശ്രാദ്ധം നല്കപ്പെടുന്നവർ ബ്രഹ്മലോകം പ്രാപിക്കുമാറാകണം.'' അവർ അപ്രകാരം അനുഗ്രഹിച്ചു.

ഇപ്രകാരമാണ് ഗയാതീർത്ഥോദ്ഭവത്തെക്കുറിച്ചു വായുപുരാണം പ്രസ്താവിക്കുന്നതു്. ഗയൻ അതിപവിത്രനായപ്പോൾ യമനു പേടിപിടിച്ചു. ആളുകൾ നല്ലവരായി ഈശ്വരനെ പ്രാപിക്കുന്നതുപോലും യമപ്രഭൃതികൾക്കു് ഇഷ്ടമില്ല. കാരണം, ആളുകൾ തങ്ങളുടെ അധികാരത്തിൽ നിന്നു വിട്ടുപോകും. അധികാരം വിടാൻ ആക്കും ഇഷ്ടമില്ല, അതു നിലനിർത്താൻ യമരാജനായാലും ദേവരാജനായാലും ശരി, ആരും എന്തും ചെയ്യും. വിട്ടുകൊടുത്തില്ലെ

ങ്കിൽ തട്ടിപ്പറിക്കും, അല്ലെങ്കിൽ പ്രാണൻ പോകും എന്നൊക്കെ വരുമ്പൊഴേ ആളുകൾ അധികാരം ഒഴിഞ്ഞു പോകൂ എന്നാണ് തോന്നുന്നത്.

ഈ ഗയാസുരവിജയം ജൈനന്മാരുടെയോ ബൗദ്ധന്മാരുടെയോ മേൽ വൈദികധർമ്മം രാജാധികാരത്തിന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി ആധിപത്യം സ്ഥാപിച്ചതിന്റെ പൗരാണികവിവരണമായെന്നും വരാം. ഗയയിലെ വിഷ്ണുപദക്ഷേത്രമാണ് അവിടത്തെ മുഖ്യതീർത്ഥാടനകേന്ദ്രം. അതിനു തൊട്ടടുത്തായി, ഫാല്ഗുനനദിയുടെ കരയിൽ ഗദാധരക്ഷേത്രവും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ഇവിടെ ദർശനംചെയ്താൽ സർവ്വതീർത്ഥങ്ങളും ദർശനംചെയ്ത ഫലമായി.

പിതൃക്കളെ ഉദ്ദേശിച്ചു ഗയയിൽ ശ്രാദ്ധം ചെയ്യുന്നതു വളരെ വിശിഷ്ടമാകുന്നു. വിവാഹമന്ത്രങ്ങളിലൊന്നിൽ, തങ്ങൾക്കു പത്തു മക്കളുണ്ടാകണമെന്നു വധൂവരന്മാർ ആഗ്രഹിക്കുന്നതായി കാണുന്നു; അതിന്റെ ആവശ്യം, മക്കളിൽ ഒരാളെങ്കിലും ഗയയിൽ പോയി തങ്ങൾക്കു ശ്രാദ്ധം ചെയ്യാൻ ഇടവരണമെന്നുള്ളതാണ്. അയോദ്ധ്യയിൽ മടങ്ങിയെത്തി രാജ്യഭാരം ഏല്ക്കണമെന്നു നിർബ്ബന്ധിക്കുന്ന ഭരതനോട് രാമൻ പറയുന്നു:—

ശ്രൂയതേ ഹി പുരാ താത ശ്രുതിർഗീതാ യശസ്വിനാ
ഗയേന യജമാനേന ഗയേഷ്വേവ പിതൃൻ പ്രതി.

(വാ. രാ. അയോദ്ധ്യ. 107–12.)

'വത്സ, പിതൃക്കൾക്കുവേണ്ടി ഗയയിൽ ശ്രാദ്ധം ചെയ്തിരുന്ന ഗയനാൽ കീർത്തിതമായ ഈ ലോകോക്തി പ്രസിദ്ധമല്ലോ.' 'ഗയേഷു പുരാ യജമാനേന ഗയേന' എന്നതുകൊണ്ട് രാമായണകാലത്തും ഗയ ഒരു ശ്രാദ്ധസ്ഥാനവും തീർത്ഥസ്ഥാനവും ആണെന്നു മനസ്സിലാക്കാം. എന്താണ് ആ ലോകോക്തി?

പുന്നാമ്നോ നരകാദ് യസ്മാത് പിതരം ത്രായതേ സുതഃ
തസ്മാത് പുത്ര ഇതി പ്രോക്തഃ പിതൃൻ യത് പാതി വാ സുതഃ.

(അയോദ്ധ്യ. 107–13.)

'പുത്' എന്ന നരകത്തിൽനിന്നും പിതാവിനെ ത്രാണനം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടാണ് പുത്രൻ എന്നു പറയുന്നത്; പിതാവിനെ മാത്രമല്ല പിതൃക്കളെ പലരെയും രക്ഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടും പുത്രനെന്നു പറയാം. അതിനാൽ,

ഏഷ്ടവ്യാ ബഹവഃ പുത്രാ ഗുണവന്തോ ബഹുശ്രുതാഃ
തേഷാം വൈ സമവേതാനാമപി കശ്ചിദ് ഗയാം വ്രജേത്.
(അയോദ്ധ്യാ. 107–14.)

ഗുണവാന്മാരും ബഹുശ്രുതന്മാരുമായ അനേകം പുത്രന്മാർ ഉണ്ടാവാൻ ഒരുവൻ ആഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അവരിൽ ഒരുവനെങ്കിലും ഗയയിൽ പോയെന്നു വരാം.

ശുക്ലകൃഷ്ണാവുഭൗ പക്ഷൗ ഗയായാം യോ വസേന്നരഃ
പുനാത്യാസപ്തമം രാജൻ കുലം നാസ്ത്യത്ര സംശയഃ.
ഏഷ്ടവ്യാ ബഹവഃ പുത്രാഃ യദ്യേകോ/പി ഗയാം വ്രജേത്.
(മഹാഭാരതം. വനപർവ്വം. 84. 96–97.)

'രണ്ടു പക്ഷക്കാലം ഗയയിൽ വസിക്കുന്നവൻ ഏഴു തലമുറ മുമ്പുവരെയുള്ള പിതൃക്കളെ പവിത്രരാക്കുന്നു; അതിൽ യാതൊരു സംശയവുമില്ല. അതിനാൽ ഒരു പുത്രനെങ്കിലും ഗയയിൽ പോകാൻവേണ്ടി അനേകം പുത്രന്മാരുണ്ടാകാൻ ആഗ്രഹിക്കണം.' എന്നു മഹാഭാരതത്തിലും ഗയയുടെ മഹത്ത്വവും പൗരാണികത്വവും കീർത്തിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പിതൃക്കളെ ഉദ്ദേശിച്ച് ആണ്ടുതോറും ശ്രാദ്ധം ചെയ്യുക എന്നുള്ളതു ഹിന്ദുമതത്തിന്റെ സവിശേഷതകളിലൊന്നാകുന്നു. എവിടെ ശ്രാദ്ധം ചെയ്താലും ആ ഇടം ഗയയെന്നു നിനച്ചുവേണം ചെയ്യാൻ. ഗയയിൽ പോയി ചെയ്യാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ, സങ്കല്പത്തിലെങ്കിലും ഗയാശ്രാദ്ധമൂട്ടണമെന്നാണല്ലോ അതിനർത്ഥം. ഗയയിൽ ശ്രാദ്ധം ചെയ്താൽ പിന്നെ ആ പിതൃക്കൾക്കുവേണ്ടി ആണ്ടുതോറും ശ്രാദ്ധം ചെയ്യേണ്ടതില്ല. കാരണം, ഗയയിൽ,

'യന്നാമ്നാ ദീയതേ പിണ്ഡഃ സ വൈ മുക്തിമവാപ്നുയാത്.'

ആരെ ഉദ്ദേശിച്ചു പിണ്ഡം നല്കുന്നുവോ ആ ആൾക്കു മുക്തി ലഭിക്കുന്നു.

'മൃതാനാം മുക്തിദാനേ തു ഗയാശ്രാദ്ധം പ്രഗജ്ജതി.'

പരേതന്മാക്കു മുക്തി നല്കാൻ ഗയാശ്രാദ്ധംപോലെ വേറൊന്നില്ല. ഗയയിൽ ശ്രാദ്ധം നല്കിയിട്ടും മുക്തി കിട്ടിയില്ലെങ്കിലോ?

'ഗയാശ്രാദ്ധാന്ന മുക്തിശ്ചേദുപായോ നാപരസ്ത്വിഹ.'

(ഭാഗ. മാഹാ. 5. 32.)

പിന്നെ വേറെ വഴിയൊന്നുമില്ല.

'ശ്രാദ്ധകൃദ്യോ ഗയാക്ഷേത്രേ പിതൃണാമനൃണോ/പി സഃ.'

(വാ. പു.)

ഗയയിൽ ശ്രാദ്ധം ചെയ്യുന്നവൻ പിതൃക്കളോടുള്ള ഋണത്തിൽനിന്നും മുക്തനായിത്തീരുന്നു. ഇപ്രകാരം പിതൃക്കൾക്കു മുക്തി ലഭിക്കുന്നതിനും, സന്താനങ്ങൾക്കു ഋണമുക്തരാകുന്നതിനും ഗയാശ്രാദ്ധം വളരെ വിശിഷ്ടമാകുന്നു. ഫാല്ഗുനപ്പുഴയിൽ സ്നാനംചെയ്തു് ശ്രാദ്ധം നടത്തി, വിഷ്ണുദർശനം ചെയ്യുന്നവൻ പൂതപാപനും പിതൃപ്രിയനും ഭഗവദ്ഭക്തനുമായിത്തീരുന്നു.

ഗയയും ശ്രീരാമകൃഷ്ണനും

ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ അച്ഛൻ ക്ഷുദിരാമൻ ഗയാക്ഷേത്രത്തിലെ മൂർത്തിയായ ഗദാധരനെ ആരാധിക്കാൻ പോയപ്പോൾ, ഒരു ദർശനത്തിൽ ഭഗവാൻ പ്രത്യക്ഷനായി താൻ ക്ഷുദിരാമന്റെ മകനായി ജനിക്കാൻ പോകുന്നുവെന്നു് അരുളുകയുണ്ടായി. ആ ദർശനഫലമായി ജനിച്ച ഗദാധരശിശുവാണു് യുഗാവതാരമായ ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ.

നാമെന്തുതന്നെ ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നാലും മനസ്സിന്റെ ഒരംശം ഈശ്വരനിലായിരിക്കണം; ഈശ്വരചിന്തയാകുന്ന അന്തർധാര സദാപി മനസ്സിലുണ്ടായിരിക്കണം, എന്നു ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ ഉപദേശിക്കാറുണ്ടു്. അതിനു ഗയയിലെ ഫാല്ഗുനനദിയെ ഒരുപമയായി അദ്ദേഹം ഉപയോഗിച്ചു. ഫാല്ഗുനപ്പുഴയിൽ വെള്ളം വളരെ കുറവായിരിക്കും. വേനല്ക്കാലത്തു ചെറിയൊരു നീർച്ചാലുമാത്രമേ

കാണ്ണ. അതൊരു വരട്ടാറാണ്. എന്നാൽ മണലല്ലം മാന്തിനോക്കിയാൽ അടിയിൽക്കൂടി ശുദ്ധശീതളമായ ജലം ഒഴുകുന്നതു കാണാം. അതുപോലെ മനസ്സിൻെറ ഉപരിതലത്തിൽ എന്തെല്ലാം വ്യാപാരങ്ങൾ നടന്നാലും അടിയിൽ ഒരു ശാന്തിധാര ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരിക്കണം. ഇതാണ് അധ്യാത്മസാധനകളുടെയെല്ലാം ലക്ഷ്യം. അഭ്യാസം കൊണ്ട് അതു സാധിക്കേണ്ടതാണ്, സാധിക്കാവുന്നതുമാണ്. ഇങ്ങനെ പല വിധത്തിലും ഗയ ശ്രീരാമകൃഷ്ണഭക്തന്മാർക്കു പ്രത്യേകം സ്മർത്തവ്യമാകുന്നു.

ബോധിവൃക്ഷമൂലത്തിൽ

നവംബർ ഏഴാം തീയതി ഏഴുമണിക്കു സൈക്കിൾ റിക്ഷയിൽ ഞങ്ങൾ ബുദ്ധഗയ കാണാൻ പുറപ്പെട്ടു. ഇതു് വിഷ്ണുഗയയിൽനിന്നും ഏഴു മൈൽ അകലെയാണ്. ബുദ്ധഗയയിൽ ഒരു അരയാലിൻചുവട്ടിലിരുന്നാണ് സിദ്ധാർത്ഥൻ ബുദ്ധനായിത്തീർന്നതു്.

ഇഹാസനേ ശുഷ്യതു മേ ശരീരം
ത്വഗസ്ഥിമാംസം പ്രളയം ച യാതു
അപ്രാപ്യ ബോധിം ബഹുകല്പദുർലഭാം
നൈവാസനാത് കായമിതശ്ചലിഷ്യതി.

''ഈ ഇരുപ്പിൽ എൻെറ ശരീരം വരണ്ടുപോകട്ടെ; എല്ലും തോലും തവിടുപൊടിയാവട്ടെ. എന്തുവന്നാലും, അനേകജന്മങ്ങൾകൊണ്ടുപോലും ദുർലഭമായ ബോധം നേടാതെ ഞാൻ ഈ ഇരുപ്പിൽനിന്നും ഇളകുകയില്ല.'' എന്ന നിശ്ചയത്തോടെയാണു സിദ്ധാർത്ഥൻ ഇരിപ്പുറപ്പിക്കുന്നതു്. മാരനും കൂട്ടരും തങ്ങൾ പഠിച്ച പണി പതിനെട്ടും നോക്കി സിദ്ധാർത്ഥനെ തോല്പിക്കാൻ. പക്ഷേ തോററതു മാരനാണ്. സിദ്ധാർത്ഥൻ ബുദ്ധനായി. കൃസ്തുവിനുമുമ്പ് ആറാം ശതകത്തിൽ ഒരു മേയ്മാസത്തിലെ പൂർണ്ണിമനാളിൽ തൻെറ നാല്പത്തൊന്നാമത്തെ വയസ്സിലാണ് സിദ്ധാർത്ഥൻെറ ബുദ്ധത്വപ്രാപ്തി ഉണ്ടായതു്. ബുദ്ധൻെറ ബോ

ധോദയത്തിനു സാക്ഷിയായ അരയാൽ അന്നുമുതൽ ബോധിവൃക്ഷമെന്നും അറിയപ്പെടാൻ തുടങ്ങി. അരയാൽ ബുദ്ധമതക്കാർക്ക് ഒരു പവിത്രവൃക്ഷമാകുന്നു. ഇന്നും ആ സ്ഥാനത്തു് ഒരു അരയാലുണ്ടു്. ഇപ്പോഴുള്ളതു് അഞ്ചാമത്തെ ആലാകുന്നു. അശോകൻ ബുദ്ധമതവിശ്വാസിയാകുംമുമ്പു് ഒരിക്കൽ ഒരാൽ വെട്ടിക്കളഞ്ഞു. പിന്നെ വളന്നുവന്നതു്, അശോകന്റെ ഭാര്യ വെട്ടിക്കളയിച്ചു. ഇങ്ങനെ ബുദ്ധവിരോധികളുടെ വൈരം അരയാലിനെയും പല തവണ ബാധിക്കുകയുണ്ടായി. ആ അരയാലിന്റെ തൊട്ടു കിഴക്കായി ഒരു മഹാക്ഷേത്രമുണ്ടു്. ബി. സി. മൂന്നാം ശതകത്തിൽ അശോകചക്രവർത്തിയാണു് ആദ്യം അവിടെ ക്ഷേത്രം പണിയിച്ചതു്. പില്ക്കാലത്തു് എ. ഡി. നാലാം ശതകത്തിൽ ഗുപ്തഭരണകാലത്തു് അതു് വലുതാക്കുകയുണ്ടായി. ഇതിനു മഹാബോധിമന്ദിരം എന്നും പറഞ്ഞുവരുന്നു. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ശിഖരത്തിനു 180 അടി ഉയരമുണ്ടു്. ഉള്ളിൽ, ധ്യാനമഗ്നനായ ബുദ്ധന്റെ ഒരു വലിയ ശിലാവിഗ്രഹം കാണാം. വിഗ്രഹവും ക്ഷേത്രവും മനോഹരമായ കലാവസ്തുക്കളാകുന്നു.

ബുദ്ധമതത്തിന്റെ പ്രചാരത്തിനുള്ള കാരണങ്ങൾ

ഈശ്വരനെയും ആത്മാവിനെയും നിഷേധിച്ച ബുദ്ധനു വലിയ വലിയ ക്ഷേത്രങ്ങളുണ്ടായതും, ബുദ്ധൻതന്നെ ഈശ്വരനായി മാറിയതും ബുദ്ധവിഗ്രഹങ്ങൾ പ്രചുരപ്രചാരമായതും ബുദ്ധമതത്തിന്റെയും അതുപോലെതന്നെ മനുഷ്യമനസ്സിന്റെയും ചരിത്രമാകുന്നു. ബുദ്ധമതത്തിന്റെ ഈ വളർച്ചയും പ്രചാരവും അത്യത്ഭുതകരമായ ഒരു ദൃശ്യമാണു്. ബുദ്ധന്റെ തത്ത്വചിന്തയോ ആചാരപദ്ധതിയോ നോക്കിയാൽ ഇതിത്ര പ്രചരിക്കാൻ വഴികാണുന്നില്ല. ലോകത്തിൽ ദുഃഖം കണ്ടു മനംമടുത്തു പരിഹാരം തേടിയാണു് ബുദ്ധൻ പുറപ്പെട്ടതു്. ജീവിതത്തിൽ ദുഃഖമുണ്ടു്; അതിനു കാരണമുണ്ടു്; ദുഃഖനിവൃത്തിയുണ്ടു്; ആ നിവൃത്തിക്കു വഴി

യുണ്ടു്. ആ വഴി നിർവ്വാണപ്രാപ്തിയാകുന്നു. നിർവ്വാണപ്രാപ്തിയെന്നാൽ തൃഷ്ണാത്യാഗമാണു്. ഇതിനുള്ള ഉപായമാണു് അഷ്ടാംഗമാർഗ്ഗം. സമ്യക്ദൃഷ്ടി, സമ്യക്സങ്കല്പം, സമ്യഗ് വാക്, സമ്യക്ക്രിയാ, സമ്യഗ് ആജീവം, സമ്യഗ് വ്യായാമം, സമ്യക്സ്മൃതി, സമ്യക്സമാധി എന്നിങ്ങനെയുള്ള ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളാണു് ബുദ്ധോപദിഷ്ടമായ മധ്യമപഥം. ഇതിൽ ഈശ്വരനോ ആത്മാവിനോ സ്ഥാനമില്ല. ബുദ്ധന്റെ ശിഷ്യന്മാരിൽ പ്രമുഖർ ത്യാഗികളായ വിരക്തന്മാരാകുന്നു. ഈ ആചാരപദ്ധതി ശരിക്കും അനുഷ്ഠിക്കാൻ കഴിയുന്നതു സംന്യാസധർമ്മം സ്വീകരിച്ചവർക്കാണു്. ഇപ്രകാരം ത്യാഗനിഷ്ഠവും നിരീശ്വരവും നിഷേധാത്മകവുമായ ഒരു മതം എങ്ങനെ ഒരു വിശ്വമതമായിത്തീർന്നു? ബുദ്ധൻ ഹിന്ദുമതത്തിലെ പ്രമാണങ്ങളെയും ദേവതകളെയും നിഷേധിച്ചുവെങ്കിലും അതിലെ ആശയങ്ങളും ആദർശങ്ങളുമാണു് ബുദ്ധനെ ബുദ്ധനാക്കിയതു്. ഇഹലോകനിഷേധകമായ ഒരു മതം ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ പ്രചരിക്കാൻ മുഖ്യകാരണം ബുദ്ധന്റെ ത്യാഗപൂർണ്ണമായ ജീവിതമാണു്. താൻ വിശ്വസിക്കുന്ന സത്യത്തിനുവേണ്ടി സർവ്വവും ഉപേക്ഷിക്കാൻ സന്നദ്ധനാകുന്ന ആദർശനിഷ്ഠന്റെ മുമ്പിൽ ഏവരും നതമസ്തകരായിത്തീരുന്നു. സ്വരാജ്യത്തിനുവേണ്ടി സർവ്വവും സമർപ്പിച്ച ഗാന്ധിജിയെ ഭാരതം പിൻതുടർന്നു. പണ്ഡിററു് ജവഹർലാലിന്റെ പലേ നയങ്ങളോടും എതിർപ്പുണ്ടായിരുന്നിട്ടും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ത്യാഗമഹിമകൊണ്ടു് ജനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ അനുസരിച്ചുപോന്നു. ഇവരിരുവരേക്കാളും ആശയപരമായ സംഭാവനകൾ നല്കിയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അതിനനുസരിച്ചുള്ള ത്യാഗജീവിതം ഇല്ലാത്ത നേതാക്കന്മാർക്കു ഭാരതജനതയുടെ ഹൃദയത്തെ സ്പർശിക്കാൻ സാധിക്കാതിരിക്കുന്നതും നാം കാണുന്നുണ്ടല്ലോ. ബുദ്ധന്റെ വ്യക്തിവൈഭവത്താൽ ആകൃഷ്ടരായി അനേകമാളുകൾ അദ്ദേഹത്തിനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആദർ

ത്തിനും വേണ്ടി ജീവിതം സമർപ്പിച്ചു. അതൊരു പ്രബല സംഘമായിത്തീർന്നു. വിദ്വാന്മാരും തപസ്വികളും അവരുടെയിടയിൽ വളരെയുണ്ടായിരുന്നു. അശോകൻ തുടങ്ങിയ ചക്രവർത്തിമാർ ബുദ്ധനെയും സംഘത്തെയും പാലിക്കുകയും പോഷിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ബുദ്ധസംന്യാസിമാർ 'ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ' ലോകമെങ്ങും സഞ്ചരിച്ചു; ബുദ്ധന്റെ ശാന്തിസന്ദേശം പ്രചരിപ്പിച്ചു.

കേവലം നിഷേധാത്മകമായ ഒരു മതം മനുഷ്യമനസ്സിനെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുകയില്ല. പഴയ ദേവന്മാർ പോയെങ്കിൽ തൽസ്ഥാനത്തു് പുതിയ ദേവന്മാരെ പ്രതിഷ്ഠിക്കും. അങ്ങനെ ബുദ്ധന്റെ അനുയായികൾ അദ്ദേഹത്തെ ഈശ്വരനാക്കി ആരാധിക്കാൻ തുടങ്ങി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരിൽ മഹോന്നതക്ഷേത്രങ്ങൾ രൂപംകൊണ്ടു. ക്ഷേത്രാരാധന ബുദ്ധമതത്തിന്റെ സംഭാവനയാണെന്നു വേണം കരുതാൻ. മനുസ്മൃതിയിലോ മഹാഭാരതത്തിലോ ക്ഷേത്രങ്ങളെക്കുറിച്ചു് പ്രതിപാദിക്കുന്നുണ്ടോ എന്നുതന്നെ സംശയമാണു്. ക്ഷേത്രം എന്ന പദത്തിനു് സംസ്കൃതത്തിൽ തീർത്ഥസ്ഥാനമെന്നോ പവിത്രസ്ഥാനമെന്നോ ഒക്കെയാണർത്ഥം; മലയാളത്തിൽ നാം ഉപയോഗിക്കുന്ന അർത്ഥം മുഖ്യമായിട്ടു് അതിനുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. പുരാതനാര്യന്മാരുടെ ആരാധന സ്വഗൃഹങ്ങളിലെ വേദികളിൽ ഹോമകുണ്ഡങ്ങളിലായിരുന്നു. ക്ഷേത്രാരാധന ആരംഭിച്ചതു് ബുദ്ധമതത്തെ അനുകരിച്ചാവാനിടയുണ്ടു്. ബുദ്ധമതത്തിലെ നിർമ്മാണപരവും ആകർഷകവുമായ സംഭാവനകൾ ഹിന്ദുമതം കൈക്കൊണ്ടു. ഐഹികാഭ്യുദയത്തിനും പാരലൗകികനിഃശ്രേയസത്തിനും തുല്യപ്രാധാന്യം നൽകിയിരുന്ന വൈദികമതം പ്രാധാന്യേന പരലോകോന്മുഖമാകാൻ ബുദ്ധമതത്തിന്റെ സ്വാധീനം ഒരു പ്രമുഖകാരണമായിരുന്നിരിക്കണം. പല കാരണങ്ങളാലും ബുദ്ധമതത്തിനു ജന്മദേശത്തോടു യാത്ര പറയേണ്ടിവന്നു.

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY KOTTAYAM

ഗയയിലെ ദൃശ്യങ്ങൾ

മഹാബോധിമന്ദിരത്തിനു് കിഴക്കായി ഫാല്ഗുനപ്പുഴയുടെ മറുകരെ ഒരു മൺകൂനയുണ്ടു്. ഉപവാസകൃശനായ സിദ്ധാർത്ഥനു് സുജാത പായസം നൽകിയതു് ഇവിടെവച്ചാണു്. മഹാബോധി സൊസൈററിയുടെ സ്ഥാപകനായ അനാഗാരിക ധർമ്മപാലൻ, ബുദ്ധഭിക്ഷുകളുടെ താമസത്തിനുവേണ്ടി മഹാബോധിമന്ദിരസമീപം ഒരു ധർമ്മശാല പണിചെയ്യിച്ചിട്ടുണ്ടു്. തീർത്ഥാടകരുടെ സൗകര്യത്തിനായി ശ്രീ യുഗളകിശോരബിർള ഇവിടെ ഒരു ധർമ്മശാല സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നു. തായ്ലാൻഡ്, ചൈന, ടിബററു് എന്നീ ബൗദ്ധരാജ്യങ്ങളുടെ വകയായും ക്ഷേത്രങ്ങൾ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. തായ്ലാൻഡ് ക്ഷേത്രത്തിൻെറ മാതൃക വളരെ വിചിത്രവും വിശിഷ്ടവുമാകുന്നു. ഇവിടത്തെ ശ്രീകോവിലിൽ ബുദ്ധവിഗ്രഹത്തിനു സമീപം, ആ ക്ഷേത്രം പണിചെയ്യിച്ച തായ്ലാൻഡ് രാജാവിൻെറ ഒരു ഛായയും കാണാം. ഏതാനും നാൾ ഭിക്ഷുവായിരുന്നപ്പോൾ എടുത്ത ഒരു ഫോട്ടാ ആണതു്. ബുദ്ധമതത്തിലെ ഒരു സവിശേഷതയാണിതു്; ഓരോ ബുദ്ധമതവിശ്വാസിയും, ജീവിതം മുഴുവനും സാധിച്ചില്ലെന്നുവന്നാലും, ഏതാനും നാളെങ്കിലും ഒരു ഭിക്ഷുവായി ജീവിക്കണം. ഈ ഏർപ്പാടു ബുദ്ധമതദേശങ്ങളിൽ ഇന്നും നിലവിലുണ്ടു്. ധർമ്മത്തെ ശരണംപ്രാപിച്ചു് ഒരുവൻ കുറേനാൾ ഭിക്ഷുവായി ജീവിക്കുന്നു. എന്നിട്ടു് ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങിപ്പോകുന്നു. ബുദ്ധമതം ത്യാഗനിഷ്ഠമായതുകൊണ്ടു് പില്ക്കാലം അതിൻെറ കഠിനനിയമങ്ങളിൽ വരുത്തിയ അയവാണിതു കാണിക്കുന്നതു്. ഹിന്ദുമതത്തിൽ പുരാതനകാലങ്ങളിൽ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനായി ബ്രഹ്മചാരികൾ ഗുരുകുലത്തിൽ പാർത്തിരുന്നുവല്ലൊ. വിദ്യാഭ്യാസത്തിനു പാർത്തിരുന്നതു് ബാല്യത്തിലാണു്; ബുദ്ധമതത്തിൽ ഈ ആശ്രമവാസം ജീവിതത്തിൻെറ ഏതു ഘട്ടത്തിലുമാകാം

എന്നൊരു ഭേദമുണ്ട്. ശബരിമല തീർത്ഥാടനത്തിനു പോകുന്നവർ നാല്പത്തൊന്നു ദിവസം ബ്രഹ്മചര്യാദി വ്രതങ്ങൾ ദീക്ഷിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. ധർമ്മശാസ്താവിനെ ശരണമടഞ്ഞുകൊണ്ടുള്ള ഈ തീർത്ഥാടനം ബുദ്ധമതത്തിന്റെ ഒരു സംഭാവന ആയിരിക്കാനും ഇടയുണ്ട്.

കറക്കുവിദ്യ

ചൈനക്കാരുടെ വകയായുള്ള ക്ഷേത്രത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ അവിടെ ഒരു വൃദ്ധനായ ഭിക്കുവിനെ കണ്ടു. അദ്ദേഹത്തിന് ഇംഗ്ലീഷോ ഭാരതീയഭാഷകളേതെങ്കിലുമോ അറിഞ്ഞുകൂടാ. ഞങ്ങൾ ഇംഗ്ലീഷും ഹിന്ദിയും ബംഗാളിയും മാറിമാറി പ്രയോഗിച്ചുനോക്കി. അദ്ദേഹം ചീനഭാഷയിൽ സംസാരിച്ചു. ഞങ്ങൾക്കൊന്നും മനസ്സിലായില്ല. മടുത്തകൈയ്യു കൂട്ടുകാരൻസ്വാമി ചിലതൊക്കെ മലയാളത്തിലും തട്ടിവിട്ടു. ത്രിവിഷ്ടപന്മാരുടെ—ടിബററുകാരുടെ—വക ക്ഷേത്രത്തിൽ പിച്ചളകൊണ്ടു് കൂർത്ത മുകൾഭാഗമുള്ള ഒരു വർത്തുളപാത്രം കാണാം. അതു് നടുക്കു് ഒരു കമ്പിയിൽ ഉറപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭാരം അഞ്ചു ടൺ വരും. വക്കിൽ പിടിച്ചു തിരിച്ചാൽ കറങ്ങുന്നമാതിരിയാണ് ഉറപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അതിനകത്തു മുഴുവൻ ബുദ്ധമതവിശ്വാസികളുടെ ഒരു പവിത്രമന്ത്രം എഴുതിയിട്ടു നിറച്ചിരിക്കുകയാണ്. മന്ത്രം എണ്ണത്തിൽ അനേകലക്ഷം വരും. ആ പറ പിടിച്ചൊന്നു തിരിച്ചാൽ അത്രയും നാമം ജപിച്ച ഫലം ലഭിക്കും, പാപമെല്ലാം പോകും. അവിടെ ചെല്ലുന്ന തീർത്ഥാടകർ പലരും ആ കറങ്ങുന്ന പറ തിരിച്ചു് വളരെ എളുപ്പത്തിൽ പാപമോചനവും പുണ്യാർജ്ജനവും സാധിക്കുന്നുണ്ട്. ഞങ്ങളും ഒന്നു തിരിച്ചുനോക്കി; തിരിക്കാൻ എന്തു പ്രയാസമുണ്ടെന്നറിയാൻ. വലിയ പ്രയാസമൊന്നും കണ്ടില്ല.

മനുഷ്യൻ എന്തിനും കുറുക്കുവഴി കണ്ടുപിടിക്കാൻ നോക്കും; ഈശ്വരനെ പ്രാപിക്കാനും മടിയനായ മനുഷ്യൻ

കണ്ടുപടിച്ച കുറുക്കുവഴിയാണ് ഈ കറക്കുവിദ്യ. ടിബററിൽ പ്രാർത്ഥനറാട്ടുകൾ തിരിച്ച് ആളുകൾ പ്രാർത്ഥന നടത്താറുണ്ട്. പ്രാർത്ഥനയെ ഇങ്ങനെ യാന്ത്രികമാക്കി മാററുന്നതുകൊണ്ട് അതു് നിരർത്ഥകവും പരിഹാസ്യവുമായിത്തീരുന്നു. ഈശ്വരപ്രാർത്ഥന നടത്തുന്നതു് മനസ്സിലെ മാലിന്യങ്ങൾ നീങ്ങാനും സദ്വാസനകൾ വളർത്താനുമാണ്. ഭാവാവേശത്തോടും ആത്മാർത്ഥതയോടുംകൂടി ചെയ്യേണ്ട ആ സത്കർമ്മം യാന്ത്രികമാക്കിയാൽ അതുകൊണ്ടെന്താണ് പ്രയോജനം? നിത്യകർമ്മം ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ ദോഷമുണ്ട്, ചെയ്തതുകൊണ്ട് വിശേഷിച്ച ഫലമൊന്നുമില്ല എന്നു പറയാറുണ്ട്. ചെയ്യാതിരുന്നാൽ, അതിൽനിന്നു കിട്ടാവുന്ന ശിക്ഷണം ഇല്ലാതാകും; ചെയ്യുന്നതു് പലപ്പോഴും യാന്ത്രികമായിട്ടാകുന്നതുകൊണ്ട് അതുവഴി മനസ്സിൽ യാതൊരു മുദ്രയും പതിയുന്നില്ല. ഇതായിരിക്കാം മേൽപറഞ്ഞ പ്രകാരം നിത്യകർമ്മത്തെ നിഷ്ഫലമായ ഒരു കർത്തവ്യമായി മാററിയതു്. അഹങ്കാരത്തെ ബലികഴിക്കാൻ ഉപദേശിച്ചപ്പോൾ, അതിനു സമ്മതമില്ലാത്ത മനുഷ്യൻ മററു മനുഷ്യരെയോ മൃഗങ്ങളെയോ ബലികഴിക്കാൻ തുടങ്ങി. ഇന്നിപ്പോൾ ആടിനുപകരം കുമ്പളങ്ങയായാലും മതിയെന്നായി. അതൊരു കണക്കിനു നന്ന്; ആടിൻെറ നല്ലകാലം. പക്ഷെ അഹങ്കാരത്യാഗമെവിടെ, കൂശ്മാണ്ഡബലിയെവിടെ? അമ്പോ മനുഷ്യാ, നിൻെറ ദുസ്സാമർത്ഥ്യം! ഈശ്വരനെയും പററിക്കാമെന്നാണ് നിൻെറ വിചാരം! ഇത്തരുണത്തിൽ ഞങ്ങളുടെ ഒരു സ്വാമി പറയാറുള്ള ഒരു നേരമ്പോക്ക് ഓർമ്മവരുന്നു: 'മനുഷ്യനെ സൃഷ്ടിച്ചതു് ഈശ്വരനു പററിയ അബദ്ധങ്ങളിലൊന്നാണ്. അവനിത്രയും വിരുതു കാട്ടുമെന്നു്, ഈശ്വരനെപ്പോലും നിഷേധിക്കുമെന്നു്, ഈശ്വരൻ ഒരു കാലവും നിനച്ചു കാണുകയില്ല.' നല്ല മക്കൾ കുറവും കുരുത്തംകെട്ടവർ കൂടുതലുമാകുമ്പോൾ ഏതു പിതാവും ഇങ്ങനെ കരുതിപ്പോകുമല്ലോ.

പട്ടും കാപ്പിയും

ബുദ്ധഗയയിൽ വളരെ വിലകുറഞ്ഞു കിട്ടുന്ന ഒരു വസ്തുവുണ്ടു്, ഭഗൽപ്പൂർ സില്ക്കു്. കൈത്തറിയിൽ നെയ്ത ഒരുതരം പട്ടാണിതു്. എവിടെയും ഇതു് വില്ക്കാൻ വെച്ചിരിക്കുന്നതു കാണാം. സാമാന്യം നല്ല വലിപ്പമുള്ള ഒന്നിനു് അഞ്ചുരൂപയോളമേ വിലയുള്ളു. ഞങ്ങളോരോന്നു വാങ്ങി. കൂടുതൽ വാങ്ങണമെന്നു തോന്നി; പക്ഷെ യാത്രയിൽ ഭാരം കൂടുമല്ലൊ എന്ന പേടികൊണ്ടു് ഒന്നുകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെട്ടു.

ബുദ്ധഗയയിൽ ഖനനഗവേഷണങ്ങൾ നടത്തിയപ്പോൾ കണ്ടുകിട്ടിയ വിഗ്രഹങ്ങളും മററും ഇവിടെ ഒരു കാഴ്ചബംഗ്ലാവിൽ സൂക്ഷിച്ചുവരുന്നു. ഉച്ചയോടുകൂടി ഞങ്ങൾ വിഷ്ണുഗയയ്ക്കു് മടങ്ങി. നിരാമിഷാഹാരം കിട്ടുന്ന ഹോട്ടൽ തേടി ഒരു ഭാരതകോഫി ബാറിൽ എത്തി. അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ കണ്ടു, തൃശ്ശൂരിനടുത്തു് ആറാട്ടുപുഴയിലുള്ള ഒരു രാമചന്ദ്രനാണു് അതിൻെറ ഉടസ്ഥൻ. അവിടെ നല്ല തെക്കൻശാപ്പാടു കിട്ടി. ശ്രീ രാമചന്ദ്രൻെറ കാപ്പിസല്ക്കാരവും സ്വീകരിച്ചു് ഭാരതസേവാശ്രമത്തിലെത്തി അവിടത്തെ സ്വാമിജിമാരോടു യാത്രയുംപറഞ്ഞു് രണ്ടു മണിയോടുകൂടി കാശിക്കു യാത്രയായി.

ഭക്ഷ്യപ്രശ്നം

വണ്ടിയങ്ങനെ കുതിച്ചുപായുന്നു. ആൾപ്പാർപ്പു താരതമ്യേന കുറവായതുകൊണ്ടു് അമ്പതും അറുപതും മൈൽ കഴിഞ്ഞിട്ടേ പലപ്പോഴും വണ്ടി നില്ക്കുകയുള്ളു. ഇരുവശങ്ങളിലും പരന്നുനിരന്നു് നെൽവയലുകൾ; നല്ല വിളവും. ഇടയ്ക്കു വല്ലപ്പോഴും ഏതാനും കുടിലുകൾ; അവ ഗ്രാമങ്ങളാണത്രെ. പുഴകളധികമില്ലെങ്കിലും ജലസേചനത്തിനുള്ള തോടുകളിൽനിന്നു് വയലുകളിലേയ്ക്കു് വെള്ളം പായുന്നതു കാണാം. ഇത്രയേറെ സ്ഥലത്തു് നെല്ലു വിളഞ്ഞിട്ടും

നമ്മുടെ നാട്ടിൽ ആഹാരപദാർത്ഥങ്ങൾ തികയുന്നില്ല. വിളവു കണ്ടാൽ, ഈ കുറവ് കുറെയൊക്കെ കൃത്രിമമല്ലേ എന്നു തോന്നിപ്പോകും. തീർച്ചയായും ആന്ധ്ര, പഞ്ചാബ്, ബീഹാർ എന്നിവിടങ്ങളിൽ അവക്കാവശ്യമുള്ളതിൽ കൂടുതൽ ആഹാരസാധനങ്ങൾ ഉല്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നുണ്ട്; മററു പല പ്രവിശ്യകളിലും അങ്ങനെ കാണും. അധികമുള്ള പ്രദേശങ്ങളിലെ ധാന്യങ്ങൾ തികയാത്ത ഇടങ്ങളിലേയ്ക്കു കൊടുക്കാൻ എന്തോ എവിടെയോ കുഴപ്പമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. ബീഹാറികൾ ബംഗാളിക്കു കൊടുക്കുകയില്ല, തമിഴർ മലയാളിക്കു കൊടുക്കുകയില്ല എന്നുവന്നാൽ ഇന്ത്യ ഒരു രാജ്യമോ പലതോ എന്നു സംശയിക്കേണ്ടിവരുന്നു. അധികമുള്ള പ്രവിശ്യകൾ കൂടുതൽവില കിട്ടാൻവേണ്ടി ശേഖരിച്ചുവെയ്ക്കുന്നു. കേന്ദ്രസർക്കാരിന് ഇതിൽ അധികാരവും ചുമതലയും ഒന്നുമില്ലെന്നോ? ഇന്ത്യയിലെ സമൃദ്ധദേശങ്ങൾ അയല്ക്കാരോട് ഇങ്ങനെയൊണ് പെരുമാറുന്നതെങ്കിൽ, അന്യരാജ്യങ്ങളോടു ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ അയച്ചുതരണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെടാൻ ധാർമ്മികമായി നമുക്കെന്തവകാശമാണുള്ളത്? ഇതല്ല, വാസ്തവത്തിൽ കമ്മി വളരെയധികമുണ്ടെന്നു വരികിൽ, ഉള്ള രാജ്യങ്ങളിൽനിന്നും വാങ്ങാനേപ്പാടു ചെയ്യണം. അല്ലാതെ, ആളുകളുടെ ഭക്ഷണത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ ഇങ്ങനെ കുരങ്ങുകളിച്ചാൽ ആഭ്യന്തരവും ബാഹ്യവുമായ കുഴപ്പങ്ങൾക്കു വഴിതെളിക്കുകയായിരിക്കും ചെയ്യുന്നത്. തെരഞ്ഞെടുപ്പ് അടുക്കുമ്പോൾ റേഷൻ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതുകൊണ്ടൊന്നും പ്രശ്നം പരിഹൃതമാവുകയില്ല. സ്വാതന്ത്ര്യം കിട്ടിയിട്ടും, രണ്ടു മൂന്നു പഞ്ചവത്സരപദ്ധതികൾ കഴിഞ്ഞിട്ടും ഭക്ഷണകാര്യത്തിൽ സ്വയംപര്യാപ്തത നേടാൻ കഴിയാത്തതു നിർഭാഗ്യകരം തന്നെ.

നെല്ലുമാത്രമല്ല, ഇടയ്ക്കിടെ കരിമ്പിൻതോട്ടങ്ങളും കാണാം. പക്ഷേ വിളവു കേരളത്തിൽ കാണുന്നത്ര നല്ല

തായി തോന്നിയില്ല. അവിടവിടെ കരിമ്പനകൾ വരി വരിയായി തലയും ഉയർത്തി നില്ക്കുന്നുണ്ട്. മാവുകളും അങ്ങിങ്ങു കാണാം. മലക്കറികളും, തിന, ചോളം തുടങ്ങിയ ധാന്യങ്ങളും പലയിടത്തും കൃഷിചെയ്യപ്പെടുന്നു. പശുക്കളും എരുമകളും പന്നിയും ഗ്രാമങ്ങളിൽ യഥേഷ്ടം വിഹരിക്കുന്നുണ്ട്.

വണ്ടി ബീഹാർ അതിർത്തി കടക്കാറായി. ശോണാനദി കടന്നാൽ ഉത്തരപ്രദേശം ആരംഭിക്കുകയായി. ബീഹാർ പലതുകൊണ്ടും പ്രധാനപ്പെട്ട ഒരു പ്രദേശമാകുന്നു. ബുദ്ധമതവിഹാരങ്ങൾകൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ട് അതിന്റെ പേരുതന്നെ വിഹാരം എന്നായിത്തീർന്നു. വിഹാരത്തിന്റെ മണ്ണിനടിയിൽ പ്രകൃതി കല്ലരിയും ഇരുമ്പും ധാരാളം നിക്ഷേപിച്ചിട്ടുണ്ട്. മനുഷ്യകൃതമായ സംസ്കാരങ്ങൾ, വിശേഷിച്ചും ബുദ്ധമതത്തിന്റെ, പലതും അതിൽ മൺമറഞ്ഞുകിടക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ വ്യാവസായികമായും അതു് അഭിവൃദ്ധി പ്രാപിച്ചുകൊണ്ടേ വരുന്നു. മണ്ണിന്നടിയിലെ നിക്ഷേപവും മൺമറഞ്ഞ മഹിമയും അതിന്റെ ഭാവിയെ ശോഭനതരമാക്കും.

നല്ല കാര്യങ്ങൾക്കുള്ള ആഗ്രഹംപോലും നല്ലതാണ്

വണ്ടി അല്പം വൈകിയാണ് ഓടുന്നതു്. ഞങ്ങൾ ഇന്ന ദിവസം ചെല്ലുമെന്ന് നേരത്തേ കാശിസേവാശ്രമത്തിലേയ്ക്ക് എഴുതിയിട്ടുമില്ല. മുന്നറിയിപ്പൊന്നും കൊടുക്കാതെ, നേരം വൈകി ഒരിടത്തു ചെന്നു കയറുന്നതു ശരിയല്ലല്ലോ എന്നു കരുതി മുഗൾസെറായി ജങ്ക്ഷനിൽ നിന്നും സേവാശ്രമത്തിലേയ്ക്കു ഫോൺചെയ്തു. ഫോണിൽക്കൂടി സംസാരിക്കുമ്പോൾ ഞങ്ങൾ ആരാണെന്നും എവിടെനിന്നാണെന്നും മററും അവിടെ അടുത്തു നിന്നവർ അറിയാനിടയായി. അപ്പോൾ അവിടെ ആപ്പീസിലുള്ള ഒരാൾക്ക് ഒരു സംശയം ചോദിച്ചേ മതിയാകൂ. അയാൾക്കു

വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ കൃതികളും രാമകൃഷ്ണസംഘവും കുറച്ചൊക്കെ പരിചയമുണ്ട്. അയാൾ ഞങ്ങളുടെ ഒപ്പം വണ്ടിയുടെ അടുത്തേയ്ക്കു വന്നു. അയാളുടെ സംശയത്തിന്റെ സ്വരൂപമിതാണ്: ''എനിക്കു പല നല്ല ആശയങ്ങളും ആദർശങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു; ഇപ്പോഴുമുണ്ട്. പക്ഷേ, അവയൊന്നും നടപ്പിൽ വരുത്താൻ സാധിക്കുന്നില്ല. നടപ്പിലാക്കാൻ കഴിയാത്ത ആദർശങ്ങൾ വെച്ചു പുലർത്തിയിട്ടെന്തു കാര്യം? അതുകൊണ്ട് ആദർശങ്ങൾ തന്നെ ഞാൻ ഉപേക്ഷിക്കട്ടേ?'' വിചിത്രമായ ഒരു ചോദ്യം. ഇങ്ങനെ വന്നു സംഭവിക്കുന്നതിലല്ല വൈചിത്ര്യം കിടക്കുന്നത്. 'അവ ഉപേക്ഷിക്കട്ടേ' എന്നു ചോദിക്കാൻ തോന്നിയതാണ് വൈചിത്ര്യം. പലർക്കും ജീവിതാരംഭത്തിൽ പലതരം ആദർശങ്ങളും ശോഭനപ്രതീക്ഷകളും കാണും. പക്ഷേ ജീവിതായോധനത്തിൽ ഇറങ്ങിമുങ്ങുമ്പോൾ പഴയ ആദർശങ്ങളൊക്കെ മറക്കും. അങ്ങനെ ഒരു കാലത്തു ചില വിചാരങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു എന്ന കാര്യം പോലും മറന്നുപോകും. അഥവാ ഓർമ്മിച്ചാൽതന്നെ, അതൊക്കെ ചെറുപ്പത്തിലെ അവിവേകത്തിന്റെ അടയാളങ്ങളായി എണ്ണി തള്ളിക്കളയും. അങ്ങനെയാണ് സ്വാർത്ഥം സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠ നേടുമ്പോൾ വന്നു ഭവിക്കുക. എന്നാൽ ഈ ചോദ്യകർത്താവിന്റെ മനസ്സിൽ,—നാല്പത്തഞ്ചു കഴിഞ്ഞുകാണണം പ്രായമയാൾക്ക്—ഇപ്പോഴും ഒരാശയസംഘട്ടനം നടക്കുന്നതാണത്ഭുതം. അയാൾ സംശയനിവൃത്തിയ്ക്കായി ഒരാളെ സമീപിച്ച സ്ഥലവും കാലവും അത്ര പററിയതായിരുന്നില്ല എന്ന സംഗതിയൊന്നു വേറെ. വണ്ടിയോടാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ, അതിലേറാൻ ബദ്ധപ്പെടുന്ന ഞങ്ങൾ എന്തുത്തരമാണിതിനു പറയുക? നടപ്പിലാക്കാൻ കഴിയാത്ത ആദർശങ്ങൾ വെച്ചുപുലർത്തിയിട്ടെന്തു പ്രയോജനം? മനസ്സിൽ ആശയസംഘട്ടനം ഉണ്ടാക്കാനല്ലേ അതു് ഉതകുകയുള്ളു? ശരിയാണ്, പക്ഷേ ആ സംഘട്ടനംതന്നെയാണ്, ആദർശത്തെ ജീവിതത്തിൽ പകർത്താൻ തുണയ്ക്കുന്ന ഉപാധി. അതുകൊണ്ട് അയാളോട്

ഈവിധം വേഗം പറഞ്ഞുപോന്നു: ''നല്ല കാര്യം തത് കാലം ചെയ്യാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെങ്കിൽത്തന്നെയും, അതിനു വേണ്ടി ആഗ്രഹിക്കുന്നതുതന്നെ നല്ലതാണ്. അതു കൊണ്ട്, ആദർശം ഉപേക്ഷിക്കരുത്. ആദർശത്തിലുള്ള വിശ്വാസം പോയാൽ ഉയരാൻ പിന്നെ ഉപായമില്ലാതാകും. അതുകൊണ്ട്, അത് കളഞ്ഞുകുളിക്കരുത്. അതിൽ വിശ്വാസവും ശ്രദ്ധയും ഉണ്ടെങ്കിൽ എന്നെങ്കിലും നടപ്പിലാക്കാൻ കഴിയും. വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ കൃതികളും അമ്മാതിരിയുള്ള സദ്ഗ്രന്ഥങ്ങളും പരിചയിക്കുക.'' ഇത്രയുമായപ്പോഴേയ്ക്കു് വണ്ടി ചൂളം വിളിച്ചു. ഞങ്ങൾ യാത്ര തുടർന്നു.

കാശിസേവാശ്രമം

രാത്രി ഒമ്പതുമണിയോടുകൂടി രാമകൃഷ്ണമിഷ്യൻ വകയായുള്ള കാശി സേവാശ്രമത്തിലെത്തി. സനാതന ധർമ്മത്തിന്റെ ഹൃദയമാണ് കാശി. മുക്തിക്ഷേത്രമാണ് കാശി. പരമശിവനാണ് കാശിയുടെ അധിപതി. ലോകപിതാക്കളായ പാർവ്വതീപരമേശ്വരന്മാർ സന്നിധാനം ചെയ്തരുളുന്ന കാശീക്ഷേത്രം ജീവിതത്തിലൊരിക്കലെങ്കിലും ഒന്നു ദർശിക്കണമെന്നു് ഓരോ സനാതന ഹിന്ദുവും ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ഇതരതീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങളിൽ ആളുകൾ പോകുന്നതു് പാപപരിഹാരത്തിനും പുണ്യാർജ്ജനത്തിനുമാണ്. എന്നാൽ കാശിയിൽ വരുന്നതോ? ഈ മുക്തിക്ഷേത്രത്തിൽവെച്ചു് ദേഹത്യാഗംചെയ്തു് മുക്തി നേടണമെന്നാഗ്രഹിച്ചു്. തങ്ങളുടെ അന്ത്യശ്വാസം വിശ്വനാഥന്റെ സമീപത്തു വെച്ചുവേണം പോകാൻ എന്നു നിനച്ചു് അനവധി സ്ത്രീപുരുഷന്മാർ ഭാരതത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും ദിനംപ്രതി വന്നുചേരുന്നു. ഇവരിൽ പലരും രോഗാർത്തരായി വഴിയരികിലോ പുഴക്കരയിലോ കിടന്നു വലയാനും മരിക്കാനും ഇടവരുന്നു. അനന്യ

ശരണരും ഈശ്വരൈകശരണരുമായ ഈ മുമൂഷ്ക്കളുടെ സേവനത്തിനും ശുശ്രൂഷയ്ക്കുമായി, ശ്രീമദ്വിവേകാനന്ദ സ്വാമികളുടെ ദീനസേവാരൂപമായ പ്രായോഗികവേദാന്തത്താൽ പ്രചോദിതരും പ്രബോധിതരുമായ ഒരു സംഘം യുവാക്കന്മാർ ഇവിടെ ഒരു ആതുരശുശ്രൂഷാകേന്ദ്രം ആരംഭിച്ചു. 1900–ാമാണ്ടാണിതിൻെറ ആരംഭം. ഉററവരോ ഉടയവരോ ഇല്ലാതെ മരണവും കാത്തു് രോഗവും പിടിച്ചു തെരുവുകളിലും മററും കിടക്കുന്ന ആളുകളെ എടുത്തുകൊണ്ടു വന്നു ശുശ്രൂഷിക്കുകയും ചികിത്സിക്കുകയും ചെയ്യുയെന്നതാണു് ആ സ്ഥാപനത്തിൻെറ ഉദ്ദേശം. ആ സ്ഥാപനം അനുക്രമം വളന്നു് ഇന്നിപ്പോൾ സകലവിധ സജ്ജീകരണങ്ങളോടും ചികിത്സാസൗകര്യങ്ങളോടും കൂടിയ ഒരു ആധുനികാശുപത്രിയായിത്തീന്നിരിക്കുന്നു. അവിടെയിപ്പോൾ 178 രോഗികളെ കിടത്തി ചികിത്സിക്കാനുള്ള ഏൎപ്പാടുകളെല്ലാമുണ്ടു്. ഔഷധങ്ങളും ആഹാരവും സമ്പൂൎണ്ണം സൗജന്യമായി ലഭിക്കുന്നു. വിദഗ്ദ്ധന്മാരായ ഡോക്ടർമാർ, എല്ലാത്തരം ആധുനികോപകരണങ്ങളും സജ്ജീകരണങ്ങളും, സന്ന്യാസിമാരുടെയും ബ്രഹ്മചാരിമാരുടെയും സ്നേഹമസൃണമായ പരിചരണം, സൗജന്യചികിത്സ എന്നിവയാൽ ഈ ആശുപത്രി ദീനക്കും ദരിദ്രക്കും വലിയൊരു അനുഗ്രഹമായിത്തീന്നിട്ടുണ്ടു്.

ഈ സേവാശ്രമത്തോടു് തൊട്ടടുത്തു് സംഘംവകയായി ഒരു അദ്വൈതാശ്രമവും ഉണ്ടു്. അവിടെ പൊതുപ്രവൎത്തനങ്ങളൊന്നുമില്ല. പൂജ, ഭജന, ശാസ്ത്രക്ലാസ്സുകൾ എന്നിവ നടത്തപ്പെടുന്നു. കേവലം നിവൃത്തിപരമായ ഒരു ജീവിതം നയിക്കണമെന്നുള്ളവരും, മററു കേന്ദ്രങ്ങളിൽ നിരന്തരം പ്രവൎത്തനങ്ങൾ ചെയ്തു് ക്ഷീണിച്ചു് വിശ്രമം തേടിവരുന്നവരും ആയ സ്വാമിമാർ പലരും ഇവിടെ താമസിക്കുന്നു. അന്ത്യകാലം കാശിയിൽ കഴിക്കണമെന്നു് കാംക്ഷിക്കുന്ന ആളുകളും അക്കൂട്ടത്തിൽ കാണും.

ശാന്തവും തപോനിഷ്ഠവുമായ ഒരു അന്തരീക്ഷമാണ് അദ്വൈതാശ്രമത്തിൽ.

ലോകപിതാക്കളുടെ സന്നിധിയിൽ

നമുക്കിനി ലോകപിതാക്കളെ വണങ്ങാൻ പോകാം. ആദ്യം അമ്മയുടെ അടുത്തേയ്ക്കുതന്നെ.

അന്നപൂർണ്ണേ മഹാപൂർണ്ണേ ശങ്കരപ്രാണവല്ലഭേ
ജ്ഞാനവൈരാഗ്യസിധ്യർത്ഥം ഭിക്ഷാം ദേഹി ച പാർവ്വതി.

അന്നപൂർണ്ണേശ്വരിയുടെ അടിമലർ കുമ്പിട്ടു വലംവെച്ചു. അടുത്തുവരുന്നവരെയെല്ലാം വാത്സല്യത്തോടെ അനുഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ട് സുസ്മേരവദനയായി വാണരുളുന്നു അന്നപൂർണ്ണേശ്വരി.

അടുത്തുതന്നെയാണ് വിശ്വനാഥമന്ദിരം. ഇടുങ്ങിയ വഴി. കല്ലു പാകിയിട്ടുണ്ട്. ഇരുവശങ്ങളിലും വ്യാപാരശാലകൾ. പാത നിറയെ തീർത്ഥാടകർ. ഇടയ്ക്ക് ചില ശിവവാഹനങ്ങളും. ക്ഷേത്രത്തിനകത്ത് ഏതുനേരവും ദർശകരുടെ തിക്കും തിരക്കും. വെളുപ്പിന് മൂന്നുമണി മുതൽ തുടങ്ങും സന്ദർശകരുടെ പ്രവാഹം.

ഗംഗാതരംഗരമണീയജടാകലാപം
ഗൗരീനിരന്തരവിഭൂഷിതവാമഭാഗം
നാരായണപ്രിയമനംഗമദാപഹാരം
വാരാണസീപുരപതിം ഭജ വിശ്വനാഥം. (വിശ്വനാഥാഷ്ടകം)

തീർത്ഥാടകർ ഗംഗാസ്നാനം കഴിഞ്ഞ് ഗംഗാജലവുമായി വന്ന് ശിവന് അഭിഷേകം ചെയ്യുന്നു; വിലപദളംകൊണ്ട് അർച്ചനചെയ്യുന്നു. ശിവലിംഗംതൊട്ടു വന്ദിച്ചു നിർവൃതിയടയുന്നു. പുരോഹിതന്മാരുടെ ഇടനില കൂടാതെ ആരാധിക്കാം; എന്നാലും അവർ വിടുകയില്ല; അർച്ചിക്കാനും അഭിഷേകം ചെയ്യാനും സ്പർശിക്കാനുമെല്ലാം അവർ മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കും, ദക്ഷിണ മേടിക്കാൻ. ഏതുപൊഴുതും ജനങ്ങൾ ഗംഗാജലം ഒഴിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ശ്രീകോവിലിലും

പുറത്തുമൊക്കെ ചളിപിളിയായിരിക്കും. മാർബിൾ പതിച്ച മണ്ഡപത്തിലും പ്രദക്ഷിണവഴിയിലും സൂക്ഷിച്ചുനടന്നില്ലെങ്കിൽ വഴുതിവീഴും. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ മുകൾഭാഗം തങ്കത്തകിട പതിച്ചതാണ്. ക്ഷേത്രത്തിന് വലിയ വലിപ്പമൊന്നുമില്ല. പക്ഷെ, ഹൈന്ദവഹൃദയത്തിൽ ഇത്രയധികം ഭക്തി ഉദിപ്പിക്കുന്നതും പ്രതിഷ്ഠ ലഭിച്ചിട്ടുള്ളതുമായ ഒരു ക്ഷേത്രം വേറെയില്ല. പ്രളയകാലത്തിൽപോലും പാർവ്വതീപരമേശ്വരന്മാർ ഇവിടം വിടാതെ വാഴുന്നു. അതിനാൽ കാശിക്ക് അവിമുക്തക്ഷേത്രം എന്നും ഒരു പേരുണ്ട്.

മുനേ പ്രളയകാലേ/പി ന തത്ക്ഷേത്രം കദാചന
വിമുക്തം ന ശിവാഭ്യാം യദവിമുക്തം തതോ വിദുഃ.

ആദ്യത്തെ വിശ്വനാഥക്ഷേത്രം മുസ്ലീൽമാന്മാർ കൈയടക്കി ഒരു പള്ളിയാക്കി മാററി. ഒരു ദർശനത്തിൽക്കൂടി ആദേശം ലഭിച്ചതനുസരിച്ച് പൂജകൻ ശിവലിംഗം എടുത്ത് അടുത്തുള്ള ഒരു കിണററിൽ നിക്ഷേപിച്ചു. ആ കിണററിൽ ഭക്തന്മാർ പണം കാണിക്കയിടും. അതു് പെറുക്കിയെടുക്കാൻവേണ്ടി കിണറിന്റെ വായ് മൂടികെട്ടി വെച്ചിരിക്കുകയാണ്. മൂലസ്ഥാനത്തുള്ള മുസ്ലീംപള്ളിയിൽ ഇപ്പോൾ പട്ടാളക്കാർ കാവലുണ്ട്, ഹിന്ദുക്കൾ കൈയേറാതിരിക്കാൻ. പരമതദ്രോഹം വ്രതമായി സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്ന മഹമ്മദീയർ ഹിന്ദുമതത്തിന് ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്ന ക്ഷതങ്ങൾ എത്രയെത്രയെന്നു കൈയും കണക്കുമില്ല. ഹിന്ദുക്കളുടെ തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങളിലെല്ലാം അവർ ഇമ്മാതിരി കടുംകൈയ്കൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ഹിന്ദുക്കളുടെ ദൗർബ്ബല്യവും സംഘടനാരാഹിത്യവുമാണ് ഈ ദുരന്തത്തിന് ഉത്തരവാദി. പില്ക്കാലത്തു പണികഴിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതാണ് ഇപ്പോഴത്തെ വിശ്വനാഥക്ഷേത്രം. പണ്ഡകളാണ് ക്ഷേത്രകാര്യങ്ങൾ നിർവ്വഹിക്കുന്നതു്. ശിവക്ഷേത്രത്തിൽ ദർശനത്തിനുപോയാൽ അവിടെയിരുന്നു് കുറച്ചുനേരമെങ്കിലും

ധ്യാനം ചെയ്യണമെന്നാണ് നിയമം. ആരാധകരുടെയും പണ്ഡകളുടെയും ഉന്തുംതള്ളും സഹിച്ച് ഞങ്ങളും ദർശനം നടത്തി.

കാശിയിൽ എവിടെ നോക്കിയാലും ശിവക്ഷേത്രങ്ങൾ കാണാം. ഓരോ വീട്ടിലും ക്ഷേത്രമുണ്ട്; വിശേഷിച്ചും ഗംഗാതീരത്തിലുള്ള വീടുകളിൽ. അവിടെയുള്ള വഴികളെല്ലാം ഇടുങ്ങിയവയാണ്. കല്ലു പാകിയവയായതുകൊണ്ട് ഒരു മാതിരി വൃത്തിയായി കിടക്കുന്നു. വളഞ്ഞുംപുളഞ്ഞും പോകുന്ന ആ ഊടുവഴികളിൽക്കൂടി പോയി ഉദ്ദിഷ്ടസ്ഥലത്തെത്തിച്ചേരാൻ വലിയ പ്രയാസമാണ്. രാവണന്റെ കോട്ടപോലെ തോന്നും. വളരെ നാളത്തെ പരിചയമുള്ളവർക്കുംകൂടി വഴി തെററിപ്പോകും. ഇരുവശങ്ങളിലുമുള്ള ഉയന്ന കെട്ടിടങ്ങൾ തമ്മിൽതമ്മിൽ കൂട്ടിമുട്ടുമോ എന്നു തോന്നും. ഒന്നിൽനിന്ന് പാതയ്ക്കുപ്പുറത്തുള്ള കെട്ടിടത്തിലേയ്ക്ക് എളുപ്പമായി ചാടിക്കടക്കാം.

ശ്രീ വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ അമ്മ കാശിയിൽ വീരേശ്വരശിവക്ഷേത്രത്തിൽ ആരാധന നടത്തിയതിന്റെ ഫലമായിട്ടാണ് അദ്ദേഹം ജനിച്ചത്. അവിടെയും ഞങ്ങൾ ദർശനം നടത്തി. പിന്നീടു പോയതു് ഗംഗാതീരത്തിലേയ്ക്കാണ്. ഗംഗാതീരത്തിൽ പ്രസിദ്ധമായ ഒരു ശ്മശാനമുണ്ട്, മണികർണ്ണികാഘട്ടം.

ഇവിടമാണദ്ധ്യാത്മവിദ്യാലയം

മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ തപഃപ്രഭാവം കണ്ട് വിസ്മയവിവശനായ ശിവൻ തല കുലുക്കിപ്പോയി. തത്സമയം ശിവന്റെ മണിമയകുണ്ഡലം പതിച്ച സ്ഥാനമാണ് മണികർണ്ണിക. കർണ്ണികയെന്നാൽ കുണ്ഡലം. അതിനു മുമ്പ് ആ സ്ഥാനത്തിന് ചക്രപുഷ്കരിണീതീർത്ഥമെന്നായിരുന്നു പേർ. മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ചക്രംകൊണ്ട് കുഴി

ച്ചതിനാലാണ് ആ പേർ വന്നതു്. ഈ മണികർണ്ണിക യിൽ ഇരവുപകൽ ശവദാഹം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കും. അക്കാരണത്താൽ കാശിക്കു് മഹാശ്മശാനം എന്നൊരു പര്യായംതന്നെയുണ്ടു്.

ആ സദാശ്മശാനത്തിൻെറ അടുത്തു് ഒരുവശത്തു് ഒരു തിട്ടയിൽ ഞങ്ങൾ ചെന്നുനിന്നു. എതിർവശത്തു് വിശാലവക്ഷസ്സായ വാനോർനദി മന്ദംമന്ദം ഒഴുകുന്നു. നല്ല കുളിർകാററു്. ഞങ്ങൾ ചെന്നപ്പോൾ അഞ്ചു് ശവം എരിഞ്ഞടങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. രണ്ടെണ്ണം ഗംഗാസ്നാനം കഴിഞ്ഞു് പുഴക്കരയിൽ ചട്ടക്കൂട്ടിൽ കിടക്കുന്നു. വേറെ ചിലർ അന്ത്യയാത്ര നടത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. എരിഞ്ഞു കൊണ്ടിരുന്നവയിൽ ഒന്നിൻെറ കാൽ വെന്തുമുറിഞ്ഞു് താഴെവീണു. ചുടുകാടുകൂലിക്കാരൻ ഒരു വിറകെടുത്തു് അതു തോണ്ടി തീഗ്ഗുകത്താക്കി. വേറൊരുവൻ ചിതയിലെ കനലിൽനിന്നു ബീഡി കൊളുത്തുന്നു. ചിലർ പ്രേതകാര്യങ്ങൾ നിർവ്വഹിച്ചു് വഞ്ചിയിൽ വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകുന്നു, കുറച്ചുകാലം കഴിഞ്ഞു മടങ്ങിയെത്താൻ. ഇതെല്ലാം കണ്ടും കേട്ടും അസാധാരണമായിട്ടൊന്നും സംഭവിക്കാത്ത മട്ടിൽ ആളുകൾ തങ്ങളുടെ സ്വാർത്ഥകൃത്യങ്ങൾക്കായി വന്നും പോയുമിരിക്കുന്നു.

എന്താണു മരണം? മരണാനന്തരഗതിയെന്തു്? എന്തോ, ആർക്കും അറിഞ്ഞുകൂടാ. ആട്ടെ, എന്താണു ജീവിതം? ജനനം മുതൽ മരണംവരെയുള്ള ഒരു പരക്കംപാച്ചിൽ. ഇതിൻെറയൊക്കെ അർത്ഥമെന്താണു്? എവിടെനിന്നു വന്നു? എന്തിനു വന്നു? എങ്ങോട്ടു പോകുന്നു? ഈവക ചോദ്യങ്ങൾ മനുഷ്യൻ ചിന്തിക്കാൻ തുടങ്ങിയ കാലം മുതൽ ചോദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഓരോരുത്തരും ഓരോ ഉത്തരങ്ങൾ പറഞ്ഞിട്ടുമുണ്ടു്. പക്ഷെ, ഇന്നും അതൊരു ഉത്തരം കിട്ടാത്ത പ്രശ്നമായിട്ടു് അവശേഷിക്കുകയാണു്. ഈവക

ചോദ്യങ്ങളാണ് അദ്ധ്യാത്മചിന്തയുടെ അടിത്തറ. പട്ടടയിലാണ് അദ്ധ്യാത്മവിദ്യാലയത്തിന്റെ ഹരിശ്രീ. ചിതയിലാണ് ചിന്തയുടെ ചുവട്ട്.

വ്യാസമാമുനി ഭാഗവതത്തിൽ ഒന്നുരണ്ടിടത്തു് ഈ ശരീരത്തിന്റെ ഉടയവനാരെന്നു് കണ്ടുപിടിക്കാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒരു പക്ഷേ മാമുനിക്കു് പല്ലുവേദന കലശലായപ്പോഴായിരിക്കാം അങ്ങനെയൊരു അന്വേഷണം നടത്തിയതു്. തടി തന്റേതാണെന്നു തീർച്ചയായെങ്കിൽ മതിയല്ലൊ കേടുപാടുകൾ തീർക്കാൻ നോക്കുക. അദ്ദേഹം ചോദിക്കുന്നു:— 'ആരുടെ വകയാണീ ദേഹം? സ്വന്തമോ? അല്ല. നാം നിർമ്മിച്ചതല്ലല്ലൊ. ചോറു തരുന്നവന്റെയോ? അതല്ല. നിഷേക്താവിന്റെയാണോ? എത്രയോ നിഷേകം നിഷ്ഫലമായ്പോകുന്നു; അതുകൊണ്ടു് അതുമല്ല. അമ്മയുടെയോ? അമ്മയുടെ ഇച്ഛപോലെ ഉണ്ടാവുന്നതല്ലല്ലൊ പുത്രശരീരം. മുത്തച്ഛന്റെയാണോ? അച്ഛന്റെയും അമ്മയുടെയും വകയല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ മുത്തച്ഛനു് അതിന്മേലെന്തവകാശമാണ്? രാജാവിന്റെയാണോ? രാജാവിനു് രക്ഷാശിക്ഷാധികാരമുണ്ടല്ലോ. അതുണ്ടായിരിക്കാം, പക്ഷെ ബലപ്രയോഗത്തിൽ കവിഞ്ഞ അവകാശമൊന്നും അരചനുമില്ല. ഉദ്യോഗം തന്ന ആളുടെ വകയോ? ഉദ്യോഗം തന്നെങ്കിൽ അതിനു പണിയെടുക്കുന്നുണ്ട്. അല്ലാതെ, അയാൾക്കെന്തവകാശം? എന്നാലിനി അഗ്നിഭഗവാന്റെ വകയാണോ? അവസാനം അഗ്നിക്കു് ആഹുതിയർപ്പിക്കുകയാണല്ലൊ ചെയ്യുന്നതു്. അപ്പൊഴേയ്ക്കും വേറൊരാൾ ഇടയിൽകടന്നു പറയുന്നു, 'എനിക്കും ഒരവകാശമുണ്ടു്' എന്നു്. അതാരെന്നല്ലേ? ശുനകൻ. ഇങ്ങനെ എത്രയോ പേരാണ് ഈ ശരീരത്തിനു് അവകാശം ഉന്നയിക്കുന്നതു്!' അവസാനം വ്യാസൻ, 'ശുനോ/പി വാ' 'പട്ടിയുടെയോ ആവോ?' എന്നാണവിടെ അവസാനിപ്പിക്കുന്നതു്.

വേറൊരിടത്തും ഇതേമാതിരി അന്വേഷിച്ചന്വേഷിച്ച് വ്യാസൻ, 'ഇതി യോ നാവസീയതേ.' 'ഇതിനൊരു തീപ്പുകല്പിക്കാൻ എനിക്കാവില്ല.' എന്ന നിഗമനത്തിലാണെത്തിച്ചേരുന്നതു്. സകലരും തൻെറ സ്വന്തമെന്നു നിസ്സംശയം വിശ്വസിക്കുന്ന ശരീരം, ആലോചിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ, ആരുടെയെന്നു തിട്ടമില്ല, ഏതായാലും സ്വന്തമല്ല എന്ന സത്യത്തിലാണെത്തിച്ചേരുന്നതു്. പിന്നെ 'ഞാൻ' എന്നു ഞെളിയുന്ന എനിക്കു് എൻേറതായിട്ടെന്തുണ്ടു്? ഒരുപക്ഷേ, എൻെറ അഹങ്കാരംമാത്രം.

ഒരിക്കലൊരു സായ്പു്, തൻെറ പിണം വൈദ്യവിദ്യാർത്ഥികൾക്കു പരീക്ഷണത്തിനു കൊടുക്കണമെന്നു് ഒസ്യത്തു് എഴുതിവെച്ചിരുന്നു. കുറച്ചുനാൾ കഴിഞ്ഞു് അയാൾ മരിച്ചപ്പോൾ അയാളുടെ സ്വന്തക്കാർ ശവം ഒസ്യത്തിൻ പ്രകാരം വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു കൊടുക്കാൻ കൂട്ടാക്കിയില്ല. തമ്മിൽ തക്കമായി; തക്കം കേസായി. ന്യായാധിപൻ തീപ്പുകല്പിച്ചു: 'സ്വന്തക്കാരുടെ ഇഷ്ടംപോലെ ചെയ്യാൻ അവക്കവകാശമുണ്ടു്; ഒസ്യത്തിനു പ്രാബല്യമില്ല; കാരണം, കൈവശമില്ലാത്ത ഒരു വസ്തുവിനെക്കുറിച്ചു് ഒസ്യത്തെഴുതാൻ ആക്കുമവകാശമില്ല.' ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന ആൾക്കു തൻെറ ശവം കൈവശമില്ലല്ലോ. ഇങ്ങനെ തൻേറതല്ലാത്ത ഒന്നിനകത്തു കയറിക്കൂടി അതിലഭിമാനിച്ചു ഞെളിഞ്ഞുകൊണ്ടു് കാട്ടിക്കൂട്ടുന്ന കോപ്രായങ്ങൾ കണ്ടാൽ, 'ശിവ ശിവ ശിവനേ കഥിക്കവയ്യേ!' എന്നു തലയിൽ കൈയ് വെയ്ക്കുകയേ നിവൃത്തിയുള്ളു. കണ്ടാലും കാണാത്ത കുരുടന്മാരുടെ ഈ മണ്ടത്തരമാണു് ലോകത്തിലെ ഏററവും വലിയ അത്ഭുതം എന്നു വ്യാസൻ ഭാരതത്തിൽ ഒരിടത്തു പറയുന്നുണ്ടു്.

അഹന്യഹനി ഭൂതാനി ഗച്ഛന്തീഹ യമാലയം
ശേഷാഃ സ്ഥാവരമിച്ഛന്തി കിമാശ്ചര്യമതഃപരം ?

യക്ഷൻെറ ചോദ്യത്തിനുത്തരമായി യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞതാണിതു്:— 'ഏതു നേരവും ജീവികൾ കാലനുക്കു പൊയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. എന്നിട്ടും ബാക്കിയുള്ളവർ, തങ്ങൾക്കിവിടെ സ്ഥിരമായിരിക്കാമെന്നാശിക്കുന്നു. ഇതില്പരം ആശ്ചര്യമെന്തുണ്ടു്?' ഇതെല്ലാം ഈശ്വരൻെറ ലീലയെന്നു കണ്ട ആ കാഴ്ചയാണു് ശരി. ഇത്രയൊക്കെ കണ്ണീരും കഷ്ടപ്പാടും നിറഞ്ഞതാണു് ജീവിതമെങ്കിലും മനുഷ്യൻ ചിരിക്കുകയും കളിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു; കളി ഏതു കാലത്തും ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു. ആ ലീലാലോലൻെറ ലീലോപകരണങ്ങളാണു് നാമെന്നർത്ഥം. അതുകൊണ്ടാണതാനും ജീവിതം സഹനീയമാകുന്നതും. ജീവിതത്തെക്കുറിച്ചു് ഒരു സരസൻ തൻെറ അഭിപ്രായം ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്: 'മനസ്സിലായി.' 'എന്തു മനസ്സിലായി?' 'മനസ്സിലാവില്ല എന്നു മനസ്സിലായി.' അതാണു് ശരിയായ മനസ്സിലാവൽ. അതറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞാൽ അല്ലലടങ്ങി.

അന്ത്യയാത്രാസമയത്തു വാഹകന്മാർ ''രാമനാമ് സത്യ ഹൈ, രാമനാമ് സത്യ ഹൈ.'' എന്നിങ്ങനെ ചൊല്ലിക്കൊണ്ടിരിക്കും. അതെ, അതുമാത്രമേ സത്യമായുള്ളു. 'അനിത്യമസുഖം ലോകം ഇമം പ്രാപ്യ ഭജസ്വ മാം.' എന്നാണു് ശ്രീഭഗവാൻെറ അരുളപ്പാടു്. മരണഭയമൊഴിയാൻ ഹരസ്മരണമേ ശരണമുള്ളു.

ഉടുത്തവസ്ത്രംപോലുമെടുപ്പാൻ കഴിവരാ,
തടിച്ച ദേഹംകൂടി കിടക്കെന്നതേ വരൂ;
കാലൻെറ വരവിനു നാളേതെന്നറിയാമോ?
കാലുനാഴികപോലും കാലങ്ങൾ കളയാതെ
കാലകാലനെ ഭജിച്ചീടുക നിരന്തരം.

നമുക്കിനി ശ്മശാനത്തിൽനിന്നു മടങ്ങാം. ഞങ്ങളുടെ മാർഗ്ഗദർശിയായി ആ ഭാഗങ്ങളെല്ലാം നല്ല പരിചയമുള്ള ഒരു സ്വാമിജിയുണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു കറങ്ങിത്തിരിയാതെ ഓരോ സ്ഥലങ്ങളും കാണാനൊത്തു. പോകുംവഴി

ഒരു ഗൃഹാങ്കണത്തിൽ ഒരു കിണറ്. കിണററിൽ വെള്ള മില്ല, ശിവലിംഗം പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. പത്തുനാല്പതടി ആഴം കാണും. പാതാളലിംഗം എന്നാണ് പുരോഹിത ന്മാർ പറയുക. പണക്കാരെ കൈയിൽ കിട്ടിയാൽ ഉട ലോടെ കൈലാസത്തേയ്ക്കയയ്ക്കാൻ പണ്ഡകരം ഉണ്ടാക്കിയി രുന്ന പണിയാണത്രേ. അതിനടിയിൽനിന്നും ഗംഗയി ലേയ്ക്കു വഴിയുണ്ടത്രെ, ഗൃഹാന്തർഭാഗത്തേയ്ക്കും. പണത്തിനു വേണ്ടി പണ്ഡകരം എന്തുംചെയ്യും. നാലഞ്ചുകൊല്ലം മുമ്പു സിലോണിൽനിന്നു തീർത്ഥാടനത്തിനു വന്ന ഒരു കുടുംബം മുഴുവൻ, അഞ്ചാറുപേരെ, ഒരു പണ്ഡ ഗംഗയിലെറിഞ്ഞ തായി പത്രത്തിൽ വായിച്ചു. പണത്തെ 'ആളെക്കൊല്ലി' എന്നു പേരിട്ട പാക്കനാക്കു കൂപ്പുകൈയ്.

അടുത്തു പോയതു കാലഭൈരവനെ ദർശിക്കാനാണ്. കാശിയുടെ കാവല്ക്കാരനാണ് കാലഭൈരവൻ. ഭൈര വനെ വണങ്ങാതെ കാശീദർശനം നടത്തുന്നതു നിഷ്ഫലമാ കുന്നു. അവിടെ ചെന്നു നമസ്കരിച്ചവാറെ ഒരു പുരോഹിത പണ്ഡ മന്ത്രോച്ചാരണപുരസ്സരം ശിരസ്സിൽ കൈയ്വെച്ചനു ഗ്രഹിച്ചു, ഈയുള്ളവൻെറ പ്രതിഷേധത്തെ വകവെയ്ക്കാ തെതന്നെ. പക്ഷേ ദക്ഷിണയൊന്നും കിട്ടുന്നില്ലെന്നു കണ്ട പ്പോരം അയാളുടെ മട്ടുമാറി. ഭൈരവൻെറ ഭാവം അയാളെ അല്പം ബാധിച്ചു. പക്ഷേ അതൊക്കെ വെറുതെയായി.

കാശി ഹിന്ദുവിശ്വവിദ്യാലയം

നവംബർ പത്താംതീയതി കാലത്തു ഞങ്ങരം 'ബനാറീസ് ഹിന്ദു യൂണിവേഴ്സിററി' കാണാൻ പോയി. അന്ന് ഏതോ കാരണവശാൽ അവധിദിവസ മായിരുന്നു. അതിനാൽ സൈക്കിരംറിക്ഷയിൽ ചുററി നടന്ന് കെട്ടിടങ്ങരം കാണാനേ കഴിഞ്ഞുള്ളു. ക്ലാസ്സുമുറി കരം, ശാസ്ത്രവിഭാഗം, വിദ്യാർത്ഥിമന്ദിരങ്ങരം, മെഡിക്കൽ കോളേജ് അങ്ങനെ പലതും കണ്ടു. അവിടെയുള്ള ക്ഷേത്രം

അതിമനോഹരമാകുന്നു. ഈ വിശ്വവിദ്യാലയത്തിന്റെ സ്ഥാപകനായ പണ്ഡിതമദനമോഹനമാളവ്യയുടെ ആ മോഹനസ്വപ്നത്തിനു് ബിർള അതിമോഹനമായ ഒരു രൂപം കൊടുത്തു. ശ്രീക്ഷ്ണശിലാനിർമ്മിതമായ ആ ദേവാലയം സ്വച്ഛശീതളവും പ്രശാന്തസുന്ദരവുമാകുന്നു. ചുമരുകളിൽ അദ്ധ്യാത്മമഹാപുരുഷന്മാരുടെ ചിത്രങ്ങളും അരുൾമൊഴികളും രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. 'യാചകരിൽ അരചൻ' എന്ന ബിരുദം സമ്പാദിച്ച മാളവ്യജിയുടെ ഒരു ശാശ്വതസ്മാരകമാണു് ഈ കലാശാല. ഹിന്ദുക്കൾക്കെല്ലാം അഭിമാനാഹ്മായ ഒരു സ്ഥാപനമാണതു്.

അവിടെ ഈയിടെ ചില കോലാഹലങ്ങൾ ഉണ്ടായി, വിദ്യാർത്ഥിപ്രക്ഷോഭണങ്ങൾ. സർക്കാരിന്റെ ആലോചനക്കുറവാണതിനു വഴിവെച്ചതു്. സർക്കാരിന്റെ 'സെക്കുലറിസ'ത്തെ പൂർണ്ണമാക്കാൻ ഹിന്ദു യൂണിവേഴ്സിററിയുടെ 'ഹിന്ദുത്വം' കളയണമത്രേ. എന്നിട്ടു്, പകരം ശ്വാസംമുട്ടാതെ പറയാൻ പററാത്ത ഒരു പേരു് അവർ നിർദ്ദേശിച്ചു. വിദ്യാർത്ഥികൾ പ്രതിഷേധിച്ചു. ഹിന്ദുവിന്റെ മൂക്കു മുറിക്കുന്നതു്, ആലിഗാറിലെ മുസ്ലീം യൂണിവേഴ്സിററിയുടെ 'മുസ്ലീം' നീക്കാനുള്ള സംരംഭത്തിന്റെ മുന്നോടിയാണത്രെ. എന്തിനാണതിന്റെ 'മുസ്ലീം' നീക്കുന്നതെന്നല്ലേ? അവിടം മതഭ്രാന്തിന്റെയും പാക്കിസ്ഥാൻ അനുകൂലികളുടെയും ഒരു സങ്കേതമായിരിക്കുന്നുപോലും. അതിനു പേരു മാററിയാൽ പ്രതിവിധിയാകുമോ? അവർ രാജ്യത്തിന്റെ താത്പര്യങ്ങൾക്കു് വിപരീതമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നുവെങ്കിൽ അതിനു് അവരുടെ പേരിൽ നടപടിയെടുക്കണം. പക്ഷേ അതിനു മടിയാണു്. മുസ്ലീംകൾ പ്രതിഷേധിക്കും; പാക്കിസ്ഥാൻ ചന്ദ്രഹാസമിളക്കും. ഈ രാഷ്ട്രീയപ്രശ്നത്തിനു പരിഹാരം കാണാൻ കഴിയുന്നില്ലെങ്കിൽ, അതു് സർക്കാരിന്റെ ദൗർബ്ബല്യമാണു്. അതിനു ഹിന്ദു യൂണിവേഴ്സിററി എന്തു പിഴച്ചു? എന്തായാലും വിദ്യാർത്ഥികളുടെ

ബഹളം കാരണം തത്കാലം ആ പുനർനാമകരണപ്രസ്ഥാനം സക്കാർ വേണ്ടെന്നു വെച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതും സക്കാരിൻെറ ഒരു ബലക്കുറവാണു് കാണിക്കുന്നതു്. ഏതാനും വിദ്യാത്ഥികൾ വിചാരിച്ചാൽ സക്കാരിനെ മുട്ടുകുത്തിക്കാമെന്നല്ലേ ഇതു കാണിക്കുന്നതു്? അതിനെന്താണു് കാരണം? സക്കാർ ഉദ്യമിച്ച സംഗതി അനുചിതമായതുതന്നെ. ആ സംരംഭത്തിനു സ്വന്തം മേന്മയൊന്നുമില്ല. അതുകൊണ്ടതിനു പൊതുജനങ്ങളുടെയും വിദ്യാത്ഥികളുടെയും പിന്തുണയില്ലാതെ പോയി. പ്രകടനങ്ങളിലും പ്രതിഷേധങ്ങളിലുംകൂടി അധികാരം നേടിയ സക്കാരിനു് ആ ഭാഷയേ മനസ്സിലാവുകയുള്ളു. പക്ഷേ വിദ്യാത്ഥികളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഈ പോക്കു് ഒരു ശാപമാകുന്നു. അവർ സവ്വകലാശാലയെ സവ്വകലാപശാലയാക്കിയിരിക്കുകയാണു്. വിദ്യാത്ഥികളുടെ കത്തവ്യം വിദ്യ അഭ്യസിക്കുകയാകുന്നു. രാഷ്ട്രീയകോലാഹലങ്ങൾക്കു പോയാൽ അവരുടെ ഭാവി നഷ്ടമായ്പോകും. ചിന്താശക്തി ഉറയ്ക്കാത്ത കൗമാരത്തിൽ അവർ സ്വാത്ഥപ്രേരിതരായ രാഷ്ട്രീയനേതാക്കന്മാരുടെ കരുക്കളായിത്തീന്നു തങ്ങളുടെ ജീവിതം പാഴാക്കിക്കളയുന്നു. ഇന്നു വിദ്യാത്ഥികൾ വിദ്യാത്ഥിത്തൊഴിലാളികളായി മാറിയിരിക്കുന്നു. അതിൻെറ ഫലമോ? അവർ നാട്ടിനും വീട്ടിനും തങ്ങൾക്കും കൊള്ളരുതാത്തവരായിത്തീരുന്നു, അവരുടെ ജീവിതം വിഫലമായ് പോകുന്നു. ഈ ദുരന്തത്തിൽനിന്നു വിദ്യാത്ഥികളെ കാത്തുരക്ഷിക്കാൻ സക്കാരും രാഷ്ട്രീയനേതാക്കന്മാരും, അദ്ധ്യാപകന്മാരും പ്രത്യേകിച്ചു രക്ഷാകത്താക്കളും ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണു്. ഇന്നത്തെ നില ഇതേപടി തുടരാനനുവദിച്ചാൽ, ഈശ്വരോ രക്ഷതു!

സാരനാഥം

പതിനൊന്നാം തീയതി ഉച്ചതിരിഞ്ഞു് ഞങ്ങൾ സാരനാഥം കാണാൻ പോയി. കാശിയിൽനിന്നും

അഞ്ചെട്ടുമൈൽ അകലെയാണ് സാരനാഥം. ഇതിനു ഋഷിപട്ടണം അഥവാ ഈശിപട്ടണമെന്നും മൃഗദാവമെന്നും വേറെ പേരുകളുണ്ട്. ഋഷികളുടെ താമസസ്ഥാനമായിരുന്നിരിക്കാമിതു്. ആ തപോഭൂമിയിൽ മാനുകൾ യഥേഷ്ടം വിഹരിച്ചുപോന്നതുകൊണ്ടു് അതിനു മൃഗദാവം—പാലിയിൽ മിഗദായം—എന്നും പേരു വന്നുകൂടി. സാരംഗമെന്നാൽ മൃഗമെന്നർത്ഥമുണ്ട്. പണ്ടൊരു രാജാവു് അവിടെ കണ്ടമാനം മൃഗങ്ങളെ വേട്ടയാടിയിരുന്നു. ബുദ്ധന്റെ പൂർവ്വജന്മങ്ങളിലൊന്നിൽ അദ്ദേഹം ആ അരചനെ, മൃഗങ്ങളെ കണക്കില്ലാതെ കൊല്ലുന്നതിൽ നിന്നും വിലക്കി; ഒരു ദിവസം ഒരെണ്ണത്തിനെക്കൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെട്ടുകൊള്ളണമെന്നു് ഉപദേശിക്കുകയും ചെയ്തു. ഒരു ദിവസം ഗർഭിണിയായ ഒരു പേടമാനിന്റെ ഊഴം വന്നു. തന്റെ മരണംമൂലം തന്റെ കുട്ടിക്കും നാശംവരുമല്ലോ എന്നോർത്തു ദുഃഖിതയായ പേടമാൻ ബോധിസത്വനെ ശരണമടഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അപേക്ഷപ്രകാരം രാജാവു് ആ പിടമാനിനെ കൊല്ലാതെ വിട്ടു. അങ്ങനെ മൃഗത്തെ രക്ഷിച്ചതുകൊണ്ടു ബുദ്ധൻ സാരംഗനാഥനായി. സാരംഗനാഥമെന്നതിന്റെ രൂപഭേദമാണു് സാരനാഥം.

ഗയയിൽ ബോധിവൃക്ഷമൂലത്തിൽവെച്ചു ബോധോദയം ഉണ്ടായതിനുശേഷം, ബുദ്ധൻ തനിക്കു കിട്ടിയ ആ അമൂല്യനിധി താൻ സ്വയം അനുഭവിക്കണമോ അതോ മററുള്ളവർക്കും വിതരണം ചെയ്യണമോ എന്നു് ഗാഢമായി ആലോചിച്ചു. സകലർക്കും നല്കണമെന്നുതന്നെയാണു് അവസാനം തീരുമാനിച്ചതു്. തന്റെ ധർമ്മം ആർക്കാണു് എവിടെവെച്ചാണു് ഉപദേശിക്കേണ്ടതു് എന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം കാശിയിലെത്തി. ബുദ്ധൻ കൊടിയ തപസ്സുചെയ്തിരുന്ന കാലത്തു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂടെ തപസ്സുചെയ്തിരുന്നവരും, ബുദ്ധൻ ആഹാരം കഴിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം മാർഗ്ഗംതെററിപ്പോയി എന്നു കരുതി ഉപേക്ഷിച്ചു

പോയവരുമായ അഞ്ചു യതികൾ സാരനാഥത്തു വസിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ബുദ്ധൻ ദൂരെനിന്നും വരുന്നതു് അവർ കണ്ടു. തങ്ങളുടെ മാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നും പിരിഞ്ഞുപോയ ആ പൂർവ്വതാപസനെ എതിരേല്ക്കുകയോ ആദരിക്കുകയോ ഒന്നും ചെയ്യരുതെന്നു് അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടപ്പൊഴേ അവർ തമ്മിൽ ത്തമ്മിൽ പറഞ്ഞു തീർച്ചയാക്കി. പക്ഷേ, അദ്ദേഹം അടുത്തെത്തിയപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ തപഃപ്രഭാവത്താൽ ആകൃഷ്ടരായി അവർ സ്വയം എഴുന്നേററു്, അദ്ദേഹത്തെ സാദരം സ്വീകരിച്ചു. ബുദ്ധൻ അവർക്കു ധർമ്മം ഉപദേശിച്ചു. അവർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിഷ്യന്മാരായിത്തീർന്നു. അങ്ങനെ ഇവിടെവെച്ചാണു് ബുദ്ധൻ തന്റെ ധർമ്മചക്രപ്രവർത്തനം ആരംഭിച്ചതു്.

ഇവിടെ മണ്ണിനടിയിൽനിന്നും കുഴിച്ചെടുത്ത അനേകം വിഹാരങ്ങളുടെ അവശിഷ്ടങ്ങൾ കാണാം. ഒരു വിഹാരത്തിൽനിന്നു വേറൊന്നിലേയ്ക്കു മണ്ണിനടിയിൽക്കൂടി പോകാനുള്ള വഴികൾ ഇന്നും കാണാം. ഇവിടെ ഒരു അശോകസ്തംഭം ഉണ്ടായിരുന്നു. പത്തറുപതടി ഉയരത്തിൽ വളരെ മിനുസമായി നിർമ്മിച്ചിരുന്ന ആ തൂണിന്റെ മുകളിൽ സ്ഥാപിച്ചിരുന്ന ഒരു അപൂർവ്വകലാശില്പമാണു് ഇന്നു് ഇന്ത്യാഗവണ്മെൻറു് മുദ്രയായി സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ള സിംഹശീർഷം. നാലു സിംഹങ്ങൾ നാലുവശത്തേയ്ക്കും നോക്കി നില്ക്കുന്നു. അവയ്ക്കടിയിൽ സിംഹം, കുതിര, ആന, കാള എന്നീ മൃഗങ്ങളെയും കൊത്തിവെച്ചിട്ടുണ്ടു്. സ്തംഭം പൊട്ടിത്തകർന്നു വീണു. സിംഹശീർഷം ഏറെനാൾ മണ്ണിനടിയിൽ കിടന്നിട്ടും വലിയ കേടുപാടൊന്നും കൂടാതെ കിട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. അതിപ്പോൾ സാരനാഥത്തുള്ള കാഴ്ചബംഗ്ലാവിൽ പ്രവേശനദ്വാരത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നു. ഫാഹിയാൻ അഞ്ചാംശതകത്തിൽ ഇവിടം സന്ദർശിച്ചപ്പോൾ ഇവിടെ നാലുവലിയ സ്തൂപങ്ങളും രണ്ടു വിഹാരങ്ങളും കണ്ടു. മിഹിരകുലന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ ഹൂണന്മാർ വന്നു്

ഇവിടം ആറാംനൂററാണ്ടിൽ തകർക്കുകയും കൊള്ളയടിക്കുകയും ചെയ്തു. ഏഴാം നൂററാണ്ടിൽ ഹ്യൂയെൻസാങ് ഇവിടെ വന്നപ്പോൾ അവിടെ മുപ്പതു വിഹാരങ്ങളും അവയിൽ ആയിരത്തിഅഞ്ഞൂറു ഭിക്ഷുക്കളും ഉണ്ടായിരുന്നു. അന്നു് അവിടെ നൂറു ഹിന്ദുക്ഷേത്രങ്ങളും ആ വിദേശസഞ്ചാരി കാണുകയുണ്ടായി. പതിനൊന്നാം ശതകത്തിൽ സുൽത്താൻ മഹമ്മദ് ഗസ്നാവി ഈ സ്ഥലം ആവും പോലെ നശിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ പന്ത്രണ്ടാം ശതകത്തിലാണു് ആ വിധ്വംസനപ്രസ്ഥാനം പൂർത്തിയായതു്; മഹമ്മദ് ഗോറിയുടെ സേനാനായകന്മാരിൽ ഒരുവനായ കുട്ബുഡീനാണു് ആ ഹീനകൃത്യത്തിനു് ഉത്തരവാദി.

ഈ വിധ്വംസകന്മാരുടെ യത്നങ്ങളെ അതിജീവിച്ച സ്തൂപങ്ങളിലൊന്നു് 1794–ൽ, കാശിയിലെ രാജാവായിരുന്ന ജഗത്സിങ് പൊളിച്ചു കൊണ്ടുപോയി കാശിയിൽ ഒരു അങ്ങാടി പണിതു. ഇഷ്ടികകൊണ്ടുതന്നെ പണിതിരുന്ന ഈ സ്തൂപത്തിനു് 110 അടി വ്യാസമുണ്ടായിരുന്നു. ഇന്നിപ്പോൾ സാരനാഥത്തിൽ ഒരു വലിയ സ്തൂപമേ ബാക്കിയുള്ളു. അതിനു പത്തുനൂറടി പൊക്കവും ഏകദേശം നൂറടി ചുററളവും വരും. അതും പലയിടത്തും ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞു കിടക്കുന്നു. ഞങ്ങൾ ചെന്നപ്പോൾ അതിനു് അററകുററപ്പണികൾ നടക്കുന്നു.

മഹാബോധിസൊസൈററിയുടെ സ്ഥാപകനായ ധർമ്മപാലൻ ഇവിടെ ഒരു വിഹാരം പണിയിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇതിനു മൂലഗന്ധകുടിവിഹാരമെന്നാണു് പേർ. ഇവിടെ നിന്നും കണ്ടുകിട്ടിയ ഒരു ഫലകത്തിൽ ഈ പേർ കണ്ടതു കൊണ്ടാണു് അതിനെ അങ്ങനെ വിളിച്ചതു്. ബുദ്ധനു വസിക്കാൻ ആദ്യം നിർമ്മിച്ച സുഗന്ധപൂർണ്ണമായ കുടി ആയിരുന്നിരിക്കാം അതു്. ഇന്ത്യാഗവണ്മെൻറിൽനിന്നും കിട്ടിയ ബുദ്ധാവശിഷ്ടങ്ങൾ ഇവിടെ സൂക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു.

രണ്ടു് ജപ്പാൻ ചിത്രകാരന്മാർ ഈ വിഹാരത്തിൻെറ ചുമരുകളിൽ ബുദ്ധചരിതത്തിലെ സംഭവങ്ങൾ ചിത്രണം ചെയ്തു് അവയെ അലങ്കരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിൻെറ ഉദ്ഘാടനവാഷ്കികം നവംബർമാസത്തിലെ പൂർണ്ണിമദിവസമാണു് വരുന്നതു്. ഞങ്ങൾ ചെന്നതു് ആ വാഷ്കികാഘോഷദിവസമായിരുന്നു. ഭാരതത്തിൽനിന്നും വിദേശങ്ങളിൽനിന്നുമുള്ള അനേകം ബുദ്ധഭിക്ഷുക്കളുടെ സമ്മേളനവും പൊതുയോഗവും കാണാൻ ഞങ്ങൾക്കു സാധിച്ചു.

മൂലഗന്ധകുടിക്കടുത്തു് അനാഗാരികധർമ്മപാലൻെറ ഒരു പ്രതിമ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സാരനാഥത്തെ പുനർജീവിപ്പിച്ചതു ധർമ്മപാലനാകുന്നു. അശോകചക്രവർത്തിയുടെ മകൾ സംഘമിത്ത, ധർമ്മപ്രവർത്തനത്തിനു സിലോണിൽ പോയപ്പോൾ ഗയയിലെ ബോധിവൃക്ഷത്തിൻെറ തൈയും കൊണ്ടുപോവുകയുണ്ടായി. അതവിടെ അനുരാധപുരത്തിൽ നട്ടുവളർത്തി. ധർമ്മപാലൻ അനുരാധപുരത്തിലെ ബോധിവൃക്ഷത്തിൻെറ മൂന്നു തൈയ്കൾ 1931–ൽ സാരനാഥത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നു നടുകയുണ്ടായി. അവ മാതൃഭൂമിയിൽ തഴച്ചുവളരുന്നു. 1933–ഏപ്രിലിൽ ധർമ്മപാലൻ ദിവംഗതനായി. ഇദ്ദേഹം വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുമൊന്നിച്ചു ഷിക്കാഗോ മതമഹാസമ്മേളനത്തിൽ പങ്കെടുത്തു എന്നതും സ്മർത്തവ്യമാണു്. ഇദ്ദേഹത്തെ സിലോണിലെ വിവേകാനന്ദൻ എന്നുതന്നെ പറയാറുണ്ടു്. ബുദ്ധൻെറ രണ്ടായിരത്തിഅഞ്ഞൂറാം ജന്മദിനം പ്രമാണിച്ചു് 1956–ൽ ഇന്ത്യാഗവണ്മെൻറു് ഇവിടെ പല പരിഷ്കാരങ്ങളും വരുത്തി. അവിടെ ഒരു മൃഗവിഹാരവും സ്ഥാപിതമായിട്ടുണ്ടു്. വിശാലമായ ഉപവനത്തിൽ പത്തറുപതു് ഹരിണങ്ങൾ സ്വൈരവിഹാരം ചെയ്യുന്നു. അങ്ങനെ സാരംഗനാഥം വീണ്ടും സാരംഗങ്ങളുടെ സങ്കേതമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. അന്തിയോടുകൂടി ഞങ്ങൾ സേവാശ്രമത്തിൽ മടങ്ങിയെത്തി.

ഗംഗാസ്നാനവും ഗംഗാധരദർശനവും

പതിനൊന്നാം തിയതി വെളുപ്പിനു നാലുമണിക്കു് ഗാഗാസ്നാനത്തിനു പോയി. അപ്പൊഴം അവിടെ കടവു നീളെ നിറയെ ആളുകൾ. തണുപ്പുകാലമാണെങ്കിലും തണുപ്പ് അസഹ്യമായി തോന്നിയില്ല. ഒരു പണ്ഡ കുളി കഴിഞ്ഞു തോർത്തുന്നതിനിടയിൽ പല കീർത്തനങ്ങളും ഉറക്കെ ചൊല്ലിക്കൊണ്ടിരുന്നു. തണുപ്പുകൊണ്ടു് താടി കിടുകിടുക്കുമ്പോൾ അയാളുടെ കീർത്തനത്തിൻെറ സ്വരം ഏറും. ചൊല്ലുന്നതിൽ ഇടയ്ക്കു് ചില തെററുകളും പററിയിരുന്നു. പക്ഷെ, സംസ്കൃതമല്ലേ, ആരറിയാൻ? അയാൾക്കു് വേഗം കുളികഴിഞ്ഞു് ഗംഗക്കരയിൽ വലിയ ഒരോലക്കുടയുടെ കീഴിൽ ഒരു പലകമണ്ഡപത്തിൻപുറത്തു് ഇരിപ്പുറപ്പിക്കണം, ഗംഗാസ്നാനത്തിനു വരുന്ന തീർത്ഥാടകരെ ക്രിയകൾ ചെയ്യിക്കാനും ദക്ഷിണ വാങ്ങിക്കാനും. ഞങ്ങൾ കുളി കഴിഞ്ഞു പുറപ്പെട്ടു. ഞങ്ങളുടെ വഴികാട്ടിയായ സ്വാമിജി ഒരു പാത്രത്തിൽ കുറെ ഗംഗാജലവും എടുത്തു. അദ്ദേഹം വിലപദലവും കരുതിയിരുന്നു. പോരുന്ന വഴിയിലെല്ലാം ശിവലിംഗങ്ങളുണ്ടു്. അവിടെയെല്ലാം ദർശനവും അഭിഷേകവും അർച്ചനയും നടത്തി. ഒടുവിൽ അന്നപൂർണ്ണാദേവിയെ തൊഴുതു. അവിടെ ആർക്കും അകത്തുപോയി അർച്ചിക്കാനാവില്ല. അമ്മ മക്കളെ ഇത്തിരി അകററിയാണു് നിർത്തിയിരിക്കുന്നതു്. അന്നപൂർണ്ണയല്ലേ, മക്കൾ എല്ലാപ്പൊഴും ചെന്നു് അലട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നാൽ വിശന്നു ചെല്ലുമ്പോഴേയ്ക്കും ചോറൊക്കെ തയ്യാറാക്കാൻ സമയം കിട്ടാതെ പോകുമല്ലോ. അതുകൊണ്ടോ എന്തോ, ആരാധകർക്കു് അമ്മയെ തൊട്ടുവണങ്ങാൻ അനുവാദമില്ല. അടുത്തതായി വിശ്വനാഥൻെറ അടുത്തെത്തി. അവിടെ ആർക്കും എപ്പൊഴും ചെല്ലാം; തൊടാം, കുമ്പിടാം, നീരാടിക്കാം, കൂവളത്തില ചൂടിക്കാം. ഒന്നുമാത്രം, കനിവിത്ര ഏറിയതുകൊണ്ടു് അച്ഛൻെറ ചുററും എപ്പൊഴും തിരക്കാണു്.

അവരിൽ ചിലർ കൈലാസത്തിൽനിന്നു കൂടെപ്പോന്ന കാളിക്കൂളികളാണോ എന്നും തോന്നും.

അശനം ഗരളം ഫണീ കലാപോ
വസനം ചർമ്മ ച വാഹനം മഹോക്ഷഃ
മമ ദാസ്യസി കിം കിമസ്തി ശംഭോ,
തവ പാദാംബുജഭക്തിമേവ ദേഹി.

'അല്ലയോ ഭഗവൻ, അവിടേയ്ക്കു് അമൃതേത്തിനു് നഞ്ചാണു്; ചൂടാൻ പാമ്പും. അണിയുന്നതോ ആനത്തോലു്; സവാരിക്കു് ഒരു കിഴവൻ കാളയും. അടിയന്നെന്തു തരും? എന്തുണ്ടു് അവിടുത്തെ പക്കൽ? അവിടുത്തെ അടിമലരിൽ നിരന്തരഭക്തിമാത്രം അടിയന്നരുളിയാലും.' വിശ്വനാഥനെ വണങ്ങി വലംവെച്ചു് നെഞ്ചകത്തുറപ്പിച്ചു കൊണ്ടു് വിടവാങ്ങി.

ക്രോധോ/പി ദേവസ്യ വരേണ തുല്യഃ

മടങ്ങി താമസസ്ഥലത്തു് എത്തിയപ്പോൾ ലേഖകനു് കലശലായ ജലദോഷം പിടിപെട്ടു. വെള്ളപ്പാൻ കാലത്തു് തണുപ്പത്തു് ചുററിനടന്നതാകാം കാരണം. പക്ഷേ, അതിനു് അദൃഷ്ടമായ ഒരു കാരണംകൂടി ഉണ്ടെന്നു തോന്നി. ഗംഗാസ്നാനത്തിനു പുറപ്പെടുമ്പോൾ കമണ്ഡലു എടുക്കണോ ഗംഗാജലം കൊണ്ടുവന്നു് വിശ്വനാഥനു് അഭിഷേകം ചെയ്യാൻ, എന്നാലോചിച്ചു. അങ്ങനെയാണു് സന്ന്യാസിമാർ സാധാരണ പതിവു്. അപ്പോൾ എനിക്കൊരു കുറുമ്പുതോന്നി. എത്രയോപേർ ഏതുനേരവും തോരാതെ ശിവന്റെ ശിരസ്സിൽ ജലം പകരുന്നു! അദ്ദേഹത്തിനു് ജലദോഷം പിടിക്കാൻ ഈയുള്ളവൻ കാരണക്കാരനാവണ്ട, എന്നു്. അതിനാൽ കമണ്ഡലു എടുത്തില്ല. വിണ്ണാർ മുടിയിൽ ചൂടിയ തമ്പുരാനു് ജലദോഷം പിടിക്കുമെന്നു് പരിഹാസം തോന്നിയതിനു് ശിക്ഷ ഉടനടി കിട്ടി. പക്ഷെ കനിവിൻതിടമ്പല്ലേ, ശിക്ഷ തന്നതു് സ്മരണാനുഗ്രഹത്തിനായിട്ടാണു്. പോരെങ്കിൽ താമസി

ച്ചിരുന്നതു് ആശുപത്രിയിലും. പിന്നെ പോരെങ്കിൽ സ
ർവ്വേശ്വരന്മാരുടെ ശിക്ഷകളും ഭക്താനുഗ്രഹത്തിനാണുതാനും.

സത്യമേവ ജയതേ

അന്നുച്ചകഴിഞ്ഞു് തിലഭാണ്ഡേശ്വരം ക്ഷേത്രം സന്ദ
ർശിച്ചു. ഇവിടെ അനേകം സന്ന്യാസിമാർ താമസമുണ്ടു്;
അധികവും ദക്ഷിണേന്ത്യക്കാരാകുന്നു. അവിടെ അയ്യപ്പ
ന്റെ ഒരമ്പലവും കാണാം. കേദാരഘട്ടം കണ്ടു പിന്നെ.
അവിടെനിന്നും പോയതു് ഹരിശ്ചന്ദ്രഘട്ടത്തിലേയ്ക്കാണു്.
ഗംഗയുടെ കരയിൽ ഒരു ചുടുകാടാണു് ഹരിശ്ചന്ദ്രഘട്ടം
എന്നു പറയുന്നതു്. അവിടെ ഒരു പഴയ കെട്ടിടത്തിൽ ചുടു
കാടു കാക്കുന്ന ഹരിശ്ചന്ദ്രന്റെ രൂപം കാണപ്പെടുന്നു. ഭാരത
സംസ്കാരത്തിന്റെ പാരമ്യമാണു് ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ. 'സത്യ
മേവ ജയതേ' എന്നതാണല്ലൊ ഭാരതത്തിന്റെ മുദ്രാവാക്യം.
ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ സത്യപാലനത്തിനുവേണ്ടി രാജ്യം ഉപേ
ക്ഷിച്ചു, പത്നിയെയും പുത്രനെയും വിററു; തന്നെത്ത
ന്നെയും വിററു, അതുമൊരു പറയനു്; അവന്റെ അടിമ
യായി ചുടുകാട്ടിൽ കാവലായി. അങ്ങനെ കാവൽ
നില്ക്കെ, അർദ്ധരാത്രിയിൽ ആരുമേതുമില്ലാത്ത ഒരബല
കാവല്ക്കാരന്റെ അനുമതികൂടാതെ ആ പട്ടടയിൽ കടന്നു്,
എരിഞ്ഞടങ്ങിയ തീക്കൊള്ളികൾ പെറുക്കി ഒരു ചെറു
പൈതലിന്റെ പിണം ദഹിപ്പിക്കാൻ നോക്കുന്നു.
അവിടെ ശവം ദഹിപ്പിക്കുന്നതിനു് അതിന്റെ ഉടമയായ
പറയനു് വാടക കൊടുക്കേണ്ടതുണ്ടു്; കാവൽക്കാരനുമുണ്ടു്
ഒരോഹരി. തന്റെ യജമാനനെയും തന്നെയും കബളി
പ്പിച്ചു് അവിടെ കടന്നു് ഒരാൾ ശവം ദഹിപ്പിക്കുകയോ?
ഇല്ല, കാവല്ക്കാരൻ അതു സമ്മതിക്കുകയില്ല. അടുത്തു
ചെന്നു് അനാഥയായ അമ്മയെ തടഞ്ഞു. അവിടെ
കൊടുക്കേണ്ട കടങ്ങൾ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചു. കേണുകൊണ്ടു്
ആ മൃതപുത്ര തന്റെ നിസ്സഹായത പറഞ്ഞു് കാവല്ക്കാര
നോടു് കരുണയ്ക്കുപേക്ഷിച്ചു. കാവല്ക്കാരൻ സസന്തോഷം

തൻെറ ഓഹരി വേണ്ടെന്നുവെച്ചു. പക്ഷെ തൻെറ യജമാനനുള്ളതോ? അതു കൊടുക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. അതു കൊടുത്തില്ലെങ്കിൽ സത്യഭംഗമാകും. 'ഇല്ല, എന്തുവന്നാലും സത്യഭംഗം ഞാൻ ചെയ്കയില്ല.' ഈ വാക്കുകൾ ആഗതയുടെ നെഞ്ചിൽ ഒരു മിന്നൽപ്പിണർ പായിച്ചു. 'എന്തു്! ഇതാരുടെ ശബ്ദം? എത്രയോ തവണ ഞാൻ കേട്ട ആ ശബ്ദംതന്നെയോ ഇതു്? ആ സത്യമൂൎത്തിയുടെയോ? എൻെറ പ്രാണനാഥൻെറയോ? എന്തു്, ഹരിശ്ചന്ദ്രചക്രവൎത്തി ചുടുകാട്ടിൻെറ കാവല്ക്കാരനായെന്നോ? ഭഗവാനേ, അങ്ങനെയും വരുമോ?' എന്തു ചെയ്യേണ്ടു, എന്തു പറയേണ്ടു, എന്നറിയാതെ ചന്ദ്രമതി, 'മകനേ രോഹിതാശ്വ, ഇതൊന്നും കാണാനിടവരാതെ യാത്രയായ നീതന്നെ ഭാഗ്യവാൻ!' എന്നു കേണു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ തൻെറ പ്രാണപ്രിയയെയും പ്രാണാധികപ്രിയനായ പുത്രൻെറ പിണത്തെയും കണ്ടു. കണ്ണുനീരിൽക്കൂടി അവർ, തങ്ങളിൽ പിരിഞ്ഞതിനുശേഷമുള്ള കഥകൾ പരസ്പരം അറിയിച്ചു. വന്നിരിക്കുന്നതു് തൻെറ സ്വന്തം ഭാൎയ്യയെന്നറിഞ്ഞിട്ടും, ശവം തൻെറ പൊന്നോമനയുടേതെന്നറിഞ്ഞിട്ടും, യജമാനനുള്ളതു് കൊടുക്കാതെ ശവദാഹം ചെയ്യാൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ അനുവദിച്ചില്ല. അങ്ങനെ ചെയ്താൽ അതൊരു സത്യഭംഗമാകും. എങ്ങനെയെങ്കിലും ചന്ദ്രമതിയുടെ യജമാനനോടു് ഈ കൎമ്മത്തിനുവേണ്ട ധനം വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവരാൻ അദ്ദേഹം അവളെ പറഞ്ഞയച്ചു. അറുപിശുക്കനായ തൻെറ യജമാനൻ തരുമെന്നു വിശ്വാസമില്ലാതിരുന്നെങ്കിലും ഗത്യന്തരമില്ലാതെ അതിനായി അവൾ പുറപ്പെട്ടു. പോകുംവഴി രാജകിങ്കരന്മാർ അവളെ കൊലക്കുററത്തിനു പിടികൂടി. കാശിരാജൻെറ കുമാരനെ ആരോ കൊന്നു. കൊലയാളിയെ തേടിനടന്നപ്പോൾ ഉന്മത്തയെപ്പോലെ പായുന്ന ചന്ദ്രമതിയെയാണു് രാജപുരുഷന്മാർ കണ്ടെത്തിയതു്. അവളെ വധിക്കാൻ രാജാവു വിധിച്ചു. ചുടുകാടിൻെറ

അധിപനാണ് വധാധികാരി. അവൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രനെ ആരാച്ചാരാക്കി. ചന്ദ്രമതിയെ കൊല്ലാൻ ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ! അതെ, ചുടുകാടുകാവല്ക്കാരൻെറ ചുമതലയാണ് വധാർഹരെ വധിക്കുകയെന്നുള്ളതു്. 'ഭഗവാനേ, സത്യപരീക്ഷ ഇത്ര കടുത്തതോ? സത്യത്തിനും ധർമ്മത്തിനും ദാക്ഷിണ്യമെന്നൊന്നില്ലയെന്നോ? അതാണവിടത്തെ ഇഷ്ടമെങ്കിൽ അതും നടക്കട്ടെ.' എന്തായാലും ഹരശ്ചന്ദ്രൻ ധർമ്മം വെടിയുകയില്ല. ചന്ദ്രമതി ഭർത്തൃകരത്താൽ മരണംവരിക്കാൻ സന്നദ്ധയായി തല കുനിച്ചു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ വാളോങ്ങി. ആശുതോഷൻ പ്രത്യക്ഷനായി ഹരിശ്ചന്ദ്രനെ തടഞ്ഞു. പരീക്ഷകളവസാനിച്ചു; ധർമ്മം ജയിച്ചു; സത്യസ്വരൂപൻ പ്രത്യക്ഷനായി. എല്ലാവരും സന്തുഷ്ടരായി. മരിച്ചവർ ജീവിച്ചു. ഹരിശ്ചന്ദ്രൻ വീണ്ടും ചക്രവർത്തിയായി സത്യമൂർത്തിയായി വാണു. ആ സത്യമൂർത്തി, സത്യംതേടി ചുടലക്കാട്ടിൽ തപസ്സാചരിച്ച ഇടമാണിവിടം. 'സത്യസ്യ സത്യം ഋതസത്യനേത്രം സത്യാത്മകം ത്വാം ശരണം പ്രപന്നാഃ.' 'നിത്യസത്യവും സത്യദൃഷ്ടിയും സത്യസ്വരൂപിയുമായ അവിടത്തെ ഞങ്ങൾ ശരണമടയുന്നു.' 'രാമനാമ് സത്യ ഹൈ' എന്നു വിളിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരാളെ അന്ത്യവിശ്രമത്തിനായി ഈ സത്യദർശകൻെറ സന്നിധിയിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകുന്നതു വഴിക്കു കണ്ടു.

കുരങ്ങന്മാരുടെ മുമ്പിൽ ഓടരുതു്

ബനാറീസ് ഹിന്ദുയൂണിവേഴ്സിററിയിലെ തമിഴ് പ്രൊഫസ്സറായ ഒരു സ്നേഹിതൻെറ താമസസ്ഥലത്തു പോയി പിന്നെ. കാഞ്ചീപുരത്തുകാരനാണദ്ദേഹം. പഴയ കഥകൾ പലതും പറഞ്ഞും കാപ്പിസല്ക്കാരം സ്വീകരിച്ചും കുറച്ചുനേരം അവിടെ കഴിച്ചു. മടങ്ങുന്നവഴിക്കു് കാണേണ്ട പലയിടങ്ങളും ഉണ്ടു്. സങ്കടമോചനം എന്നറിയപ്പെടുന്ന ഹനുമത്ക്ഷേത്രം വരുന്ന വഴിക്കാണു്. ശ്രീ തുളസീദാസനു് ഹനുമാൻെറ ദർശനം ഇവടെവെച്ചുണ്ടായി എന്നും

അദ്ദേഹം കാശിയിൽ കേദാരഘട്ടത്തിൽ താമസിച്ചാണ് രാമായണം എഴുതിയതു് എന്നും പറയപ്പെടുന്നു. വഴിക്കു് ഒരു ദുർഗ്ഗാക്ഷേത്രമുണ്ടു്. അവിടെ മക്കടന്മാർ കണക്കില്ലാതെ. അവക്കു് ആരെയും ഒരു ഭയവുമില്ല. കൈയിലെന്തെങ്കിലും ഉണ്ടെങ്കിൽ അവർ തട്ടിപ്പറിക്കും. വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ പരിവ്രാജകനായി സഞ്ചരിക്കുന്ന കാലത്തു് കുരങ്ങന്മാരെ കണ്ടു് ഓടുകയും അവർ പിന്തുടരുകയും, ഇതു കണ്ടുകൊണ്ടു വന്ന ഒരു വൃദ്ധസന്ന്യാസി ''മൃഗങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ ഓടരുതു്; തിരിഞ്ഞുനിന്നു നേരിടുക.'' എന്നു പറഞ്ഞതും, സ്വാമിജി അപ്രകാരം ചെയ്തതും, കുരങ്ങന്മാർ പമ്പകടന്നതും സ്വാമിജിയുടെ ജീവിതചരിത്രത്തിൽ വായിക്കാം. അമേരിക്കയിൽ ഒരു പ്രസംഗത്തിൽ ഈ അനുഭവത്തെ അനുസ്മരിച്ചുകൊണ്ടു് സ്വാമിജി ഉപദേശിച്ചു:— 'മായയുടെ മുമ്പിൽ പായരുതു്; നേരിട്ടുനിന്നു് അവളുടെ മുഖത്തു നോക്കുക. അവൾ ഓടിമറയും.'

തുളസീമാനസമന്ദിരം

അതിനടുത്തുതന്നെ ഒരു ആധുനികക്ഷേത്രമുണ്ടു്. തുളസീമാനസമന്ദിരമെന്നാണതിനു പേർ. കല്ക്കത്തയിൽ ഹൗറയിൽ ഒരു വ്യാപാരി സ്വന്തം ചെലവിൽ ഈ അടുത്ത കാലത്തു പണിചെയ്യിച്ചതാണു് ഈ ക്ഷേത്രം. ഏകദേശം ഒരു കോടിയോളം രൂപ ചെലവായിട്ടുണ്ടു് എന്നു പറഞ്ഞു കേട്ടു. മാർബിൾകൊണ്ടു് വിശാലമായി പണിത ഒരു മനോഹരശില്പമാണിതു്. തുളസീദാസരാമായണം മുഴുവൻ മാർബിളിൽ ഇതിന്റെ ചുമരിൽ എഴുതിവെച്ചിരിക്കുന്നു. ശാന്തവും സ്വച്ഛവുമായ ഒരു ക്ഷേത്രം. ഉത്തരേന്ത്യയിൽ പലയിടങ്ങളിലും പുതിയ ഇമ്മാതിരി ക്ഷേത്രങ്ങൾ കാണാം. അവിടെയുള്ള ചിലർ, സക്കാരിനു കൊടുക്കേണ്ട ആദായനികുതിയും മററും കബളിപ്പിക്കാൻ വേണ്ടിയുള്ള ഒരു പണിയാണു് ഈവക ക്ഷേത്രനിർമ്മിതി എന്നു പറയുന്നതു കേൾക്കുകയുണ്ടായി. അതു വാസ്തവ

മാണോ എന്നറിഞ്ഞുകൂടാ. അഥവാ വാസ്തവമാണെങ്കിൽ തന്നെ, ധനം ഈവക ധാർമ്മികകാര്യങ്ങളിൽ ചെലവാക്കുന്നതു് സർവ്വഥാ അനുമോദനീയമാകുന്നു. സർക്കാർ ആണ്ടോടാണ്ടു് ഓരോ നിയമമുണ്ടാക്കുന്നു, ആളുകൾ പണിയെടുത്തുണ്ടാക്കുന്ന പണത്തിന്റെ ഏറിയകൂറും തട്ടിയെടുക്കാൻ. എന്തിനുവേണ്ടി? ഒച്ചപ്പാടുണ്ടാക്കുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥവൃന്ദത്തെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ. ആവക നിയമങ്ങളുടെ എണ്ണം വർദ്ധിക്കുന്തോറും, നിയമദൃഷ്ട്യാ ശരിയായി മനുഷ്യനു് ജീവിക്കാൻ വയ്യാതെയാകും. അരിയും തുണിയും എണ്ണയുമെല്ലാം സർക്കാരിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിൻകീഴിലാക്കും; കൃഷി ചെയ്യുന്നവനു് ആവശ്യത്തിനു് ഉണ്ടോ ഇല്ലയോ എന്നൊന്നും നോക്കാതെ കുറെ സർക്കാരിനു കൊടുത്തുകൊള്ളണം എന്നു് നിയമമുണ്ടാക്കും. താൻ കൃഷി ചെയ്തുണ്ടാക്കിയ വസ്തു തനതാവശ്യത്തിനു് സൂക്ഷിച്ചുവെയ്ക്കുന്നതു് നിയമവിരുദ്ധമായിത്തീരുന്നു. ഇതു് നാട്ടിലെ നിയമത്തിന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ അന്യായമാണെങ്കിലും ധാർമ്മികദൃഷ്ട്യാ തെററാണെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ, സമ്പാദിക്കുന്നതു് ശരിയായ വഴിയിൽക്കൂടിയാണെങ്കിൽ. പിന്നെ വേറൊന്നു്, പണം കുഴിച്ചിട്ടാൽ മാത്രമേ ആർക്കും പ്രയോജനമില്ലാതെ പോകൂ. പണം സമ്പാദിക്കുന്ന ആൾ ബാങ്കിലിടുകയോ വ്യവസായത്തിൽ ഇറക്കുകയോ വേറെ ഏതെങ്കിലും തരത്തിൽ ചെലവാക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതായാൽ പൊതുജനങ്ങൾക്കും പ്രയോജനമുണ്ടു്; സർക്കാരിനും വരവുണ്ടാകും. തീപ്പെട്ടി മേടിച്ചാലും തീവണ്ടിയിൽ കയറിയാലും കാറു വാങ്ങിയാലും കെട്ടിടം പണിയിച്ചാലും ഓരോ ഓഹരി സർക്കാരിനു കിട്ടുന്നുണ്ടല്ലൊ. അതിനാൽ, നികുതികൊടുക്കാതിരിക്കാൻവേണ്ടി ചെയ്യുന്നതാണീവക കാര്യങ്ങൾ എന്നുവന്നാൽ തന്നെയും—അങ്ങനെയാണെന്നു് തീർച്ചയില്ല— അതു് അത്രവലിയ ഒരപരാധമായി ഈ സന്ദർശകനു തോന്നിയില്ല. ധനത്തിന്റെ ഒരു സദ്വ്യയമായിട്ടാണു് ഇതിനെ കണക്കാക്കേണ്ടതു്.

ക്ഷേത്രങ്ങൾകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ കാശിയിലായിപ്പോയല്ലോ ഈ തുളസീമാനസമന്ദിരം പണിതതു് എന്നൊരു കുണ്ഠിതം തോന്നി. കാരണം, ഇവിടം പണ്ടേ പവിത്രമാണു്, പ്രസിദ്ധമാണു്. പുതിയ ക്ഷേത്രങ്ങൾകൊണ്ടു് അതിനു് പ്രശസ്തിയോ പാവനതയോ കൂടാൻപോകുന്നില്ല. ക്ഷേത്രങ്ങളധികമില്ലാത്ത ഇടങ്ങളിൽ എവിടെയെങ്കിലുമാണെങ്കിൽ ഈ ക്ഷേത്രം കാണാൻതന്നെ ആളുകൾ അവിടെ പോകുമായിരുന്നു. ക്ഷേത്രവും സ്ഥലവും ഒരുപോലെ പ്രശസ്തവും പവിത്രവുമായേനെ. കാശിയിൽ ഇതിനു് അനേകം ക്ഷേത്രങ്ങളിലൊന്നു് എന്ന സ്ഥാനമേ കിട്ടൂ.

കാശിയും അദ്ധ്യാത്മവിദ്യയും

കാശിയിലെ താമസത്തിനിടയിൽ ഞങ്ങൾ ഒരു ദിവസം ഒരു മഹാത്മാവിനെ കാണാൻ പോയി. ഞങ്ങളുടെ വഴികാട്ടിയായിരുന്ന സ്വാമിജി ഒരു മഹാത്മാവിന്റെ അടുത്തു് ഗീത പഠിക്കാൻ പോകാറുണ്ടു്. ഒരു ദിവസം വൈകുന്നേരം ഞങ്ങളും അദ്ദേഹത്തെ അനുഗമിച്ചു. ഷഷ്ടിപൂർത്തി കഴിഞ്ഞ ഒരു സ്വാമിജി. അദ്ധ്യാത്മശാസ്ത്രങ്ങൾ മനനംചെയ്യുകയും പഠിപ്പിക്കുകയും മാത്രമാണു് കഴിഞ്ഞ അനേകവർഷമായി അദ്ദേഹം ചെയ്തുവരുന്നതു്. കലാശാലയിലെ സംസ്കൃതബിരുദങ്ങൾ നേടണമെന്നുള്ളവർ, ശാസ്ത്രജ്ഞാനകുതുകികൾ, ആത്മജ്ഞാനാന്വേഷികൾ എന്നിങ്ങനെ പലതരത്തിലുള്ള ആളുകളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്തു് പഠിക്കാൻ വരുന്നു. വിദ്യസമ്പാദിക്കലും വിതരണം ചെയ്യലുമാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതവ്രതം. ഇപ്രകാരം ജ്ഞാനദാനം നടത്തുന്ന അനേകം മഹാത്മാക്കൾ ഇവിടെയുണ്ടു്. അനേകം സ്ഥാപനങ്ങളും ശാസ്ത്രം പഠിപ്പിക്കാൻവേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യുന്നു. അദ്ധ്യേതാക്കൾക്കു് താമസിച്ചുപഠിക്കാനും സൗകര്യങ്ങൾ ചെയ്തുകൊടുക്കുന്നു. വിദ്യാർത്ഥികളിൽ അധികംപേരും സന്ന്യാസിമാരോ, സന്ന്യാസിമാരാകാൻ

ആഗ്രഹിക്കുന്ന ബ്രഹ്മചാരികളോ ആയിരിക്കും. അവക്ക് ശാസ്ത്രാധ്യയനം ഒരു സാധനയാണ്. ഇത്തരം ആത്മജ്ഞാനകുതുകികൾ ഉള്ള കാലത്തോളം സംസ്കൃതവും ബ്രഹ്മവിദ്യയും നിലനില്ക്കും. ഭാരതത്തിന്റെ ഭാഗ്യമെന്നു പറയട്ടെ, അത്തരം ജിജ്ഞാസുക്കളും മുമുക്ഷുക്കളും ഇന്നും വിരളമല്ല.

ഇങ്ങനെ വിദ്യാർത്ഥികൾ താമസിച്ചുപഠിക്കുന്ന രണ്ടു മൂന്നു സ്ഥാപനങ്ങൾ കാണുകയുണ്ടായി. അവ കണ്ടപ്പോൾ, അവിടെ പഠിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ലല്ലൊ, ഇനിയിപ്പോൾ കാലവും കഴിവും ഇല്ലാതെ പോയല്ലൊ എന്നൊരു കുണ്ഠിതം തോന്നാതിരുന്നില്ല. ഒരാശ്രമത്തിലെ രണ്ടു വിദ്യാർത്ഥികൾ ഞങ്ങളെ പലയിടങ്ങളും കൊണ്ടുനടന്നു് കാണിച്ചു. ഒരാൾ സന്ന്യാസി; മററയാൾ കാഷായധാരിയായ ഒരു ബ്രഹ്മചാരിയും. അവക്ക് ഇംഗ്ലീഷ് വശമില്ല; ഞങ്ങൾക്ക് ഹിന്ദിയും നല്ല പിടിയില്ല. അതുകൊണ്ടു് പാണിനി കേട്ടാൽ കോപിക്കുന്ന അമരവാണിയിൽതന്നെ ഞങ്ങൾ സംഭാഷണം നടത്തി. മടക്കയാത്രയിൽ വിശ്വനാഥനെയും അന്നപൂർണ്ണയെയും തൊഴുതു. ഇനിയെന്നാണ് ഈ ലോകപിതാക്കളെ വന്നുകാണാൻ കഴിയുക, കഴിയുമോ എന്നൊന്നും നിശ്ചയമില്ലല്ലൊ. അതിനാൽ അവിടെ ഒന്നുകൂടി ചെന്നു വന്ദിച്ചിട്ടേ മടങ്ങിയുള്ളു.

കാശിയിലും മാതൃഭൂമിയും മക്കുണവും

തിരിച്ചു താമസസ്ഥലത്തേയ്ക്കു് പോരുമ്പോൾ കൂട്ടുകാരിൽ ചിലക്ക് ഒരു കാപ്പികുടി നടത്തണമെന്നൊരാഗ്രഹം. ഒരു തെന്നിന്ത്യൻ കാപ്പിക്കടയിൽ ചെന്നുകയറി. ചെറിയ ഒരു കട, ഇടുങ്ങിയ ഒരു തെരുവിൽ. അവിടെ ഒരു തൂണിൽ മാതൃഭൂമി ആഴ്ചപ്പതിപ്പിന്റെ പരസ്യം ഇംഗ്ലീഷിൽ എഴുതി ഒട്ടിച്ചിരിക്കുന്നതു കണ്ടു. കാശിയിൽ ഒരു മലയാളവാരികയുടെ പരസ്യം കണ്ടപ്പോൾ സന്തോഷം തോന്നി.

ഞങ്ങൾ അഞ്ചെട്ടുപേർ ഉണ്ടായിരുന്നു. മസാലദോശയ്ക്കും കാപ്പിക്കും ഓർഡർ കൊടുത്തു. ദോശ കാലമാവാൻ നേരം പിടിക്കും. അതിനിടെ ഉത്തരേന്ത്യക്കാരായ രണ്ടുനാലാളുകളും മസാലദോശയ്ക്ക് ആവശ്യക്കാരായി വന്നു. ദോശ കിട്ടാൻ വൈകിയപ്പോൾ അവർ കലശൽകൂട്ടുന്നതു കേട്ടു. തെന്നിന്ത്യക്കാരനായ മസാലദോശയ്ക്കുവേണ്ടി ഔത്തരാഹന്മാർ കലമ്പുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ഞങ്ങൾക്ക് സന്തോഷമാണു തോന്നിയതു്. മസാലദോശയെയും ധ്യാനിച്ച് നേരമ്പോക്കും പറഞ്ഞ് അവിടത്തെ ബഞ്ചിൽ ഇരിക്കുമ്പോൾ അടിയിൽനിന്നോരോ കടി. കടിയുടെ എണ്ണം കൂടിക്കൂടി വന്നു. മനസ്സിലായി, കുഞ്ചൻനമ്പ്യാക്ക് കോലത്തുനാട്ടിൽ രാത്രി ശിവരാത്രിയാകാൻ തുണച്ച മക്കുണവർഗ്ഗത്തിന്റെ ആക്രമണം. അപ്പോൾ ഒരുസംസ്കൃതശ്ലോകം ഓർമ്മവന്നു. പോരാ, ഒരാൾ അവിടെവെച്ചു ചൊല്ലുകയുംചെയ്തു.

ഹരോ വസതി കൈലാസേ, ഹരിർവസതി പന്നഗേ
കമലാ കമലേ ശേതേ മന്യേ മക്കുണശങ്കയാ.

'മാരാരി മഞ്ഞുമാമലയിലും, മുരാരി പാലാഴിയിൽ പാമ്പിൻമെയ്യിലും മലർമാതു് പൊയ്കയിൽ താമരത്താരിലും പാർപ്പുറപ്പിക്കാൻ കാരണം മക്കുണഭയമാണെന്നു തോന്നുന്നു.' പല കാരണങ്ങളിലൊന്നു് അതായിരിക്കാനിടയുണ്ടെന്നു് കാശിയിലെ മക്കുണങ്ങളുടെ കടിയേററപ്പോൾ തോന്നി.

ആത്മസമർപ്പണം

അപുനർഭവനഗരി എന്നു് കാശിക്കു് ഒരു പര്യായമുണ്ടു്. ത്യാഗീശ്വരനായ ശിവനാണല്ലൊ അവിടത്തെ അധിഷ്ഠാനദേവത. കാശിയാത്രയെന്നാൽ ത്യാഗജീവിതം എന്നാണർത്ഥം. കാശീദർശനത്തിനു ചെല്ലുന്നവർ, തങ്ങളെ വിശ്വനാഥനു സമർപ്പിക്കണമെന്നാണു് ഉദ്ദേശം. അതിന്റെ സൂചകമായിട്ടു്, തങ്ങൾക്കിഷ്ടമുള്ളതു് എന്തെങ്കിലും ഉപേക്ഷിക്കുക എന്നൊരു പതിവുണ്ടു്. എന്നാലിവിടെയും

മനുഷ്യൻെറ സ്വാർത്ഥവും കൗടിലൃവും കടന്നുകൂടുന്നതു് കാണാം. തനിക്കു് പ്രിയപ്പെട്ടതെന്തെങ്കിലും ഉപേക്ഷിച്ചു് ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം വളർത്തുന്നതിനുപകരം കാക്കക്കുമ്പളങ്ങയോ കസ്തൂരിയോ കാഞ്ഞിരക്കായോ വേണ്ടെന്നുവെയ്ക്കുന്ന വിരുതന്മാരുമുണ്ടു്. അവർ അതുവഴി ഈശ്വരനെ പററിച്ചുവെന്നായിരിക്കും കരുതുന്നതു്. പക്ഷെ, പററിയതു് തങ്ങൾക്കുതന്നെയാണെന്നു് അവർ യഥാകാലം അറിഞ്ഞുകൊള്ളും.

പതിനെട്ടായുദ്ധം

നവംബർ 12–ാം തീയതി ഞങ്ങൾ കാശിയോടു വിടപറഞ്ഞു. അമൃതസരസ്സു് മെയിലിൽ ലക്നൗവിനു പുറപ്പെട്ടു. വഴിയുടെ ഇരുവശങ്ങളിലും ധാരാളം നെൽവയലുകൾ. പക്ഷെ, വിളവു് ഇതിനുമുമ്പു കണ്ടിരുന്നത്രതന്നെ ഇല്ല. ഇടക്കിടെ കരിമ്പു്, തിന, ചോളം, ചെറുകാടുകൾ, പാഴ്പറമ്പുകൾ ഇവയും കാണാം. വളരെ ദൂരം ചെല്ലുമ്പോൾ അങ്ങിങ്ങു് ചില ഗ്രാമങ്ങൾ; അധികവും കുറെ ചെററപ്പുരകളായിരിക്കും. വെളുത്ത മണൽപ്രദേശങ്ങളും കാണാം. ഒട്ടകങ്ങൾ വരിവരിയായി പോകുന്നതു കാണാൻ കൗതുകമുണ്ടു്.

വണ്ടിയിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു ചെറുപ്പക്കാരൻ വളരെ ആവേശത്തോടെ ഈയിടെ നടന്ന ഇന്ത്യാപാക്കിസ്ഥാൻ പോരിനെക്കുറിച്ചു പ്രസംഗിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പോരിൻെറ ചൂടും ആവേശവും യാത്രയിൽ ഉടനീളം അനുഭവപ്പെട്ടിരുന്നു. യുദ്ധം നടന്നുകൊണ്ടിരുന്ന ദിവസങ്ങളിൽ പഞ്ചാബിലെ സാമാന്യജനങ്ങൾ കാണിച്ച ധൈര്യവും സ്ഥിരതയും ആവേശവും ആരെയും ആവേശഭരിതരാക്കും. പട്ടാളക്കാർക്കു് പഞ്ചാബിൽ അതൊരു ഉന്മേഷദായകമായ അനുഭവമായിരുന്നു. പട്ടാളക്കാരെ സകലരും സ്വജനങ്ങളെപ്പോലെയാണു് സ്വീകരിച്ചിരുന്നതു്. അവർക്കുവേണ്ട സഹായസഹകരണങ്ങൾ നല്കുന്നതിൽ പൊതുജനങ്ങൾ അത്യ

ധികം ഉത്സാഹം പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഇതു് സ്വദേശത്തിന്റെ രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി തങ്ങളുടെ പ്രാണൻ ബലിനല്കാൻ നമ്മുടെ പോരാളികൾക്കു് കൂടുതൽ പ്രോത്സാഹനം നല്കി.

ഈ യുദ്ധം നമുക്കു പല പാഠങ്ങളും ഉപകാരങ്ങളും നല്കിയിട്ടുണ്ടു്. ഈ അടുത്ത കാലംവരെ നാം വിശ്വസിച്ചു, നല്ല കാര്യം പറഞ്ഞാൽ ലോകം ചെവിക്കൊള്ളുമെന്നു്. പക്ഷേ ബലവാന്റെ വാക്കിനേ വിലയുള്ളൂ എന്നു് ഇപ്പോൾ നമ്മുടെ അധികൃതന്മാർക്കു മനസ്സിലായി. മുദ്രാവാക്യങ്ങളിൽക്കൂടിയും പ്രകടനങ്ങളിൽക്കൂടിയും, താരതമ്യേന എളുപ്പത്തിലും, അധികാരം കൈയിൽ കിട്ടിയതുകൊണ്ടു് അതു കാത്തുസൂക്ഷിക്കാൻ അവശ്യം വേണ്ട ചില ഘടകങ്ങളുടെ കാര്യത്തിൽ നാം ഉപേക്ഷ കാണിച്ചു. രാജ്യഭരണമെന്നാൽ രാജ്യരക്ഷയാണു്; അതു് അധികാരപ്രയോഗംകൊണ്ടേ സാധിക്കൂ. അധികാരം പ്രയോഗിക്കാൻ, രാജ്യത്തിനുള്ളിൽ നിയമസമാധാനങ്ങൾ പാലിക്കുന്നതിനും പുറമേനിന്നുള്ള ശത്രുക്കളുടെ അതിക്രമത്തെ എതിർത്തു തോല്പിക്കുന്നതിനും ബലം കൂടിയേ കഴിയൂ. അശോകന്റെ അഹിംസാഭരണം വിദേശാക്രമണത്തിനു വഴിതെളിച്ചു. ഈ അടുത്ത കാലത്തെ അക്രമസഹനമാർഗ്ഗവും നമ്മെ ദുർബ്ബലരാക്കി. വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ പറയുകയുണ്ടായി, ബുദ്ധൻ കുറെ ആടുകളെ രക്ഷിച്ചു; പക്ഷേ ഒരായിരം കൊല്ലത്തെ അടിമത്തമാണു് അതിന്റെ ഫലമായി വന്നുകൂടിയതു് എന്നു്. ചരിത്രം ആവർത്തിക്കാൻ തുടങ്ങുകയായിരുന്നു. പക്ഷേ, നിയതി നമ്മെ തുണച്ചു. നാം വിശ്വസ്തമിത്രമായി കരുതിയിരുന്ന ചീന നമ്മെ ചതിച്ചു. ആ ചതി ഉർവ്വശീശാപം ഉപകാരംപോലെയാണു് പരിണമിച്ചതു്. അതു ഭാരതത്തെ ഉണർത്തി. രാജ്യം ഭരിക്കാൻ മുദ്രാവാക്യം മതിയാകയില്ലെന്നു് ഭരണധുരന്ധരന്മാർക്കു ബോധ്യപ്പെട്ടു. അതുവരെ അഗണ്യകോടിയിൽ തള്ളിയിരുന്ന അതിർത്തിപ്രദേശങ്ങളും കാവൽപ്പടയാളികളും നമ്മുടെ

ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിച്ചു. രാജ്യരക്ഷയ്ക്കു പ്രമുഖസ്ഥാനം നല്കപ്പെട്ടു. അങ്ങനെ കുറച്ചു ബലം ആർജ്ജിച്ചപ്പോഴാണ് പാക്കിസ്ഥാൻ ദില്ലി പിടിക്കാൻ പുറപ്പെട്ടതു്. പക്ഷേ, ഇത്തവണ അവർക്കു കണക്കു തെററിപ്പോയി. നാലുനാൾക്കുള്ളിൽ ദില്ലിയിലെത്തി കാപ്പികുടിക്കാമെന്നു കരുതി പുറപ്പെട്ട പാൽപടയ്ക്കു പിൻതിരിഞ്ഞോടേണ്ട ഘട്ടം വന്നു. അജയ്യമെന്നു കരുതിയിരുന്ന പാററൺകോട്ടകൾ തകർന്നു വീണു. പാൽ വാനപ്പടയുടെ ചിറകൊടിഞ്ഞു. നമുക്കും കുറെ കടിയും മാന്തലും കിട്ടി. ചീനയേല്പിച്ച മാനക്കേടു് നമ്മുടെ പടയാളികൾ പാക്കിസ്ഥാൻെറ മേൽ തീർത്തു. ലോകം മിഴിച്ചുനോക്കി. ഇന്ത്യയുടെ ശബ്ദത്തിനു വിലയുണ്ടായി. തല്ലുകൊണ്ട പാക്കിസ്ഥാനുംകൂടി ഇന്ത്യയോടു് വെറുപ്പു കലർന്നതെങ്കിലും മതിപ്പു തോന്നി. വാമനനെന്നു കരുതിയിരുന്ന ശാസ്ത്രിയെ ലോകം വിക്രമനെന്നു വാഴ്ത്തി. അതെ, രാഷ്ട്രീയത്തിൽ ബലവാനേ സ്ഥാനമുള്ളു. ഈ പാഠം പഠിപ്പിച്ചതിനു നമുക്കു ചീനയോടും പാക്കിസ്ഥാനോടും നന്ദി പറയുക. വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ എവിടെയോ പറയുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്, ഒരു ജനതയെ ജനതയാക്കാൻ പൊതുവായ ഒരാദർശംമാത്രം പോരാ, പൊതുവായ ഒരു വിദ്വേഷംകൂടി വേണം എന്നു്. അതു് ഇന്ത്യയുടെ കാര്യത്തിലും സത്യമാണു് എന്നു് സമീപഭൂതകാലം തെളിയിച്ചു. നാട്ടുരാജ്യങ്ങളുടെ സംയോജനത്തിനുശേഷം, പാക്കിസ്ഥാൻ പിരിഞ്ഞുപോയിട്ടും, ബ്രിട്ടീഷുകാരുടെ വരവിനു മുമ്പു് ഉണ്ടായിരുന്ന സംയുക്തഭാരതത്തെക്കാളും വിസ്തൃതമായ ഒരു ഭൂപ്രദേശം ഒരേ ഭരണത്തിൻകീഴിലായി. പക്ഷേ ആ ഐക്യം ഭാഷാപരമായ പുനർവിഭജനത്തോടെ തകർച്ചയുടെ വക്കിലെത്തി. ഇന്ത്യക്കാരൻ എന്നൊന്നില്ലാതെയായി; ബംഗാളിയും മലയാളിയും തെലുങ്കനും തമിഴനും മറാട്ടിയും ബീഹാറിയും പഞ്ചാബിയും കർണ്ണാടകനുമൊക്കെയല്ലാതെ ഇന്ത്യക്കാരനെ കണികാണാനില്ലാതെ

യായി. ഇന്ത്യ ഒരു രാജ്യമോ അതോ പതിനേഴ രാജ്യമോ എന്നുപോലും സംശയിക്കേണ്ട ഘട്ടംവന്നു. ഓരോ സ്റ്റേററിനും സ്വന്തമായി പട്ടാളമില്ലാതെ പോയതു ഭാഗ്യം; അല്ലെങ്കിൽ മൊഴിയുടെയും പുഴയുടെയും അതിരിൻെറയും അരിയുടെയും പേരിൽ അവർ തമ്മിൽ പോരടിച്ചേനെ. ഇതു വെറും അതിശയോക്തി അല്ലെന്നുള്ളതു്, മദിരാശിസക്കാരിൻെറ തിരുമലയ്ക്കു പോകുന്ന ബസ്സുകൾ ആന്ധ്രസക്കാർ അറസ്ററു ചെയ്തതിൽനിന്നും വ്യക്തമാണു്. ഈവക വിധ്വംസനപ്രവണതകളും പാക്കിസ്ഥാൻെറ ആക്രമണത്തിനു് ഒരു കാരണമായിട്ടുണ്ടാവാം. പക്ഷേ, അവർ പ്രതീക്ഷിച്ചതിനു വിപരീതമായി ഫലം എന്നുമാത്രം. ഈ വിപദ്ഘട്ടത്തിൽ ഭാരതം ഒന്നായി. തങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങളൊക്കെ അവർ മറന്നു. ശത്രുവിനെ നേരിടാൻ അവർ ഒററക്കെട്ടായി നിന്നു. ലോകം ഈ കാഴ്ച കണ്ടു് അത്ഭുതം പൂണ്ടു. ഭാരതം വിജയം വരിച്ചു.

പണ്ടു കുരുപാണ്ഡവന്മാർ തമ്മിൽ വഴക്കടിച്ചു. അക്കാലത്തു് ഒരിക്കൽ ചിത്രാംഗദൻ എന്ന ഒരു ഗന്ധർവ്വൻ ദുര്യോധനനെ പിടിച്ചു കെട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. കള്ളച്ചൂതിൽ തോല്പിക്കപ്പെട്ടു് കാട്ടിൽ പാർക്കുന്ന യുധിഷ്ഠിരൻ ഈ വിവരം അറിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം അർജ്ജുനനെയും ഭീമനെയും വിളിച്ചുപറഞ്ഞു:— 'വേഗം പോയി ദുര്യോധനനെ വിടുവിച്ചു കൊണ്ടുവരണം. അവർ നമ്മുടെ സ്വജനങ്ങളാണു്. അവരും നാമും തമ്മിൽ പോരാടുമ്പോൾ അവർ നൂറും നാം അഞ്ചും. എന്നാൽ പുറമെനിന്നുള്ള ശത്രുക്കൾ വരുമ്പോൾ നാം നൂറുമഞ്ചും നൂററഞ്ചു പേരാണു്.' ഭീമാർജ്ജുനന്മാർ അതനുസരിച്ചു പ്രവർത്തിച്ചു. ഇന്ത്യയിലെ വിഭിന്നപ്രവിശ്യകളും ഈ വിപദ്ഘട്ടത്തിൽ ആ ആദർശത്തിനനുസരിച്ചു പ്രവർത്തിച്ചു. ഇതുപോലെ, ചൈന ഹിമാലയം കടന്നു് നമ്മെ ആക്രമിച്ചപ്പോൾ, പാക്കിസ്ഥാൻ ഈ വിധത്തിൽ പറയുകയും പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നെങ്കിൽ,

കാശ്മീർകാര്യത്തിലെന്നല്ല, എല്ലാ കാര്യങ്ങളിലും ഇന്ത്യ പാക്കിസ്ഥാനോടു സൗഹാർദ്ദത്തോടെ പെരുമാറിയേനെ. ചൈനയുടെ ഈ ചതി പാക്കിസ്ഥാൻെറ നേക്കായിരുന്നു പ്രയോഗിച്ചിരുന്നതെങ്കിൽ ഇന്ത്യ തീർച്ചയായും ചൈനയോടു്, ഹിമവാൻെറ തെക്കോട്ടു് കാൽ കുത്തരുതു് എന്നു് ഉറപ്പിച്ചു പറഞ്ഞേനെ. പക്ഷേ, പാക്കിസ്ഥാനിലെ അധികാരികൾ, ഇന്ത്യ വിപത്തിലായിരുന്നപ്പോൾ ആ അവസരം തങ്ങൾ പാഴാക്കിക്കളഞ്ഞല്ലോ എന്നു പിന്നീടു പരിതപിക്കുകയാണു് ചെയ്തതു്. മാത്രമല്ല, കുറച്ചു കഴിഞ്ഞു്, ചൈനയുടെ തുണയോടും പ്രേരണയോടുംകൂടി നമ്മെ ആക്രമിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈയിടെ ഉണ്ടായ താഷ്ക്കണ്ടു്പ്രഖ്യാപനംകൊണ്ടൊന്നും പാക്കിസ്ഥാനുമായുള്ള പ്രശ്നം പരിഹൃതമാകുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. കാരണം, പാക്കിസ്ഥാൻെറ പിറവിതന്നെ ഇന്ത്യയോടുള്ള വിദ്വേഷത്തിൽനിന്നാണു്. അതുകൊണ്ടു് ആ വിദ്വേഷം നിലനിർത്തിക്കൊണ്ടു പോകേണ്ടതു് പാക്കിസ്ഥാൻെറ നിലനില്പിനു് ആവശ്യമാകുന്നു. ഇന്ത്യയോടുള്ള വിദ്വേഷം പോയാൽ പാക്കിസ്ഥാൻെറ നിലനില്പുതന്നെ തകരാറിലാവും; പിരിഞ്ഞുപോയതു് അർത്ഥമില്ലാതാകും. അങ്ങനെയൊരു സ്ഥിതിവിശേഷം സംജാതമാകാൻ അധികാരസ്ഥാനത്തിരിക്കുന്ന സ്വാർത്ഥതത്പരർ സമ്മതിക്കുകയില്ല. ഇന്ത്യയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം പാക്കിസ്ഥാൻെറ ഈ മനോഭാവം ഒരനുഗ്രഹമാണു്; നാം കരുതിയിരിക്കും, ബലമാർജ്ജിക്കും. ഇന്നിപ്പോളുണ്ടായിരിക്കുന്ന ഉണർവ്വും ഒരുമയും നമുക്കു കാത്തു സൂക്ഷിക്കണം.

നവാബുമാരുടെ നഗരിയിൽ

ഉച്ചകഴിഞ്ഞു് മൂന്നരമണിയോടുകൂടി ഞങ്ങൾ ലക്നൗവിലെത്തി. അവിടെ മിഷൺവക ഒരാശ്രമമുണ്ടു്. ആശ്രമത്തിൽ കൂടെക്കൂടെ പ്രസിദ്ധപണ്ഡിതന്മാരെ വരുത്തി ശാസ്ത്രക്ലാസ്സുകൾ നടത്തുന്നു. അവിടെ നല്ല ഒരു പുസ്തകശാ

ലയുണ്ടു്. കൂടാതെ, ഒരു ഡിസ്പൻസറിയും ആശ്രമം നടത്തിവരുന്നു. ഈ അടുത്ത കാലംവരെ അതു് ആശ്രമംവളപ്പിൽ തന്നെയായിരുന്നു. അവിടെ സ്ഥലസൗകര്യം പോരാഞ്ഞിട്ടു് രണ്ടു മൈലകലെ, നഗരത്തിനകത്തുതന്നെ അഞ്ചെട്ടേക്കർ സ്ഥലം വാങ്ങി വളരെ വിപുലമായ തോതിൽ ഒരു ഡിസ്പൻസറി പണിതുവരുന്നു. രണ്ടുകോടി രൂപയാണു് അതിനു് എസ്റ്റിമേററു്. അതിനുവേണ്ട ധനസഹായമെല്ലാം ഉത്തരപ്രദേശ് സക്കാർ ചെയ്യുന്നു. ഇപ്പോൾതന്നെ മുപ്പതു ലക്ഷത്തിൽ കൂടുതൽ അവർ കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞു. മൂന്നുനാലു ലക്ഷം കേന്ദ്രസക്കാരും കൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്. പണി തുടങ്ങിയിട്ടേ ഉള്ളു. മനുഷ്യനു് ആപാദമസ്തകം വരാവുന്ന രോഗങ്ങൾക്കെല്ലാം പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം വിഭാഗങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കും. വിദഗ്ദ്ധചികിത്സകന്മാരും വിശിഷ്ടയന്ത്രോപകരണങ്ങളും തയ്യാറുണ്ടാകും. കെട്ടിടം മുഴുവൻ ക്രമീകൃതശീതോഷ്ണമാക്കും; അതിനുമാത്രം വേണം പത്തുലക്ഷം രൂപ. പണി കഴിഞ്ഞാൽ ഇന്ത്യയിൽമാത്രമല്ല, ഏഷ്യയിൽപോലും ഇതുപോലൊരു സ്ഥാപനം വേറെ കാണുകയില്ല. ഇതൊക്കെ സന്തോഷകരമാണെങ്കിലും ഒരു കുണ്ഠിതം തോന്നി; ഇത്രയേറെ പണം ചെലവുചെയ്തുണ്ടാക്കുന്ന സ്ഥാപനം ഒരു ഡിസ്പൻസറി മാത്രമേ ആയിരിക്കുകയുള്ളുവല്ലോ എന്നു്. അതോടനുബന്ധിച്ചു് രോഗികളെ കിടത്തി ചികിത്സിക്കാനുള്ള ഏർപ്പാടുകളും ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ, അഥവാ ഉണ്ടാവുമെങ്കിൽ അതു് വളരെയേറെ പ്രയോജനകരമായേനെ.

ലക്നൗ നവാബുമാരുടെ നഗരം എന്നാണറിയപ്പെടുന്നതു്. രാമാനുജനായ ലക്ഷ്മണൻ സ്ഥാപിച്ചതുകൊണ്ടു് ലക്ഷ്മണപുരം എന്നായിരുന്നു അതിനു പണ്ടു പേർ. പതിനെട്ടാം നൂററാണ്ടിൽ അയോദ്ധ്യ ഭരിച്ചിരുന്ന നവാബുമാരാണു് ലക്നൗനഗരത്തെ വിപുലമാക്കിയതു്. 1775–ൽ അസഫ് ഉദ് ദൗള തൻെറ തലസ്ഥാനം ഫൈസബാദിൽ

നിന്നു് ലക്നൗവിലേയ്ക്കു മാററി. അയോദ്ധ്യാനവാബുമാർ ബ്രിട്ടീഷുകാരുടെ സാമന്തന്മാരായി ഭരിച്ചുപോന്നു. 1857–ൽ അവസാനത്തെ രാജാവായ വാജിദ് ആലി ഷായെ ഡാൽഹൗസിപ്രഭു സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനാക്കി, ആ രാജ്യം ബ്രിട്ടീഷിന്ത്യയോടു ചേർത്തു.

പത്താമത്തെ അത്ഭുതം

പേർഷ്യയിൽനിന്നും ജോലിയന്വേഷിച്ചു് ഇന്ത്യയി ലെത്തിയ ഒരു പ്രഭുകുലജാതനായ സാദത് ആലിഖാനാണു് അയോദ്ധ്യാനവാബുവംശം സ്ഥാപിച്ചതു്. അയാൾ ദില്ലി ബാദ്ഷാ മഹമ്മദ്ഷായുടെ പ്രീതിപാത്രമായി. ബാദ്ഷാ ആലിഖാനെ അയോദ്ധ്യയിലെ വൈസ്രോയി ആക്കി. ഈ നവാബ്വംശത്തിലെ നാലാമത്തെ നവാ ബായ അസഫ് ഉദ്ദൗളയാണു് രാജധാനി ലക്നൗവി ലേയ്ക്കു മാററിയതു്. 1775 മുതൽ 1797 വരെയാണു് അദ്ദേ ഹത്തിന്റെ ഭരണകാലം. ഇദ്ദേഹമാണു് ലക്നൗവിലെ കാണേണ്ട പലതും പണിയിച്ചതു്. അതിൽ ഏററവും വലുതും ലോകത്തിലെ പത്താമത്തെ അത്ഭുതമായിട്ടു് എണ്ണ പ്പെടേണ്ടതുമായ ഒന്നാണു് ഇമാംബ്ര എന്നറിയപ്പെടുന്ന ഒരു മഹാസൌധം. ഇമാംബ്ര എന്നാൽ 'കുലപതിയുടെ കൊ ട്ടാരം' എന്നാണു് പദത്തിനർത്ഥം. 1784–ൽ കൊടിയ ദുർഭി ക്ഷം ഉണ്ടായപ്പോൾ ഒരു ദുരിതനിവാരണപ്രവർത്തനമായി പണിയാൻ തുടങ്ങിയതാണു് ബൃഹത്തായ ഈ കെട്ടിടം. നവാബ് അസഫ് ഉദ്ദൗളയാണു് ഇതു് പണിയിച്ചതു്. ഒരു കോടിയിലധികം രൂപ ഇതിനു് അക്കാലത്തു ചെല വായിട്ടുണ്ടു്. ദുർഭിക്ഷം കാരണം പ്രഭുകുലജാതന്മാർക്കുകൂടി കൂലിപ്പണി എടുക്കേണ്ടതായി വന്നു. അവരുടെ മാനം കാക്കാൻവേണ്ടി നവാബ് അവർക്കുള്ള കൂലി രാത്രിയിൽ കൊടുക്കാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്തിരുന്നു. ഇതിനു്, പുറമെ 303 അടി നീളവും 163 അടി വീതിയും 63 അടി പൊക്ക വും ഉണ്ടു്. നടുക്കൊരു വിശാലമായ ഹാൾ; കിഴക്കു്

ഒരു എൺകോൺമുറി, പടിഞ്ഞാറു് ഒരു ചതുരശ്രമുറിയും. ഒരു ഹാൾ പേർഷ്യൻ മാതൃകയിലും ഒരെണ്ണം ചീന മാതൃകയിലും ഒന്നു് ഇന്ത്യൻ മാതൃകയിലുമാണു് ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതു്. ചുമരിനു് പതിനാറടി വണ്ണമുണ്ടു്. മരമോ ഇരുമ്പോ ഉപയോഗിക്കാതെ, ഉത്തരങ്ങളും ബന്ധനങ്ങളും ഒന്നും കൂടാതെ, വെറും ഇഷ്ടികയും ചുണ്ണാമ്പുംകൊണ്ടുമാത്രം പണിത ഇത്ര വലിയ ഒരു സൗധം വേറെയെങ്ങും കാണുകയില്ല. ലോകത്തിലേയ്ക്കു് ഏററവും വീതികൂടിയ ആച്ചു് ഈ സൗധത്തിൻെറയാണു്. നാനാതരം നിർമ്മാണോപകരണങ്ങളുള്ള ഇക്കാലത്തുംകൂടി എൻജിനീയർമാർ ഇരുമ്പൊന്നും കൂടാതെ ഇത്രവലിയ ഒരു ആച്ചു് പണിയാൻ ധൈര്യപ്പെടുകയില്ല.

ഇതിൻെറ മുകളിലും താഴെയും ഓരോ ആയിരം ഒരേ മാതിരിയിലുള്ള മുറികളുണ്ടു്. * ലേബിറിൻതു്—രാവണൻെറ കോട്ട—എന്നാണതിനു പറയുന്നതു്. ഇതിനകത്തു കടന്നാൽ നല്ല പരിചയമില്ലാത്തവർക്കു് പുറത്തു കടക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. അടിയിലുള്ളതു് ഇപ്പോൾ സർക്കാർ പൂട്ടിയിട്ടിരിക്കുകയാണു്. അതിനുള്ളിൽ ആളുകളകപ്പെട്ടു് വഴികാണാതെ മരിച്ചുപോകാനിടയായതാണതിനു കാരണം. വഴികാട്ടിയുടെ സഹായത്തോടെ മുകളിലുള്ളതിൽ പോകാം. ശത്രുക്കളിൽനിന്നും രക്ഷ പ്രാപിക്കുന്നതിനോ, ശത്രുക്കളെ കുടുക്കിൽ പെടുത്താനോ, കൗതുകത്തിനോ, ഇവയെല്ലാം കരുതിയോ ആയിരിക്കാം ഈ ദുർഗ്ഗമദുർഗ്ഗം പണിയിച്ചതു്. സ്ഥാപകൻെറ ഭൗതികാവശിഷ്ടങ്ങൾ ഇതിൻെറ നടുവിലത്തെ ഹാളിൽ നിക്ഷേപിച്ചിരിക്കുന്നു.

മൊഹറം ആഘോഷിക്കുന്നതിനാണു് ഈ ഇമാംബ്ര ഉപയോഗിച്ചുവരുന്നതു്. അകത്തേയ്ക്കു കടക്കുമ്പോൾ വലതുവശത്തു് ഒരു പള്ളി, ഇടതുവശത്തു് ഗ്രീഷ്മാവാസം എന്നു പേരായ ഒരു വലിയ മൂന്നുനിലക്കെട്ടിടം. നേരെ മുമ്പിൽ

---

* Labyrinth

അതിവിശാലമായ ഒരു നടുമുററം. നേരെ എതിരെ ഇമാംബ്ര. ഇപ്പോഠം ഇതിനൊരു കാഴ്ചബംഗ്ലാവിൻെറ സ്ഥാനമേ ഉള്ളുവെങ്കിലും ആണ്ടിലൊരിക്കൽ ഇവിടെ വലിയ ആഘോഷം നടക്കുന്നു. എ. ഡി. 633–ൽ അറേബ്യയിൽ പ്രവാചകൻെറ പിൻഗാമികളായ ഹസ്സനും ഹൊസൈനും ശത്രുക്കളാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടതിനെ അനുസ്മരിച്ച് ഷിയാമുസൽമാന്മാർ നടത്തുന്ന ഒരു ആഘോഷമാണ് മൊഹററം. അന്നിവിടെ അനവധി വൈദ്യുതദീപങ്ങളും ശരറാന്തലുകളും തിളങ്ങുന്നു. നാല്പതിനായിരം ട്യൂബ്‌ലൈററുകഠംതന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കുമത്രെ. ലക്ഷക്കണക്കിനാളുകഠം ഇതിൽ പങ്കെടുക്കുന്നു.

'അവനെത്തന്നെ ഭജിക്കേണം.'

വിവേകാനന്ദസ്വാമികഠം തൻെറ പരിവ്രാജകകാലത്ത് ഇവിടം സന്ദശിക്കുകയുണ്ടായി. അവിടത്തെ മൊഹററം ആഘോഷത്തെപ്പററി അദ്ദേഹം 'ഗൗരവമായി ചിന്തിക്കേണ്ട കാര്യം' എന്ന പേരിൽ ഒരു ചെറിയ കുറിപ്പെഴുതിയിട്ടുണ്ട്. മൊഹററം ആഘോഷത്തിൽ പങ്കെടുക്കാൻ അനേകലക്ഷം ആളുകഠം വന്നുചേന്നിരിക്കുന്നു. അക്കൂട്ടത്തിൽ നാട്ടിൻപുറത്തുനിന്നുമെത്തിയ രണ്ട് രജപുത്രരുമുണ്ട്. അവർ പടികടന്ന് അകത്തേയ്ക്കു പോകാൻ തുടങ്ങി. കാവല്ക്കാരൻ തടഞ്ഞു. അവർ കാരണം ചോദിച്ചു. കാവല്ക്കാരൻ അടുത്തുനില്ക്കുന്ന ഒരു പ്രതിമ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ഇതാ നോക്കൂ, ഈ ഭീകരരൂപം കാണുന്നില്ലേ, അതിന്ന് ആദ്യം അഞ്ചു തൊഴി വെച്ചുകൊടുക്കണം. എന്നിട്ടേ അകത്തു കടക്കാൻപാടുള്ളു.' ആ പരമദ്രോഹി ആരാണെന്ന് അവർ ആരാഞ്ഞു. കാവല്ക്കാരൻ വീണ്ടും മൊഴിഞ്ഞു:— 'ഒരായിരം കൊല്ലംമുമ്പ് പുകഴാന്ന ഹസ്സനെയും ഹൊസൈനെയും കൊല ചെയ്ത കൊടുംപാപി യജീദിൻെറ കോലമാണതു്. ഈ കരച്ചിലും പിഴിച്ചിലുമെല്ലാം ആ കൊലമൂലമാണ്.' രജപുത്രർ അഞ്ചിനുപകരം പത്തു

തൊഴിതൊഴിക്കുമെന്നു നിനച്ചു കാവല്ക്കാരൻ. പക്ഷെ, ഗഹനാ കർമ്മണോ ഗതിഃ, അവരെല്ലാം തെററിദ്ധരിച്ചു. വേഗമവർ ഉത്തരീയമെടുത്തു കഴുത്തിൽ ചുററി യജീദിന്റെ കാല്ക്കൽ കിടന്നുരുണ്ടുകൊണ്ടു് ഇടറിയ തൊണ്ടയോടെ പ്രാർത്ഥിച്ചു:— ''എന്തിനിനി ഞങ്ങൾ അകത്തു പോകുന്നു? മറേറതീശ്വരനെയാണിനി കാണാനുള്ളതു്? യജീദ്, ബലേ ഭേഷ്; അവിടുന്നുതന്നെ ശരിയായ ഈശ്വരൻ. അവിടുന്നു് ആ തെമ്മാടികളെ നല്ല കണക്കിനു് അടിച്ചു പതംവരുത്തി. അതുകൊണ്ടു് അവരുടെ കരച്ചിലിന്നും തീർന്നിട്ടില്ല.''

ഇക്കഥ വേറൊരു കഥ ഓർമ്മയിൽ കൊണ്ടുവരുന്നു. കുറേക്കാലം മുമ്പു് ഒരു ദിക്കിൽ — തിരുവല്ലയിലാണെന്നു പറയപ്പെടുന്നു — ഒരു ഭജന നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു, ശിവരാത്രി നാൾ. വഴിയെ പോയ ഒരു മദ്ധ്യവയസ്കനും അതിൽ പങ്കു കൊണ്ടു് ആവേശത്തോടെ പാടി. ശിവന്റെ ഒരു ചിത്രം അവിടെ അലങ്കരിച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഭജനക്കാർ പാട്ടു് നിർത്തിയിട്ടും അഭ്യാഗതൻ അടങ്ങിയില്ല. അയാൾ തന്റെ പല്ലവി തുടർന്നു: 'അവനെത്തന്നെ ഭജിക്കേണം, അവൻ തന്നെ പരമഗുരു.' എന്നിങ്ങനെ കുറെയേറെനേരം ഇയാൾ ആലാപം തുടർന്നപ്പോൾ ഒരു കൊച്ചുകുറുമ്പൻ അടുത്തു ചെന്നു മെല്ലെ ചോദിച്ചു: 'അപ്പൊഴേ അമ്മാവാ, ആരാണാ പരമഗുരു?' 'അതോ, അവൻതന്നെ.' 'അവനെന്നു വെച്ചാലാരു്?' 'എടാ മണ്ട, അവനെന്നുവെച്ചാൽ അവൻ, അല്ലാതാരാ? തലയിലും കഴുത്തിലും പാമ്പു് പടവുംവിട ത്തി നില്ക്കുമ്പോൾ ശിവനു് ഇത്ര ഭംഗിയായി മീശ വെച്ചു കൊടുത്ത ആ ക്ഷുരകനില്ലേ, അവൻതന്നെ പരമഗുരു; അവനെത്തന്നെ ഭജിക്കേണം.'

റസിഡൻസി

നമുക്കു് ലക്നൗവിൽ കുറച്ചുകൂടി ചുററിക്കറങ്ങാം. അവിടെ ചരിത്രപ്രധാനമായ ഒരു സ്ഥാനമാണു പണ്ടത്തെ

റസിഡൻസി. 1857 – ലെ ശിപായിലഹളക്കാലത്തു് ഈ റസിഡൻസി ഒരു പ്രധാന യുദ്ധരംഗമായിരുന്നു. നൂററിനാല്പതു ദിവസം ലഹളപ്പട്ടാളം ഈ കോട്ട നിരോധിച്ചു. വെള്ളക്കാരും നാട്ടുകാരുമായി ആയിരത്തിഅറുനൂററിത്തൊണ്ണൂറു പോരാളികൾ അതിനകത്തുണ്ടായിരുന്നു. പട്ടാളക്കാരും സ്ത്രീകളും കുട്ടികളും സിവിലയന്മാരുമടക്കം അതിനകത്തു് ആകെയുള്ളവർ മൂവായിരത്തോളം വരും നിരോധം ആരംഭിച്ചപ്പോൾ. രാപകൽ ലഹളക്കാർ വെടിവെച്ചു. നിരോധമാരംഭിച്ചതിൻെറ മൂന്നാംദിവസം, റസിഡൻറായിരുന്ന സർ ഹെന്ററി ലാറൻസിനു് മുറിവേററു. ആ മുറിവുകാരണം അദ്ദേഹം മരിക്കുകയും ചെയ്തു. പക്ഷെ ബ്രിട്ടീഷ് പട്ടാളം എതിർത്തുനിന്നു. ലഹളക്കാരുടെ ഇടയിലുള്ള അനൈക്യംമൂലം അവക്കു് അകത്തു കടക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഒടുവിൽ സർ കൊലിം ക്യാമ്പ്ബെല്ലിൻെറ നേതൃത്വത്തിലുള്ള ബ്രിട്ടീഷ് പട്ടാളം നിരോധം തകർത്തു. നിരോധമവസാനിച്ചപ്പോൾ അവിടെ ആയിരത്തിനു താഴെ ആളുകളേ ജീവനോടെ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു.

ഇന്നു് ഈ സ്ഥാനം ഒരു പ്രദർശനവസ്തുവായി അവശേഷിക്കുന്നു. അവിടെ നല്ല ഒരു ഉദ്യാനമുണ്ടു്. വെടിയുണ്ടയേററു് തകർന്നതും തുളഞ്ഞതുമായ കെട്ടിടങ്ങൾ അതേപടി നിലകൊള്ളുന്നു. ലഹളക്കാരുടെ അടുക്കൽനിന്നും പിടിച്ചെടുത്ത പെരുത്ത പീരങ്കികളിൽ ചിലതു് അവിടെ സൂക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ടു്. നിരോധകാലത്തു് സ്ത്രീകളുടെയും കുട്ടികളുടെയും അഭയസ്ഥാനമായിരുന്ന ഭൂഗർഭശാലയും കാണാം. ഞങ്ങളവിടെ ചെന്നപ്പോൾ നേരം അന്തിയോടടുത്തു. സൂര്യനസ്തമിക്കാത്ത ബ്രിട്ടീഷ്സാമ്രാജ്യത്തിൻെറ പ്രതിനിധിവാണിരുന്ന ആ മുറിവേററ മാളികയുടെ മുകളിൽനിന്നും ഒരു കൂററൻ മൂങ്ങ പറന്നുപോകുന്നതു കാണായി. അപ്പോൾ വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ സീസർചക്രവർത്തിമാരെക്കുറിച്ചു് പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ഒരു വരി ഓർമ്മവന്നു: 'അലംഘ്യശാ

സനനായ സീസർചക്രവത്തി ചെങ്കോൽ നടത്തിയിരുന്ന സ്ഥാനത്തു് ഇപ്പോൾ എട്ടുകാലി വലകെട്ടുന്നു!' 'മാളിക മുകളേറിയ മന്നൻെറ തോളിൽ മാറാപ്പു തൂക്കുന്നതും ഭവാൻ.' എന്നു് നമ്മുടെ പൂന്താനം പാടിയിട്ടുണ്ടല്ലോ.

ഭാരതജനത

1857–ൽ ക്ഷയോന്മുഖരായ മുഗളധികാരികൾ മഹാരാഷ്ട്രീയരുടെയും മററും സഹായത്തോടുകൂടി വിദേശികളായ ഇംഗ്ലീഷുകാരെ തുരത്താൻ ചെയ്ത ഈ പരിശ്രമത്തെ ആംഗലചരിത്രകാരന്മാർ ശിപായിലഹള എന്നാണു് വിളിക്കുന്നതു്. ഭാരതീയചരിത്രകാരന്മാർ അതിനെ 'ഭാരതസ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള ആദ്യത്തെ യുദ്ധം' എന്നും ചിത്രീകരിക്കുന്നു. ഈ അധികാരമത്സരത്തിൽ മുഗളർ വിജയിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്താകുമായിരുന്നു ഇന്ത്യയുടെ പിന്നത്തെ ചരിത്രം എന്നാലോചിക്കുമ്പോൾ, ഇന്നു് നാം ആ കഴിഞ്ഞ കാലത്തേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞുനോക്കുമ്പോൾ, ഇംഗ്ലീഷുകാർ ജയിച്ചതു് ഒരു കണക്കിനു് ഇന്ത്യയ്ക്കു് നന്നായി എന്നു പറയാം. തല്ക്കാലത്തെ സ്വാർത്ഥതാല്പര്യത്തിനു വേണ്ടി മുഗളന്മാർ മഹാരാഷ്ട്രീയരുമായി സഖ്യത്തിലായിരുന്നുവെങ്കിലും, ജയംവരിച്ചുകഴിയുമ്പോൾ അവർ തമ്മിൽ വഴക്കടിച്ചേനെ. അതിലും മുഗളന്മാർ ജയിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ ഇന്നു് ഹിന്ദുസംസ്കാരം ഇന്ത്യയിൽ — ഉത്തരേന്ത്യയിൽ പ്രത്യേകിച്ചും—ബാക്കി കാണുമായിരുന്നില്ല. ഹിന്ദുക്കൾക്കും ഹിന്ദുമതത്തിനും ഇന്ത്യയല്ലാതെ മററു മാതൃഭൂമിയില്ല. ഇവിടെ ഹിന്ദുക്കൾക്കു് സ്ഥാനമില്ലെന്നുവന്നാൽ ഹിന്ദുമതം മൺമറയും. ക്രിസ്തുമതവും മുഹമ്മദുമതവും ഉദ്ഭവിച്ചതും വളന്നതും അന്യദേശങ്ങളിലാണു്. ഹിന്ദുമതത്തെ നശിപ്പിച്ചു് വളന്നില്ലെങ്കിലും അവയ്ക്കു് കോട്ടമൊന്നും വരാനില്ല. അതിനാൽ മുസ്ലീംഭരണത്തിനു് ഒരു വിരാമം വന്നതു് ഹിന്ദുക്കളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഒരനുഗ്രഹം തന്നെയാകുന്നു. അതിനാൽ അന്നത്തെ ചുററുപാടിൽ വെള്ള

ക്കാരുടെ വിജയം ഒരു കടുത്ത ശാപമായി എന്നു പറഞ്ഞു കൂടാ. ഇന്ത്യക്കാരുടെ അനൈക്യവും തൊഴുത്തിൽക്കുത്തും കാരണമാണ് മുസ്ലിൽമാന്മാർ വന്നുകയറിയതും വെള്ളക്കാർ വന്നുചാടിയതും. ഒന്നുരണ്ടു നൂററാണ്ടുകാലത്തെ വൈദേശി കഭരണം ഇന്ത്യക്കാരെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിൻെറ വില പഠിപ്പിച്ചു. ഭാരതസംസ്കാരവുമായി അനേകനൂററാണ്ടുകളുടെ സമ്പർക്കത്തിനുശേഷവും ഇണങ്ങിച്ചേരാൻ കഴിയാതെ വന്ന ചിന്താഗതിക്കാർ പിരിഞ്ഞുപോയി; പാക്കിസ്ഥാൻ രൂപംകൊണ്ടു. ഇനി ഇന്ത്യക്കാർ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ഒരു കാര്യമുണ്ട്. ഇന്ത്യൻപൗരന്മാരെന്ന് അഭിമാനിക്കാൻ അർഹതയുള്ളവർ ഇന്ത്യയോടു കൂറും ഇന്ത്യൻസംസ്കാരത്തോട് ആദരവും ഉള്ളവരായിരിക്കണം. ചോറിങ്ങും കൂറങ്ങും ആയിട്ടുള്ളവർ വിപദ്ഘട്ടങ്ങളിൽ നമുക്ക് ആപത്തായിത്തീരും. 'കപ്പലകത്തൊരു കള്ളനിരുന്നാലെപ്പൊഴുമില്ലൊരു സുഖമറിയേണം.' മതം ഓരോ വ്യക്തിയുടെയും സ്വകാര്യസംഗതിയാണ്. അതു് രാഷ്ട്രത്തിൻെറ ഭാഗധേയത്തെ ബാധിക്കാൻ അനുവദിച്ചുകൂടാ. കൃസ്തുമതവിശ്വാസികളായ പാശ്ചാത്യക്ക് ഗ്രീക്സംസ്കാരത്തിലും ഹീബ്രൂ സംസ്കാരത്തിലും അഭിമാനിക്കാമെങ്കിൽ, ഇന്ത്യയുടെ സന്തതികളായ ഇതരമതസ്ഥക്ക് എന്തുകൊണ്ടു് ഭാരതത്തിൻെറ പുരാതന പൈതൃകത്തിൽ അഭിമാനംകൊണ്ടുകൂടാ? അഭിമാനമില്ലെങ്കിൽ പോകട്ടെ, അതിനെ നശിപ്പിക്കാൻ ഒരുമ്പെടാതിരുന്നുകൂടേ? അവരുടെ മനോഭാവം എന്തുതന്നെ ആയാലുംഹിന്ദുക്കൾക്ക് അതു് അനുവദിക്കാവതല്ല. ഇതു് നാം തുറന്നു പറയുകയും എല്ലാവരും അതു് അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ട കാലം വൈകിയിരിക്കുന്നു. അതു് യഥാകാലം ശ്രദ്ധിച്ചില്ലെങ്കിൽ ഇനിയും പലേ 'സ്ഥാനു'കളും വേണമെന്നു് അവകാശപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് ആളുകൾ മുമ്പോട്ടുവരും. ഇന്ത്യയിലെ ബഹുഭൂരിപക്ഷമായ ഹിന്ദുക്കൾക്ക് തങ്ങളുടെ രാജ്യത്തിൻെറ ഭാഗധേയങ്ങൾ നിർണ്ണയിക്കാൻ പൂർണ്ണാ

വകാശമുണ്ടു് എന്നതു് എല്ലാവരും സമ്മതിച്ചേ തീരൂ. 'സെക്കുലറിസ'ത്തിന്റെ പേരിൽ ഇതരമതസ്ഥരെ പ്രീണിപ്പിക്കാനും ഹിന്ദുക്കളെ തിരസ്കരിക്കാനുമുള്ള വാസന പാടെ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഹിന്ദുക്കളുടെ ക്ഷേത്രങ്ങൾക്കും തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങൾക്കും മുഹമ്മദീയർ വരുത്തിയിട്ടുള്ള കൊടിയ കെടുതികൾ കണ്ടാൽ നെഞ്ചു തകരും. കാലം മാറിയതുകൊണ്ടൊന്നും അവരുടെ മനോഭാവം മാറിയിട്ടില്ല. തക്കംകിട്ടിയാൽ അവരിനിയും അമ്മാതിരിയോ അതിലുമേറെയുമോ ചെയ്യും. അതുകൊണ്ടു് അത്തരം സന്ദർഭങ്ങൾ ഇനി ഉണ്ടാകാതെ നോക്കേണ്ടതു് ഓരോ ഇന്ത്യക്കാരന്റെയും പാവനകർത്തവ്യമാണു്.

കോൺപൂരിൽ

ലക്നൗവിൽ താമസിക്കുന്നതിനിടയിൽ 14–ാം തീയതി കാലത്തു് ഏഴരമണിക്കു് തീവണ്ടിയിൽ കോൺപൂരിലേയ്ക്കു പോയി. വണ്ടിയിൽ വലിയ തിരക്കു്. അങ്ങുവരെ നില്ക്കുകതന്നെ. ഒമ്പതരമണിക്കു് കോൺപൂരിലെത്തി. അവിടെ മിഷൻ ഒരു ഹൈസ്കൂൾ നടത്തുന്നുണ്ടു്; ആശ്രമതോറും ശാസ്ത്രക്ലാസ്സുകളും നടത്തിവരുന്നു. ആശ്രമത്തിൽനിന്നും ഒന്നൊന്നര മൈലകലെ ഒരു പുതിയ അമ്പലമുണ്ടു്. ജഗളകമലാപതിധർമ്മസ്ഥാപനം — ജെ. കെ. ചാരിററീസ് — വകയാണതു്. പ്രതിഷ്ഠ കഴിഞ്ഞു് പൂജ നടക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും പണി പൂർത്തിയായി കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. മുഴുവനും മാർബിൾകൊണ്ടാണു് ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്. അഞ്ചു പ്രതിഷ്ഠകളുണ്ടു്. അവ ഒരേ വരിയിൽ നിരത്തി പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ലക്ഷ്മീനാരായണന്മാർ, രാധാകൃഷ്ണന്മാർ, സീതാരാമന്മാർ, ശങ്കരാചാര്യസ്വാമികൾ, ഹനുമാൻ എന്നീ മൂർത്തികളെയാണു് പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നതെന്നു തോന്നുന്നു; ഓർമ്മയിൽനിന്നും എഴുതുകയായതുകൊണ്ടു് ഉറപ്പിച്ചു പറയാൻ നിവൃത്തിയില്ല. വിഗ്രഹങ്ങളും പൂജാവസ്തുക്കളുമെല്ലാം സ്വർണ്ണനിർമ്മിതം.

മുൻവശമുള്ള ഹാൾ രണ്ടു നിലയാണ്. അതിൻെറ ചുമരുകളിലും മുകളിലും കൊത്തുപണികളും ചിത്രപ്പണികളുമുണ്ട്. രാമായണത്തിലെയും ഭാരതത്തിലെയും ഭാഗവതത്തിലെയും കഥകൾ മാർബിൾകല്ലിൽ മനോഹരമായി കൊത്തിവെച്ചിരിക്കുന്നു. ഒരു ഭാഗത്തു് പുരാണകഥകൾ രാജസ്ഥാൻമാതൃകയിൽ മാർബിൾകല്ലിനുള്ളിൽ കൊത്തി പതിച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്നു. എവിടെ നോക്കിയാലും കണ്ണെടുക്കാൻ തോന്നാത്ത ശില്പവേലകൾ. നല്ല വിശാലമായ തിരുമുററം. ജെ. കെ. ചാരിററീസ് എന്നതു് ഒരു വ്യവസായശാലക്കാർ ഏപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന ധർമ്മസ്ഥാപനമാണ്. ഇരുപതു കൊല്ലമായി ഈ ക്ഷേത്രം പണി തുടങ്ങിയിട്ടു്. പണി ഒട്ടുമുക്കാലും തീൎന്നു. ആ വ്യവസായക്കമ്പനിക്കാർ പണി തുടങ്ങിയതുമുതൽ ദിവസം ആയിരം രൂപ വീതം അതിനുവേണ്ടി കൊടുക്കുന്നുണ്ടത്രെ. പലരും ധനം സമ്പാദിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും കുറച്ചുപേർ മാത്രമേ അതു വേണ്ട കാൎയ്യങ്ങൾക്കു് ചെലവാക്കാറുള്ളു. * 'അതീൎത്ഥീകൃതമായ വിത്തം വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവർ ദുഃഖദുഃഖികളാണ്.' എന്നു ഭാഗവതകാരൻ പറയുന്നു. ഈ ക്ഷേത്രം ധനത്തിൻെറ സദ്വ്യയത്തിനു് ഒരുത്തമമാതൃകയാകുന്നു.

ഉത്തരേന്ത്യയിൽ പല സ്ഥലങ്ങളിലും ഇത്തരം മനോഹരങ്ങളായ ക്ഷേത്രങ്ങൾ കാണാം. അവ ശില്പകലാചാതുരി തികഞ്ഞവയും വൃത്തിയുള്ളവയും ആണതാനും. എന്നിരുന്നാലും പുരാതനക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ദൎശനത്തിനു പോകുമ്പോളുണ്ടാകുന്ന ഭക്തിഭാവമോ അന്തർമുഖതയോ ഉളവാക്കാൻ അവ സമൎത്ഥങ്ങളല്ല. ആളുകൾ കാഴ്ചബംഗ്ലാവിൽ പോകുംപോലെയാണ് ഈ നവീനക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പോകുന്നതു്. പുരാതനക്ഷേത്രങ്ങൾക്കുള്ള നെടുനാളത്തെ ഭക്തി

---

* വിത്തം ത്വതീൎത്ഥീകൃതമംഗ വാചം
ഹീനാം മയാ രക്ഷതി ദുഃഖദുഃഖീ. (ഭാഗ. xi. 11. 19)

KAYAM PUBLIC LIBRARY KAYAM

പ്രസരം ഈ പുതിയ അമ്പലങ്ങളിൽ ഇല്ല എന്നുള്ളതു് ഒരു കാരണമായിരിക്കാം. വേറൊന്നു് പുതിയ ക്ഷേത്രങ്ങളുടെ വണ്ണശബളിമയും ശില്പവൈചിത്ര്യവുമാണു്. ക്ഷേത്രത്തിൽ ദർശനത്തിനു ചെല്ലുമ്പോൾ ഇന്ത്യൻ മനുഷ്യരുടെ ശ്രദ്ധ വിഗ്രഹത്തിൽ വേണം പതിയാൻ. ചുമരു് നാനാവണ്ണവിരചിതങ്ങളായ ചിത്രങ്ങളുണ്ടെങ്കിൽ സ്വാഭാവികമായും കണ്ണു് അവയിലേയ്ക്കു് ആകർഷിക്കപ്പെടും; ഈശ്വരചിന്ത അത്രയ്ക്കും കുറയുകയും ചെയ്യും. പഴയ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ കൊത്തുപണികളുണ്ടല്ലോ എന്നാണെങ്കിൽ ചുമരു മുഴുവൻ ചായംകൊണ്ടു് നിറച്ചിട്ടില്ല; അങ്ങനെ ചെയ്തിട്ടുള്ളിടത്തു് ഈ ശ്രദ്ധാരാഹിത്യം കാണാനുണ്ടുതാനും. ഈശ്വരനെക്കാൾ ഈശ്വരന്റെ ആരാമത്തിനു കാന്തി കൂടിയാൽ ആളുകൾ ആരാമത്തിൽ മതിമയങ്ങി ആരാമനാഥനെ മറക്കും. പിന്നെ, ഒരിടത്തു് ആദ്ധ്യാത്മികാന്തരീക്ഷം സംജാതമാകുന്നതിനു് ദീർഘകാലത്തെ ഭക്തജനങ്ങളുടെ സംസർഗ്ഗവും ഭജനയും കീർത്തനവും ആവശ്യമാണല്ലോ.

കോൺപൂരിൽനിന്നു് മടക്കയാത്ര ബസ്സിലായിരുന്നു. രാവിലത്തെ മുതിരി തീവണ്ടിയിൽ തിരക്കാണെങ്കിലോ എന്നു കരുതിയാണു് ബസ്സിനുപോകാൻ തീർച്ചയാക്കിയതു്. പക്ഷേ ബസ്സിനു് ടിക്കററു കിട്ടാൻ ഒന്നരമണിക്കൂർ നേരം ക്യൂവിൽ നില്ക്കേണ്ടിവന്നു. ബസ്സ്സ്റ്റാൻഡ് വളരെ തിരക്കുപിടിച്ച ഒരിടത്തു്. ടിക്കററു് കൊടുക്കാനുള്ള ഏർപ്പാടും തികച്ചും തൃപ്തികരം എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. ഞങ്ങൾ ക്യൂവിൽ നിന്നു വളരെ കഴിഞ്ഞു വന്ന ഒരു മാന്യൻ ഞങ്ങൾക്കു മുമ്പേ ബസ്സിൽ സ്ഥലം പിടിച്ചിരിക്കുന്നതു് കാണായി. അപ്പോൾ, നമ്മുടെ നാട്ടിൽ മാത്രമല്ല, അവിടെയുമുണ്ടല്ലോ കരിഞ്ചന്ത എന്നൊരു സമാധാനം. ബസ്സുകളുടെ എണ്ണവും പോരാ എന്നു തോന്നി. റോഡും തീവണ്ടിപ്പാതയും കുറുകെ കടക്കുന്ന ഒരിടത്തു് ബസ്സ് അല്പനേരം നിന്നു. അവിടെ ഒരു പലകയിൽ ഒര

റിയിപ്പ് എഴുതിവെച്ചിട്ടുണ്ട്: 'നിൽക്കുക, നോക്കുക, നടക്കുക. പത്തുനിമിഷം വൈകിയതുകൊണ്ടു ദോഷമില്ല; ബദ്ധപ്പെട്ടാൽ പത്തുവഷംമുമ്പേ പരലോകത്തെത്തിയെന്നുവരും, സൂക്ഷിക്കുക!' എല്ലാവരും ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ഒരു മുന്നറിയിപ്പ്. മുന്നിൽക്കടക്കാൻവേണ്ടി പരക്കം പായുന്ന ബസ്സുകാരും കാറുകാരും ലോറിക്കാരും വിശേഷിച്ചും ഓത്തിരിക്കേണ്ട ഒരു മന്ത്രമാണിതു്. രാത്രി എട്ടുമണിയോടുകൂടി ലക്നൗവിൽ മടങ്ങിയെത്തി.

ലക്നൗനഗരം

ലക്നൗനഗരം നവാബുമാരുടെ നഗരമായിരുന്നു. അവർ പണിയിച്ച അനേകം പള്ളികളും ശവകുടീരങ്ങളും ഉദ്യാനങ്ങളും അവിടെയുണ്ട്. നല്ല വീതിയുള്ള തെരുവുകൾ. ചപ്പുചവറ് തെരുവിലേയ്ക്കെറിയുന്ന ഏർപ്പാട് ഇന്ത്യയിലെ മിക്ക നഗരങ്ങളിലുമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. പാതവക്കിനു കടകളും കാണാം. പുലർകാലത്തു് തെരുവീഥിയിൽക്കൂടി നടന്നാൽ പലയിടത്തും കാണാം പാതവക്കത്തിരുന്നുകൊണ്ടു് ആളുകൾ ക്ഷൗരം ചെയ്യിക്കുന്നതു്. അതിനവർക്ക് പ്രത്യേകം സ്ഥാനങ്ങളോ കടകളോ ഒന്നും വേണ്ട. രണ്ടുപേർ മുഖത്തോടുമുഖം ഇരിക്കുന്നതു കാണാം. കുറേക്കൂടി സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയാൽ പ്രാണോപകാരി എതിരാളിയുടെ മൂക്കു പിടിച്ചു മേല്പോട്ടാക്കി മുഖത്തുകൂടി കത്തി ഓടിക്കുന്നതും കാണാം. തണുപ്പ് അധികമുള്ള നാടുകളിൽ കുളി ഒരു നിബ്ബന്ധവിഷയമല്ല. തണുപ്പുകാലത്തു് തണുപ്പുകാരണം കുളിവേണ്ട; വേനല്ക്കാലത്തു് വെള്ളമില്ലാത്തതുകൊണ്ടും കുളി വേണ്ട. ഇതാണ് അധികമിടങ്ങളിലേയും നില. പുഴക്കരയിൽ താമസിക്കുന്നവർക്ക് വെള്ളമില്ലെന്നു് ഒഴിവു പറയാനാവില്ലെങ്കിലും തണുപ്പുകാലത്തു് കുളി കൂടാതെ പരിചയിച്ചാൽ വേനല്ക്കാലത്തും അതു് കൂടിയേ കഴിയൂ എന്നില്ലാതാവും. പക്ഷേ നഗരങ്ങളിൽ ആളുകളധികവും കുളിച്ചു് വൃത്തിയായിട്ടാണ് നടക്കു

ന്നതു്. നാട്ടിൻപുറത്തെ കാര്യമാണു് പരുങ്ങൽ. പക്ഷേ ഒന്നുണ്ടു്; ഉത്തരേന്ത്യയിൽ ജനജീവിതം അധികവും നഗരങ്ങളിലാണു്. ഗ്രാമങ്ങൾ നഗരങ്ങൾക്കാവശ്യമുള്ള ആഹാരപദാർത്ഥങ്ങൾ വിളയിക്കാനുള്ള ഇടങ്ങൾമാത്രം. നാട്ടിൻപുറങ്ങളിൽ ചികിത്സാസൗകര്യങ്ങളോ വിദ്യാഭ്യാസസൗകര്യങ്ങളോ വളരെ കുറവാണു്. വളരെ ദൂരം സഞ്ചരിച്ചിട്ടും, നഗരങ്ങളിലല്ലാതെ വിദ്യാലയംപോലെ എന്തെങ്കിലും കണ്ടതു് ഒന്നോ രണ്ടോ ഇടത്തുമാത്രം. വിദ്യാലയവും ആശുപത്രിയുംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ കേരളത്തിൽനിന്നു പോകുന്നവർക്കു് ഈ വ്യത്യാസം വളരെയധികം തോന്നും. നാട്ടിൻപുറങ്ങളിൽ നല്ല കെട്ടിടങ്ങൾതന്നെ വളരെ കുറവായേ കാണാൻ കഴിഞ്ഞുള്ളു — ഓടുന്ന വണ്ടിയിലിരുന്നുകൊണ്ടു കണ്ട കാഴ്ച വെച്ചുകൊണ്ടാണിതൊക്കെ എഴുതുന്നതെന്നുള്ള കാര്യം മറക്കുന്നില്ല. എന്തായാലും ഉത്തരേന്ത്യയിൽ നഗരങ്ങളുടെ കാര്യങ്ങളിലേ സർക്കാർ ശ്രദ്ധിക്കുന്നുള്ളു എന്നു തോന്നും. പുരാതനമുസ്ലീം ആധിപത്യത്തിൻെറ നഷ്ടശിഷ്ടങ്ങൾകൊണ്ടു നിറഞ്ഞ ഒരു നഗരമാണു് ലക്നൗ.

അയോദ്ധ്യാകാണ്ഡം

പതിനഞ്ചാം തീയതി കാലത്തു് എട്ടര മണിക്കു് ഡൂൺ എക്സ്പ്രസ്സിനു് അയോദ്ധ്യയ്ക്കു് പുറപ്പെട്ടു. പതിനൊന്നരയ്ക്കു് അവിടെയെത്തി. സാധനങ്ങൾ ഒരാശ്രമത്തിൽ കൊണ്ടുവെച്ചു. സരയൂവിൽ പോയി കുളിച്ചു. സരയൂ ഒരു ചെറുപുഴ ആണെന്നായിരുന്നു അതു കാണുന്നതു വരെയുള്ള ധാരണ. പക്ഷേ, അതു് നല്ല വീതിയും ആഴവുമുള്ള ഒരു പുഴയാണു്. ഞങ്ങൾ സ്നാനം ചെയ്തിടത്തു് ഏകദേശം മുക്കാൽ മൈൽ വീതിവരും. അകലെയായി ഒരു ജലയാനം കണ്ടു; ഒരു ബോട്ടാണെന്നാണു് തോന്നിയതു്. കുളികഴിഞ്ഞു വന്നു് കാണേണ്ട സ്ഥലങ്ങളെക്കുറിച്ചന്വേഷിച്ചപ്പോൾ, നേരം വൈകിയതുകൊണ്ടു്

ക്ഷേത്രങ്ങളെല്ലാം അടച്ചിരിക്കുമെന്നും ഉച്ചകഴിഞ്ഞേ ദർശനം സാധിക്കൂ എന്നും മനസ്സിലായി. അടുത്തതായി, മത്സ്യമാംസമില്ലാത്ത ഹോട്ടൽ എവിടെയുണ്ടു് എന്നു് ഇംഗ്ലീഷ് മനസ്സിലാക്കാനും പറയാനും കഴിവുള്ള ഒരാളോടു് അന്വേഷിച്ചു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു, അയോദ്ധ്യയിലെങ്ങും മത്സ്യമാംസങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുകയില്ല എന്നു്. തികച്ചും സസ്യഭോജികളായിരുന്ന ഞങ്ങൾക്കു് അതു് വലിയൊരാശ്വാസമായി. ഒരു ഹോട്ടലിലെത്തി ചോറും ചപ്പാത്തിയും കഴിച്ചു. അവിടെയെല്ലാം ഈച്ചയോടീച്ച. വെള്ളമായിട്ടെന്തെങ്കിലും അടയ്ക്കാതെ വെച്ചുപോയാൽ അവ വന്നു മുങ്ങിച്ചാകും; അതിനാൽ മാംസഭോജികൾക്കും സങ്കടപ്പെടേണ്ടതില്ല. ഈച്ചയാട്ടാൻ ഇടതുകൈയ്മാത്രം മതിയാകയില്ല. പണ്ടു ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ സ്വർഗ്ഗാരോഹണം ചെയ്ത സമയത്തു് കൂടെ സരയൂവിൽ മുങ്ങാൻ കഴിയാതിരുന്ന പ്രാണികളാണോ ആവോ ഇങ്ങനെ മുങ്ങിച്ചാകാൻ വെമ്പൽകൊള്ളുന്നതു് !

ആഹാരം കഴിഞ്ഞു് പോകുംവഴി നല്ല ഏതാനും പഴത്ത പേരയ്ക്കയും കുറച്ചു വാഴപ്പഴവും മേടിച്ചു. പേരയ്ക്കാ ഒരാൾ പോക്കററിലിട്ടു, വാഴപ്പഴം മററയാൾ കൈയിൽ സൂക്ഷിച്ചു. വഴിക്കു് പുസ്തകക്കടകൾ ധാരാളമുണ്ടു്; അധികവും രാമായണങ്ങൾ; അതിലും വിശേഷിച്ചു് തുളസീദാസരാമായണം. ഒരാൾ പുസ്തകം നോക്കാൻ കടയിൽ കയറി. അപരൻ അതിൻെറ വരാന്തയിൽ ഇരുന്നു, കൈയിലിരുന്ന പഴം അടുത്തു താഴെ വെച്ചുംകൊണ്ടു്. ഇരുന്നു് ഒരു മിനിട്ടു കഴിഞ്ഞില്ല, പഴവുമെടുത്തുകൊണ്ടു് ഒരു വാനരത്താൻ പുരപ്പുറത്തെത്തി. അവൻ കൊണ്ടുപോകുമ്പോൾ താഴെ വീണ ഒരു പഴം ഒരു സ്ത്രീയുമെടുത്തു. കണ്ടുനിന്നവർ കുണുങ്ങിച്ചിരിച്ചു. ശ്രീരാമൻെറ നാട്ടിൽ വന്നപ്പോൾ, രാമകിങ്കരന്മാർ അവരുടെ അവകാശം തട്ടിയെടുത്തതു് നന്നായെന്നു് ഒരാൾ. മക്കടൻ തന്നെ കുരങ്ങുകളിപ്പി

ച്ചല്ലോ, എന്ന കുണ്ഠിതം പഴത്തിൻെറ കാവല്ക്കാരനുണ്ടായി എങ്കിലും അദ്ദേഹവും ചിരിയിൽ പങ്കുകൊണ്ടു; രാമകിങ്കരൻെറ ചാതുര്യത്തിൽ അവനെ അഭിനന്ദിച്ചു.

നരസിംഹരൂപം സ്വീകരിക്കാനുള്ള കാരണം

തുളസീദാസൻെറ ഒരു മാർബിൾപ്രതിമകൊണ്ടു് അലംകൃതമായ ഒരുദ്യാനത്തിൽ ചെന്നിരുന്നു വിശ്രമിച്ചു. കൈയിലുണ്ടായിരുന്ന പേരയ്ക്ക വേഗം അകത്താക്കി. മത്സ്യമാംസങ്ങൾ കഴിക്കാത്ത ആളുകൾക്കു് ഉത്തരേന്ത്യയിൽ, വിശേഷിച്ചും ബംഗാളിൽ, യാത്രചെയ്യുമ്പോൾ ആഹാരകാര്യത്തിൽ വലിയ ബുദ്ധിമുട്ടു തോന്നും. അവിടങ്ങളിൽ മത്സ്യം സുലഭമാണു്; ഒട്ടുമിക്കവരും കഴിക്കും. എന്തെങ്കിലും കാരണത്താൽ ആരെങ്കിലും കഴിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ ത്തന്നെ അവക്കു് അതു് തൊട്ടതുകൊണ്ടോ ഇലയിൽ വിളമ്പിയതുകൊണ്ടോ വിഷമമൊന്നുമില്ല. വൈഷ്ണവന്മാർ മാത്രം തികച്ചും സസ്യഭോജികളാണു്. ഉള്ളി നിഷിദ്ധമായിട്ടാണു് സാധാരണ വെച്ചിരിക്കുന്നതു്. മത്സ്യം കഴിക്കുകയും ഉള്ളി ഉപയോഗിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവരുണ്ടു്. മത്സ്യം നുറുക്കാൻ മറ വേണ്ട; എന്നാൽ ഉള്ളി അരിയുന്നതു് മറയ്ക്കുള്ളിലിരുന്നുകൊണ്ടാണു്. എല്ലാ നാട്ടിലും മത്സ്യമാംസങ്ങൾ കഴിക്കുന്നവർ ധാരാളമുണ്ടെങ്കിലും, ബംഗാളികളെപ്പോലെ മത്സ്യത്തോടു് ഇത്ര പ്രിയമുള്ളവരെ വേറെ കാണുകയില്ല. ഞങ്ങൾ റാഞ്ചിയിലേയ്ക്കു വന്ന വാനിൻെറ ഡ്രൈവർ വഴിക്കൊരിടത്തു് വില്ക്കാൻ വെച്ചിരുന്ന മത്സ്യം കണ്ടപ്പോൾ കാണിച്ച സന്തോഷം കാണേണ്ടതായിരുന്നു. അവിടെ കിട്ടിയിടത്തോളം അയാൾ വാങ്ങി പൊതിഞ്ഞുകെട്ടി. വില്പനക്കാരി വീട്ടിൽ പോയി കുറെക്കൂടി എടുത്തുകൊണ്ടു വരുന്നതിനായി അയാൾ അരമണിക്കൂറിലേറെ നേരം അവിടെ കാത്തുകിടന്നു. പക്ഷെ, ഫലമുണ്ടായില്ല. ഞങ്ങളുടെ നിർബ്ബന്ധം

മൂലം അയാൾ വണ്ടിവിട്ടു; പക്ഷെ മെല്ലെ, വില്പനക്കാരി പോയ വഴിയും നോക്കിക്കൊണ്ടു്.

ബംഗാൾ ആറുകളും തോടുകളും വയലുകളും പൊയ്കകളും കുളങ്ങളും നിറഞ്ഞ നാടാണു്. എവിടെയും മത്സ്യം സുലഭം. അവരതു നാനാതരത്തിൽ പാകംചെയ്യുന്നു. വേണ്ടുവോളം കഴിക്കുന്നു. അതിഥികളെ അതൊക്കെ കഴിപ്പിക്കുന്നതിലും അവക്കു് വലിയ താല്പര്യമാണു്. മത്സ്യം അവക്കു് സാധാരണമായ ഒരു സംഭാഷണവിഷയവുമാണു്. ഉത്തരപ്രദേശത്തിലെ ബ്രാഹ്മണർ മത്സ്യമാംസം കഴിക്കുമോ എന്നു് ഒരു പരിചയക്കാരനോടു ഞങ്ങൾ ചോദിച്ചു. മിഥിലയിലെ ബ്രാഹ്മണർ കഴിക്കും, മററുള്ളവർ സാധാരണ പതിവില്ല എന്നാണൊരു സ്നേഹിതൻ പറഞ്ഞതു്. അപ്പോൾ പണ്ടു കേട്ടിട്ടുള്ള ഒരു നേരമ്പോക്കു ശ്ലോകത്തിൽ മിഥിലപദം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതിൻെറ സാംഗത്യം വ്യക്തമായി.

അവതാരത്രയം വിഷ്ണോഃ മൈഥിലേ കബളീകൃതം
ഏവം വിചിന്ത്യ ഭഗവാൻ നാരസിംഹം വപുർദധൗ.

വിഷ്ണുവിൻെറ ആദ്യത്തെ അവതാരങ്ങൾ മൂന്നിനെയും മിഥിലാവാസികൾ പിടിച്ചു വിഴുങ്ങി. അക്കാരണത്താലാണത്രെ ഭഗവാൻ നരസിംഹരൂപം സ്വീകരിച്ചതു്!

മാരുതിമന്ദിരം

രണ്ടരമണിയോടുകൂടി ഹനുമാൻെറ ക്ഷേത്രത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. മൂന്നുമണിക്കു് അവിടെയെത്തി. ഒരു ചെറിയ കുന്നിൻമുകളിലാണു് ക്ഷേത്രം. നല്ല കല്പടികളുണ്ടു് കയറിപ്പോകാൻ. ക്ഷേത്രം വളരെ വലുതല്ല. ഒരു ശ്രീകോവിൽ. ചുററും തിരുമുററം. മുൻവശത്തു് ശ്രീകോവിലിനു് അഭിമുഖമായി ഒരു വിശാലമായ ഹാൾ. അവിടെ ചില വൈരാഗികൾ ഇരുന്നു രാമായണം വായിക്കുന്നുണ്ടു്. ഞങ്ങൾ ചെന്നപ്പോൾ ശ്രീകോവിൽ തുറന്നിട്ടില്ല; മുൻ

വശം ഒരു ചുവന്ന പട്ടുകൊണ്ടു മൂടിയിരിക്കുന്നു. അകത്തു നിന്നു മണിയടി കേൾക്കാം. സന്നിധിയിൽ പലരും തൊഴുതുകൊണ്ടു നില്പുണ്ടു്. ഞങ്ങൾ രണ്ടുമൂന്നു പ്രദക്ഷിണം ചെയ്തു് നടയ്ക്കൽ നിലയുറപ്പിച്ചു. നടയ്ക്കൽ മുമ്പിലായി രണ്ടു സ്ത്രീകൾ നില്പുണ്ടു്. അതിലൊരാൾ, ഒരു വൃദ്ധ, നിന്നു മടുത്തു് ഇരിപ്പായി. കൈയിൽ ഒരു ഇലക്കുമ്പിളിൽ മാലയും വേറെ ചില നിവേദ്യങ്ങളുമുണ്ടു്. അവർ ഭക്തിപുരസ്സരം നടയും നോക്കിയിരിക്കുന്നു. ഒരു തള്ളക്കുരങ്ങും കുഞ്ഞുംകൂടി നടന്നുവന്നു. വൃദ്ധയുടെ അടുത്തെത്താറായപ്പോൾ കുഞ്ഞിനെയെടുത്തു് വയററിൽ ഇറുക്കിയിട്ടു് ചാടി ഒരടി. വൃദ്ധയുടെ കൈയിലെ പൂവും ലഡ്ഡുവും നിലത്തു വിതറി. രണ്ടെണ്ണം തള്ള വായിലുമാക്കി. ആ തക്കത്തിനു് വേറൊരു കുട്ടിക്കുരങ്ങൻ ഓടിവന്നു; ഒരെണ്ണം അവനും വായിലാക്കി. നടയ്ക്കൽ വടിയും താടിയുമായി നിന്നിരുന്ന ഒരു പീതാംബരധാരി തള്ളക്കുരങ്ങിനു് പതുക്കെ ഒരു തല്ലു കൊടുത്തു. തല്ലൊന്നു കിട്ടിയാലെന്താ, ലഡ്ഡു രണ്ടെണ്ണം കിട്ടിയില്ലേ? അതു് അതിന്റെ പാട്ടിനു പോയി. ത്യാഗരാജന്റെ ഒരു കീർത്തനത്തിലാണെന്നു തോന്നുന്നു, പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്: മനുഷ്യൻ കല്ലുകൊണ്ടു് പാമ്പിനെ ഉണ്ടാക്കി പാലും പഴവും നിവേദിക്കും: ഉയിരുള്ള പാമ്പിനെ കണ്ടാൽ തല്ലിക്കൊല്ലും, എന്നു്. അതോർമ്മ വന്നു അതിനെ തല്ലുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ.

എന്തായാലും നമ്മുടെ വൃദ്ധ വിഷമത്തിലായി. നിവേദിക്കാൻ വേറെ എന്തെങ്കിലും കൊണ്ടുവരണമെന്നാരോ നിർദ്ദേശിച്ചു. അവർ ഞങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം ചോദിച്ചു. ഞങ്ങൾ പറഞ്ഞു: 'ജീവനുള്ള മാരുതിതന്നെ നിവേദ്യം സ്വീകരിച്ചു. അതുകൊണ്ടു് മാരുതി പ്രസാദിച്ചിരിക്കുന്നു.' എന്നു്. വൃദ്ധയ്ക്കു് സമ്മതമായോ എന്തോ? കുറെ കുഴിഞ്ഞു നട തുറന്നു.

*യത്ര യത്ര രഘുനാഥകീർത്തനം തത്ര തത്ര കൃതമസ്തകാഞ്ജലിം
ബാഷ്പവാരിപരിപൂർണ്ണലോചനം മാരുതിം നമത രാക്ഷസാന്തകം.

ശ്രീരാമൻെറ പള്ളിക്കുറപ്പ്

അവിടെനിന്നും അരമുക്കാൽ മൈലകലെയാണ് ശ്രീരാമൻെറ ജന്മസ്ഥാനം. അവിടെ ചെന്നുനോക്കുമ്പോൾ കാണുന്ന കാഴ്ച സന്തോഷവും സന്താപവും ഉളവാക്കുന്നതാകുന്നു. ശ്രീരാമൻ ജനിച്ച സ്ഥാനത്ത് നിലകൊള്ളുന്നത് ഒരു മുസ്ലീം പള്ളിയാണ്. പക്ഷെ ഇന്നിപ്പോൾ അതിനകത്ത് ശ്രീരാമചന്ദ്രൻെറ പട്ടാഭിഷേകപടം പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നു. അങ്ങനെ ശ്രീരാമൻ പള്ളിയിൽത്തന്നെയാണിപ്പോളവിടെ പള്ളിക്കുറപ്പ് കൊള്ളുന്നത്. സന്ദശകക്ക് അകത്തു കടന്നുകൂടാ; പൂജാരിക്കുമാത്രം പോകാം. ആയുധധാരികളായ പോലീസുകാർ അതിനുള്ളിൽ കാവലുണ്ട്. മുൻവശത്തെ പൂട്ടിയ പടിയുടെ അഴികൾക്കുള്ളിൽക്കൂടി പ്രതിഷ്ഠ കണ്ടു വണങ്ങാം. പുറത്ത് ഒരു ചെറിയ ക്ഷേത്രത്തിൻെറ മുമ്പിൽ അഖണ്ഡരാമനാമജപം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഹിന്ദുവിൻെറ അവതാരപുരുഷനായ ശ്രീരാമൻെറ ജന്മസ്ഥാനത്ത് ഹിന്ദുവിന് പ്രവേശിച്ച് ആരാധിക്കാൻ പാടില്ലപോലും! വിധിവൈപരീത്യം എന്നല്ലാതെ എന്തു പറയാം! ഇതെങ്ങനെ വന്നുകൂടി ?

റാണാ സംഗ്രാമസിംഹനുമായുള്ള യുദ്ധത്തിൽ ഫത്തേപ്പൂർ സിക്രിയ്ക്ക് സമീപംവെച്ച് പരാജിതനായ മുഗൾ ചക്രവർത്തി ബാബർ ഏ.ഡി. 1528-ൽ അയോദ്ധ്യയിൽ വന്നു. അന്നവിടെ ശ്രീരാമൻെറ ജന്മസ്ഥാനത്തുള്ള ക്ഷേത്രത്തിൽ ശ്രീ ശ്യാമാനന്ദജി എന്നൊരു താപസൻ പാർത്തിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഒരു സുപ്രസിദ്ധയോഗിയായിരുന്നു. കജാൽ അബ്ബാസ് എന്ന പേരായ ഒരു മുസ്ലീം ശ്യാമാനന്ദജി

* രാമനാമസങ്കീർത്തനം നടക്കുന്ന ഇടങ്ങളിലെല്ലാം ആനന്ദബാഷ്പവും പൊഴിച്ച് ശിരസ്സിലപ്പിച്ച അഞ്ജലിയുമായി വാഴുന്ന രാക്ഷസകുലകാലനായ മാരുതിയെ നമിക്കുക.

യുടെ ശിഷ്യനായി യോഗം ശീലിച്ചു. ശിഷ്യനും ഒരു പ്ര സിദ്ധഫക്കീറായിത്തീൎന്നു. അപ്പൊഴേയ്ക്കും വേറൊരു മുസ്ലീം, ജലാൽഷാ എന്നാണയാളുടെ പേർ, ശ്യാമാനന്ദജിയുടെ ശിഷ്യനായ് കൂടി. ജലാൽഷാ ഒരു യാഥാസ്ഥിതികനായ മഹമ്മദീയനായിരുന്നു. ശ്രീരാമൻെറ ജന്മസ്ഥാനം ഒരു പവിത്രസ്ഥാനമാണെന്നും അവിടെയിരുന്നു സാധന ചെയ്താൽ വളരെവേഗം ഫലസിദ്ധിയുണ്ടാകുമെന്നും അ യാൾ ഗ്രഹിച്ചു. അയാളവിടെ അനേകം മുസ്ലീം പട്ടടകൾ പണിയിച്ചു. പോരിൽ പരാജിതനായി പ്രാണരക്ഷയ്ക്കാ യി ഓടിപ്പോയ ബാബർ അയോദ്ധ്യയിൽ വന്നു; അവിടെ വെച്ച് ഈ രണ്ടു് ഫക്കീറുകളെയും കണ്ടുമുട്ടി. ബാബക്കു് വിജയം ലഭിക്കുമെന്നു് ഫക്കീർമാർ അനുഗ്രഹിച്ചു. ബാ ബർ വീണ്ടും യുദ്ധംചെയ്തു് റാണയെ തോല്പിച്ചു. അദ്ദേഹം വീണ്ടും അയോദ്ധ്യയിൽ വന്നു. അവിടെയുള്ള അമ്പലം നശിപ്പിച്ചു് ആ സ്ഥാനത്തു് ഒരു പള്ളി പണിയിക്കാൻ ഫക്കീറുകൾ ബാബറെ പ്രേരിപ്പിച്ചു. മുസ്സൽമാൻമാരെ ശിഷ്യരാക്കിയതിലും അവരെ യോഗികളാക്കിയതിലും പരിതാപം പൂണ്ട ശ്യാമാനന്ദജി രാമവിഗ്രഹം സരയുവിൽ ആൎത്തിയശേഷം സ്ഥലം വിട്ടു. പൂജാരികൾ പൂജാപാത്രവു മായി അമ്പലത്തിൻെറ മുമ്പിൽ മരണംവരിക്കാൻ തയ്യാ റായി നിലയുറപ്പിച്ചു. മുസ്സൽമാൻമാർ അവരുടെ തലയ റുത്തു് ഉടൽ കാക്കയ്ക്കും കഴുകനും തിന്നാനിട്ടുകൊടുത്തു. വെടിവെച്ചു് അമ്പലം തകൎത്തു. ഫൈയ്സാബാദിലെ രാജാ മേത്താബ്സിങ്ങിൻെറ നേതൃത്വത്തിൽ ഹിന്ദുക്കൾ എതിൎത്തു. കടുത്ത പോരിൽ ഹിന്ദുക്കൾ പരാജിതരായി. ഈ യുദ്ധത്തിൽ പങ്കെടുത്ത ഒരുലക്ഷത്തിഎഴുപത്തിനാ ലായിരം ഹിന്ദുക്കളും കൊല്ലപ്പെട്ടു; നാലരലക്ഷം മുസ്ലീം കളിൽ മൂവായിരത്തിഒരുനൂററിനാല്പത്തിയഞ്ചുപേർ മാത്രമേ ജീവനോടെ ബാക്കി ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. പൊളിച്ച അമ്പലത്തിൻെറ കല്ലുകൊണ്ടുതന്നെ പള്ളിയുടെ തറ

പണിതു. പള്ളിപണിയാൻനിയുക്തനായജലാൽഷാ, കുമ്മായം കുഴയ്ക്കാൻ വെള്ളത്തിനുപകരം ഹിന്ദുക്കളുടെ രക്തമാണ് ഉപയോഗിച്ചതു് എന്നു് ഹെമിൽടൺ എഴുതിയ ഗസററിയറിൽ പറയുന്നു.

പള്ളിയുടെ ചുമർപണി തുടങ്ങിയപ്പോൾ, പകൽ പണിതതെല്ലാം രാത്രി ഉരുണ്ടുവീഴാൻ തുടങ്ങി. മുസ്ലീം സേനാനായകൻ അനേകം പട്ടാളക്കാരെ കാവൽനിൎത്തി. എന്നിട്ടും ചുമർ ഇടിഞ്ഞുകൊണ്ടേ ഇരുന്നു. സേനാനിയായ മിർബക്കി വിവരം ബാബറെ ധരിപ്പിച്ചു. പള്ളി പണി അവസാനിപ്പിച്ചു് ദില്ലിക്കു മടങ്ങിക്കൊള്ളാൻ ചക്രവൎത്തി കല്പനയായി. പക്ഷെ, ജലാൽഷാ, ഫക്കീർ കുജാൽ അബ്ബാസിൻെറ അഭിപ്രായം ആരാഞ്ഞു. ആ പവിത്ര സ്ഥാനത്തു് ഒരു പള്ളി പണിയിച്ചാൽ ഇസ്ലാം ആ നാട്ടിൽ സ്ഥിരമാകുമെന്നും അതുകൊണ്ടു് അക്കാൎയ്യം എങ്ങനെയെങ്കിലും നിൎവ്വഹിക്കണമെന്നും അബ്ബാസു് ഉപദേശിച്ചു. ജലാലിൻെറ അപേക്ഷപ്രകാരം ബാബർ വീണ്ടും അയോദ്ധ്യയിൽ വന്നു. അനേകം ഫക്കീറുകളും മററുമായി ആലോചിച്ചു. ശ്രീരാമൻെറ ജന്മസ്ഥാനത്തു് പള്ളി പണിയാൻ ഹനുമാൻ സമ്മതിക്കയില്ലെന്നും, അതിനുപകരം അതിന്മേൽ 'സീതാപാൎക്കസ്ഥാൻ' എന്നെഴുതിവെയ്ക്കണമെന്നും, സാധാരണ പള്ളിയുടെ ആകൃതിയിൽ പണിയരുതെന്നും അവർ ഉപദേശിച്ചു. വ്യവസ്ഥകളെല്ലാം ബാബർ കൈക്കൊണ്ടു. മൂലസ്ഥാനത്തുള്ള ഉയൎന്ന തൂണുപോലുള്ള മാളികകളെല്ലാം പൊളിച്ചുകളഞ്ഞു. പ്രധാനപടിയ്ക്കൽ ഒരു ചന്ദനമരത്തിൽ മുറിയാഭാഷയിലും പേർഷ്യൻഭാഷയിലും 'ശ്രീസീതാപാൎക്കസ്ഥാൻ' എന്നെഴുതിവെച്ചു. അമ്പലത്തിൻെറ പരിക്രമണമാൎഗ്ഗം കോട്ടംകൂടാതെ അതേമാതിരി തുടൎന്നു. ഹിന്ദുക്കൾക്കു് ഏതുസമയത്തും അവിടെ ചെന്നു് ആരാധിക്കാൻ അനുവാദം കൊടുത്തു. വെള്ളിയാഴ്ച രണ്ടു മണിക്കൂർസമയം അവിടെ ചെന്നു പ്രാൎത്ഥിക്കാൻ മുസ്ലീം

കളെയും അനുവദിച്ചു. ഇങ്ങനെയാണ് ശ്രീരാമന്റെ ജന്മ സ്ഥലത്തെ അമ്പലം പൊളിച്ചു പള്ളി പണിതതു്.

ഈ പവിത്രസ്ഥാനം വീണ്ടെടുക്കാൻവേണ്ടി ഹിന്ദുക്കൾ പലതവണ ശ്രമിക്കയുണ്ടായി. പലതവണയും അവർ സ്ഥലം കൈവശപ്പെടുത്തുകയുമുണ്ടായി. അക്ബറുടെ ഭരണകാലത്തു് ഹിന്ദുക്കൾ അവിടം കൈയടക്കി പള്ളിയുടെ പുറത്തെ മതിൽ പൊളിച്ചുകളഞ്ഞു; നടുവിലൊരു വേദിയുണ്ടാക്കി ശ്രീരാമനെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചു. ഹിന്ദു മന്ത്രിമാരുടെ ഉപദേശപ്രകാരം അക്ബർ ആ നില തുടരാനനുവദിച്ചു. അക്ബറുടെയും ഷാജഹാന്റെയും ജഹാൻഗീറിന്റെയും കാലത്തു് സമാധാനം നിലനിന്നു. അറംഗസീബ് ഭരണമേററതോടെ മട്ടൊക്കെ മാറി. അദ്ദേഹം പട്ടാളത്തെ അയച്ചു. സാധുക്കളുടെ നേതൃത്വത്തിൽ ഹിന്ദുക്കൾ എതിർത്തു മുസ്ലീംസേനയെ തോല്പിച്ചു. കോപാക്രാന്തനായ അറംഗസീബു് വീണ്ടും പട്ടാളത്തെ അയച്ചു. ഹിന്ദുക്കളും സിക്കുകാരുംചേർന്നു് ആ സേനയെയും തോല്പിച്ചു. നാലഞ്ചുകൊല്ലം കഴിഞ്ഞു് അറംഗസീബിന്റെ സേന സ്ഥലം കൈയേറി. പൂജാരികൾ വിഗ്രഹം ഒളിച്ചു വെച്ചു.

ബാബറുടെ കാലംമുതൽ ബ്രിട്ടീഷുകാരുടെ കാലം വരെ എഴുപത്താറുതവണ ഹിന്ദുക്കൾ ശ്രീരാമന്റെ ജന്മസ്ഥാനം തിരിച്ചുപിടിക്കാൻ യുദ്ധം ചെയ്കയുണ്ടായി. 1949–ൽ അനേകായിരം ഭക്തന്മാർ അവിടെ തുളസീദാസരാമായണം കീർത്തനംചെയ്തു. 1949 ഡിസംബർ 22–ാംതീയതി രാത്രി ബ്രാഹ്മമുഹൂർത്തത്തിൽ ഭക്തവത്സലനായ ശ്രീരാമചന്ദ്രൻ, ലക്ഷ്മണസമേതനായി ജന്മസ്ഥാനത്തു് ഭക്തന്മാർക്കു് ദർശനംനൽകി. ഈ വാർത്ത പരന്നതോടെ ലക്ഷക്കണക്കിനാളുകൾ ഓടിയെത്തി. മതകലഹം ഭയപ്പെട്ടു് സർക്കാർ അവിടം ഒരു ലഹളബാധിതപ്രദേശമായി വിളംബരം ചെയ്തു് സ്ഥലം കൈവശപ്പെടുത്തി. ഇപ്പോളവിടെ ആയുധ

ധാരികളായ പട്ടാളം കാവൽനില്ക്കുന്നു. ശ്രീരാമൻ ജന്മസ്ഥാനത്തു് വീണ്ടും വാസമുറപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭക്തന്മാക്കു് പുറത്തുനിന്നു തൊഴാം. മുസ്ലീംകൾക്കു് അടുത്തുപോകാൻ നിവൃത്തിയില്ല.

1949–ഡിസംബർ 27–ാംതീയതിമുതൽ ഇരവുപകൽ, അവിടെ അഖണ്ഡരാമനാമജപം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ആ അന്തരീക്ഷം രാമനാമത്താൽ മുഖരിതവും ചൈതന്യപൂർണ്ണവുമാകുന്നു. അതു് ഹിന്ദുക്കളുടെ അനൈക്യംമൂലം വന്നുചേർന്ന വിപത്തിനു് ഒരു പ്രായശ്ചിത്തവും ഭാവി ശോഭനമാക്കാനുള്ള ഒരാഹ്വാനവും ഭഗവദനുഗ്രഹത്തിനു് ഒരു ഉപായവുമായി ഇന്നും നടക്കുന്നു. അവിടെ കുറച്ചുനേരമിരുന്നു ധ്യാനിച്ചശേഷം ഞങ്ങൾ യാത്രതുടർന്നു.

കലമ്പിയ കൈകേയി

പോകുന്നവഴി ഇടതുവശത്തു് ഒരു പടിക്കൽ 'ക്രോധാഗാരം' എന്നെഴുതിക്കണ്ടു. ഞങ്ങൾക്കു വഴികാട്ടിയായി ഒരു കോളേജ്വിദ്യാർത്ഥിയെ കിട്ടി. 'ക്രോധാഗാരം' എന്നു കണ്ടപ്പോൾ കൗതുകം തോന്നി അകത്തു കടന്നു. ഒരു നാലുകെട്ടു്. ഇടതുവശത്തു് പ്രധാനവാതിൽ പൂട്ടിക്കിടക്കുന്നു. അതിനടുത്തിരുന്ന ഒരാൾ എതിർവശത്തെ ഒരു മുറി ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു. ഏകദേശം ഇരുപതടി നീളവും പത്തടി വീതിയുമുള്ള ഒരു സാധാരണമുറി. ഒരററത്തു് ഒരു തിണ്ണ. അതിൽ കൈകേയി മൂടിപ്പുതച്ചു കിടക്കുന്നു; തല പുറത്തു കാണാം, വലതുകൈയ്കൊണ്ടു് താങ്ങി ചെരിഞ്ഞാണു് കിടപ്പു്. ദശരഥനും പരിവാരങ്ങളും വിഷാദമഗ്നരായി പിന്നിൽ നില്ക്കുന്നു. മാർബിൾകൊണ്ടുള്ള ചെറിയ വിഗ്രഹങ്ങൾ. രാമായണം വായിക്കുമ്പോൾ കൈകേയിയോടു ദശരഥനോടൊപ്പം നമുക്കും ദ്വേഷ്യം തോന്നുമെങ്കിലും, കൈകേയിയില്ലെങ്കിൽ രാമചരിതം ഈവിധമാകുമായിരുന്നില്ല എന്നോർക്കേണ്ടതാണു്. കൈകേയിയുടെ സ്വാർത്ഥംമൂലം ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തിനേല്പ്പെട്ട വിധിവൈപരീത്യ

38942

ത്തെക്കുറിച്ച് ആലോചിച്ചുകൊണ്ട് അവിടെനിന്നും നടന്നു. കലമ്പിയാൽ പ്രതിഷേധം പ്രകടിപ്പിക്കാൻ 'ക്രോധാഗാരം' പണിയിച്ചിരുന്ന പുരാതനന്മാരുടെ വീക്ഷണവിശാലതയെ മനസാ നമിക്കുകയും ചെയ്തു.

ശ്രീരാമൻെറ കൊട്ടാരം

അടുത്തതായി കാണാൻ പോയതു് 'രാജമഹാഗം' എന്ന ശ്രീരാമൻെറ കൊട്ടാരമാകുന്നു. ശ്രീരാമപട്ടാഭിഷേകപ്രതിഷ്ഠയുണ്ടവിടെ. അവിടം കാണുമ്പോഗം രാമായണത്തിലെ രംഗങ്ങഗം പലതും മനസ്സിൽ പാഞ്ഞുകയറും. ദശരഥൻ ശ്രീരാമനെ അഭിഷേകം ചെയ്യാനുറച്ചതും, കൈകേയി അതു തടഞ്ഞതും, പിതൃവാക്യപരിപാലനത്തിനായി ശ്രീരാമൻ കാട്ടിൽ പോയതും, 'രാജീവനേത്രനെ ചിന്തിച്ചു ചിന്തിച്ചു രാജാ ദശരഥൻ സുരാലയം' പൂകിയതും, രാവണവധം കഴിഞ്ഞു് ശ്രീരാമൻ മടങ്ങിവന്നു് അയോദ്ധ്യാധിപനായി അഭിഷിക്തനായതും, അപവാദഭയത്താൽ സീതയെ പരിത്യജിച്ചതും, അനേകായിരം സംവത്സരം യഥാവിധി പ്രജാപരിപാലനം ചെയ്തതും, രാമരാജ്യം സർവ്വനന്മകളുടെയും പര്യായമാക്കിത്തീർത്തതുമെല്ലാം മനസ്സിൽ തള്ളിക്കയറും. ധർമ്മവിഗ്രഹനായ രാമൻെറ നാമസ്മരണംതന്നെ പുളകോദ്ഗമകാരിയാണു് എന്നു വരുമ്പോഗം അദ്ദേഹം വാണരുളിയ പുണ്യഭൂമി കാണുമ്പോഗം ഒരുവൻ ഭക്തിപരവശനാകുന്നെങ്കിൽ അതു സ്വാഭാവികം മാത്രമാകുന്നു.

പ്രസന്നതാം യോ ന ഗതോ/ഭിഷേകതഃ
തഥാ ന മമ്ളൗ വനവാസദുഃഖതഃ
മുഖാംബുജം ശ്രീരഘുനന്ദനസ്യ മേ
സദാസ്തു തൻമഞ്ജുളമംഗളപ്രദം.

അഭിഷേകവാർത്ത കേട്ടു് തെളിയുകയോ വനവാസവിധി കേട്ടു വാടുകയോ ചെയ്യാത്ത ആ ശ്രീരാമമുഖാരവിന്ദം എനിക്കെന്നും മംഗളപ്രദമായിത്തീരട്ടെ.

ഞങ്ങളുടെ അടുത്ത ലക്ഷ്യം കനകഭവനമാണ്. ഇതു വരെ ഞങ്ങളുടെ വഴികാട്ടിയായിരുന്ന കോളേജ്‌വിദ്യാർത്ഥി ഞങ്ങളോടു യാത്രപറയാനൊരുങ്ങി. ഞങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ കേരളത്തിലേയ്ക്കു ക്ഷണിച്ചു. അക്കൂട്ടത്തിൽ ഞങ്ങൾ രാമകൃഷ്ണസംഘത്തിലെ അംഗങ്ങളാണെന്ന കാര്യവും പറയുകയുണ്ടായി. അതു കേട്ടയുടനെ ആ വിദ്യാർത്ഥിയുടെ ഉത്സാഹം വർദ്ധിച്ചു. അദ്ദേഹം വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ പലതും വായിച്ചിട്ടുണ്ട്; അവയിൽ നിന്നും ആവേശംകൊള്ളുന്നുണ്ട്. അതിനാൽ അദ്ദേഹം ഞങ്ങളുടെ കൂടെ കനകഭവനത്തിലേയ്ക്കും വരികയുണ്ടായി. വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടെ കൃതികൾ സശ്രദ്ധം വായിക്കണമെന്നും അതിനായിട്ടെങ്കിലും ഇംഗ്ലീഷ് ശരിക്കു് പഠിക്കണമെന്നും ഞങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തോടു പറഞ്ഞു.

കനകഭവനം എന്നതു് പട്ടാഭിഷിക്തനായ ശ്രീരാമൻെറയും സീതയുടെയും ലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നന്മാരുടെയും പ്രതിഷ്ഠയുള്ള ഒരു ക്ഷേത്രമാണ്. വിഗ്രഹങ്ങളും ശ്രീകോവിലിൻെറ വാതിലുമെല്ലാം കനകനിർമ്മിതമായതുകൊണ്ടാണ് ഇതിനു് 'കനകഭവനം' എന്നു പേർ വന്നതു്. അവിടെ മദ്ധ്യവയസ്സായ ഒരു സ്ത്രീ ശ്രീരാമനെ കൈയ്നീട്ടി സംബോധനചെയ്തുകൊണ്ടു്, ശ്രുതിമധുരമായും തന്മയമായും കീർത്തനം പാടുന്നതു് കേട്ടു. മീരാബായിയെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്ന ഒരു കീർത്തനമായിരുന്നു അതു്. ശ്രീരാമനെ മുന്നിൽ കണ്ടുകൊണ്ടു് പാടുംപോലെ തോന്നി. അതു കേട്ടിട്ടു മതിയായില്ല.

ഹിന്ദുക്കളുടെ തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങളുടെ അവസ്ഥ

ഞങ്ങൾ അയോദ്ധ്യയോടു വിടവാങ്ങി. മൂന്നു മൈലകലെയുള്ള ഫൈസബാദ് റെയിൽവേസ്റ്റേഷനിൽ പോയി കാത്തിരുന്നു, വെളുപ്പാൻകാലത്തു് ഒരു വണ്ടിക്കു് അലഹബാദിനു് പോകാൻ. തണുപ്പും മൂട്ടയും കാരണം ഉറങ്ങാൻ സാധിച്ചില്ല. നടന്നും കിടന്നും ഇരുന്നും പലതും

ആലോചിച്ചും നേരം കഴിച്ചു. അയോദ്ധ്യയുടെ ചരിത്രം പല ചിന്തകളും ഉണത്തി. ഹിന്ദു-മുസ്ലീം ബന്ധം ചിന്താവിഷയമായി. കാശിയിലെ ആദിവിശ്വനാഥക്ഷേത്രമിരുന്നയിടത്തു് ഇപ്പോൾ ഒരു പള്ളിയാണു്. മഥുരയിൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ജന്മസ്ഥാനത്തും ഒരു പള്ളിയുണ്ടു്. ശ്രീരാമന്റെ ജന്മസ്ഥാനത്തുമുണ്ടു് ഒരു പള്ളി. ഹിന്ദുക്കളുടെ മതവികാരങ്ങളെ വ്രണപ്പെടുത്തുകയെന്നതല്ലാതെ, മുസ്ലീംകൾക്കു് ഈ സ്ഥാനങ്ങളുമായി വിശേഷബന്ധങ്ങളൊന്നുമില്ല. അവരുടെ പുണ്യസ്ഥലങ്ങളെല്ലാം മററു ദേശങ്ങളിലാണു്. അവർ അടക്കിവാണ കാലത്തു് ചെയ്ത ഈവക അക്രമങ്ങളെല്ലാം ബ്രിട്ടീഷ്ഭരണകാലത്തും തുടന്നുപോന്നു. മതത്തിന്റെ പേരിൽ മുസ്ലീംകൾ ഭാരതത്തെ പങ്കിട്ടു പിരിയുകയും ചെയ്തു. ഇന്ത്യയിൽ അവരിപ്പോഴും ഒരു നല്ല സംഖ്യ ഉണ്ടു്, വാസ്തവംതന്നെ. പക്ഷേ ഇനിയും ഈ രണ്ടു സമുദായങ്ങളും തമ്മിൽ ഇന്ത്യയ്ക്കുകത്തു് മതത്തിന്റെ പേരിൽ കലഹിക്കാൻ പാടില്ല. ഇന്നത്തെ ചുററുപാടിൽ ഹിന്ദുക്കൾ, തങ്ങളെ പണ്ടത്തെപ്പോലെ ചവിട്ടിമെതിക്കാൻ ആരെയും അനുവദിക്കുകയില്ല. അതിനാൽ മുസ്ലീംകളും ഹിന്ദുക്കളും സക്കാരും ഒന്നുചേന്നു് പരസ്പരസൗഹാർദ്ദത്തോടുകൂടി ഹിന്ദുക്കളുടെ ഈ തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങൾ ഹിന്ദുക്കൾക്കു് തിരിച്ചു കിട്ടാൻ വേണ്ട ഏർപ്പാടു് ചെയ്യണം. ഹിന്ദുക്കൾക്കു് അതൊരു ജീവിതമരണപ്രശ്നമാണു്. ഇന്നത്തെ നില അവരുടെ മതത്തോടുള്ള ഒരു അവഹേളനമാണു്. ഈ നില തുടന്നുപോകാൻ അവരുടെ അഭിമാനം അനുവദിക്കുകയില്ല. മുസ്ലീംകളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, അവക്കാവശ്യമില്ലാത്തതും, നിരന്തരസംഘട്ടനത്തിനുമാത്രം ഉതകുന്നതുമായ ഈ സ്ഥാനങ്ങൾ സൗഹാർദ്ദപൂർവ്വം ഒഴിഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ലാഭമേ ഉള്ളു. പാക്കിസ്ഥാൻ പിറന്നിട്ടും അങ്ങോട്ടു പോകാതെ ഇവിടെത്തന്നെ തുടരുന്ന മുസ്ലീംകൾ ഭാരതത്തെ തങ്ങളുടെ

രാജ്യമായി കരുതുന്നുണ്ടാവണമല്ലോ. ഈ രാജ്യത്തെ പൗരന്മാരുമായി മൈത്രിയിൽ കഴിയണമെന്നുള്ളതു് അവക്കും ഹിന്ദുക്കൾക്കും അത്യാവശ്യമാണു്. അതിനാൽ വൃന്ദാവനം, അയോദ്ധ്യ, കാശി എന്നിവിടങ്ങളിലെ തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങൾ ഹിന്ദുക്കൾക്കു് തിരിച്ചു കൊടുക്കുന്നതിനായി ഇരുസമുദായങ്ങളിലെയും നേതാക്കന്മാരും സർക്കാരും വേണ്ടതു ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു.

പ്രയാഗ

വെളുപ്പിനു് മൂന്നരയ്ക്കുശേഷമുള്ള വണ്ടിയിൽ അലഹബാദിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. പതിനഞ്ചാം തീയതി കാലത്തു് പതിനൊന്നുമണിക്കു് അവിടെ ആശ്രമത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. തലേന്നു് വൈകുന്നേരം അവിടെ എത്തുമെന്നു് ലക്നൗവിൽനിന്നു് നേരത്തെ എഴുതിയിരുന്നു. പക്ഷെ, അയോദ്ധ്യയിൽ, ഉദ്ദേശിച്ചതിൽ കൂടുതൽ താമസിക്കുകകാരണം തലേന്നാൾ ഒന്നരമണിക്കു് അവിടെനിന്നു് കമ്പിയടിച്ചു. ഒരു മണിക്കൂറിനകം അതു് അലഹബാദിൽ കിട്ടുമെന്നു് തപാലധികൃതർ ഉറപ്പുപറയുകയും ചെയ്തു. പക്ഷെ, പിറേറന്നു് അലഹബാദിലെത്തിയപ്പോൾ, ഞങ്ങളവിടെ എത്തുന്നതിനു് ഒരു മണിക്കൂർ മുമ്പുമാത്രമാണു് കമ്പി അവിടെ എത്തിയതു് എന്നറിയാനിടയായി. ഇമ്മാതിരി അനുഭവങ്ങൾ ഇപ്പോൾ കൂടിക്കൂടിവരുന്നുവെന്നുള്ളതു് സ്വതന്ത്രഭാരതത്തിനു് അഭിമാനാർഹമല്ല. അഥവാ, ഇത്രയുമൊക്കെ നടക്കുന്നതല്ലേ അത്ഭുതം, എന്നു ചോദിച്ച സരസൻ നമ്പൂതിരിയോടൊപ്പം നമുക്കും സമാധാനിക്കാം.

അന്നുച്ചതിരിഞ്ഞു് ഭരദ്വാജാശ്രമം പോയിക്കണ്ടു. രാമായണാദ്ധ്യേതാക്കൾക്കു് കൗതുകമേകുന്ന ഒരു സ്ഥാനമാണല്ലൊ ഭരദ്വാജാശ്രമം. പത്തിരുപതുകൊല്ലം മുമ്പു് കണ്ടപ്പോൾ, അവിടെ മണ്ണിനടിയിൽ ഒരു മുറിയാണുണ്ടായിരുന്നതു്. ഇന്നിപ്പോൾ അതിനു മുകളിൽ ഒരു ചെറിയ അമ്പലവും വന്നിട്ടുണ്ടു്. ശ്രീരാമൻ വനവാസത്തിനു പോ

കമ്പോഴം വനത്തിൽനിന്നു മടങ്ങുമ്പോഴം ഭരദ്വാജമാമുനിയുടെ ആതിഥ്യം സ്വീകരിക്കുകയുണ്ടായി. അതുപോലെ ഭരതനും മാമുനിയുടെ അതിഥിയായിരുന്നു. ആശ്രമം കാണുമ്പോഴം ഈവക സ്മരണകഴം ഉള്ളിലുദിക്കും.

ഭരദ്വാജാശ്രമത്തിനടുത്തുതന്നെയാണ് സ്വരാജ്യഭവനവും ആനന്ദഭവനവും. മോത്തിലാൽ നെഹ്റു തൻെറ ഗൃഹം ഭാരതജനതയ്ക്കായി സമർപ്പിച്ചതാണ് സ്വരാജ്യഭവനം. അതു് കുറേക്കാലം ഇൻഡ്യൻ നാഷണൽ കോൺഗ്രസ്സിൻെറ കാര്യാലയമായിരുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യസമരക്കാലത്തു് കുറേക്കാലം അതു് സർക്കാർ പിടിച്ചടക്കിവെച്ചു. ഇപ്പോഴം അവിടെ ഒരു ബാലികാഗുരുകുലം നടക്കുന്നു. അഭയാർത്ഥികളും അനാഥകളുമായ കുട്ടികഴം അവിടെ താമസിച്ചു് വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യുന്നു.

അതിനോടു് തൊട്ടടുത്തുതന്നെയാണ് ആനന്ദഭവനം, പണ്ഡിററ് ജവഹർലാലിൻെറ ഗൃഹം. കിളിപോയ കിളിക്കൂടുപോലെ തോന്നി പൂട്ടിക്കിടക്കുന്ന ആ സൗധം കണ്ടപ്പോഴം.

പ്രയാഗയെന്നും ത്രിവേണിയെന്നുമാണ് അലഹബാദിൻെറ പഴയ പേരുകഴം. ഗംഗയും യമുനയും കൂടിച്ചേരുന്നതു് ഇവിടെവെച്ചാണ്. കൂടാതെ, സരസ്വതി എന്നൊരു നദിയും ഇവിടെ വന്നുചേരുന്നുണ്ടെന്നാണ് സങ്കല്പം. അതു് അന്തർവാഹിനിയാണത്രെ. പണ്ടെങ്ങാൻ അങ്ങനെയൊന്നു് ഉണ്ടായിരുന്നിരിക്കാം, പിന്നീടു് വററി വരണ്ടുപോയിരിക്കാം. അങ്ങനെ മൂന്നു നദികളുടെ സംഗമസ്ഥാനമായതുകൊണ്ടാണ് ഇതിനു് ത്രിവേണി എന്നു പറയുന്നതു്. ഈ ത്രിവേണി അതിപവിത്രമായ ഒരു തീർത്ഥസ്ഥാനമാണ്. പന്ത്രണ്ടാണ്ടു കൂടുമ്പോഴം ഇവിടെ കുംഭമേള നടക്കുന്നു. കുംഭമേളയ്ക്കു് ഭാരതത്തിൻെറ നാനാദേശത്തുനിന്നും ലക്ഷക്കണക്കിനു് സന്യാസിമാരും മററു തീർത്ഥാടകരും ഇവിടെ

വന്നു സ്നാനംചെയ്യുന്നു. 1966 ജനുവരി പൂർണ്ണകുംഭമേള നടക്കുന്ന കാലമാണ്.

ത്രിവേണീസ്നാനം

16–ാംതീയതി കാലത്ത് ഒരു സൈക്കിൾറിക്ഷയിൽ ത്രിവേണിയിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. പുഴയുടെ ഒരു മൈൽ അകലെവെച്ചുതന്നെ ഒരാൾ സൈക്കിളിന്റെ പിന്നാലെ ഓട്ടം തുടങ്ങി; അയാളൊരു പണ്ഡയുടെ ഏജൻറാണ്. ഞങ്ങൾക്ക് പണ്ഡയുടെ ആവശ്യമില്ലെന്ന് എത്ര പറഞ്ഞിട്ടും അയാൾ വിട്ടില്ല. പിന്നെ മലയാളത്തിൽ കുറെ ശകാരിച്ചു നോക്കി. പിന്നാലെ പാഞ്ഞിട്ടു വലിയ മെച്ചമില്ലെന്നു തീർച്ചയായപ്പോൾ അയാൾ വേറെ ഇര തേടിപ്പോയി. പുഴക്കടവിലെത്തി. വഞ്ചിക്ക് ആറണയേ വേണ്ടിവരൂ എന്നാണ് ആശ്രമത്തിൽനിന്നും ഞങ്ങളോടു പറഞ്ഞിരുന്നത്. പക്ഷെ, വഞ്ചിക്കാരുണ്ടോ അതിനു സമ്മതിക്കുന്നു? അവർ അഞ്ചുരൂപാ ചോദിച്ചു. അത്രയ്ക്കായാൽ സംഗമത്തിലൊന്നുംപോകാതെ യമുനയിൽ സ്നാനംചെയ്തു മടങ്ങുമെന്നായി ഞങ്ങൾ. ഹിന്ദി നല്ല വശമുള്ള ഒരു ബംഗാളിയും സംഗമദർശനത്തിനു പോകാൻവേണ്ടി അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഞങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂടെ ചേർന്നു. വളരെയൊക്കെ വഴക്കുപറഞ്ഞശേഷം ഒരു വഞ്ചിക്കാരൻ മൂന്നുരൂപയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകാമെന്നു സമ്മതിച്ചു. ഞങ്ങൾ മൂവരും വഞ്ചിയിൽ കയറി. കൂടെ ഒരു മുപ്പരും കൂടി. തലയിൽ എലിവാലുണ്ട്; മെയ്യിൽ പൂണൂലും, കൈയിലൊരു പൊക്കണവും. 'ഞങ്ങൾക്കു പണ്ഡ ആവശ്യമില്ല; ഞങ്ങൾ ക്രിയയൊന്നും ചെയ്യാൻ പോകുന്നില്ല.' എന്നു വഞ്ചിക്കാരനോടു പറഞ്ഞു. കൂടെ വരുന്ന ആൾ വെറുതെ വരുന്നതാണെന്നു വഞ്ചിക്കാരൻ. വഞ്ചി ഒരു മുപ്പതുവാര അങ്ങോട്ടു നീങ്ങിയില്ലേ, പണ്ഡ തുടങ്ങിയല്ലോ, അയാളുടെ മേന്മകൾ പറയാനും, ത്രിവേണിയുടെ മഹത്വം കീർത്തിക്കാനും, അവിടെ ക്രിയകൾ ചെയ്താലത്തെ ഫലത്തെ വാഴ്ത്താനും, അവിടെ

വെച്ച് ബ്രാഹ്മണക്ക് ദക്ഷിണദാനാദികൾ ചെയ്താലുണ്ടാവുന്ന അക്ഷയ്യഫലത്തെപ്പററി സ്തുതിക്കാനും. മിണ്ടാതിരിക്കാൻ പറഞ്ഞിട്ടൊന്നും അയാളടങ്ങിയില്ല. അതൊക്കെ സഹിച്ചു.

വഞ്ചി ത്രിവേണിയിലെത്തി. ഗംഗയും യമുനയും ആഴമുള്ള പുഴകളാണെങ്കിലും അതിൻെറ സംഗമസ്ഥാനത്ത് നിലയുണ്ട്; ഇറങ്ങിനിന്നു കുളിക്കാം. രണ്ടിൻെറയും ഒഴുക്കു തമ്മിൽ കൂട്ടിമുട്ടുന്നതിനിടയ്ക്ക് ഒരു ശാന്തമേഖലയും മണൽത്തിട്ടും ഉണ്ടാകുന്നു. ഗംഗയിലെ ജലം കലങ്ങിയതോ എന്നു തോന്നുമാറു് വെളുത്തിരിക്കും; യമുനയിലേതു് നീലനിറം കലന്നതും. രണ്ടുംകൂടി ചേരുന്ന ആ രേഖ വ്യക്തമായി ഈ നിറഭേദം കാരണം കാണാം. അവിടെ കുററിനാട്ടി പലകകൊണ്ടു തട്ടിട്ടു് കുരയും ചാത്തി പണ്ഡകൾ ക്രിയകൾ ചെയ്യിക്കാൻ കാത്തിരിപ്പുണ്ട്. അതിലൊരുവൻെറ തട്ടിൻെറ തൂണിൽ വഞ്ചികൊണ്ടുപോയി കൊളുത്തി. ഞങ്ങളിറങ്ങി കുളിച്ചു. കൂടെയുള്ള ബംഗാളി പ്രോക്ഷണംമാത്രം ചെയ്തു തൃപ്തിപ്പെട്ടു. അതിനു മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കൊടുത്തു് തട്ടിൻപുറത്തെ പണ്ഡ എന്തോ ദക്ഷിണ മേടിച്ചു. പലരും മന്ത്രങ്ങളുമായി ഞങ്ങളുടെ അടുത്തുകൂടി; വഞ്ചിയിലെ സഹചരൻ പണ്ഡയും പലതും പറഞ്ഞുനോക്കി. ഞങ്ങൾ തിരിഞ്ഞുനിന്നു് കുളിച്ചു് വഞ്ചിയിൽ കയറി. തട്ടിൻെറ ഉടയോൻ ദക്ഷിണ ആവശ്യപ്പെട്ടു. എന്തിനെന്നു മനസ്സിലായില്ല. ത്രിവേണീതീർത്ഥത്തിൽ, പണം കൊടുത്തു് വഞ്ചിയിൽപോയി കുളിച്ചതിനു് അയാൾക്കു പണം കൊടുക്കണോ? ബ്രാഹ്മണനു് ദക്ഷിണ, അല്ലെങ്കിൽ ദാനം, അതും തീർത്ഥസ്ഥാനത്തു്, അതു പാപഹരവും പുണ്യകരവുമല്ലേ? അതുകൊണ്ടൊന്നും കിട്ടുന്നില്ലെന്നായപ്പോൾ വഞ്ചി അയാളുടെ തൂണിൽ തളച്ചതിനും ഞങ്ങൾ അയാളുടെ തട്ടിൽ ചവുട്ടി വെള്ളത്തിലിറങ്ങിയതിനും വാടക കൊടുക്കണമെന്നായി. ഇതാദ്യമേ പറഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ വല്ലതും

കൊടുക്കാമായിരുന്നു; അയാൾക്കൊന്നും കൊടുക്കരുതെന്നു് ഉള്ളിലുറച്ചതിനുശേഷമാണു് ഈ വാടകാവകാശം ഉന്നയിച്ചതു്. എന്തായാലും ഞങ്ങളൊന്നും കൊടുത്തില്ല. സ്നേഹിതന്റെ അടുക്കൽനിന്നു് അയാൾ നേരത്തെ എന്തോ സമ്പാദിച്ചിരുന്നുതാനും.

വഞ്ചി മടങ്ങി. വഴിക്കു പണ്ഡ, താൻ കാശിരാജാവിനും, മൈസൂർമഹാരാജാവിനും കരപാത്രിജിക്കും, നേപ്പാൾരാജാവിനുമെല്ലാം പൗരോഹിത്യം വഹിച്ച വീമ്പൊക്കെ പറഞ്ഞു. അയാളുടെ മാറാപ്പിൽനിന്നും ഒരു ഗീത പുറത്തെടുത്തു് അതിൽനിന്നും മൂന്നുനാലു ശ്ലോകം തെററിച്ചു വായിച്ചു് അയാളുടെ ശാസ്ത്രജ്ഞാനവും ബ്രാഹ്മണ്യവും തെളിയിച്ചു. ഞങ്ങൾ കരയ്ക്കിറങ്ങി. പണ്ഡ പണത്തിനു് അവകാശപ്പെട്ടു, അപേക്ഷിച്ചു, യാചിച്ചു. സ്നേഹിതൻ എന്തോ കൊടുത്തു; അയാൾ ഞങ്ങളെ വിട്ടു. ആവൂ, എന്തൊരാശ്വാസം!

തീർത്ഥസ്ഥലങ്ങളിൽ ശാന്തമായും സ്വസ്ഥമായും സ്നാനംചെയ്യാനും ഈശ്വരചിന്ത ചെയ്യാനും അനുവദിക്കാത്ത ഒരു ചൂഷകപരിഷയാണു് ഈ പണ്ഡകൾ. പ്രയാഗയിലെ പണ്ഡകളും വഞ്ചിക്കാരും തീർത്ഥാടകരെ പററിക്കുന്നതിൽ ഒരു കൂട്ടുകെട്ടാണു്. പരിചയമുള്ള വഴികാട്ടി കൂടെയില്ലെങ്കിൽ, പണവും കൈയിലുണ്ടെങ്കിൽ, ഇവരുടെ കൈയിലകപ്പെട്ടാൽ ഉയിരോടെ തിരിച്ചു പോന്നാൽ ഭാഗ്യം!

ഓടുംവണ്ടിയിൽ — ഭാഷാപ്രശ്നം

അന്നുച്ചതിരിഞ്ഞു് ഇററാർസി വഴിക്കു് നാഗപ്പൂരിലേയ്ക്കു് ഞങ്ങൾ വണ്ടികയറി. വണ്ടിയങ്ങനെ ഓടുന്നു. മനസ്സും പായുന്നു. പല ചിന്തകളും മനസ്സിൽക്കൂടി പാഞ്ഞുപോയി. വിദേശത്തു പോകുന്ന ആൾക്കു നേരിടേണ്ടി വരുന്ന ഒരു പ്രശ്നമാണു് ഭാഷ. പോരെങ്കിൽ ഭാരതത്തിൽ ഇന്നതു് ഒരു വലിയ പ്രശ്നമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടുതാനും.

അതിനെക്കുറിച്ച് പലപ്പോഴും പലതും തോന്നിക്കൊണ്ടുമിരുന്നു. ഉത്തരേന്ത്യയിൽ യാത്രചെയ്യുമ്പോൾ ഹിന്ദി വശമില്ലെങ്കിൽ വലിയ വിഷമം നേരിടും. ഇംഗ്ലീഷുകൊണ്ട് ഒരു വിധത്തിലൊക്കെ കഴിഞ്ഞുകൂടാമെന്നേ ഉള്ളു.

ഭാഷയാണ് മനുഷ്യനെ തമ്മിൽ ഇണക്കുന്ന ഒരു മുഖ്യോപാധി; ഇതരസൃഷ്ടികളിൽനിന്നും അവനെ വേർതിരിക്കുന്നതും. മനുഷ്യന്റെ പുരോഗതിക്കെല്ലാം അടിസ്ഥാനം ഭാഷയാകുന്നു. ഭിന്നകാലദേശാവസ്ഥകൾകൊണ്ട് ഭിന്നഭാഷകൾ ഉണ്ടായി. ഭാരതത്തിൽ പതിന്നാലു ഭാഷകൾ അംഗീകൃതങ്ങളായിട്ടുണ്ട്; വേറെയും ഉണ്ട് അനവധി. അവയിൽ മേൽക്കോയ്മ ഹിന്ദിക്കാണ് ഭരണഘടന നല്കിയിരിക്കുന്നത്. സംസ്കൃതം ഭാരതത്തിന്റെ സംസ്കാരഭണ്ഡാഗാരമാണ്. ഇംഗ്ലീഷ് ഒരു വിശ്വഭാഷയുമാണ്. പിന്നെ ഓരോ ദേശത്തും ഓരോ പ്രാദേശിക ഭാഷകളുണ്ട്. ഭാഷാപ്രശ്നം രൂക്ഷമായിരിക്കുന്നത് അഹിന്ദി പ്രദേശങ്ങളിലാകുന്നു. എന്താണ് ഈ പ്രശ്നത്തിന്റെ അടിയിൽ കിടക്കുന്ന കാരണങ്ങൾ? അതെങ്ങനെ പരിഹരിക്കാം?

ഇപ്പോളതു് കേവലമൊരു ഭാഷാപ്രശ്നമല്ല; അതുകൊണ്ടാണ് ഇതിന്റെ പേരിൽ ഇത്ര വാശിയും വൈരവും വെറുപ്പും വെടിവെപ്പും ഒക്കെ ഉണ്ടായതു്. അടിയിലതു് ഒരു രാഷ്ട്രീയപ്രശ്നമാണ്. ഹിന്ദി സംസാരിക്കുന്ന ആളുകളാണ് ഇന്ത്യയിൽ, ഭാഷകൾ ഒററയ്ക്കെടുത്തു നോക്കിയാൽ, കൂടുതൽ. ഓരോ പ്രവിശ്യയിലും ഹിന്ദിയുടെ സ്വരവും സ്വഭാവവും മാറും. എന്നിരുന്നാലും അവക്കതൊരു പൊതു ഭാഷയാണെന്നു സമ്മതിക്കാം. സാഹിത്യത്തിന്റെ ആഴം കൊണ്ടോ പരപ്പുകൊണ്ടോ ഒന്നുമല്ല അതിനു് ആ സ്ഥാനം നല്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്. എണ്ണത്തിൽ കൂടുതലുള്ളവക്കു് അധികാരം കൈയടക്കണം. ഹിന്ദിക്കാക്കു് കേന്ദ്രവും കേന്ദ്രത്തിൽക്കൂടി ഭാരതവും ഭരിക്കണം. പഠനമാധ്യമവും പരീ

ക്ഷാഭാഷയും സക്കാർ വ്യവഹാരങ്ങളുമെല്ലാം ഹിന്ദിയിലാക്കിയാൽ ഹിന്ദി മാതൃഭാഷയായുള്ളവക്ക് കുറെ ഏറെ മെച്ചം കിട്ടും. അപ്പോൾ സക്കാരുദ്യോഗത്തിന്റെ പ്രശ്നമാണ് ഇപ്പോൾ ഭാഷാപ്രശ്നത്തിന്റെ പരിവേഷമണിഞ്ഞ് അരങ്ങത്തെത്തിയിരിക്കുന്നത്. പ്രശ്നം രാഷ്ട്രീയമായതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് അഹിന്ദിപ്രദേശങ്ങൾ ഇതിനെ വീറോടെ ചെറുക്കുന്നതും. ബംഗാളിയും മലയാളിയും തമിഴനുമെല്ലാം പറയുന്നു തന്റെ ഭാഷ ഹിന്ദിയെക്കാൾ വികസിച്ചതാണ് എന്ന്. അതിൽ ഒട്ടേറെ വാസ്തവമുണ്ടുതാനും. ഹിന്ദിക്കാരുടെ മിഷണറിവീറോടെയുള്ള പ്രചാരണവും പ്രസംഗവും വിപരീതപ്രതികരണങ്ങൾ സൃഷ്ടിച്ചു. ഉത്തരേന്ത്യയിൽ സഞ്ചരിക്കുന്ന പലക്കും ഹിന്ദിക്കാരുടെ ഭാഷയുടെ പേരിലുള്ള ഔദ്ധത്യം അനുഭവപ്പെടുന്നതാണ്. ഹിന്ദി അറിയാത്തവർ ഇന്ത്യക്കാരാണോ എന്നുപോലും അവർ സംശയിക്കുന്നതായി തോന്നും.

വിദ്യാഭ്യാസത്തെപ്പററി ചില ചിന്തകൾ

പക്ഷേ ഈ പ്രശ്നം ഇങ്ങനെ ഇന്ത്യൻ ജനതയെ തമ്മിൽ പിണക്കാൻ അനുവദിച്ചുകൂടാ. അതിനൊരു പരിഹാരം കണ്ടേ മതിയാവൂ. അതിന്ന് കൊച്ചുകുട്ടികളുടെ വിദ്യാഭ്യാസംമുതൽ ആരംഭിക്കണം.

വിദ്യാഭ്യാസവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടവർ പലരുമുണ്ട്: വിദ്യാർത്ഥികൾ, രക്ഷാകർത്താക്കൾ, അദ്ധ്യാപകന്മാർ, വിദ്യാഭ്യാസവിചക്ഷണന്മാർ, സക്കാർ, രാഷ്ട്രീയപാർട്ടികൾ.

വിദ്യാർത്ഥികളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, മുതിന്നവർ നല്കുന്ന ശിക്ഷണം അവർ ഉൾക്കൊള്ളുക എന്ന ഒരു കൃത്യമേ അവക്കുള്ളു, തങ്ങൾക്ക് നല്ലതേതു്, വേണ്ടതേതു് എന്ന് തിരിച്ചറിയാനുള്ള വിജ്ഞാനമോ അനുഭവമോ അവക്കില്ലാത്തതുകൊണ്ട്. കുട്ടികൾ എന്താണ് പഠിക്കേണ്ടതു് എന്നു നിശ്ചയിക്കേണ്ടവർ രക്ഷാകർത്താക്കളാണ്. കിട്ടാവുന്നതിൽ ഏററവും മെച്ചപ്പെട്ട വിദ്യാ

ഭ്യാസം തങ്ങളുടെ കുട്ടികൾക്കു ലഭിക്കണമെന്നേ അച്ഛനമ്മമാർ ആഗ്രഹിക്കയുള്ളു. അതിനുവേണ്ട വിദഗ്ദ്ധാഭിപ്രായം പറയാൻ അഹ്ർ ആ വകുപ്പിൽ പ്രവൎത്തിച്ചും ചിന്തിച്ചും അനുഭവം നേടിയിട്ടുള്ളവരാകുന്നു. ഭൂരിപക്ഷം ആളുകൾ അഭിലഷിക്കുന്ന വിദ്യാഭ്യാസസമ്പ്രദായം നടപ്പിലാക്കുക എന്നുള്ളതാണ് ഒരു പ്രജായത്തസൎക്കാരിൻെറ ചുമതല. വാസ്തവത്തിൽ വിദ്യാഭ്യാസമായിട്ടു നേരിട്ടു ബന്ധമൊന്നുമില്ലാത്തവയും ബന്ധമുണ്ടാകാൻ പാടില്ലാത്തവയുമാണു രാഷ്ട്രീയസംഘടനകൾ.

എന്നാൽ ഇന്നത്തെ വിദ്യാഭ്യാസത്തെ കുഴച്ചുമറിക്കുന്ന പ്രശ്നങ്ങളധികവും രാഷ്ട്രീയക്കാർ ഉണ്ടാക്കിവെച്ചതാണ്. അതു് സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിൻെറ ഒരു പൈതൃകമാകുന്നു. അപക്വമതികളായ വിദ്യാൎത്ഥികളെ പ്രക്ഷോഭണങ്ങൾക്കു് ഉപകരണങ്ങളാക്കിയാൽ അവരുടെ ഭാവിക്കു് അതു് ദോഷകരമാണെന്നു് ഈ പ്രസ്ഥാനം തുടങ്ങിയ കാലത്തുതന്നെ ചിന്താലുക്കളായ ആളുകൾ മുന്നറിയിപ്പു നൽകിയിട്ടുണ്ടു്. പക്ഷെ സമരാവേശത്തിൽ അതൊക്കെ വിസ്മരിക്കപ്പെട്ടു. ഫലമോ? വിദ്യാൎത്ഥികൾ വിദ്യാൎത്ഥിത്തൊഴിലാളികളോ പരീക്ഷാൎത്ഥികളോ ആയി മാറി. ശിക്ഷണം ഇല്ലാത്ത വിദ്യാൎത്ഥിജീവിതം ലക്ഷ്യമില്ലാത്ത ജീവിതമായി മാറും. പരീക്ഷ കഴിഞ്ഞാൽ അടുത്തപടി ഉദ്യോഗാന്വേഷണമാണല്ലൊ. സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിൽ പങ്കെടുത്തവരിൽ ചിലക്കെങ്കിലും വിദ്യാഭ്യാസമധികമൊന്നുമില്ലാതെതന്നെ മന്ത്രിപദവും മററും കിട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. കേരളത്തിലെ ഒരു മുൻമന്ത്രി, തനിക്കു് കോളേജിൽ പ്രവേശനം കിട്ടാഞ്ഞതുകൊണ്ടാണു് മന്ത്രിയാകാൻ കഴിഞ്ഞതു് എന്നൊരിക്കൽ പ്രസംഗിച്ചതായി ഓൎക്കുന്നു. പക്ഷെ ഇനിയുള്ള കാലം അതത്രയൊന്നും എളുപ്പമല്ല. സ്വാതന്ത്ര്യപ്രാപ്തിക്കു ശേഷം അധികാരത്തിൽ വന്നവർ, വിശേഷിച്ചും വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പു കൈയ്കാര്യം ചെയ്തിരുന്നവർ, കരുതി

തങ്ങൾ വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ വിജ്ഞന്മാരും വിദഗ്ദ്ധന്മാരും ആണെന്നു്. അവരിലോരോരുത്തരും ഓരോ പരീക്ഷണങ്ങൾ ആരംഭിച്ചു. എന്നിട്ടെന്തായി ഫലം? വിദ്യാഭ്യാസം പോലെ ഇത്ര സങ്കീർണ്ണമായ ഒരു വിഭാഗം വേറെ ഇല്ലാതായിത്തീൎന്നു. ജ്ഞാനസമ്പത്തുകൊണ്ടും അദ്ധ്യാപനപരിശീലനംകൊണ്ടും പരീക്ഷണങ്ങൾകൊണ്ടും വിദ്യാഭ്യാസത്തെക്കുറിച്ചു് അധികൃതമായി അഭിപ്രായം പറയാൻ അൎഹതയുള്ളവരുടെ വാക്കു കേൾക്കാനാളില്ലാതായി. അധികാരമില്ലാത്തവരുടെ വാക്കു് ആരെങ്കിലും കേൾക്കുമോ? അധികാരമില്ലാത്തവൎക്കു ബുദ്ധിയുണ്ടോ? ബുദ്ധിയില്ലെന്നുള്ളതിനു തെളിവല്ലേ അവൎക്കധികാരമില്ലെന്നുള്ളതു്? അധികാരമില്ലാത്തവൎക്കു ബുദ്ധിയുണ്ടാകുന്നതു് അധികൃതന്മാൎക്കു് അപകടവുമാണു്. വിപ്ലവത്തിൽക്കൂടി അധികാരം കൈവശപ്പെടുത്തുന്നവർ തലച്ചോറുള്ളവരുടെ തല കൊയ്യുക പതിവാണല്ലോ. ഇനി ബുദ്ധിയുണ്ടായാൽതന്നെ അതുണ്ടെന്നു തെളിയിക്കാൻ അവൎക്കു് സന്ദൎഭം എവിടെ? അതുകൊണ്ടു് വിദ്യാഭ്യാസം രാഷ്ട്രീയത്തിന്റെ ഒരു വിഹാരരംഗമായി. രാഷ്ട്രീയക്കാർ ഏതു പ്രശ്നത്തെയും സമീപിക്കുന്നതു് അടുത്ത തെരഞ്ഞെടുപ്പിനെ ഉന്നംവെച്ചുകൊണ്ടാണു്. അതിനുവേണ്ടി, ഫീസ് വേണ്ടെങ്കിൽ വേണ്ട, ഇംഗ്ലീഷ് വേണ്ടെങ്കിൽ വേണ്ട, വിദ്യാൎത്ഥികൾ പഠിച്ചില്ലെങ്കിൽ വേണ്ട, എന്തു വേണമെങ്കിലും വേണ്ടെന്നുവെയ്ക്കും. കുറച്ചു് ഒച്ചപ്പാടും ബഹളവും കൂട്ടാൻ കഴിയുന്നവർ വിചാരിക്കുന്നിടത്തു കാൎയ്യം കൊണ്ടുപോയി കെട്ടും.

ഇതിൽ രാഷ്ട്രീയക്കാൎക്കു് തുണനില്ക്കുന്ന ഒരു വിഭാഗം അദ്ധ്യാപകന്മാരുമുണ്ടു്. അവരുടെ ആവശ്യം തങ്ങളുടെ ഉദ്യോഗക്കയററവും ശമ്പളവൎദ്ധനവും സ്ഥാനമാനങ്ങളും ഉറപ്പിക്കുകയെന്നുള്ളതാണു്. ക്ലാസ്സിൽ വിദ്യാൎത്ഥികൾ തങ്ങളെ വേണ്ടപോലെ മാനിക്കുന്നില്ലെന്നും സമുദായത്തിൽ തങ്ങൾക്കു മാന്യമായ സ്ഥാനം ലഭിക്കുന്നില്ലെന്നു

മൊക്കെ ചിലക്കൊരു തോന്നൽ. ആ ബോധം, അവക്കു ലഭിച്ച വിദ്യാഭ്യാസത്തിൻെറ ഫലമാണെങ്കിൽ, ആ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനു് എന്തോ ന്യൂനതയുണ്ടെന്നു വ്യക്തമല്ലേ? ആത്മവിശ്വാസം ഉണത്താൻ അവക്കു കിട്ടിയ വിദ്യാഭ്യാസം മതിയായിട്ടില്ല എന്നല്ലേ അതിനർത്ഥം? ആത്മാഭിമാനമുള്ള ആരെങ്കിലും മററുള്ളവർ തന്നെ മാനിക്കുന്നില്ല എന്നു മുറവിളികൂട്ടുമോ? അവക്കു് ശമ്പളത്തിൻെറയും ഉദ്യോഗക്കയററത്തിൻെറയും കാര്യത്തിൽ എന്തെങ്കിലും അവശതയുണ്ടെങ്കിൽ അതു് പരിഹരിക്കേണ്ടതു് സർക്കാരിൻെറ കടമയാണു്. അവ പലതും ഇപ്പോൾ സർക്കാർ പരിഹരിച്ചുവരുന്നുമുണ്ടു്. സരസ്വതിയെ ലക്ഷ്മിയുടെ കിങ്കരിയാക്കുകയും വിദ്യാമന്ദിരത്തെ തൊഴിൽശാലയാക്കി മാററുകയും ചെയ്തതാണു് ഗുരുശിഷ്യബന്ധത്തിനു ശൈഥില്യം സംഭവിക്കാൻ കാരണം. ആത്മാഭിമാനത്തോടും കാര്യക്ഷമതയോടുംകൂടി സ്വകൃത്യം നിർവ്വഹിക്കുന്ന അദ്ധ്യാപകനെ വിദ്യാർത്ഥികളും മാനിക്കും, സമുദായവും മാനിക്കും, തീർച്ച.

ഇന്നിപ്പോൾ കുഴപ്പത്തിൽപെട്ടിരിക്കുന്നതു് രക്ഷാകർത്താക്കന്മാരാണു്. വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു് സ്വതേതന്നെ ശിക്ഷണം ഇഷ്ടമല്ല. ആ പ്രവണത രാഷ്ട്രീയക്കാരും അവരിൽക്കൂടി സർക്കാരും വളർത്തുന്നു. പഠിക്കുകയുമില്ല, പറഞ്ഞാൽ കേൾക്കുകയുമില്ല കുട്ടികൾ, എന്നു വരുമ്പോൾ, അദ്ധ്യാപകന്മാർ നിരാശരാകുന്നു. അവരുടെ വേലയുടെ ലക്ഷ്യം ശമ്പളം മാത്രമായിത്തീരുന്നു. പാവപ്പെട്ട മാതാപിതാക്കന്മാർ എന്തുചെയ്യും? എങ്ങനെയെങ്കിലും മക്കളെ വല്ലതും പഠിപ്പിച്ചു് ഒരു നിലയിലാക്കണമെന്നവർക്കാഗ്രഹം. സ്കൂളിൽ ഫീസ് വേണ്ട; പക്ഷെ ക്ലാസ്സിൽപോയി എന്നതുകൊണ്ടു പഠിത്തവും നടക്കുന്നില്ല. വെറുതെ കിട്ടുന്നതിനു വിലയില്ല; വിദ്യാർത്ഥികൾക്കുമില്ല, രക്ഷാകർത്താക്കൾക്കുമില്ല. പിന്നെ, കുട്ടികളെങ്ങനെയെങ്കിലും പഠിക്കണം എന്നു നിർബ്ബന്ധമുള്ളവർ വല്ല കോൺവെൻറ് സ്കൂളിലോ

ബോർഡിങ് സ്കൂളിലോ കുട്ടികളെ ചേർക്കുന്നു. അല്ലാത്തവർ വേറെ 'ട്യൂഷൻ' കൊടുക്കാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്യുന്നു. ഇക്കാലത്തു് ക്ലാസ്സിൽ പഠിപ്പിക്കുന്നതു ശ്രദ്ധിക്കുന്നതുകൊണ്ടു മാത്രം പരീക്ഷയിൽ ജയിക്കുന്ന കുട്ടികളുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്. പഠിച്ചില്ലെങ്കിലും കുറെ ശതമാനം പേരെ ജയിപ്പിക്കണമെന്നു് സർക്കാർനിയമമുണ്ടു്. എന്നിട്ടും ജയിക്കണമെങ്കിൽ ട്യൂട്ടോറിയൽ കോളേജിൽ—തോറേറാടി കോളേജ് എന്നാണതിനു് ഇപ്പോൾ നടപ്പിലുള്ള പേർ—ചേർന്നാലേ മതിയാകൂ. ട്യൂട്ടോറിയൽ വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പിലെ ഒരു പ്രൈവററ് സെക്ടറായി വികസിച്ചുവരികയാണു്. ഈവക കാരണങ്ങൾകൊണ്ടു് കൂടുതൽ പണച്ചെലവു്, കുട്ടികളുടെ ആയുസ്സു നഷ്ടം; മാതാപിതാക്കന്മാർക്കു് സൊല്ലയും സൈ്വരക്കേടും ഉത്ക്കണ്ഠയും; നാട്ടിനു നാശവും.

മാതൃഭാഷയും രാഷ്ട്രഭാഷയും

കുട്ടികൾ ഏതു ഭാഷയാണു് അഥവാ ഏതൊക്കെ ഭാഷകളാണു് പഠിക്കേണ്ടതു് എന്നതിനെ ചൊല്ലിയാണല്ലോ വഴക്കൊക്കെ. നാം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ചില ഭാഷകളെക്കുറിച്ചു് നമുക്കു ചിലതൊക്കെ ഒന്നാലോചിച്ചു നോക്കാം. ആദ്യംതന്നെ മാതൃഭാഷ എടുക്കാം. മാതൃഭാഷ പഠിച്ചേ മതിയാകൂ എന്നുള്ളതിനു് മററു യുക്തികളൊന്നും വേണ്ടതില്ല. മാതാവിനെക്കുറിച്ചു് ലജ്ജിക്കുന്നവനെ, അഭിമാനിക്കാൻ കഴിയാത്തവനെ, സഭ്യനോ യോഗ്യനോ ആയി ആരും കരുതുകയില്ല. മാതൃഭക്തി സോദരീവിദ്വേഷമാകാതെ നോക്കണമെന്നു മാത്രം.

അടുത്തതായി നാം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതു് രാഷ്ട്രഭാഷയാണു്. ലോകത്തിൽ എല്ലാ നാട്ടുകാർക്കും തങ്ങളുടേതെന്നു് അഭിമാനിക്കാൻ ഏതെങ്കിലും ഒരു ഭാഷ ഉള്ളപ്പോൾ ഇന്ത്യക്കും അതിൻേറതായ ഒരു ഭാഷ വേണം. അതു് ഭാരതത്തിൻെറ അഭിമാനത്തെ ബാധിക്കുന്ന ഒരു പ്രശ്നമാണു്.

സ്വാഭിമാനമില്ലാത്തവനെ ആരും മാനിക്കയില്ല. അതിനാൽ രാഷ്ട്രഭാഷയായ ഹിന്ദിയും കൂടിയേ കഴിയൂ.

ഇംഗ്ലീഷ്

മാതൃഭാഷയുടെയും രാഷ്ട്രഭാഷയുടെയും പ്രാധാന്യത്തെക്കുറിച്ച് ആർക്കും സംശയമില്ല. പക്ഷെ അവകൊണ്ടു മാത്രം പോരാ. വിവാദവിഷയങ്ങളായി അവശേഷിക്കുന്ന രണ്ടു ഭാഷകളുണ്ട്: ഇംഗ്ലീഷും സംസ്കൃതവും. അവയെ നിരാകരിച്ചാൽ വരുന്ന നഷ്ടം അപരിഹാര്യമായിരിക്കും.

രാഷ്ട്രഭാഷതന്നെ ഇംഗ്ലീഷായിരിക്കണം എന്നു കരുതുന്നവർ മുതൽ—അതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞാൽ കല്ലേറു കിട്ടിയെങ്കിലോ എന്നു പേടിച്ചു മിണ്ടാതിരിക്കുന്നുണ്ടാവും അവർ—ഇംഗ്ലീഷെന്നു കേട്ടാൽ വെറിളിപിടിക്കുന്നവർ വരെ ഇവിടെയുണ്ട്. ഇംഗ്ലീഷിനെ എതിർക്കുന്നവരുടെ വാദമെന്താണ്? അതൊരു വിദേശഭാഷ, നമ്മെ വെട്ടിപ്പിടിച്ച് അടക്കിവാണ വെള്ളക്കാരുടെ ഭാഷ. അതു സംസാരിക്കുന്നതു് അടിമത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണമാണ്. ഒരു പ്രകാരത്തിൽ വെള്ളക്കാരെന്ന കൊള്ളക്കാരെ പുറത്താക്കി; ഇനിയും അവരുടെ പേച്ച് ബാക്കിവെച്ചേയ്ക്കുകയോ? അബദ്ധം, അചിന്ത്യം! ഒന്നു ചോദിക്കട്ടെ, ഈ വെള്ളക്കാരുടെ ബാക്കിയൊക്കെ കൊള്ളാം, അവരുടെ ഭാഷ മാത്രം പാടില്ല എന്നു പറയുന്നതു് യുക്തിയ്ക്ക് നിരന്നതാണോ? അവരുടെ ജീവിതവീക്ഷണം, അർത്ഥകാമങ്ങൾക്കുള്ള പരക്കം പാച്ചിൽ, ഭോഗപ്രവണത, സിനിമ, ലഹരിസാധനങ്ങൾ പുകക്കുഴലുകൾ, വേഷഭൂഷകൾ എന്നിവ ഒരുകൂട്ടം, വ്യക്തിയെ നേരിട്ടു ബാധിക്കുന്നവ: അവരുടെ വിദ്യാഭ്യാസപദ്ധതി, ഭരണക്രമം, ചികിത്സാക്രമം, വാഹനഗതാഗതം, വാർത്താവിതരണം, നീതിന്യായം എന്നിവ സമുദായത്തെയും രാഷ്ട്രത്തെയും പൊതുവെ ബാധിക്കുന്നവയും. സ്വാഭിമാനത്തിന്റെ പേരിൽ ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷയെ വെറുക്കുന്നവർ, ആയുർവേദവും ജ്യോതിഷവും രാജഭരണവും പുനഃ

സ്ഥാപിക്കണം, പുതുതൊക്കെ പുറംതള്ളണം എന്നു പറയാത്തതെന്തുകൊണ്ടു് ?

ഇംഗ്ലീഷിനെ വെറുക്കുന്ന വേറൊരു കൂട്ടർ, ഇംഗ്ലീഷ് വിദ്യാഭ്യാസം സിദ്ധിച്ചവർക്കുള്ള പ്രൗഢി തങ്ങൾക്കുണ്ടാകുന്നില്ലെന്നു പരിതപിക്കുന്നവരാണു്. ഇംഗ്ലീഷ്വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽക്കൂടി കിട്ടുന്ന പ്രൗഢിയും പ്രതാപവും വേണമെങ്കിൽ അതഭ്യസിക്കണം; അതിനു് അതിനെ തല്ലിയോടിക്കുകയല്ല പ്രതിവിധി.

ഇനി ഇംഗ്ലീഷിനെ നിശ്ശേഷം തിരസ്കരിച്ചാലെന്താകും സ്ഥിതി ? ഈവക വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ഓരോന്നു് യാത്രയ്ക്കിടയിൽ ചിന്തിച്ചുവെങ്കിലും ഇതെഴുതുന്നതു 1966 ജനുവരി ഒടുവിലാണു്.

ഈ അടുത്ത കാലത്തു് ആലുവായിൽവെച്ചു് ഒരു അഖിലേന്ത്യാസാഹിത്യസമ്മേളനം നടന്നു. അതിൽ ഭാരതത്തിന്റെ നാലു കോണുകളിൽനിന്നുമുള്ള സാഹിത്യകാരന്മാർ പങ്കെടുത്തിരുന്നു. കേരളത്തിലെ കേളികേട്ട പലരും അതിൽ നിസ്സഹകരിച്ചു എന്നും കേട്ടു — ആ സമ്മേളനത്തിൽ ചിന്തോദ്ദീപകങ്ങളും ആവേശകരങ്ങളുമായ പല പ്രസംഗങ്ങളും പലരും നടത്തി. അതിൽ മുഴങ്ങിക്കേട്ട ഒരഭിപ്രായം ഇംഗ്ലീഷിനെ തുരത്തണമെന്നുള്ളതാണു്. പക്ഷെ, അവർ ആ ആശയമൊക്കെ പ്രകടിപ്പിച്ചതു് ഏതു ഭാഷയിലാണെന്നല്ലേ ? ഇംഗ്ലീഷിൽ! അയി ആംഗലസരസ്വതി, ഭവതി കൃതകൃത്യയായാലും. ഭവതിയെ നിന്ദിക്കാനും ഭവതിയുടെ വിദ്വേഷികൾ ഭവതിയെത്തന്നെ ശരണമടയുന്നു. അതവർ അവിടുത്തേയ്ക്കുപ്പിക്കുന്ന ഒരു പരോക്ഷോപഹാരംതന്നെ.

ഇംഗ്ലീഷില്ലായിരുന്നെങ്കിൽ സഹ്യാദ്രിക്കപ്പുറത്തുനിന്നു വന്നവർ ആറുമാസം കലാമണ്ഡലത്തിൽ പാത്തു കൈയും കലാശവും അഭ്യസിച്ചിട്ടു വേണ്ടിവരുമായിരുന്നു സമ്മേളനത്തിനു് എത്താൻ. ഇപ്പോൾതന്നെ മദ്രാസിലും ബോംബെ

യിലും കല്ക്കത്തയിലും ഇതരഭാഷാഭാഷികളെ വലിഞ്ഞുകയറിയവരെപ്പോലെയാണ് അന്നാട്ടുകാർ കരുതുന്നതു്. അന്യനാട്ടുകളിൽ താമസിക്കുന്നവർ തങ്ങളുടെ കുട്ടികളെ എങ്ങനെ വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യിക്കും? വൈദ്യപഠനം, കോടതി വ്യവഹാരം ഇവയൊക്കെ പ്രാദേശികമായിപ്പോവില്ലേ? ഹിന്ദി സാർവ്വത്രികമായിത്തീരുന്നതുവരെയെങ്കിലും ഒരനിശ്ചിതാവസ്ഥ വന്നുകൂടും. തെന്നിന്ത്യക്കാർ ഹിന്ദി പഠിക്കാൻ തുനിഞ്ഞിറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞാൽ ഹിന്ദിക്കാർക്കു് ഇന്നു് ഉണ്ടെന്നു കരുതുന്ന മെച്ചം കുറഞ്ഞുപോകാൻ ഇടയുണ്ടെന്ന കാര്യവും പ്രാസംഗികമായി പ്രസ്താവിക്കട്ടെ—ഹിന്ദി സാർവ്വത്രികമാക്കാൻ വെമ്പുന്നതായാൽ അതിനോടുള്ള എതിർപ്പും വർദ്ധിക്കും. അതിനാൽ ഈ അന്തരാളകാലം കുറെ നീണ്ടുനില്ക്കും.

ഇംഗ്ലീഷു് കളഞ്ഞാൽ വലിയ നഷ്ടമായിരിക്കും; തുടരുന്നതു് പല കാരണങ്ങളാലും ആവശ്യമാണു്, നല്ലതുമാണു്. ലോകവ്യാപകമായ ഒരു ഭാഷയാണതു്. ലോകത്തിലെവിടെയെങ്കിലും എന്തെങ്കിലും പുതിയ ആശയമോ കണ്ടുപിടുത്തമോ ഉണ്ടായാൽ അതുടൻ ഇംഗ്ലീഷിൽ വന്നുകഴിയും. ശാസ്ത്രപുരോഗതികൊണ്ടു് കാലവും ദൂരവും കുറുകി ലോകം ഏകലോകവും ഏകകുടുംബവുമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന ഇന്നു് ലോകജനത മുഴുവൻ നമ്മുടെ അയൽക്കാരാണു്. നമുക്കു പഴയ കൂട്ടിനുള്ളിൽ കയറി കണ്ണുമടച്ചു് ഇരിക്കുക സാദ്ധ്യമല്ല. ഏതെങ്കിലുമൊരു ആഗോളഭാഷ കൂടിയേ കഴിയൂ എന്നു വന്നാൽ നമുക്കെളുപ്പം ഇംഗ്ലീഷു് തുടരുകയാണു്. ഉള്ളതു കളഞ്ഞുകുളിക്കാൻ എളുപ്പം കഴിയും, പുതുതായൊന്നു നേടാൻ അത്ര എളുപ്പമല്ല. ഭാരതത്തിന്റെ പൗരാണികമഹത്ത്വം നാം അറിയാൻ തുടങ്ങിയതും ആധുനികപുരോഗതി നേടാൻ തുടങ്ങിയതും ഇംഗ്ലീഷുമായുള്ള സമ്പർക്കം മുതലാണു്. അന്യഭാഷ പഠിച്ചാൽ സ്വഭാഷയ്ക്കു് കോട്ടം വരുമെന്നുള്ളതും ശരിയല്ല. 'രണ്ടു ഭാഷ അറിയുക

എന്നുവെച്ചാൽ രണ്ടു ജീവൻ ഉണ്ടായിരിക്കുക എന്നാണർത്ഥം,' എന്നൊരു ഫ്രഞ്ചു് ചൊല്ലുണ്ടു്. ഭാരതത്തിലെ പ്രാദേശിക ഭാഷകൾക്കു് പുഷ്ടിയും വികാസവും ലഭിച്ചതു ഇംഗ്ലീഷ്സാഹിത്യത്തിൻെറ സഹായംകൊണ്ടാണു്. ആധുനികവിദ്യാഭ്യാസം നേടിയവരാണു് പ്രാദേശിക ഭാഷകൾ വളരാൻ സഹായിച്ചവരിൽ അധികവും. അന്യദേശങ്ങളുമായുള്ള സമ്പർക്കം നിലച്ചപ്പോഴാണു് ഭാരതം മുരടിക്കാൻ തുടങ്ങിയതു് എന്നു് വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ, ഗാന്ധിജി, ജവഹർലാൽനെഹ്റു മുതലായ ആധുനികഭാരതവിധാതാക്കൾ തങ്ങളുടെ ആശയങ്ങൾ ആംഗലഭാഷയിൽക്കൂടിയാണു് പ്രകാശിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്. അന്താരാഷ്ട്രീയവേദികളിൽ ഭാരതത്തിൻെറ ശബ്ദം ഉയർന്നുകേൾക്കാൻ സഹായിച്ച ഉപാധികളിലൊന്നു് നമ്മുടെ പ്രതിനിധികളുടെ ആംഗലഭാഷാപാണ്ഡിത്യമായിരുന്നു. അന്താരാഷ്ട്രീയ സമ്പർക്കത്തിനും ആശയവികാസത്തിനും ശാസ്ത്രീയപുരോഗതിക്കും ഇംഗ്ലീഷ് പരിചയം സഹായിക്കും. സങ്കുചിതമായ മിഥ്യാഭിമാനംകൊണ്ടോ താല്ക്കാലികമായ സ്വാർത്ഥലോഭംകൊണ്ടോ ഈ വിശ്വവാതായനം അടച്ചുകളഞ്ഞാൽ അതു വലിയൊരു മൗഢ്യമായിത്തീരും.

ഇതിനു് പരിഹാസ്യവും ശോചനീയവുമായ വേറൊരു വശംകൂടിയുണ്ടു്. സ്വഭാഷാപ്രേമത്തിൻെറ പേരിൽ കോലാഹലം കൂട്ടുന്ന പലരും തങ്ങളുടെ കുട്ടികളെ ക്രൈസ്തവകന്യാസ്ത്രീകൾ നടത്തുന്ന കോൺവെൻറ് സ്കൂളുകളിലാണയയ്ക്കുന്നതു്. അല്ലെങ്കിൽ ഊട്ടിയിലും മററിടങ്ങളിലും തനി പാശ്ചാത്യമാതൃകകളിൽ നടത്തിവരുന്ന പബ്ലിക്സ്കൂളുകളിലോ സൈനികസ്കൂളുകളിലോ അയയ്ക്കുന്നു; കഴിയുമെങ്കിൽ ഇംഗ്ലണ്ടിലോ അമേരിക്കയിലോ. ആ കുട്ടികൾ വീട്ടിൽ വന്നാൽ, അച്ഛൻ അമ്മ എന്നൊന്നും പിന്നെ പറയുകയില്ല, 'ഡാഡി ബീഡി'

എന്നൊക്കെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടാണ് നടപ്പ്. ജനതാസ്ത്രീകളൊക്കെ സാധാരണക്കാരുടെ കുട്ടികൾക്ക്. അവർ ഫീസും കൊടുക്കണ്ട, പഠിക്കുകയും വേണ്ട, ജയിക്കുകയും ചെയ്യും, ഉദ്യോഗവും നോക്കണ്ട. വോട്ടുകിട്ടാനുള്ള അടവുകളാണിതു്. അതു രക്ഷാകർത്താക്കൾക്ക് അറിയുകയുംചെയ്യാം. അതുകൊണ്ട് ഇംഗ്ലീഷ്മാദ്ധ്യമത്തിന് പല പള്ളിക്കൂടങ്ങളും അപേക്ഷിക്കുന്നു, അനുവാദം മേടിക്കുന്നു. ബുദ്ധിയുള്ള കുട്ടികൾ അതിൽ ചേരുന്നു. അച്ഛനമ്മമാർ അതിനെ അനുമോദിക്കുന്നു. കാരണം, അവക്കറിയാം ഇന്നത്തെ ഞെക്കിഞെരിക്കുന്ന മത്സരത്തിൽ ഏതെങ്കിലും തരത്തിൽ വിജയം വരിക്കുന്നതിന് തങ്ങളുടെ കുട്ടികളെ സമർത്ഥരാക്കാൻ ആധുനികവിദ്യാഭ്യാസത്തിനേ കഴിവുള്ളു എന്ന്. ഒരു ഭാഷ അഭ്യസിക്കുമ്പോൾ, കേവലം പദപരിചയം മാത്രമല്ല ഒരു വിദ്യാർത്ഥിക്ക് ലഭിക്കുന്നുള്ളു, അയാൾ ഒരു ആശയസമൂഹത്തോടും വീക്ഷണഗതിയോടും പരിചയപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. ആ സാംസ്കാരികാഹാരം അവന് തൻേറടം കൊടുക്കുന്നു. പാശ്ചാത്യരുടെ ഭൗതികജീവിതത്തിൽ കണ്ണഞ്ചി, അതുതന്നെ അഭികാമ്യമെന്ന് നിനച്ചു പരക്കം പായുന്ന ആളുകൾക്ക് അവർ കണ്ടുപിടിച്ചതു തന്നെയാണ് പററിയ ഉപായം. അവരുടെ ലക്ഷ്യം സ്വീകരിക്കുകയും ഉപായം ഉപേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്താൽ അവർ പിന്നിട്ട തെററുകൾ പലതും നാം വീണ്ടും ആവർത്തിക്കുകയായിരിക്കും ഫലം. വീക്ഷണഗതിതന്നെ മാററണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ കാര്യം വേറെ. ഭാഷാപ്രശ്നം പൊടിപ്പും തൊങ്ങലുമൊക്കെ കളഞ്ഞുനോക്കിയാൽ ജീവിതപ്രശ്നവും ഉദ്യോഗപ്രശ്നവുമാണ്. സ്വഭാഷാപ്രേമംകൊണ്ട് ഇതര ഭാഷകളെ അകററിനിർത്താൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നുവെന്ന് ഒരു പക്ഷേ ബംഗാളികളെക്കുറിച്ചു പറയാം. അതിൻെറ അടിയിലും മേല്പറഞ്ഞ പ്രശ്നം ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്നുണ്ടാവും. ബംഗാളത്തിന് പുറത്തുണ്ടാകുന്നതൊന്നും നന്നാകാൻ വയ്യ

എന്നു വരെ പോകും അവരുടെ മനോഭാവം. പക്ഷേ തമിഴ്ക്കു് മററു ഭാഷകളോടു്, വിശേഷിച്ചും ഹിന്ദിയോടും സംസ്കൃതത്തോടും, വിരോധംവരാൻ ഉള്ള കാരണം വേറൊന്നാണു്. അവരുടെ അക്ഷരമാല മററു ഭാഷകളുടേതിനേക്കാൾ പരിമിതമാകുന്നു. ബാല്യത്തിൽതന്നെ സംസ്കൃതം പഠിക്കാത്ത തമിഴക്കാക്കും ഇന്ത്യയിലെ ഇതരഭാഷകൾ ശരിയായി ഉച്ചരിക്കാൻ സാധിക്കുകയില്ല. ഈ ഒരു പരിമിതി മററു ഭാഷകളെ വെറുക്കാനും, തങ്ങളുടേതു് അതിപുരാതനമാണെന്നും തങ്ങൾ അനിതരസാധാരണമായ ഒരു സംസ്കാരത്തിൻെറ അവകാശികളാണെന്നും വാദിക്കാനും അവരെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. അവരുടെ ഭാഷ പുരാതനമാണു്; സാഹിത്യം ശ്രേഷ്ഠമാണു്; ഒക്കെ വാസ്തവം. അതിനു് ഹിന്ദിയെയും സംസ്കൃതത്തെയും വെറുക്കണമെന്നോ? ദ്രാവിഡഗോത്രത്തിൻെറ ഒരുമയുടെ പേരിൽ തെലുങ്കനും കണ്ണാടകക്കാരനും മലയാളിയും തമിഴരുടെ ഈ വഴിപിഴച്ച പോക്കിൽ പങ്കുചേരുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതു സ്വഭാഷാപ്രേമംകൊണ്ടല്ല, വേറെ എന്തെങ്കിലും കൊണ്ടാണു്.

സംസ്കൃതം

മാതൃഭാഷ, രാഷ്ട്രഭാഷ, വിശ്വഭാഷ ഇവകളിൽക്കൂടി കിട്ടുന്ന അറിവു് മുഖ്യമായും ഉപജീവനമാർഗ്ഗം കണ്ടുപിടിക്കാൻ വേണ്ടിയുള്ളതാണു്. മനുഷ്യനു് ശരീരം കൂടാതെ മനസ്സു് ആത്മാവു് എന്ന രണ്ടു ഘടകംകൂടിയുണ്ടല്ലോ. അവയുടെ ആഹാരത്തിൻെറ കാര്യവും കൂടി അന്വേഷിക്കേണ്ടതുണ്ടു്. വിദേശാക്രമണങ്ങൾക്കു വിധേയമാകുന്നതിനു മുമ്പു് ഇന്ത്യയിലെ വിദ്യാഭ്യാസം അഭ്യുദയമെന്നും നിഃശ്രേയസമെന്നും രണ്ടു ലക്ഷ്യങ്ങളെ മുൻനിർത്തിയുള്ളതായിരുന്നു. ലൗകികാഭ്യുദയംകൊണ്ടു മാത്രം മനുഷ്യനു് തൃപ്തനാവാൻ സാധ്യമല്ല; നിഃശ്രേയസമാണു് പരമലക്ഷ്യം. അതിനു് അനുകൂലമായ വിധത്തിൽ ഐഹികജീവിതം ക്രമപ്പെടു

ത്തുക എന്നതായിരുന്നു സമ്പ്രദായം. അതിനുവേണ്ടി ജീവിതത്തെ വർണ്ണാശ്രമധർമ്മങ്ങൾക്കു് വിധേയമാക്കി. മുഹമ്മദീയാക്രമണകാലത്തു് ജാതിവ്യവസ്ഥയെ കക്ശമാക്കി തങ്ങളുടെ ധർമ്മവും സംസ്കാരവും ഭാരതം ഒരുവിധം കാത്തുരക്ഷിച്ചു. പാശ്ചാത്യർ വന്നുകയറിയതോടെ ഒരു പുതിയ സ്ഥിതിവിശേഷം സംജാതമായി. അവർ നടപ്പിലാക്കിയ വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽക്കൂടി അവരുടെ ചിന്താഗതിയും ഇന്ത്യയിൽ പരന്നു. സൈനികബലം കൂടിയ പാശ്ചാത്യരുടെ രീതിനീതികൾ കൂടുതൽ മെച്ചപ്പെട്ടവയാണെന്നും തങ്ങളുടെ നാളതുവരെയുള്ള സംസ്കാരം മോശമെന്നും പുത്തൻകൂറു വിദ്യാസമ്പന്നർ കരുതാൻ തുടങ്ങി. അവർ പാശ്ചാത്യരെ കണ്ണുമടച്ചു് അനുകരിക്കാൻ ആരംഭിച്ചു. അർത്ഥകാമങ്ങൾമാത്രമാണു് ജീവിതത്തിൽ അഭികാമ്യങ്ങളെന്നും ധർമ്മമോക്ഷങ്ങൾ അബദ്ധങ്ങളും അന്ധവിശ്വാസങ്ങളുമാണെന്നും ഘോഷിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നു അവർ. പക്ഷേ, കുറച്ചു കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, കേവലം കായബലത്തെമാത്രം ആശ്രയിച്ചു് അർത്ഥകാമങ്ങളെ ലക്ഷ്യമാക്കിക്കൊണ്ടുള്ള ജീവിതം മത്സരത്തിലേയ്ക്കും വൈരത്തിലേയ്ക്കും യുദ്ധത്തിലേയ്ക്കും മാത്രമേ മനുഷ്യനെ നയിക്കൂ എന്നും മനസ്സിലായി. യൂറോപ്പിൻെറ ചരിത്രം അതാണു് പഠിപ്പിച്ചതു്. ഇന്ത്യയിൽ ഭാരതസംസ്കാരത്തെ വീണ്ടെടുക്കാൻ പല പരിഷ്കർത്തൃസംഘങ്ങളും രൂപംകൊണ്ടു. ആര്യസമാജം, ബ്രഹ്മസമാജം, ബ്രഹ്മവിദ്യാസംഘം, രാമകൃഷ്ണസംഘം, രാഷ്ട്രീയസ്വയംസേവകസംഘം എന്നിവ ആ വിഭാഗത്തിൽ പെടുന്നു. പാശ്ചാത്യവും പൗരസ്ത്യവുമായ ചിന്താഗതികളുടെ ഒരു സമഞ്ജസസമ്മേളനംകൊണ്ടു മാത്രമേ, ശാന്തവും സംതൃപ്തവുമായ ജീവിതം നയിക്കാൻ സാധിക്കൂ എന്നു ചിന്തകന്മാർ കണ്ടു. കായത്തെ പോഷിപ്പിച്ചാൽ മനുഷ്യൻ മൃഗമായി മാറും; കായത്തെ ശോഷിപ്പിച്ചാൽ മനസ്സു് ദുർബ്ബലമാകും. മനസ്സിനും ശരീരത്തിനും

ആരോഗ്യകരമായ ആഹാരം നല്കണം. മനസ്സിനു സംസ്കാരം കൊടുക്കണം. അതിനു് ആദ്ധ്യാത്മികമായ ജ്ഞാനം കൊണ്ടേ കഴിയൂ. ഈ ആദ്ധ്യാത്മികമായ സംസ്കാരത്തിൻെറ ഭണ്ഡാഗാരമാണു് സംസ്കൃതം. സംസ്കൃതാഭ്യസനം മനസ്സിനു് ശാന്തിയും സംതൃപ്തിയും നൽകുന്നു. വൈദികസംസ്കൃതം മാത്രമല്ല, ലൗകികസംസ്കൃതംകൂടി ചതുർവ്വിധപുരുഷാർത്ഥങ്ങൾക്കു് യഥാർഹമായ സ്ഥാനം നല്കുന്നു. ഭാരതത്തിലെ മഹാകാവ്യമായ രഘുവംശത്തിലും കാളിദാസൻ വർണ്ണിക്കുന്നതു്,

*ശൈശവേഽഭ്യസ്തവിദ്യാനാം
യൗവനേ വിഷയൈഷിണാം
വാർദ്ധകേ മുനിവൃത്തീനാം
യോഗേനാന്തേ തനുത്യജാം
രഘൂണാമന്വയ' മാകുന്നു.

ഇന്നിപ്പോൾ പരാതി, സംസ്കൃതവിദ്യാഭ്യസനം ഉപജീവനത്തിനുതകുന്നില്ല എന്നാണു്. അതു് ഒരു കണക്കിനു ശരിയാണു്. സംസ്കൃതത്തിൽക്കൂടി കിട്ടുന്ന സംസ്കാരം ഒരുവനെ ആത്മനിയന്ത്രണമുള്ളവനാക്കുന്നു. ആശകളും ആവശ്യങ്ങളും കഴിയുന്നതും കുറയ്ക്കാൻ അതവനെ പഠിപ്പിക്കുന്നു. 'കാമോ ജീവേത യാവതാ.' ജീവിതവൃത്തിക്കു് ആവശ്യമുള്ളത്ര മാത്രമേ കാമം പാടുള്ളു, അതും ധർമ്മ്യമായ മാർഗ്ഗത്തിലേ പാടുള്ളു എന്നു് അതനുശാസിക്കുന്നു. ചുരുക്കത്തിൽ, മോക്ഷമാകുന്ന ലക്ഷ്യത്തെ മുൻനിർത്തി, ധർമ്മമാകുന്ന ഉപായത്തിൽക്കൂടി, ഇവയ്ക്കു രണ്ടിനും വിപരീതമാകാത്ത വിധത്തിൽ അർത്ഥകാമങ്ങളും സ്വീകരിച്ചു് ജീവിതം നയിക്കാനാണു് സംസ്കൃതവിദ്യാഭ്യാസം ഒരുവനെ സമർത്ഥനാക്കുന്നതു്. അതു കടിഞ്ഞാണില്ലാത്ത

---

* ബാല്യത്തിൽ വിദ്യ അഭ്യസിച്ചുപോന്നവരും യൗവനത്തിൽ ഭോഗങ്ങൾ ഭുജിച്ചവരും വാർദ്ധക്യത്തിൽ മുനിവൃത്തി സ്വീകരിച്ചവരും അവസാനം യോഗശക്തികൊണ്ടു് ശരീരം ത്യജിച്ചവരുമായ രഘുകുലജാതന്മാരുടെ കഥ ഞാൻ പറയാം.

ഭോഗാജ്ജനത്തിനു് കഴിവുണ്ടാക്കുന്ന ഒരു പഠനപദ്ധതി യല്ല. സംസ്കാരംതന്നെ മുഖ്യമായി കരുതുന്നവർ ഇന്നും ആ 'മൃതഭാഷ'യെന്നു് പരിഹസിക്കപ്പെടുന്ന അമരഭാരതി യെത്തന്നെയാണു് ആശ്രയിക്കുന്നതു്. അതിനാൽ ധർമ്മ മോക്ഷങ്ങൾക്കു് പ്രാമുഖ്യം നല്കുന്ന സംസ്കൃതവും അനു പേക്ഷണീയമായ ഒരു വിഷയമാകുന്നു ഭാരതീയർക്കു്.

വയറിൻെറ മുറവിളി കൊടുമ്പിരിക്കൊള്ളുന്ന ഇക്കാ ലത്തു് സംസ്കാരത്തിൻെറ കാര്യമൊക്കെ പുറംതള്ളപ്പെ ടുന്നു. സംസ്കൃതം അങ്ങനെ വിദ്യാലയങ്ങളിൽ ഊദ്ധ്വൻ വലിക്കുകയാണു്. അതിനു് ജീവൻ കിട്ടാനൊരു വഴി, സംസ്കൃതപരിചയം അഖിലേന്ത്യാപരീക്ഷകൾക്കു് അത്യാ വശ്യമാണെന്നു വ്യവസ്ഥചെയ്യുകയാകുന്നു. ബുദ്ധിയുള്ള കുട്ടികളൊക്കെ മത്സരപരീക്ഷകൾക്കു് പോകാനാഗ്രഹി ക്കും. അതിനു് സംസ്കൃതം കൂടിയേ കഴിയൂ എന്നു വന്നാൽ അവരതു് പഠിക്കാൻ തനിയെ തല്പരരായിക്കൊള്ളും.

നമ്മുടെ ഈ പദ്ധതിയിലിപ്പോൾ നാലു ഭാഷകൾ വേണമെന്നു വന്നിരിക്കുന്നു, മാതൃഭാഷ, രാഷ്ട്രഭാഷ, രാഷ്ട്രാ ന്തരീയഭാഷ, സംസ്കാരഭാഷ എന്നിവ. ഇത്രയും ഭാഷകൾ കൊച്ചുകുട്ടികൾക്കു് പഠിക്കാൻ പററുമോ എന്നൊരു ചോദ്യ മുദിക്കും. കൊച്ചുകുട്ടികൾക്കു് എളുപ്പത്തിൽ പഠിക്കാൻ സാ ധിക്കും എന്നാണതിനുത്തരം. അതിനുദാഹരണം ബോം ബെയിലും ദില്ലിയിലും കല്ക്കത്തയിലും താമസിക്കുന്ന മല യാളികളുടെ കുട്ടികൾതന്നെ. ബോംബെയിൽ താമസിക്കു ന്ന കുട്ടികൾ മലയാളവും മറാട്ടിയും ഹിന്ദിയും ഇംഗ്ലീഷും ഭംഗിയായി സംസാരിക്കുന്നതു കേൾക്കാം. തല മുരടിച്ച വർക്കു് പുതിയതായെന്തെങ്കിലും പഠിക്കുന്നതു പ്രയാസമാ ണെന്നു വെച്ചു് കുട്ടികൾക്കു് പ്രയാസമല്ല. ജർമ്മനിയിലെ വിദ്യാർത്ഥികൾ, ജർമ്മൻ, ഫ്രഞ്ചു്, ഇംഗ്ലീഷ്, ഒന്നുകിൽ ഗ്രീക്ക് അല്ലെങ്കിൽ ലാററിൻ ഇങ്ങനെ നാലുഭാഷകൾ പഠി ക്കുന്നുണ്ടു് എന്നു് ഒരു ജർമ്മൻ എൻജിനീയർ പറഞ്ഞു് ഈ

ലേഖകൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ജർമ്മൻകുട്ടികൾക്ക് സാധിക്കുമെങ്കിൽ നമ്മുടെ കുട്ടികൾക്കും സാധിക്കും. ബുദ്ധിയുടെ കാര്യത്തിൽ നാമാരുടെയും പിന്നിലല്ല.

റോമൻ ലിപിയോ?

ഈ നാലു ഭാഷ കുട്ടികളെ എങ്ങനെ പഠിപ്പിച്ചെടുക്കും എന്നാണിനി ചിന്തിക്കാനുള്ളത്. പ്രൈമറി ക്ലാസ്സുകളിൽ മാതൃഭാഷയും രാഷ്ട്രഭാഷയും കണക്കും പഠിപ്പിക്കുക. മിഡിൽ സ്കൂളിൽ എത്തുമ്പോൾ ഇംഗ്ലീഷും സംസ്കൃതവും ചില ശാസ്ത്രവിഷയങ്ങളുംകൂടി ചേർക്കുക. ഉപരിവിദ്യാഭ്യാസത്തിന് വിദ്യാർത്ഥികൾക്കുവേണ്ട ശാസ്ത്രീയവും ചരിത്രപരവും മററുമായുള്ള വിഷയങ്ങളുംകൂടി ഹൈസ്കൂളിൽ പഠിപ്പിക്കുക. ഏതു പരീക്ഷയ്ക്കും ഉത്തരമെഴുതേണ്ടതു ഭാഷയിൽക്കൂടിയാണല്ലൊ. അതിനാൽ ഭാഷ കൈയ്ക്കാര്യം ചെയ്യാനുള്ള കഴിവാണ് ആദ്യം സമ്പാദിക്കേണ്ടത്. ഇന്നത്തെ വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് മാതൃഭാഷ പോലും ശരിക്ക് ഉച്ചരിക്കാനോ തെററുകൂടാതെ എഴുതാനോ കഴിയുന്നില്ല എന്നു വന്നിരിക്കുന്നു. ഇതു പറയുമ്പോൾ, ആലുവായിൽ ഈയിടെ നടന്ന സാഹിത്യസമ്മേളനത്തിൽ ഉന്നയിക്കപ്പെട്ട ഒരാശയത്തെക്കുറിച്ചും രണ്ടുവാക്കു കുറിക്കാൻ തോന്നുന്നു. ഇന്ത്യൻ ഭാഷകൾക്ക് ഒരു പൊതുലിപി വേണമെന്നും അതു് റോമൻലിപി ആയിരിക്കണമെന്നുമുള്ള അഭിപ്രായമാണതു്. ഒരു പ്രാദേശികഭാഷയിലെ ജനങ്ങളും തങ്ങളുടെ ലിപി മാററിമറിക്കാൻ സമ്മതിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. എന്താണിതുകൊണ്ടുള്ള പ്രയോജനം? ഒരുവന് അന്യഭാഷ പഠിക്കാൻ ലിപി ഒരു പ്രതിബന്ധമായി നില്ക്കുകയില്ല എന്നുള്ളതു്. ആവട്ടെ, അതിന് റോമൻലിപി ഉപയോഗിച്ചാൽ എന്തായിരിക്കും സ്ഥിതി? ഇന്നത്തെ വിദ്യാഭ്യാസനിലവാരമനുസരിച്ച് വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് മാതൃഭാഷപോലും ശരിക്ക് ഉച്ചരിക്കാനോ എഴുതാനോ കഴിയുന്നില്ല. ഇനി ഇരുപത്താറക്ഷരമുപയോ

ഗിച്ച് ഇന്ത്യയിലെ ഭാഷകളിലെ ശബ്ദങ്ങളൊക്കെ ഉച്ചരിക്കണമെന്നു വന്നാൽ ഉച്ചാരണശുദ്ധിയൊക്കെ പമ്പ കടക്കും. 'കളി'യും 'കലി'യും 'കാലി'യുമൊക്കെ റോമൻ ലിപിയിൽ ഒന്നുപോലെയിരിക്കും! ഇനി അവയുടെ ഉച്ചാ രണഭേദത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അന്താരാഷ്ട്രീയചിഹ്നങ്ങൾ പഠി ച്ചാൽ മതി എന്നാണെങ്കിൽ, അതു പഠിച്ച് ഉച്ചരിക്കുന്ന തിലും എത്രയോ എളുപ്പമാണ് ഇപ്പോൾ നിലവിലുള്ള ലിപിതന്നെ പഠിക്കുന്നത്. ഒരു പൊതുലിപി കൂടിയേ കഴിയൂ എന്നാണെങ്കിൽ നാഗരലിപിയാണ് ഏററവും പററിയത്, അതിലും ദ്രാവിഡഭാഷകളിലെ എല്ലാ പദ ങ്ങളും ശരിക്ക് എഴുതാൻ ഇപ്പോൾ വഴിയില്ലെന്നിരു ന്നാലും. 'പാറ' 'പാര'യും 'മുഴ,' 'മുള'യോ 'മുല'യോ ആയും മാറിപ്പോകുമല്ലൊ. പക്ഷെ അവയ്ക്ക് വേറെ സങ്കേ തങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്താം. വിദ്യാഭ്യാസം ഒരു സങ്കീർണ്ണ പ്രശ്നമാണ്. ഭാരതം ഒരു വലിയ രാജ്യവും. കാര്യങ്ങൾക്ക് ചിട്ടയും ചൊവ്വും കിട്ടാൻ കാലം പിടിക്കും. ഭാരതത്തി ൻെറ ഇന്നത്തെ ചുററുപാടിൽ, അതിൻെറ സാംസ്കാരിക പൈതൃകത്തിനു് അനുരൂപമായ തരത്തിൽ ഒരു വിദ്യാ ഭ്യാസപദ്ധതി ആവിഷ്കരിക്കാൻ രാഷ്ട്രീയബന്ധമോ അധി കാരബന്ധനമോ ഇല്ലാത്ത വിദ്യാഭ്യാസവിചക്ഷണന്മാർ പലർ ഒത്തുചേർന്ന് ആലോചിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അവരുടെ അഭിപ്രായമനുസരിച്ച് ഒരു അഖിലേന്ത്യാവിദ്യാഭ്യാസ പദ്ധതി നടപ്പിലാക്കണം. പ്രയോഗത്തിൽ കണ്ടുമുട്ടുന്ന ന്യൂനതകൾ പരിഹരിച്ച് യഥാകാലം കാര്യക്ഷമമായ ഒരു പഠനപദ്ധതി നമുക്ക് ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കാം.

ഇനി പദ്ധതിയേതായാലും, പഠിക്കുന്ന ഭാഷയേതാ യാലും, അടിയന്തരമായി സകലരും ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ഒരു കാര്യം വിദ്യാർത്ഥികളുടെ കൃത്യം വിദ്യാഭ്യാസമാണെന്നു ള്ളതു് അംഗീകരിക്കുകയാണ്. പഠിത്തമെല്ലാം കഴിഞ്ഞ് അവർ രാഷ്ട്രീയപ്രവർത്തനമോ സമുദായസേവനമോ ശാസ്ത്രീ

യഗവേഷണമോ വ്യവസായമോ എന്തെങ്കിലും സ്വീകരിക്കട്ടെ. അല്ലാതെ, പള്ളിക്കൂടത്തിൽ പോകാതിരിക്കാൻ എന്താണ് വഴി എന്നും നിനച്ച് ഇൻകിലാബും വിളിച്ച് ലഹളയുംകൂട്ടി നടക്കാൻ വിദ്യാർത്ഥികളെ അനുവദിച്ചുകൂടാ. ഇതൊക്കെ പറയുമ്പോൾ പറയുന്ന ആളെ പഴഞ്ചനെന്നും പിന്തിരിപ്പനെന്നും പറഞ്ഞ് പരിഹസിക്കുമെന്നറിയാം. നല്ലതു പറഞ്ഞാൽ അതാണ് ഫലമെന്ന് പണ്ടേ നമ്മുടെ നല്ല പഴമക്കാർ പറഞ്ഞിട്ടുമുണ്ട്:—

സുലഭാഃ പുരുഷാ രാജൻ സതതം പ്രിയവാദിനഃ
അപ്രിയസ്യ ച പഥ്യസ്യ വക്താ ശ്രോതാ ച ദുർലഭഃ.

'അല്ലയോ രാജാവേ, സേവ പറയാൻ ആളുകൾ എത്രയോ ഉണ്ട്. അപ്രിയമെങ്കിലും ഹിതകരമായതു പറയുന്നവരും കേൾക്കുന്നവരും വളരെ വിരളം.'

നാഗ്പൂർ

നാം വിദ്യാഭ്യാസപ്രശ്നത്തിൽ ചെന്നുചാടിയിട്ട് നേരം കുറെയേറെയായി. എങ്ങോട്ടു തിരിഞ്ഞാലും തുറിച്ചു നോക്കുന്ന ഒരു പ്രശ്നമാണതു്. അതുകൊണ്ട് അതിനെക്കുറിച്ച് കുറെയേറെ കുറിക്കേണ്ടിവന്നു എന്നുമാത്രം. പതിനേഴാം തീയതി കാലത്തു് ഇററാഴ്സിയിൽ വണ്ടി മാറിക്കയറി ഉച്ചയ്ക്കുമുമ്പായി നാഗപ്പൂരിലെത്തി. അവിടെ മിഷൺവക ഒരാശ്രമമുണ്ട്. മഹാരാഷ്ട്രത്തിലെ ഒരു പ്രധാനനഗരമാണതു്. ആശ്രമം വകയായി ഒരു കോളേജ് ഹോസ്റ്റലും നല്ല ഒരു പ്രസിദ്ധീകരണവിഭാഗവുമുണ്ട്. മറാട്ടിയിലും ഹിന്ദിയിലും അനേകം പുസ്തകങ്ങൾ അവിടെനിന്നും പ്രസിദ്ധീകൃതങ്ങളായിരിക്കുന്നു. അന്നവിടെ താമസിച്ച് പിറേറന്ന് ഉച്ചതിരിഞ്ഞ് സതേൺ എക്സ്പ്രസ്സിനു് മദിരാശിക്കു യാത്രതിരിച്ചു. നാഗപ്പൂരിൽക്കൂടി കടന്നുപോകുമ്പോൾ കണ്ണിൽപെടുന്ന ഒരു മനോഹരദൃശ്യം ഇരുവശങ്ങളിലും വിശാലമായ തോട്ടങ്ങളിൽ തൂങ്ങി നില്ക്കുന്ന മധുരനാരങ്ങയാണ്. വണ്ടി നിർത്തുന്നിടത്തെല്ലാം

കൂടയിൽ മധുരനാരങ്ങയുമായി വില്പനക്കാർ എത്തും. വിലയും വളരെ കുറവാണ്. അയഞ്ഞ തൊലിയുള്ള നല്ല മധുരമുള്ള ഇനം. നാഗപ്പൂരിൽനിന്നുള്ള യാത്ര വളരെ ദൂരം പർവ്വതപ്രദേശങ്ങളിൽക്കൂടിയാണ്. മഴ വളരെ അധികമില്ലാത്ത പ്രദേശങ്ങളായതിനാൽ കാടുകൾ കേരളത്തിലെപ്പോലെ ഇടതൂർന്നവയോ ഉയരമേറിയവയോഅല്ല. ഇടയ്ക്കിടെ നട്ടുപിടിപ്പിച്ച തേക്കിൻകാടുകളും കാണാം. സമതലങ്ങളിലെത്തിയാലും ആൾപാർപ്പ് വളരെ കുറവായേ കാണൂ. അതിനാൽ അധികമൊന്നും നിർത്താതെ വണ്ടിയങ്ങനെ പൊയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കും. മണ്ണ് ഫലപുഷ്ടി അധികമില്ലാത്തതാണ്; പാറ നിറഞ്ഞ പ്രദേശങ്ങളും. വെള്ളത്തിനും ക്ഷാമമുണ്ട്.

മരച്ചീനി

അന്നുരാത്രി ഇരുന്നും ഒടിഞ്ഞുമടങ്ങി കിടന്നും ഇരുന്നുമൊക്കെ ഒരു പ്രകാരത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടി. വഴിക്കൊരിടത്ത് ഒരു കൃസ്ത്യാനിപ്പള്ളി കാണുകയുണ്ടായി. ആകൃതിയിൽ, അതു് ബുദ്ധഗയയിൽ കണ്ട തായ്‌ലൻഡ് ക്ഷേത്രം പോലെ തോന്നി. വളരെയേറെ വണ്ണപ്പകിട്ടും ഉണ്ട്. വരുന്നവഴിക്കു് ഒരു ചെറിയ സ്റ്റേഷനടുത്ത് കുറച്ച് മരച്ചീനി കൃഷി ചെയ്തിരിക്കുന്നതു കണ്ടു. അവിടെ മലയാളികളാരെങ്കിലും ചെന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ടാവണം എന്നു വിചാരിച്ചു. മരച്ചീനിക്കു് കേരളത്തിലുള്ള സ്ഥാനത്തെക്കുറിച്ചും ആലോചിക്കാനിടയായി. തിരുവനന്തപുരത്ത് മരച്ചീനിയെന്നും, മദ്ധ്യതിരുവിതാംകൂറിൽ കപ്പയെന്നും, കൊച്ചിയിൽ കൊള്ളിക്കിഴങ്ങെന്നും, കോഴിക്കോട്ടു പൂളക്കിഴങ്ങെന്നും വിളിക്കുന്ന ഈ കിഴങ്ങാണ് ഇന്നു കേരളീയരുടെ മെയ്യും ഉയിരും ഒരുമിച്ച് നിർത്തുന്നതു്. ബ്രസ്സീലിലോ വെസ്റ്റിൻഡീസിലോ നിന്നുവന്ന ഈ കല്പവൃക്ഷത്തിന്റെ പുകൾ പാടാൻ ആരെയും കാണുന്നില്ല. തിരുവിതാംകൂറിലെ വിശാഖം തിരുനാൾ മഹാരാജാവ് ഒരി

ക്കൽ കാശിയിൽ തീൎത്ഥാടനത്തിനുപോയി മടങ്ങുമ്പോൾ കൊണ്ടുവന്നതാണ് ഈ ചെടി എന്നാണു കേട്ടുകേൾവി. ആദ്യകാലത്തു് അതു് തിരുവിതാംകൂറിലാണ് പ്രചരിച്ചതു്. അവിടെയും പാവപ്പെട്ടവരുടെ ഒരു ഉററമിത്രമായിട്ടു്. മേലാളന്മാർ അതിനു് കുറച്ചൊരു തൊട്ടുകൂടായ്മ കല്പിച്ചിരുന്നു. ക്രമേണ ആ നില അവിടെ മാറി, മേലാളന്മാർ പലരും കീഴാളന്മാരായപ്പോൾ. കൊച്ചിയിലും വടക്കോട്ടും പിന്നെയും അതൊരു അപൂൎവ്വവസ്തുവും അവജ്ഞാപാത്രവുമായിരുന്നു. സർ സി.പി.യുടെ ദിവാൻ വാഴ്ചക്കാലത്തു് കൊച്ചിയിലും മലബാറിലും കുടിയേറിപ്പാൎത്ത കൃസ്ത്യാനികളുടെകൂടെ അതു് ഗോകൎണ്ണംവരെ എത്തി. രണ്ടാമത്തെ ലോകമഹായുദ്ധകാലത്തു് കഞ്ഞി കുടിക്കാൻ നല്ലനേരം നോക്കേണ്ട ഘട്ടം കേരളത്തിലുടനീളം വന്നുകൂടി. മരച്ചീനി ആദ്യം പിൻവാതിലിൽക്കൂടിയും പിന്നെ മുൻവാതിലിൽക്കൂടിയും എല്ലാ വീടുകളിലും സ്ഥലം പിടിച്ചു. ഇന്നിപ്പോൾ അധികമാരും മരച്ചീനിയെ അവജ്ഞയോടെ വീക്ഷിക്കുകയില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല, അതു രണ്ടു കഷണം അകത്തു ചെല്ലുന്നതുകൊണ്ടാണ് അരിക്കുവേണ്ടി പ്രകടനം നടത്താനും സൎക്കാർ ബസ്സു കത്തിക്കാനും ആളുകൾക്കു് ഉശിരുണ്ടാകുന്നതും. ഇതു പലപ്രകാരത്തിലും ഉപയോഗിക്കാം. ചുട്ടു തിന്നാം; വെട്ടി മുറിച്ചു് ആവിയിൽ വേവിച്ചു മുണ്ടംകപ്പയാക്കി, മുളകു ചുട്ടരച്ച ചമ്മന്തിയും ചേൎത്തു് കഴിക്കാം, കാപ്പിക്കു് ഒന്നാംതരം. വറുത്താൽ നാലുമണിക്കു കാപ്പി ബലേഭേഷ്. അരിയില്ലാത്ത കാലത്തു് കഞ്ഞിവെള്ളം മാത്രം കുടിച്ചാലും കപ്പപ്പുഴുക്കു തിന്നു് ജീവിക്കാം. ആവിയിൽവേവിച്ചു് പൊടിച്ചു് ഉപ്പുമാവുണ്ടാക്കാം. പച്ചക്കപ്പ അരിഞ്ഞുണക്കി പൊടിച്ചു കുറുക്കി കഴിക്കാം. ആ കുറുക്കിയതു് ഉണക്കി വററലുണ്ടാക്കി വറുക്കാം. പച്ചക്കപ്പ അരിഞ്ഞു വാട്ടി ഉണക്കിയിട്ടിരുന്നാൽ എത്രകാലം വേണമെങ്കിലും കേടു

കൂടാതെ കിടക്കും. വേണ്ടപ്പോളെടുത്തു് പുഴുക്കുണ്ടാക്കാം. കപ്പയും മീനും കൂടിച്ചേന്നാൽ ഒരു നല്ല ആഹാരമായി എന്നാണു് അനുഭവസ്ഥന്മാരുടെ അഭിപ്രായം. ഇതിനു് ഓരോ സ്ഥലത്തു കിട്ടിയിട്ടുള്ള ഓരോ പേരുകൾ അതിൻെറ ഓരോ ഗുണങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. 'കല്പ'വൃക്ഷമാണു് കപ്പയായതു്. അതിനു് ആ പേരുവരാൻ പല കാരണമുണ്ടു്. ഒന്നാംതരം ആഹാരസാധനമെന്നതുതന്നെ ആദ്യത്തേതു്. അതു കാലികൾക്കും ആഹാരമാണു്. തുണിവ്യവസായത്തിൽ പശയ്ക്കും ഉപയോഗിക്കാം. രോഗികൾക്കുവേണ്ട സാഗോ ഉണ്ടാക്കാം. മക്രോണിയും കപ്പയുടെ രൂപഭേദമാണു്. അതിൻെറ ഇലയിൽ വിലപിടിച്ച പല പോഷകവസ്തുക്കളും ഉണ്ടെന്നു് ഈയിടെ ഗവേഷകന്മാർ കണ്ടെത്തിയിരിക്കുന്നു. ഏതു മണ്ണിലും അതു വിളയും. വളംചേർത്താൽ കൂടുതൽ കിട്ടും; ഇല്ലെങ്കിലും കുറച്ചു കിട്ടും. വിത്തു സൂക്ഷിക്കാൻ ചെലവൊന്നുമില്ല. തണ്ടുതന്നെ വിത്തു്. അതു വല്ല മരത്തണലിലും വെച്ചിരുന്നാൽ മതി. മരച്ചീനിയെന്നതു് അതിനെ വള്ളിച്ചീനിയിൽനിന്നും തിരിച്ചറിയാൻവേണ്ടി നൽകപ്പെട്ട പേരാണു്. പച്ചയ്ക്കു കഴിച്ചാൽ അതിനു് അല്പം മധുരവുമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടതു് മരവുമാണു്, ചീനിയുമാണു്. കൊള്ളിക്കിഴങ്ങു്, ഒടിച്ചുകുത്തി എന്നതു രണ്ടും കൊള്ളിയൊടിച്ചിടുന്നതിൽനിന്നും ഉണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ടു വന്ന പേരാണു്. പൂളമരത്തിൻെറ ഇലയോടു് സാമ്യം ഉള്ളതുകൊണ്ടാവണം അതിനു് പൂളക്കിഴങ്ങു് എന്നു പേർ വന്നതു്.

ഗോത്രം നോക്കിയാൽ ഇതു് റബ്ബർകുടുംബക്കാരനാണു്. ഇലയും കായും പാലും റബ്ബറിനോടു് സാദൃശ്യമുള്ളതാകുന്നു. റബ്ബറുമായി ഇതു ക്രോസ്ചെയ്തു പുതിയ ഇനം ഉണ്ടാക്കുന്നുണ്ടു്. മൂന്നു തലമുറ കഴിയുന്നതുവരെ, കിഴങ്ങു് മരംപോലെയിരിക്കും. അതിനാൽ മൂന്നു തലമുറ കഴിഞ്ഞേ പുതിയ റബ്ബർകപ്പ തിന്നാൻ കൊള്ളൂ. ഇവർ രണ്ടുപേരും ബ്രസിലീയൻ സ്വദേശികളുമാണല്ലൊ. ഈ

സഗോത്രന്മാർ നമുക്കു് ചെയ്യുന്ന ഉപകാരം എത്രയെന്നു കണക്കില്ല. ആധുനികവ്യവസായം ഓടുന്നതു് റബ്ബർ ചക്രത്തിന്മേൽ. കേരളീയരുടെ വൈശ്വാനരനു് വേല കൊടുക്കുന്നതോ, മരച്ചീനിയും. അതെ, മരച്ചീനി കേരളീയക്കു് കല്പവൃക്ഷംതന്നെ.

മടങ്ങി മദ്രാസ്സിൽ

പത്തൊമ്പതാം തീയതി ഉച്ചയ്ക്കുമുമ്പു് ഞങ്ങൾ മദിരാശിയിലെത്തി. രണ്ടുമൂന്നു ദിവസം മദിരാശി ശ്രീരാമകൃഷ്ണമഠത്തിൽ താമസിച്ചു. അതിനിടയ്ക്കു് ഒരുദിവസം പ്രധാനമന്ത്രി ശാസ്ത്രിജിയുടെ പ്രസംഗം കേൾക്കാൻ മദ്രാസ് മണൽപ്പുറത്തുപോയി. ബീച്ചിൽ അഞ്ചു ലക്ഷമോ കൂടുതലോ ആളുകൾ കൂടിയിരിക്കുന്നു. ശാസ്ത്രിജി വരാനുള്ള സമയമായിട്ടും കാണുന്നില്ല. നേരത്തെ വന്നു കാത്തിരിക്കുന്ന ആളുകൾ അക്ഷമരാകുമോ എന്നു സംശയം. വേദിയിൽ നിന്നും ഉച്ചഭാഷിണിയിൽക്കൂടി സംഘാടകർ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു ശാസ്ത്രിജി വന്നുതുടങ്ങി, പതിനഞ്ചു മിനിട്ടിൽ വരും എന്നു്. ആ വലിയ പുരുഷാരം നിശ്ശബ്ദമായി മണലിൽ പടിഞ്ഞിരുന്നു. മദ്രാസ്പൗരന്മാരുടെ അച്ചടക്കമാണു് അതു് വിളംബരം ചെയ്യുന്നതു്. ഇന്ത്യയിൽ വേറെ എവിടെയെങ്കിലും ഇത്രയേറെ ജനങ്ങൾ ഇത്രയധികം സമയം അടങ്ങിയൊതുങ്ങി ഇരിക്കുമോ എന്നു സംശയമാണു്. പ്രധാനമന്ത്രി വന്നതു് അരമണിക്കൂർ വൈകിയാണു്. ഉത്തരവാദപ്പെട്ടവർ ഇങ്ങനെ വൈകുന്നതു് ശരിയല്ലല്ലൊ എന്നു തോന്നി. പക്ഷെ, അവക്കു് കൃത്യാന്തരങ്ങൾ അനവധിയുണ്ടല്ലൊ. ഏതായാലും കുറച്ചുസമയം മാത്രമേ ഞങ്ങൾ പ്രസംഗം കേൾക്കാൻ നിന്നുള്ളു.

ഇരുപത്തിരണ്ടാം തീയതി കാലത്തു് ബസ്സിനു് കാഞ്ചീപുരം ശ്രീരാമകൃഷ്ണാശ്രമത്തിൽപോയി. അവിടെ ആശ്രമവും സ്വാമിമാരെയും കണ്ടു് അന്നുച്ചയ്ക്കുതന്നെ മദിരാശിക്കു് മടങ്ങി. സഹയാത്രികൻ സ്വാമികൾ മലബാർ എക്സ്പ്രസ്സിൽ ഉറക്കമുറിയിൽ കോഴിക്കോട്ടേയ്ക്കു് വണ്ടി

കയറി. ലേഖകൻ കൊച്ചിൻ എക്സ്പ്രസ്സിൽ, ഉറക്കമുറിയിൽ തൃശ്ശൂക്കും പുറപ്പെട്ടു.

ചലവക

ഉത്തരേന്ത്യയിൽ യാത്രചെയ്യാൻ ഒക്ടോബർ നവംബർമാസങ്ങളും, മാച്ച് ഏപ്രിൽമാസങ്ങളുമാണ് നല്ലതു്. നവംബർ കഴിഞ്ഞാൽ തണുപ്പ് താങ്ങാനാവില്ല; ഏപ്രിൽ കഴിഞ്ഞാൽ പൊരിഞ്ഞു ചാകും. യാത്രയ്ക്ക് ചുമടു് കുറഞ്ഞിരിക്കുന്നതാണു നല്ലതു്. അത്യാവശ്യം തുണികളും ശയ്യോപകരണങ്ങളും കമ്പിളിയും കൊതുകുവലയും കരുതിയിരിക്കണം. രണ്ടുപേർ ഉണ്ടാവുന്നതു നന്നു്. അതിൽ കൂടുതലായാൽ അഭിപ്രായവ്യത്യാസം കാരണം വിഷമങ്ങൾ നേരിടാം. ഹിന്ദി പരിചയമുണ്ടായിരിക്കുന്നതു് വളരെ ആവശ്യമാണ്. കൈയിൽ പണം വളരെയധികം കൊണ്ടുപോകുന്നതു് ആശാസ്യമല്ല. യാത്രക്കാരുടെ ചെക്കുകൾ, പ്രധാനപ്പെട്ട സ്ഥലങ്ങളിൽ മാറാൻ സൗകര്യപ്പെടുന്ന വിധത്തിൽ കരുതുന്നതു നന്നായിരിക്കും. ഉത്തരവാദപ്പെട്ട യാത്രാ ഏജൻസികളുടെ ഏർപ്പാടിലോ പരിചയമുള്ള സ്ഥലത്തോ താമസിക്കുന്നതായിരിക്കും ഉചിതം. തീർത്ഥാടനസ്ഥലങ്ങളിൽ, ഭാരതസേവാസംഘത്തിൻെറ സ്ഥാപനങ്ങളുണ്ടെങ്കിൽ അവിടെ നിർഭയം താമസിക്കാം. ഒട്ടുമിക്ക ഇടങ്ങളിലും ബിർളയുടെ ധർമ്മശാലകൾ കാണും. കൈയിൽ പൂട്ടും താക്കോലും ടോർച്ചും ജലപാത്രവും കരുതിയിരിക്കണം. ഓരോ സ്ഥലത്തും പോകുന്നതിനുമുമ്പ് അവിടത്തെ പൗരാണികവും ചരിത്രപരവുമായ കാര്യങ്ങൾ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നതു് നന്നായിരിക്കും. പല സ്ഥലത്തും കേന്ദ്രസർക്കാരിൻെറ പുരാവസ്തുഗവേഷണവകുപ്പിൻെറ പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങൾ കിട്ടും.

തീർത്ഥാടനം പലതുകൊണ്ടും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കേണ്ടതാകുന്നു. തന്മൂലം വ്യക്തിക്കും രാജ്യത്തിനും ഗുണമുണ്ടാകും. ദേശീയോദ്ഗ്രഥനത്തിനു് പരിപാടികൾ തയ്യാറാക്കുന്ന ഗവണ്മെൻറ് ഭാരതീയരുടെ പരമ്പരാഗതമായ ഈ പ്രവണതയ്ക്കു വേണ്ട സൗകര്യങ്ങളൊക്കെ ചെയ്യേ

ണ്ടതാകുന്നു. സർക്കാർപ്രസിദ്ധീകരണങ്ങൾ അതതു സ്ഥലങ്ങളിൽ മാത്രമല്ലാതെ പ്രധാനപ്പെട്ട സ്റ്റേഷനുകളിലെല്ലാം കിട്ടുമാറാക്കണം. എറണാകുളത്തുനിന്നും തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നും രാമേശ്വരത്തുനിന്നുമെല്ലാം, കാശി, അയോദ്ധ്യ തുടങ്ങിയ തീർത്ഥാടനകേന്ദ്രങ്ങളിലേയ്ക്കു് നേരിട്ടുള്ള തീവണ്ടിമുറികളും, മദിരാശിയിൽനിന്നു് നേരിട്ടു് വണ്ടിതന്നെയും പോകുന്നതു വളരെ സഹായകമായിരിക്കും. അതും, ഉറങ്ങാനുള്ള ഏർപ്പാടുകളോടുകൂടിയുള്ള വണ്ടിയായാൽ വളരെ സൗകര്യം.

ആവൂ!

യാത്രചെയ്യുമ്പോൾ, വണ്ടിയിൽ ഇടം കിട്ടുമോ എന്ന ഉത്കണ്ഠ നിമിത്തവും വണ്ടി നേരം വൈകുന്നതുകൊണ്ടും, മാറിക്കേറാനുള്ള ക്ലേശമോർത്തുമെല്ലാം കുറച്ചൊരു വിഷമമൊക്കെ തോന്നും. പക്ഷെ യാത്ര കഴിയുമ്പോൾ അതൊരു മധുരസ്മരണയായിരിക്കും. ഒരിക്കൽ ഇംഗ്ലണ്ടിൽവെച്ചു് ഒരാൾ വിവേകാനന്ദസ്വാമികളോടു്, 'ഭോഗപൂർണ്ണമായ പാശ്ചാത്യദേശങ്ങളിൽ നാലഞ്ചുവർഷം താമസിച്ചതിനു ശേഷം ഇന്ത്യയെക്കുറിച്ചു് അങ്ങു് എന്തു വിചാരിക്കുന്നു?' എന്നു ചോദിച്ചു. 'ഞാൻ കപ്പൽ കയറുന്നതിനുമുമ്പു് ഇന്ത്യ എനിക്കു് ഒരു പുണ്യഭൂമിയായിരുന്നു. ഇപ്പോളെനിക്കു് ഇന്ത്യയിലെ ഓരോ പൂഴിയും പവിത്രമാണു്.' എന്നു് അദ്ദേഹം മറുപടി പറയുകയുണ്ടായി. അതെ, ഭാരതം പുണ്യഭൂമിയാണു്, ഭാരതത്തിൻെറ ഓരോ മുക്കും മൂലയും തീർത്ഥസ്ഥാനങ്ങളാണു്. ഈ ബോധവും സംസ്കാരവുമാണു് ഭാരതത്തെ ഒന്നിച്ചുകോർത്തിരിക്കുന്നതു്, നമ്മെ ഭാരതീയരാക്കുന്നതു്.

1965 നവംബർ 23-ാം തീയതി കാലത്തു് തൃശ്ശൂർ ആശ്രമത്തിൽ മടങ്ങിയെത്തി. ആവൂ, വലിയൊരാശ്വാസം. 'സാധൂനാം സ്വാസനം വരം.' എന്നതെത്രയോ ശരി!

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
KOTTAYAM
CI. No. 915.4 Acc. No. 38942

This book should be returned on or before the date last stamped below.

If the book is not returned on due date
a fine of ₹1 per day will be charged

915.4
SID-B

38942

സിദ്ധിനാഥാനന്ദ സരസ്വതി

ഭാരതപരിക്രമണം

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY

Call No 915.4 Acc. No 38942

Author [illegible]

Title [illegible]

Indic Digital Archive Foundation

gpura.org